

הישיבה המאה-ושלושים-ושבע של הכנסת השתים-עשרה

יום רביעי, י"ג בטבת התש"ן (10 בינואר 1990)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:02

א. הצהרת אמונים של חבר הכנסת האשם מחאמיד

כהתאם לסעיף 15 לחוק-יסוד: הכנסת, אני מזמין את חבר האשם מחאמיד לעלות על הבמה.

מר מחאמיד, אקרא לפניך את הצהרת האמונים של חבר הכנסת, ואתה תשיב: מתחייב אני.

וזה נוסח ההצהרה: אני מתחייב לשמור אמונים למדינת ישראל ולמלא באמונה את שליחותי בכנסת.

האשם מחאמיד:

מתחייב אני.

היו"ר ד' שילנסקי:

שיהיה לך כמול ובהצלחה.

היו"ר ד' שילנסקי:

הנני מתכבד כזה לפתוח את הישיבה.

הסעיף הראשון בסדר-היום: הצהרת אמונים של חבר הכנסת. אני מזמין כזה את האשם מחאמיד.

חברי הכנסת, אני מתכבד להודיע לכנסת, על-פי סעיף 43 לחוק-יסוד: הכנסת, שעם התפטרותו של חבר הכנסת מאיר וילנר מן הכנסת, ייכנס במקומו לכנסת מר האשם מחאמיד מרשימת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון.

ב. שאילתות בעל-פה

ל-40,000 מסיימי תיכון להצטרף למערכת החינוך הגבוהה. לסגירת האוניברסיטאות מתלווים מעצרים של מאות סטודנטים ואנשי הסגל האקדמי.

ברצוני לשאול:

1. האם המשך סגירת האוניברסיטאות שהזכרתי ושליחת חינוך גבוה מכני העם הפלשתיני אינם עומדים בניגוד לחובתה האלמנטרית של ממשלת ישראל לכבד, בהתאם לאמנת ז'נבה ולאמנות בין-לאומיות אחרות, את זכויות היסוד של האזרחים שבשטחים, כגון קיום מערכת חינוך?

2. כמה סטודנטים ואנשי סגל אקדמי נמצאים במעצר?

3. האם מוכן שר הביטחון לשקול מחדש את מדיניות סגירת האוניברסיטאות הפלשתיניות ולהורות על פתיחתן?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני שר הביטחון, בבקשה.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אכן יש שש אוניברסיטאות בשטחי יש"ע. כולן הוקמו לאחר מלחמת ששת-הימים, כי מדיניות השלטון הירדני היתה למנוע קיום כל מוסד להשכלה גבוהה בשטחי יש"ע.

האוניברסיטאות נפתחו באישור השלטונות הישראליים, במגמה לאפשר לבוגרי תיכון מקרב תושבי השטחים לרכוש השכלה גבוהה.

כבר בתחילת שנות ה-80 הפכו האוניברסיטאות, במקום לשמש מקום לרכישת השכלה גבוהה, מוקדי התארגנות והסתה לפעילות אלימה. נוכח זאת החלטנו לסגור את האוניברסיטאות.

לשאלותי של חבר הכנסת תופיק טובי: אנחנו נהיה מוכנים לשקול מחדש את פתיחת האוניברסיטאות לכשייווצרו תנאים לכך שהן לא תהפכנה למוקדי הסתה וארגון של פעילות אלימה נגד השלטון ונגד תושבים פלשתינים בשטחים.

היו"ר ד' שילנסקי:

שר הביטחון ישיב על שאילתא בעל-פה מס' 214 מאת חבר הכנסת תופיק טובי, בנושא: סגירת האוניברסיטאות בשטחים. בבקשה, חבר הכנסת תופיק טובי.

אומנם כתוב פה "בשטחים" — אני לא יודע לאיזה שטח מתכוונים. צריך להיות כתוב מפורשות. מזכירות הכנסת צריכה היתה לדאוג לכך, שיהיה ברור. הכוונה, כנראה, ליהודה, לשומרון ולחבל-עזה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, הכוונה היא לשטחים הכבושים. אני מבקש שנשיאות הכנסת לא תשפץ ותתקן את מה שחבר הכנסת רוצה לשאול.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת תופיק טובי, אתה חבר כנסת ותיק, וכוודאי ידוע לך, שנשיאות הכנסת מנסחת את הכותרת בהתאם למה שהיא מבינה לנכון.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

לא רק בכותרת, מתברר שלפעמים היא מתערכת גם בתוכן.

היו"ר ד' שילנסקי:

נפלה טעות במזכירות, לא היו ערים לכותרת. נשתדל שלהבא לא תהיינה טעויות כאלה. בבקשה.

214. סגירת האוניברסיטאות בשטחים

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, זה שנתיים שש האוניברסיטאות — בעזה, בבית-לחם, בביר-זית, בחברון, בשכם ובמזרח-ירושלים — וכן הסמינרים למורים של אונרר"א ומוסדות חינוך גבוה אחרים, על 22,000 הסטודנטים שבהם, סגורים בפקודת הממשל הצבאי.

במשך השנתיים האלה, ב-1988 וב-1989, נבצר גם מקרוב

משאלתו של חבר הכנסת רפאל איתן: במסגרת המהלך המדיני, שלדאבון לב גם הסתכן, והצהרתו של שר החוץ בדבר חיפוש חלופות במקרה כזה, האם אתם לא עושים איזה מהלך דרמטי רב-היקף של ויסטה כלפי השטחים — פתיחת אוניברסיטאות, שחרור חלק מהעצורים — כמתן איתות מובהק וברור לרצון טוב, למרות העובדה שהם פועלים באלימות — מי שפועל באלימות — לפתיחת דו-שיח ישיר בינינו לביןם לקראת חיפוש ואפשרות מציאת הסדר שלום?

יגאל הורביץ (הליכוד):

שבח וייס (המערך):

אני שאלתי את שר הביטחון, אני יודע את השקפתך, חבר הכנסת יגאל הורביץ.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני שר הביטחון, בבקשה.

שר הביטחון י' רבין:

לשאלתו המשלימה של חבר הכנסת טובי, אני משוכנע שסגירת האוניברסיטאות והמשך סגירתן כל עוד קיים המצב הנוכחי הם צורך חיוני, כאחד האמצעים, לא היחיד, להתמודד עם האלימות והפרות הסדר נגד השלטון ונגד החושבים הפלשתינים בשטחים.

לגבי השאלה של חבר הכנסת איתן, אינני מציע לבטל את קיום האוניברסיטאות. הן סגורות והן תהיינה סגורות כל עוד לא ייווצרו התנאים, שבהם יובטח שהאוניברסיטאות אכן תשמשנה מקום לימודים, ולימודים בלבד.

אשר לשליחת סטודנטים ללימוד באוניברסיטאות אחרות, ברצוני להביא ליריעת הכנסת, שמאז כריתת חוזה השלום בין מצרים לבין ישראל הפחיתו המצרים את מספר הסטודנטים הפלשתינים משטחי יהודה, שומרון ועזה הלומדים באוניברסיטאות בקהיר מ-3,000 ל-200. המגבלה היא לא מגבלה ישראלית, אלא מצרית, והמבין יבין מדוע.

לשאלת חבר הכנסת וייס, לא ידוע לי על איזו הצעה פורמלית לשנות ממאמצי הממשלה על בסיס קווי היסוד והחלטתה מ-14 במאי 1989. אינני מאמין שמחנות יפתרו את הבעיות. כשיהיה פרטנר מקרב תושבי השטחים שיהיה מוכן לשבת אתנו, אפשר וצריך יהיה לדון בכך.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

ג. הצעה לסדר-היום

שירות אזרחי לערביי ישראל

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבקש סליחה. נסכיר לכבוד השר אחר כך, אבל תואם עם לשכת כבוד השר, כך נמסר לי, שיש לפני זה הצעה לסדר-היום. הרבר הזה תואם עם לשכת כבוד השר. אני מצטער, חבר הכנסת רענן כהן כבר עומד על הכמה, בבקשה, חבר הכנסת רענן כהן.

רענן כהן (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, השירות בצה"ל הוא

לגבי סטודנטים ואנשי מחקר שנעצרו: איש לא נעצר בשל היותו סטודנט או מרצה באוניברסיטה. מי שנטל חלק בפעילות בלתי-חוקית — לא הבעת דעה פוליטית אלא הסחה, ארגון והשתתפות בפעילות אלימה — נעצר, ואיננו סופרים בקרב אלו שנעצרו כמה מהם הם סטודנטים או מרצים.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חופיק טובי.

חופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד השר, סגרתם את האוניברסיטאות כאמצעי להפסקת האינתיפאדה, בטענה שהן מוקדי הסחה לפעילות המעוררת את האינתיפאדה.

יגאל הורביץ (הליכוד):

טענת שווא.

חופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

ובכל זאת, נכנסת האינתיפאדה לשנתה השלישית עם אוניברסיטאות סגורות. האם אין בכך לקח לממשלה ולשר הביטחון, שהסגירה היא ענישה בלבד, לקיחת הסטודנטים באוניברסיטאות ככני ערובה כדי לרכא את האינתיפאדה, בלי תוצאות, ורק תוך הבאת נזק ותוך שלילה מהעם הערבי הפלשתיני את זכותו לקבל חינוך? האם אין מכך מסקנה, שיש לפתוח את האוניברסיטאות ולכבד את זכות העם הפלשתיני לקבל חינוך גבוה, כפי שהתנסיתם עם בתי-הספר, שסגרתם אותם מאותן סיבות, והגעתם למסקנה שמוטב לפתוח אותם? האם אין זה מביא אתכם לאותה מסקנה גם לגבי האוניברסיטאות?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רפאל איתן, ואחריו — לחבר הכנסת שבח וייס.

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר הביטחון, אני שואל: מדוע לא לבטל כליל את קיומן של האוניברסיטאות? הרי לפני 1967 הן לא היו קיימות, כדברייך, ולאחר פתיחתן היו מוקד של הסתה והתפרעויות. אם הם רוצים לימודים אקדמיים וקידום בכיוון הזה, ילכו ללמוד בעמאן, בקהיר ובדמשק, ונראה אותם מתפרעים שם.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

אדוני שר הביטחון, להפתעתך, יש לי שאלה הפוכה

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, הסעיף הבא — הצעה לסדר-היום מס' 2281 של חבר הכנסת רענן כהן, בנושא: שירות אזרחי לערביי ישראל.

שושנה ארבל-אלמוזלני (המערך):

מה עם השאלות בעל-פה?

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

חבר הכנסת ריבלין ושלי, המדברת על שירות לאומי. מסתבר שכל השרים הנוגעים בדבר מסרבים לקבל את ההצעה הזאת.

רענן כהן (המערך):

טוב. הוויכוח לגבי שירות לאומי קיים זה שנים, זה נכון. אני קראתי לזה שירות אזרחי. אין שוני בין שני הסעיפים. שרי ממשלת ישראל לא הסכימו מעולם ללכת לכיוון של שירות לאומי. אני חושב שהם שוגים בכך.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מתוך היכרותי האישית עם המגזר הערבי ומתוך מחקרי בנושא, אני סבור כי ערביי ישראל עלולים לדחות גם את הצעתי לשירות אזרחי. אולם, אם הם יסרבו למלא את חובותיהם האזרחיות למדינה, גם במסגרת שירות אזרחי ולא צבאי, נדע אנו, הרוכ היהודי, וידעו גם הם, המיעוט הערבי, מדוע אין הם יכולים לדרוש שוויון מלא. שוב לא יוכלו להתחבא מאחורי האצטלה שבה הם מכסים עצמם כיום בטענה שהם מקופחים ונעדרי זכויות. אם רוצים הם במלוא הזכויות, עליהם למלא גם את החובות.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

מה אתה אומר על הדרושים המשרתים בצה"ל ולא מקבלים את כל הזכויות?

רענן כהן (המערך):

אני מכיר את כל הטענות השונות כסיבה לדחות את הנושא ולברוח ממנו.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לא נכון. אתה רוצה להנציח את האפליה בינינו לבין הדרושים.

רענן כהן (המערך):

אני מכיר את כל הטענות והמענות. אני לא רוצה להנציח, אני רוצה לתקן, אני רוצה לתת זכויות מלאות לערביי ישראל, ואתה חייב לעזור לי כדי להגיע לתהליך הזה.

השירות בצה"ל הוא חובה יסודית של כל אזרח בישראל, והאזרחים הערבים חייבים למלא את כל חובותיהם כלפי המדינה, כשאר האזרחים. חוק השירות האזרחי לערביי ישראל יכול להיות מופעל במגוון רחב של פעולות אזרחיות, שיהיו תחליף לשירות הצבאי וכתנאים שווים לתנאים שבהם משרתים החיילים בשירות הסדיר.

לדוגמה בלבד, חבר הכנסת פארס, אפשר להפעיל שירות זה בהדרגת נזר, בהוראה, בשירותי בריאות ורווחה, בשירותים קהילתיים נוספים ועוד, וזאת בעיקר בתוך המגזר הערבי, דבר שיתרום בעיקר לרווחתה של האוכלוסייה הערבית עצמה.

מייד עם אישורה העקרוני של הצעה זו, אני מציע להקים ועדה ציבורית, יהודית-ערבית, לבדיקת ההיבטים השונים של הנושא ולגיבוש הצעת חוק ותוכנית ליישום השירות האזרחי עבור ערביי ישראל.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חוק שירות אזרחי הוא רק פריט וחלק מתוך תוכנית מדינית כוללת וברורה, שאותה יש לנקוט כלפי המגזר הערבי. תוכנית זו הגשתי בכנסת כבר בחודש ינואר בשנה שחלפה. בהעדר מדיניות כוללת וברורה כלפי ערביי ישראל, לאי המדיניות נקבעת על-ידי אזרחי ישראל הערבים עצמם, ומביאה לחיזוק גורמים קיצוניים, כמו התנועה האסלאמית, השתלטות גורמי חוץ כמו אש"ף על הרחוב הערבי, תחילת בעזרת סיוע כספי למסורות תמימים ולאחר מכן בסיוע לגורמים פוליטיים קיצוניים.

חובה יסודית של כל אזרח בישראל. חוק שירות חובה אינו מופעל לגבי רוב האזרחים הערבים. כתוצאה מכך, קיימת אוכלוסייה ניכרת, שאינה מקיימת את כל חובותיה למדינה, ולכן גם אינה נהנית מכל הזכויות.

בעיית היחסים בינינו לבין ערביי ישראל מטביעה את חותמה על חיינו מאז ראשית המפעל הציוני. על כברת ארץ אחת יושבים שני לאומים, הטוענים לריבונות מלאה. במציאות זו נגזר על ערביי ישראל להיקלע לסיטואציה מיוחדת במינה, שבה הם קבוצת מיעוט מובדלת בתוך מדינתו של עם אחר בלי רצון ויכולת להיטמע בו. אין זה פלא, שדרכם בסבך הנאמנויות נפתלת. כל המנסה להתמודד עם סוגיה מורכבת זו מגיע עד מהרה למסקנה, כי אין מרשם בדוק להיחלצות מהסבך, אבל קיימת אפשרות של בחינת אלטרנטיבות העשויות להקל ולאפשר את הדיוקים בינינו לבנים.

ההנחה הרווחת בקרב רבים, כי ערביי ישראל הופכים בהדרגה לחלק בלתי נפרד ממדינת ישראל, עלולה להישאר משאלת לב לאחרית הימים. תהליך השתלבותם של ערביי ישראל בחברה הישראלית אינו מובן מאליה. ערביי ישראל חצויים במקור ההזדהות שלהם, כאשר מצד אחד הם מחויבים כנאמנות למדינת ישראל, אולם מצד שני הם מזדהים הוזהות מוחלטת עם שאר ערביי המרחב המזרח-תיכוני, הערין את מדינת ישראל.

לאור זאת, על מדינת ישראל להעמיק ולהשריש את האבחנה בין ערביי ישראל, אזרחי המדינה, לבין התושבים הפלשתינים שביהודה, בשומרון ובחבל-עזה. ניתוח הקשר בין ערביי ישראל לפלשתינים הוא ביסוד ביטחוננו.

רכותי חברי הכנסת, ברצוני להזהיר, שגם אם יימצא פתרון מדיני לשאלה הפלשתינית, לא יהיה בו כדי להחיר את סבך הנאמנויות של ערביי ישראל, אלא הכביה, לפי דעתי, תלך ותחריף, ואנו צפויים להגברת מאבקם הפנימי של ערביי ישראל לשוויון זכויות והזדמנויות, מאבק שבו יהיו מאפיינים דומים לאלה של האינתיפאדה המתרחשת היום בשטחים. דבר זה עלול לקרות משום שהעילה לא-שוויון מלא בפועל בזכויות ובהזדמנויות של ערביי ישראל תתבטל, במסגרת מאבקם לשוויון זכויות עלולים ערביי ישראל לדרוש אף אוטונומיה באזורים שבהם הם רוב, כמו בגליל ובמשולש. כבר כיום נשמעות מפי אנשי אקדמיה ערבים קריאות להענקת אוטונומיה מוסדית לערביי ישראל.

לשאלת היחסים בין יהודים לערבים אין פתרון אחד, ברור וחד-משמעי. הכביה מורכבת ביותר, ולכן גם הפתרון חייב להיות מורכב. כל אשר אנו יכולים לעשות הוא לצמצם את המתחים ביחסי יהודים וערבים. לפיכך, אני קורא לממשלת ישראל לגרום לכך שערביי ישראל ישולכו במרקם החיים במדינה, כדי שיחישו שותפים בעשייה, ייהנו מהזכויות וימלאו את כל החובות, לרבות החובות הלאומיות.

קיימת הצדקה מסוימת לכך, שערביי ישראל אינם משרתים בצבא, אולם, הצעתי אינה מדברת על גיוס לצבא, אלא על מילוי שירות ממלכתי לתועלת המגזר הערבי, ולכן אני קורא למדינת ישראל להחיל על ערביי ישראל שירות אזרחי-ממלכתי חובה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זה היינו-הך, אבל בזה אתה גורם למתיחות שאתה רוצה כניכול למנוע אותה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

חבר הכנסת רענן כהן, לתשומת-לבך, יש הצעת חוק של

ולא חשוב כלל אם היא מהווה היום 16.5% או 18% מכלל האוכלוסייה — זו אוכלוסייה רחבה וגדולה, אשר חיה בתסכול מתמיד.

אינני רוצה לגעת כרגע בהיבטים הלאומיים הפלשתיניים של תחושת התסכול הזאת. לגביהם יש לי עמדה, יש לי דעה פוליטית, ואני מביע אותה לא אחת בתוקף וללא שום ניסיון להצטעצע ולטייח. אבל, יש לאוכלוסייה הזאת תחושות שממשלת ישראל, לצערי, טרם נתנה להם את התשובות הראויות. יש בעיות שגורמות ליצירת פער, ושום תירוצ, שום הסבר ושום אילוץ אינם יכולים להצדיק אותן ואינם יכולים לחפות עליהן.

הפער הזה, אדוני היושב-ראש, יוצר ומחדר רגשי תסכול, שמחלחלים והולכים בקרב חלקים באוכלוסייה הזאת, ובהעדר תשובה הולמת, הוגנת, צודקת, רגשי התסכול הללו יגרמו להחרפה, ליצירת דפוסי התנהגות שיש בהם משום איום על היכולת שלנו לקיים מערכת יחסים, שלפי מיטב הכרתי ואמונתי אנחנו חייבים לקיימה עם כל חלק באוכלוסייה הישראלית.

אני משוכנע, שבסדר העדיפויות הלאומי של מדינת ישראל הטיפול בבעיות האוכלוסייה הערבית חייב לקבל קדימות. חייבים ליצור כלים נכונים, חייבים להקצות משאבים נכונים; ואם לא נעשה כן, נחרום כמו ידינו, בגלל סדרי עדיפויות לקויים, בגלל הזנחה ובגלל אדישות, להחרפה של בעיות, לטיפוח תשתית שקיימת ומילא על רקעים אחרים ובגלל נימוקים שאחרים, שכל מה שחשוב, על כל מה שעלול להיוולד מהם לגבי מערכות היחסים שלנו, של יהודים וערבים בארץ הזאת.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, אפשר לשאול שאלה?

היו"ר ד' שילנסקי:
בהסכמת השר, בבקשה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
את הדברים האלה על טובת הטיפול כפערם שהוזנחו אנחנו שומעים 40 שנה, והמדיניות, שאתה תיאר אתה, נמשכת. האם יש איוז פרספקטיבה לשינוי המדיניות הזאת במסגרת הכתחת שוויון הזכויות לאוכלוסייה הערבית?

השר א' אולמרט:
חבר הכנסת טובי, היות שגונב לאוזני, שאתה עומד להתפטר בקרוב מהכנסת, כל פעם שאני עומד כאן ואתה יושב שם, ואתה רוצה לומר דבר ולו הקצר ביותר, יש לי מייד איזה מין צורך נפשי להפסיק ולאפשר לך לדבר, כי אני יודע שעוד מעט אתה תחקוף אותי רק מעל דפי העיתון, או באספות פומביות. אבל, אתה נוטל מעצמך את ההזדמנות לחקוף אותי מספולי הכנסת.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא תקפתי אותך. תקפתי מדיניות שאתה עצמך מציין אותה לשלילה.

השר א' אולמרט:
חבר הכנסת טובי, תרשה לי, אני אומר לך זאת ברוח טובה. אני מנצל כל הזדמנות כדי ליהנות עוד משאלה שלך, ואני רוצה להשיב לך בקצרה. יש קושי שגם מכביד עלי להשיב לך תשובה ישירה. הקושי הזה הוא, שכל פעם ששואלים שאלה כזאת, אם רוצים להשיב עליה תשובה הוגנת, רחבה, כוללת, יש בה חלקים שאתה בעצמך לא מוכן להתמודד אתם ולא מוכן

אני קורא מעל כמת הכנסת לממשלת ישראל ולשר אולמרט, המופקד על ערביי ישראל, להתחיל בגיבוש מדיניות כוללת לערביי ישראל, אשר חלק ממנה הוא הצעתו להתחלת חוק שירות אזרחי לערביי ישראל.

ולציובור הערבי בישראל אני קורא ליטול חלק במילוי החובות למדינה ולהביע זאת בהסכמה לשירות האזרחי, על מנת לתרום לקידום המגזר הערבי כולו בחינוך, ברווחה, בכריאות ובנושאים אחרים שעד כה לא טופלו כראוי.

יצירת אמנה חברתית חדשה ביחסי יהודים וערבים תחתום פרק, ויש לקוות גם תפתח פרק חדש וטוב יותר ביחסי שתי האוכלוסיות במדינת ישראל.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה. אדוני השר אולמרט, בבקשה.

השר א' אולמרט:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית אני מנצל את ההזדמנות שניתנה לי במסגרת התשובה להצעה כדי להקדים ברכה לחבר הכנסת החדש, האשם מחאמיד, שנשבע את שבועת האמונים לפני כמה דקות. הואיל והמסורת מחייבת שתיאמר ברכה מיוחדת לחבר כנסת רק לאחר שנשא את נאום הבתולין שלו, וחבר הכנסת מחאמיד טרם נאם את נאומו, אני לא אומר מעבר לכך, לבד מזאת שאני מאחל לו הצלחה, ומקווה שהוא ימצא עד מהרה את מקומו על ספסלי הכנסת ויוסיף ויתרום לעבודת הכנסת על-פי אמונתו, השקפותיו ודעותיו.

אדוני היושב-ראש, אני משתוקק לאפשרות שניתן יהיה לקיים בנושא שהעלה חבר הכנסת רענן כהן ובמכלול הנושאים הקשורים לערביי ישראל, ביורר שהיה נטול תגובות רגשיות סוערות כפי שקורה כמעט בכל פעם שבעיה כלשהי מהתחום הזה עולה לדיון כאן במליאה. אבל אני חושש מאוד, שבשלב זה אצטרך להסתפק רק בהבעת משאלה, כי המצב טעון כל כך רגשות, טעון כל כך רגשויות, טעון כל כך בתגובות חריפות מכיוונים שונים, עד כי, לצערי, כמעט כל דיון, גם זה שנערך באווירה או מתכוון להיערך באווירה עניינית, רצינית, שבה מטבע הדברים יכולות להיות עמדות שונות והתייחסויות שונות, הופך עד מהרה להתגוששות של חילופי האשמות והטחת דברים קשים, שלא אחת מעביה על היכולת לבחון את העניין הזה בחינה עניינית.

המדיניות של הממשלה חותרת לנורמליזציה מוחלטת בכל מה שקשור להתמודדות עם בעיות האוכלוסייה הערבית במדינת ישראל.

יש בעיות כאלה, וכמעט כל פעם כשאני עולה לדוכן אינני נלאה מלחזור ולציין את העובדה, שהיא נקודת-מוצא, שיש בעיות, ובעיות קשות. הייתי רוצה, שהבעיות הללו, עם כל ידיעת השוני וההבדל ביני לבין בעיות אחרות של קבוצות אחרות בקרב האוכלוסייה במצוקה, תובאנה בכסיס הדיון בפתרון הבעיות הללו, עד כמה שאפשר במנותק מהיבטים רחבים יותר, רגישים יותר ומורכבים יותר, שקיימים בזיקה שבינינו, יהודים וערבים, בתוך מדינת ישראל.

אני מאמין שבמסגרת נורמליזציה כזאת צריך גם לבחון, מתוך גישה חיובית, את הרעיון שהעלה חבר הכנסת כהן.

אבל, לפני שאומר מלים מספר על דפוס ההתייחסות לרעיון הזה, אני חושש שאי-אפשר להתעלם, וגם אם נרצה לעצום את עינינו או לטמון את ראשינו בחול לא נוכל להתעלם מן העובדה, שבמדינת ישראל קיימת אוכלוסייה רחבה, גדולה,

לכן, כעיקרון, מבחינה מוסרית, אני שולל לחלוטין את הגישה שמציג כאן מי שאומר: עד שאני לא אגשים איזו שאיפה פוליטית הקשורה להיבט היותר-רחב של הסכסוך, או עד שאני לא אפתור את הבעיות שיש לי כאזרח במדינת ישראל בהיבטים אחרים, אני אינני מוכן ליטול על עצמי את השותפות במילוי החובות המוטלות על יתר אזרחי המדינה. אם יבוא מישהו ויאמר: עקרונית אני מוכן לקבל על עצמי את עול השירות, אבל תמנע ממני עמידה כקונפליקטים מסוימים, תמנע ממני התמודדות עם בעיות שיש בהן רגישויות מיוחדות לי, כאזרח ערבי שחי במדינה הזאת, שיש לה בעיות עם ציבור שאני חש קרבה אליו ומודהה אתו וכדומה — אני חושב שזאת משאלה לגיטימית.

לכן, אני בעד העמדה שהבעתי אותה לא אחת, אני בעד שירות חובה שצריך להיות מוטל על צעירים ערבים בגיל גיוס. אבל, מה תהיה המתכונת, באיזו מסגרת, על-פי אילו כללים, עם אילו סיוגים — לפי דעתי, זה עניין שצריך לבדוק אותו. צריך לעשות אותו מתוך ניסיון להיכרע עם האוכלוסייה הערבית ולשכנע אותה ולהגיע איתה להבנה. אבל בהחלט הגיע הזמן, שמתוך תפיסה המדברת על שוויון זכויות, צריך גם לחתור לשוויון בחובות.

לכן, אדוני היושבים-ראש, אני מציע שבהיבט הזה שדיברתי עליו, של שירותי חובה בתחומים אזרחיים, לפחות כשלב ראשון, העניין הזה יועבר לוועדה — אני ממליץ על ועדת הפנים, אבל כפי שתקבע הכנסת. שם צריך לדון בסוגיה הזאת בהרחבה. אני ממליץ מאוד שלא תהיה עמדה, במיוחד לא של דוברים ערבים, שתשלול גם את זה כמתכונת שהצבעתי עליה ככסיס לדיון. כי הצגה כזאת של העניין טיטל ספק עמוק מאוד בכנות האמירות שלהם לגבי שוויון אמיתי, שוויון שיש בו גם שוויון בזכויות וגם שוויון בחובות, כאזרחים במדינת ישראל.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. הצעה אחרת לחבר הכנסת דראושה, בבקשה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
בתחילת דברי אני רוצה לברך את חבר הכנסת החדש האשם מחאמיד, ולאחל לך, האשם, הרבה הצלחה במילוי תפקידך והרבה סבלנות בבית הזה.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
סבלנות וסובלנות.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
בקשר להצעה של חבר הכנסת רענן כהן, אני רוצה להזכיר שמדובר באזרחים הערבים של מדינת ישראל, שהם גם חלק מהעם הפלשתיני, ואי-אפשר לעשות הפרדה מלאכותית בין האזרחות הישראלית לשייכות הלאומית הפלשתינית.

לדעתי, התנאים היום אינם מתאימים לביצוע הצעתו של חבר הכנסת רענן כהן, שלדעתי אכן רוצה בביצוע השוויון, אך בחרת לך, חבר הכנסת רענן כהן, עיתוי לא מתאים. יש לחכות ליצירת תנאים יותר נוחים מבחינה פוליטית, כאשר יהיה פתרון צודק לנושא הפלשתיני, ואז אפשר יהיה לדון בנושא הזה.

אני רוצה גם להזכיר, שלא-יהודים המשרתים בצבא וממלאים את החובה המלאה של שירות צבאי אינם זוכים לשוויון. כי כל מי שאינו יהודי מופלה לרעה במדינה הזאת ואיננו מקבל את הזכויות שלו.

בד בבד יש, לדעתי, לפעול למען שיפור מצב האוכלוסייה הערבית. אני חושב שהציבור מחכה למעשים ולא להצהרות

להשיב עליהם. אין תשובה פשוטה על השאלה הזאת. הרי התחלתי בזה, ואמרתי בגילוי לב, שאני מאמין, שהמשלה לא עושה די-הצורך, שהמשלה לא מקצה את המשאבים הנכונים, ואני אומר זאת כשר בממשלה, שכואב את כאב הבעיה הזאת. אבל, כשאתה מתיימר להציג את כל הבעיה, כאילו הבעיה על כל מכלוליה, על כל היקפיה ועל כל שורשיה מתמצה בטענה הזאת, לפי מיטב הכרתי זה עיוות מוחלט של הפרופורציות, של הפרספקטיבות, של ההיבטים הנכונים של הבעיה.

לכן, אינני רוצה לנהל כרגע ויכוח היסטורי. ודאי שלא אני ולא מפלגתי יכולים לשאת באחריות רטרואקטיבית. אנחנו מתמודדים עם מציאות עכשווית. אני יכול לומר לך, שאנחנו מחפשים היום דרכים, באילוצים קשים מאוד, אתה אומר לי שהיו דברים לפני 30 שנה או 40 שנה, ואתה קובל עליהם. אין זה הזמן, אין זה המקום ואין זו המסגרת לעשות את החשבון הכולל, ובחשבון הכולל, אמרתי לך שאומר דברים, שייתכן מאוד שישעירו ויקוממו אותך, אבל אני מאמין בהם.

אני חושב, שאנחנו חייבים לשנות היום את סדרי העדיפויות. בימים אלה ממש אנחנו עוסקים, אני מקווה שגם בהצלחה, בניסיון ליצור כמה כלים כתיאום ביני לבין שר האוצר ושר הפנים, כדי להקצות משאבים בסדר-הגודל שונים לחלוטין מכפי שהוקצו עד עכשיו.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

כל הזמן שומעים אותך אומר אותם דברים ולא ראינו תקציבים. כל הזמן אתה אומר: אנחנו מנסים.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דראושה, השר אולמרט, אין לך זמן לענות לו ואני לא מרשה לו את קריאות הביניים.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

נמאס לנו לשמוע כל הזמן את הנימה הזאת. בוא תגיד פעם אחת: אני עשיתי.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דראושה, תואיל לאפשר לשר להמשיך לענות. השר ענה באריכות על שאלת הביניים של חבר הכנסת תופיק טובי.

השר א' אולמרט:

אדוני היושבים-ראש, יש חבר כנסת ששואל שאלה מפני שהוא רוצה להשמיע שאלה ואולי גם לשמוע תשובה. יש חבר כנסת שרוצה לעשות סקנדלים, כדי שאפשר יהיה לצטט אותו. אז הוא כבר עשה סקנדל, ועכשיו אפשר יהיה לצטט אותו, והוא יוכל להגיד שהוא ניצח בתחרות את רק"ח, כי הוא היה יותר חריף. בסדר.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

זה לא נכון.

השר א' אולמרט:

אדוני היושבים-ראש, במקביל, אחרי שאמרתי את מה שאמרתי, אני רוצה לומר שהניסיון ליצור התניה בנושא של קיום חובת השירות כאזרחים במדינה עם פתרון הבעיות של האוכלוסייה — זו גישה מוטעית מיסודה, הפועלת נגד הבסיס המוסרי של אלה אשר קובלים על קיפוח ועל העדר זכויות. לא יכול להיות שהמאבק שמנהל אזרח ערבי במדינה, במסגרת כללי המשחק הדמוקרטיים, נגד מה שהוא מכנה קיפוח, יתנהל על בסיס של הנחה, שכל זמן שהוא לא מצליח בו הוא פטור ממילוי חובות מסוימות המוטלות על כל יתר אזרחי המדינה.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
אפשר להספק בתשובת השר.

השר א' אולמרט:

אדוני היושב-ראש, אני מבקש רשות לומר כמה מלים.

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה.

השר א' אולמרט:

אדוני היושב-ראש, ברשותך, חבר הכנסת רענן כהן, אם אינך רוצה שזו תהיה עוד אפיזודה שבה מצהירים הצהרות מעל הדוכן ומקיימים דיון של שעתיים, וכזה העניין מתחיל ונגמר, אם אתה רוצה דיון יסודי וענייני בכעיה הזאת — מטבע הדברים המקום לעשות זאת הוא בוועדה.

לכן אני ממליץ בפניך, מתוך אותה גישה עניינית שבה לא הבחנתי שיש מחלוקות מהותיות בין הדברים שהצעת לבין הדברים שאני אמרתי, שתקבל את ההצעה לדון בזה במסגרת של ועדה. לאחר מכן תהיינה מסקנות, תהיינה המלצות. בוועדה ניתן לשמוע גורמים שונים הנוגעים לעניין, עם היבטים שונים, ולאחר מכן יסוכם הדבר ויובא למליאת הכנסת כהמלצות.

רענן כהן (המערך):

אני מסכים.

היו"ר ד' שילנסקי:

ובכן, חברי הכנסת, מי שהוא בעד העברה לוועדה מצביע בעד, מי שהוא בעד הסרת הנושא מסדר-היום מצביע נגד. אנחנו עוברים להצבעה. זו הצבעה מס' 1.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה 19 —

נגד 9 —

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

ברוך קולות הוחלט להעביר את הנושא לוועדה.

ד. שאלות בעל-פה

1. מה הן הסיבות שהניעו את שר התעשייה והמסחר לפטר את מר רפי איתן מתפקידו כיושב-ראש הדירקטוריון של "כימיקלים לישראל"?

2. האם ההחלטה על פיטוריו של מר רפי איתן מתפקידו נעוצה בעובדה שהוא התנגד למכירת "כימיקלים לישראל" לבעלי ההון מחוץ-לארץ?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יושב-ראש חברה ממשלתית הוא שלוחה של הממשלה וחייב לפעול לביצוע מדיניותה. אם עמדתו של יושב-ראש חברה ממשלתית שונה,

ולכוונות, כפי שעשה כאן כבוד השר אולמרט, כיוון שאת הדברים הללו שמענו גם משרים אחרים.

אני מציע לחבר הכנסת רענן כהן לרדת מההצעה הזאת —

—

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דראושה, אתה צריך להציע לכנסת ולא לחבר הכנסת רענן כהן.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

ואם הוא לא מסכים להוריד את הצעתו, אני מציע להוריד אותה מסדר-היום של הכנסת.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, לפנינו שתי הצעות: האחת, להעביר את הנושא לוועדת הפנים; השנייה — להסירו מסדר-היום. למען הסדר הטוב אני רוצה לומר, שמי שהוא בעד העברת הנושא לוועדת הפנים יצביע בעד — — —

קריאה:

לא שאלת את חבר הכנסת רענן כהן אם הוא מסכים להעביר את הנושא לוועדה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רענן כהן, האם אתה מסכים להעביר את הנושא לוועדה?

רענן כהן (המערך):

אני מסכים, אבל אני מעדיף דיון במליאה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני שואל אם אתה מסכים להעברה לוועדה.

רענן כהן (המערך):

אני מציע דיון במליאה.

עמנואל זיסמן (המערך):

אם השר אומר שהוא משתוקק לזה, למה לא יהיה דיון במליאה?

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רענן כהן, אתה יכול להגיד רק אם אתה מסכים להעברה לוועדה או לא.

עמנואל זיסמן (המערך):

למה לא יהיה דיון במליאה?

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו עוברים לשאלתא בעל-פה מס' 211, מאת חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו, בנושא: פיטוריו של יושב-ראש הדירקטוריון של "כימיקלים לישראל". בבקשה, חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו.

211. פיטוריו של יושב-ראש הדירקטוריון

של "כימיקלים לישראל"

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בעקבות הפרסומים על כוונותו של שר התעשייה והמסחר מר אריק שרון לחבוע ממר רפי איתן, יושב-ראש הדירקטוריון של "כימיקלים לישראל", להגיש את התפטרותו מתפקידו, ברצוני לשאול:

שהחברה לידיעת ועדת הכספים, שהשר שינה את מדיניותו והוא אינו עוד בעד מכירת "כימיקלים לישראל" לגורמים זרים, אלא סבור שיש ללכת בדרך שעליה החליטה ועדת הכספים. מכירת החברה באמצעות מניות לציבור בארץ?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

לשאלתה של חברת הכנסת ארבל-אמולניו: אני רוצה לציין, ש"כימיקלים לישראל" היא חברה מצוינת. יש בה אלפי עובדים מסורים, העובדים שנים על שנים. מדובר בחברה השנייה בגודלה בישראל, חברה שהיקף מכירותיה 1.2 מיליארד דולרים בשנה, כשלמעלה ממחצית הסכום הזה הוא יצוא. זו חברה, שהיא בצעם הגורם המרכזי שסביבו מתרכזת היום הפעילות הכלכלית של ישראל בנגב; זו חברה, שאכן בשנים האחרונות הביאה רווחים, ואפילו רווחים נאים. אבל אני מציע בנושא הזה לא להביט רק על מה שהשגנו, אלא לנסות לראות מה ניתן להשיג. אנחנו עדים היום, אנחנו פשוט עומדים משהמים ונדהמים מול הטרגדיה הפוקדת אלפי עובדים במפעלי "כור". צריך להבין: מדובר בקונצרן, שפעילותו העסקית איננה רק תוצאה של ניהול מקומי, אלא של היכולת לחדור לשווקים, להמשיך להתחרות. מדובר כאן במערכה, שהיא מעל ומעבר לנעשה בתחומי ישראל, מערכה המתנהלת בצעם ברחבי העולם. כל דבר מוקפא. היום צריכה בריית-המועצות יותר מוצרי צריכה, אין לה כמה לשלם, היא מחליטה שהיא צריכה לייצא יותר חומרי גלם. היא החליטה לייצא יותר אשלג, ומחיר האשלג נפל. זה יכול לקרות בכל יום. צריך להסתכל על הדברים האלה, וצריך לראות מה ניתן היה להשיג יותר, מה ניתן להשיג יותר ואין צריך להיערך לשנים הבאות.

בעניין התפטרותו של מר רפי איתן, חזרתי ואמרתי: כאן לא מדובר בהדחה. היו כאן בהחלט חילוקי דעות בכמה תחומים. רפי איתן, לדעתי, נהג כאן בהגינות. הוא בא ואמר לי: אני מוכן להגיש את התפטרותי; ואכן סוכס שלא יהיה כאן איזה מעמד של הדחה, אין סיבה להדיר אותו, אלא האיש יכול להגיש את התפטרותו. אבל לא ייתכן בשום פנים ואופן, שאם ממשלת ישראל קובעת מדיניות — והממשלה החליטה על מדיניות מסוימת — מי שהוא שלוחה של הממשלה לא יפעל בהתאם למדיניות הממשלה. הוא יכול לשכנע, הוא יכול לנסות, לחזור, הכול פתוח. מי שלא הצליח, זו הדרך הפתוחה לפניו.

יש גם דברים אחרים — היכן להשקיע. אני מודה שהיו גם נושאים אחרים, אני, למשל, הייתי סבור, ואני סבור גם היום, שאם "כימיקלים לישראל" מדברת היום על השקעות בחמש השנים הבאות בסכום של 600 — 700 מיליון דולר, מתוך זה למעלה מ-100 מיליון דולר בחוץ-לארץ — אני אומר: היום צריך להשקיע יותר בארץ. יש הבדלי השקפות בנושאים האלה, אבל ביחס ל"כימיקלים לישראל" אני מייצג את ממשלת ישראל. אין כאן פגיעה, בוודאי לא ביחסים אישיים, לא בשום דבר. כאן מדובר במדיניות וביכולתה של הממשלה לבצע את מדיניותה באמצעות שלוחות בלוחות הממשלתיים.

על השאלה אין אני רואה היום את חברת "כימיקלים לישראל", אני אתייחס כשאענה לחבר הכנסת דיין.

לשאלתו של חבר הכנסת מיכה גולדמן, מה הם הכישורים — חבר הכנסת גולדמן, היו לנו מורים טובים בעניין הזה עוד לפני שבאנו למנות דירקטורים. כבר ראינו את ממני

לאחר שניסה לשכנע ולא הצליח, והוא חש שאינו יכול לשאת את מדיניות הממשלה, פתוחה לפניו הדרך להתפטר — ואין מדובר בניהול היומיומי של החברה. ואכן הודיענו מר רפי איתן, שהוא מוכן להתפטר, ולכן אין כאן כל עניין של הדחה אלא קבלת התפטרות, וכך היה הדבר מבוצע לו היה מוצג מועמד עוד לפני שהיה מוצג מועמד אחר, כי כפי שהכנסת הנכבדה יודעת, צריך להיות מועמד מוסכם על שר האוצר ועל שר התעשייה והמסחר.

מדיניות הממשלה כוללת מכירת "כימיקלים לישראל" ודרך מכירתה. כמו מדיניות הפיתוח וההשקעות בארץ ובעולם של "כימיקלים לישראל", וכמוכחן ראיית הממשלה את הנגב ומקומו במפת הפעילות של "כימיקלים לישראל". כמו פיתוח הנגב כעמק הכימיה של ישראל, כמו הגדלת הערך המוסף על-ידי ייצור דברים מועשרים, כמו העברת הנהלת כ"ל כולה לבאר-שבע וכדומה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת שושנה ארבל-אמולניו.

שושנה ארבל-אמולניו (המערך):

אדוני היושב-ראש, "כימיקלים לישראל" מאגדת כתוכה 16 חברות, המנצלות את אוצרות הטבע היחידים כמעט במדינת ישראל. בחברה מועסקים מאות עובדים, העושים מלאכתם נאמנה בתנאים קשים, ורואים בעבודתם לא רק מקור פרנסה אלא גם משימה חלוצית של הפרחת הנגב. העברת החברה להון פרטי ולהון זר תעמיד בפני הבעלים מטרה אחת, והיא: לצבור רווחים גדולים במהירות הגדולה ביותר, ללא התחשבות בתפקידים הלאומיים, הכלכליים והחברתיים שממלאת כיום החברה באמצעות הבטחת תעסוקה ומתן רצון לנצל את האפשרויות של חומרי הגלם הטמונים בנגב.

במצב הקיים, כשהחברה היא רווחית, מתפתחת ומשלמת לממשלה תמלוגים בעשרות מיליוני שקלים, אין, לדעתי, שום הצדקה כלכלית והיגיון לאומי בהעברתה לידיים זרות. אם החברה זקוקה להון נוסף, אפשר לגייסו בכרוסה, ולחת עדיפות לעובדים באפשרות לרכוש מניות.

ברצוני לשאול את כבוד שר התעשייה והמסחר: האם יש לראות בהחלטה על פיטוריו של מר רפי איתן — או בדרישה ממנו להתפטר — עונש על כך שהוא נקט עמדה השוללת את מכירת "כימיקלים לישראל" לבעלי הון מחוץ-לארץ, ועל-ידי כך דאג למעשה לאינטרסים של החברה, שהוא עמד בראשה וניהל אותה בהצלחה גדולה בעת שצברה רווחים גדולים גם בשנים האחרונות?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מיכה גולדמן, ואחרי — לחבר הכנסת אלי דיין.

מיכה גולדמן (המערך):

אדוני השר, מה הם הקריטריונים לבחירת יושב-ראש דירקטוריון בחברות ממשלתיות? השאלה היא, האם יש צורך בקבוצה מפלגתית, או בכשרון ובניסיון ניהולי? מה הם הביטחונות של יושב-ראש כשחורר מלחצים פוליטיים לשם ניהול תקין?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת אלי דיין, בבקשה.

אלי דיין (המערך):

ברצוני לשאול את כבוד השר: האם נכונה היריעה,

הנקודה השנייה — עמדתי היא, שלא למכור למשקיע זר מעבר ל-25% או ל-26%. זו הצעתי. בינתיים העניין עדיין לא עלה לדיון בממשלה, אבל כבר היה דיון אחד עם מלא-מקום ראש הממשלה, וסיכמנו על יציאה לשוק ההון עם 25% עד 30%, כשהמשך יהיה בדיון נוסף שיקום באחד הימים הקרובים. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לשר התעשייה והמסחר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אנו עובדים לשאילתא בעל-פה של חבר הכנסת עובדיה עלי בנושא: עלייה ארצה של משפחות שאינן יהודיות. התשובה תינתן עלייך שר הפנים. בבקשה, חבר הכנסת עובדיה עלי.

210. עלייה ארצה של משפחות שאינן יהודיות

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כבוד שר הפנים, חברי הכנסת, לפי פרסומים שונים ועל-פי התרשמותי מביקורי בדרום-אמריקה, מתברר שמשפחות שאינן יהודיות או משפחות מעורבות עולות ארצה מכוח חוק השבות.

ברצוני לשאול:

1. היש פיקוח על עליית משפחות לא-יהודיות ארצה? אם כן — מה הוא?
2. האם הגיעו ארצה משפחות ששני בני-הזוג אינם יהודים? אם כן — כמה?
3. כמה משפחות מעורבות הגיעו בשנתיים האחרונות ארצה?
4. מה בדעת משרדך לעשות בנדון?

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. בבקשה, אדוני שר הפנים.

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להשיב על שאלתא בעל-פה של חבר הכנסת עובדיה עלי:

1. רישום העולים ככניסה לארץ מתבצע בהתאם להוראות חוק השבות וחוק האזרחות. עולה המגיע לתחנת הכניסה נשאל שאלות מספר הכאות לברר את פרטי הרישום, ובהתאם לכך נקבע מעמדו. בעבר בוצע הרישום בידי אנשי משטרת ישראל שהוסמכו לכך עלייך שר הפנים. אוסיף, שעד כה לא היתה כנמל התעופה בן-גוריון תחנת רישום, ובימים הקרובים יפתח משרד הפנים, אם ירצה השם, תחנת רישום כזאת, ובה ישבו פקידים מיומנים שיוכלו לסייע לעולה במילוי הטפסים והשאלונים.

2. הגיעו למשרדנו ידיעות על משפחות כאלה, ואז הוזמנו בני-הזוג ללשכת מרשם האוכלוסין לבירור מעמדם. אגב, על-פי סעיף 4א לחוק השבות, התש"י-1950, הזכויות של יהודי לפי חוק זה ולפי חוק האזרחות מוקנות גם לילד ולנכד של יהודי, לבן-זוג של יהודי ולבן-זוג של ילד או של נכד של יהודי. אם כך, עולה מן הסעיף, שמי שאיננו יהודי אך הוא נכד של יהודי או ילד של יהודי או בן-זוג של הנ"ל חלות עליו הוראות חוק השבות.

3. אין משרדנו עורך סטטיסטיקה בעניין.

הדירקטורים הקודמים. אני מוכרח לומר, שאנחנו בעניין זה תלמידים גרועים מאוד. זה לא דומה כלל למה שהיה.

עובדיה עלי (הליכוד):

יש עוד הרבה מה ללמוד.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

כך שכנושא הכישורים, אם אתה רוצה לדעת מה הם, אני מוכן להעביר לך את רשימת הדירקטורים של כ"ל. תמצא שם, מפרופסורים באוניברסיטה דרך מהנדסים מהשורה הראשונה ועד אנשי עסקים.

אם אתה רוצה לעסוק בנושא של מפלגות, אנא עיין בתולדות מפלגתך ושלח את הדברים, אולי גם אני אלמד משהו.

מה הם הביטחונות של היושב-ראש לניהול תקין? מראש אני אמרתי בדברי, שאנחנו איננו מתערכים. אני אינני חושב שכשר, ואני מעריך שזו בוודאי גם עמדתו של שר האוצר, אני יכול להתערב בניהול היומיומי של החברה. אנחנו לא מתערכים, לא יכולים להתערב וגם לא רוצים להתערב.

אבל, בשאלה, אם החברה תמשיך ותעשה מאמצים להגדיל את נפח תומרי הגלם שהיא מייצרת, כאשר אנחנו עומדים די קרוב לשיא שניתן לחצוב, למשל אשלג, וכאשר ככל תוספת העלות השולית היא גבוהה ביותר; או למשל — להשקיע משאבים בחיזוק המחקר והפיתוח ובייצור מוצרים בעלי ערך מוסף גבוה, כמו דשנים מועשרים, אני אומר בצורה הברורה ביותר: זה מסוג הדברים שלממשלה יש מה לומר בהם. הדבר הזה משפיע גם על הנגב. אם תהיה הנהלת כ"ל בתל-אביב או בבאר-שבע — היא תהיה בבאר-שבע, אפילו אם הנהלת כ"ל מתנגדת. מצדי, שיתפטר כולם. היה קשה לי מאוד להעביר את הנהלת חברת הפוספטים מתל-אביב לירוחם. העליתי זאת כמה פעמים בישיבות הממשלה עד שהצלחתי.

כך שיש כאן שני תחומים, הניהול היומיומי ומדיניות הניהול. המדיניות תבוצע עלייך כל מי שיהיה יושב-ראש מועצת המנהלים.

אשר לעמדתי, אני אכן פניתי לראש הממשלה וביקשתי לקיים דיון חוזר בממשלה. מה הביא אותי לבקשה זו? הרגשתי אי-ביטחון שלי ביכולתה של הממשלה לעמוד מאחורי אותם תנאים הרשומים במניית הזהב, שהיתה לי הזכות לחבר אותה, ואני חיברתי, והוספתי והקשיתי. אבל, כשאני רואה היום את הממשלה ושואל את עצמי, אם היא עומדת מאחורי החלטותיה בתחום המדיני והביטחוני, יש לי ספקות. אני לא שקט לגבי הממשלה הזאת, ואני לא יודע איזו ממשלה תהיה.

לכן, הגעתי למסקנה, שזה לא מספיק, כשראיתי את הדאגה העמוקה והאמיתית הפוקדת את הנגב בסוגיה הזאת ואת התורה האמיתית של העובדים, ובאתי להציע הצעה שונה. אני הצעתי לפתוח במכירה של 25% או 30%, אינני נכנס כרגע לאחוז המדויק, בשוק ההון. זו פעולה שצריכה להיעשות במשך שמונה חודשים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אדוני השר, יש הגבלה בזמן. אבל, הואיל והתשובה היא חשובה, אני מאפשר לך לסיים.

שושנה ארבלי-אלמולגו (המערך):

אבל, אדוני היושב-ראש, זאת הנקודה החשובה ביותר.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אני מצטער שהארכת.

4. משרד הפנים ימשיך לפעול בהתאם להוראות החוק.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אליעזר מזרחי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לשר הפנים. שאלה נוספת לחבר הכנסת עובדיה עלי.

עובדיה עלי (הליכוד):

תודה לשר הפנים. האמת ניתנת להיאמר, שהשאלתא הופנתה מלכתחילה לשר הקליטה, וחשבתי שהוא ישיב עליה, אבל משיב עליה שר הפנים.

קריאה:

— — —

עובדיה עלי (הליכוד):

בוא נשאיר את הנושא הפוליטי בצד. יש לנושא הזה היבטים משמעותיים מאוד ביחס למה שיקרה בעניין העלייה לישראל.

כבוד השר, בביקורי בדרום-אמריקה נוכחתי לדעת, שרבות מהמשפחות האמורות להגיע ארצה הן משפחות מעורבות. אני מכין שזה מותר עלי פי החוק, אבל אני מבקש לדעת קודם כול, האם משרד הפנים מתכוון לעשות יחד עם משרד הקליטה דבר-מה בעניין חוק השבות, אולי לשנות סעיף כלשהו ולבדוק את הנושא של עליית משפחות מעורבות או משפחות שאינן יהודיות. יש משפחות המנצלות עניין זה לרעה, ואת הצוהר הזה הפכו לפתח גדול של עלייה ארצה של משפחות הנמצאות במצוקה כלכלית או אחרת ובאות ארצה בשל המצוקות האלה.

כבוד השר, אני מבקש לדעת, אם אתם מתואמים עם משרד הקליטה ועם מחלקת העלייה והקליטה של הסוכנות היהודית? האם השליחים הנמצאים היום בדרום-אמריקה ובכריית המועצות ובארצות אחרות מעורבים ומונחים בסוגיות האלה? האם הם מבהירים למשפחות המעורבות, באילו קשיים הן ייתקלו כשהם יגיעו ארצה, מה המשמעות מבחינת חינוך ילדיהם, והקשיים שיעמדו בפניהם מאוחר יותר כשיגיעו לנישואים ולרישום נישואים? האם מבהירים להם את הקשיים החברתיים, שהם יכולים להיתקל בהם? האם מערכנים את הבאים ארצה לפני הגיעם הנה בכל הסוגיות האלה? אם לא, הם מגיעים לכאן ואינם מבינים ממה נובעים הקשיים המוערים בפניהם. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת זלמן שובל, ואחריו — לחבר הכנסת אליעזר מזרחי, במסגרת של דקה.

זלמן שובל (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אני לא חולק, כמובן, על הצורך לסגור פרצות ולמנוע מה שנקרא בעברית צחה "פשלות", כפי שהיו לגבי המשפחה הזאת בחיפה. אני גם מסכים להערות של חבר הכנסת עובדיה עלי, אבל אני רוצה להתייחס למקרה הקונקרטי, וגם שיגרתו לך מכתב בנדון בשבוע שעבר.

לפי דעתי, תהיה זו טעות אם לא נאפשר לארבע המשפחות הנזכרות האלה נוספת שהגיעו לארץ — לדעתי, לא מתוך תואנות-שווא. הן לא ניסו להטעות מישהו — להתאזרח, ובמהירות, לפי החוקים הקיימים בעניין זה בארץ, גם מסיבות הומניטריות, גם מבחינת הדימוי של מדינת ישראל בעתיד, וכבר היו ניצנים בעניין זה בעיתונות הבין-לאומית, כפי שידוע לך בוודאי. תודה.

אליעזר מזרחי (אגודת ישראל):
כבוד השר, אני מצטרף להערות קודמי, אם כי התשובה לא ברורה ולא מניחה את הדעת.

שנית, כשר חרדי, שאני מעריך אותו ואת העבודה המרובה שהוא עושה גם בנדון זה, איך אתה מתמודד בכל זאת עם הבעיה הכאובה הזאת?

ועוד שאלה קצרה: האם הגורמים הכיטחוניים מעורבים בבירור הנושא של קבלת העולים האלה? יש פה בעיה כיטחונית קשה, ואני אוכל להעביר כמה ממצאים בנושא זה אם ארש.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. בבקשה, אדוני שר הפנים.

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לשאלותי של חבר הכנסת עובדיה עלי: צריך להפריד, וחבר הכנסת הנכבד כבר עשה הפרדה. משרד הפנים אינו מופקד על קליטת העולים ועל מצבם החברתי או הקהילתי. אולי הוא מופקד על זה כשהעניין מגיע אחר כך לרשויות המקומיות, אבל לא זאת הבעיה. צריך להפריד. משרד הפנים אחראי לחוק המרשם ולחוק האזרחות. תפקידנו לדאוג שהמרשם יהיה מרשם אמיתי, ושלא יהיו שם טעויות או "פשלות", כפי שאמר חבר הכנסת שובל. אבל אנחנו יכולים לפעול רק לפי החוק.

עובדיה עלי (הליכוד):

— — —

שר הפנים א' דרעי:

רגע אחד, חבר הכנסת עובדיה עלי, אני מסכים אתך שהחוק כמו שהוא, החוק מלפני 20 שנה, מאפשר ניצול שהחוק לא התכוון אליו, כיוון שגם אם היתה פשרה מסוימת בשנת 1970 לגבי איחוד משפחות, נכדים וכו', היום, בעיקר בגלל המצוקה של מודח-אירופה, אנחנו יודעים שהסבא היהודי שעליו מסתמכים גר ברומניה וקבור ברומניה, ועל סמך איחוד משפחות באים לארץ הנכדים האלה. שאינם יהודים. זה צעד הומניטרי, הכול טוב ויפה, אבל השאלה היא, אם במסגרת המשאבים שיש לנו במדינת ישראל — וחוק השבות מקנה זכויות גדולות מאוד — ואם על סמך חוק השבות הזה, יכולים אנו להיות הומנים כשאנחנו צריכים להתמודד היום עם עלייה של מאות אלפי יהודים? ואין זה עניין של ארבע משפחות. זה עניין של מאות משפחות כאלה ויותר. זה דבר ראשון.

דבר שני. העליתי את הנושא הזה גם לפני הנהלת הסוכנות, גם לפני ראש הממשלה, ואני אומר שבכוונת משרדי להגיש תיקון בנושא זה.

אשר לבעיות האחרות של קליטה, אני מציע שתפנה לשר הקליטה או לגופים אחרים. אין זה תפקידו של משרד הפנים להבהיר את הבעיות החברתיות ואת בעיות הקליטה של עולים. אנחנו צריכים לרשום אותם לפי החוק, זה מה שאנחנו צריכים לעשות.

אשר לשאלתו, או למשאלתו של חבר הכנסת שובל לגבי ארבע המשפחות הנוצרות, אנחנו מטפלים בזה. אני רק רוצה להגיד לך, שאין לנו עניין רק עם ארבע משפחות אלה. זה מה שבא לידי פרסום. בטבריה יש לנו קהילה הרבה יותר גדולה של אנשים שהתברר שאינם יהודים, ושוב השאלה היא לא רק של אזרחות. יש פה גם בעיה אחרת, וזה נושא שהממשלה צריכה

שאל יש להם זיקה דתית, לא עומדים עליהם לדין. כמו מקרה דידן או כגון חוק ההפלות?

התנצלות הרופא בפני המשפחה, כפי שקראתי עליה, היא במקומה, אבל אין היא מתרצת את מעשיו, שבהם הוא עבר על החוק. האם כבוד השר מוכן להגיש כתב תביעה להעמיד לדין את הרופא, כדי שידעו הרופאים שחוק הוא חוק ויש לקיימו, גם אם יש לו השלכות דתיות? אולי עליידי כך יתוקנו הפרצה והזלזול בשמירת חוקים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת משה גפני במסגרת של דקה.

משה גפני (דגל התורה):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, ראשית, אני רוצה להתלונן. הגשתי שאלתא בעל-פה באותו עניין לשר המשטרה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

שר הבריאות הוא בוודאי לא הכתובת בעניין זה.

משה גפני (דגל התורה):

בעניין זה לא דיברתי לשר הבריאות אלא ליושב-ראש.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אבל יש לך בסך-הכול דקה לשאלתא לשר הבריאות, ואני מציע שתקדיש את הזמן לכך.

משה גפני (דגל התורה):

אני פשוט מנצל הזדמנות זו כדי לומר שאיני מבין מה קרה.

כיוון שכבוד שר הבריאות הוא המשיב, אני רוצה לדבר על עצם העניין. אין זה מקרה ראשון שבו אנו נתקלים בתופעה כזאת של עבירה על החוק. במקרה הספציפי שבו אנו עוסקים עכשיו מדובר בביוזין חמור של בית-המשפט. על פני הדברים נעשתה עבירה ומסתפקים בהתנצלות בפני המשפחה, או שמבקשים להסתיר את העניין, שעה שיש פה פשוט התעללות ברגשות של משפחות. אני מבקש למצות את הדין עם האחראים לעניין הזה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אדוני שר הבריאות, בבקשה.

שר הבריאות י' צור:

אני מבין, שאל המשפחה התלונה והפרקליטות והמשטרה ימצאו לנכון להגיש תלונה משפטית, יעשו כן. הרי אני אינני כית'דין ואף לא משטרה. אנחנו עשינו את הבדיקה במערך המינהלי של המשרד. אם נדרשים דברים נוספים, אני אבדוק זאת עם הלשכה המשפטית, אבל ודאי שפתוחה בפני המשפחה הדרך לפנות למשטרה ולהשתמש גם בבדיקה שאנחנו עשינו, שאכן היתה פה פעולה הנוגדת את ההוראות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לשר הבריאות.

לדון בו, מה תפקידה הראשון של מדינת ישראל כיום. אולם אינני נותן תשובה לגבי ארבע המשפחות. זה נמצא בטיפול ובבדיקה. אנחנו לא נגרש אותן לפני שנבדוק את העניין בצורה מסודרת.

חבר הכנסת הרב מורח, אמרתי שמשרד הפנים פועל לפי החוק, וכיוון שמצאנו פרצה בעניין, אנחנו רוצים לתקן אותה. לגבי מה שאמרת בעניין הגורמים הביטחוניים, אם יש לך נושאים, אני מוכן להיות השליח ולהעבירם. נעשית פעילות רבה, ואין זה המקום לפרטה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לשר הפנים. אנו עוברים לשאלתא בעל-פה לשר הבריאות, שאלתא של חבר הכנסת פנחס בעניין נתיחת גופה. בבקשה, חבר הכנסת פנחס.

213. נתיחת גופה

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כיום ו' האחרון נמצאה גופתה של האשה ריימונד שמחון. עליה השלום, במחנה שיעפאט. שופט דחה את בקשת המשטרה לכיצע נתיחה שלאחר המוות בגופה, אולם למרות האיסור בוצעה הנתיחה.

רצוני לשאול:

1. כיצד יכול רופא פתולוג להפר צו של בית-משפט?
2. מדוע בוצע הנתיחה בלי שהיה לנגד עיני הפתולוג צו של שופט המתיר או אוסר נתיחה, וזאת לאור התנגדות המשפחה לנתיחה?
3. כיצד מתכוון כבוד השר לפעול בעתיד במקרים כגון אלה?

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת פנחס. בבקשה, אדוני שר הבריאות.

שר הבריאות י' צור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אכן הטענה שהשמיע פה חבר הכנסת רפאל פנחסי צודקת, ובבירור שערכנו בנושא הסתבר, כי בוצעה הנתיחה אף שלא היה לכך אישור כנדרש. הובהר למנהל המכון לרפואה משפטית האיסור שיש כאן, הוא ננזף, והוכח כי מכאן ולהבא לא תנותח שום גופה ללא צו נתיחה כנדרש מבית-המשפט. הווי אומר, יש בהחלט לראות בפעולה הזאת שנעשתה פעולה החורגת מהנהלים הקבועים, והדברים הובאו מחדש לתשומת-לכם של האנשים הנוגעים בדבר במכון לרפואה משפטית.

היו"ר מ' וירשובסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רפאל פנחסי.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, האם יש שני סוגי חוקים במדינת ישראל, חוקים שהעובר עליהם עומד לדין וחוקים,

ה. שאלות ותשובות

היו"ר מ' וירשובסקי:

אנחנו עוברים עכשיו לשאלות ותשובות. אדוני שר הבריאות, הוואל ושר הפנים אמרו להשיב רק על שלוש שאלות קצרות, הוא ביקש להקדים אותך, ברשותך, כי לך

יש, תודה לאל, מה שנקרא בשפת העם "בוכטה רצינית" של שאלות.

אני מזמין את שר הפנים להשיב על שאלות של חברי הכנסת. לפי מה שאני רואה, זה ילך במהירות הבוקר.

תשובת שר הפנים א' דרעי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 3. במועצה המקומית ריינה מכהנים תשעה חברים. שנבחרו בבחירות האחרונות לרשויות המקומיות.

לאחר הבחירות התברר לראש המועצה, שאחד מחברי המועצה, מר מחמד שחאדה בסול, אינו תושב הכפר ריינה. בהסתמך על סעיף 101(1) לצו המועצות המקומיות, שלח ראש המועצה הודעה למר בסול על פסילת כהונתו כחבר במועצה המקומית. מר בסול ניהל מאבק משפטי נגד הודעת ראש המועצה, ובמהלכו הוציא שני צווי ביניים נפרדים מטעם בית-המשפט העליון, האוסרים על ראש המועצה המקומית לכנס את מליאת המועצה. ביום 8 בנובמבר 1989 החקיים דיון בבית-המשפט העליון, שהורה למחוק את העתירה על-פי בקשתו של בא-כחו של מר בסול.

כיום מקיימת המועצה את ישיבותיה בהתאם לחוק. היא כבר קיבלה וביצעה החלטות החשובות ליישוב, והיא מתפקדת כרגיל.

1569. מעמד מוניציפלי לכפר עילוט

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר הפנים כיום ל' בכסליו התש"ן (28 בדצמבר 1989):

הכפר עילוט, השוכן ליד נצרת, היה חלק ממנה במשך שנים מספר. לפני כמה חודשים הוחלט, בהתחשב בתביעת תושביו, לנתק מנצרת בלא שנקבע לו סטטוס מוניציפלי אחר.

ברצוני לשאול:

1. מה היא הסיבה לכך שעד היום לא ניתן לכפר עילוט מעמד מוניציפלי?
2. מה הם השירותים הניתנים כיום לכפר על-ידי משרדך?
3. מה הוא הסטטוס המוניציפלי שמיעד השר לכפר, ומתי הוא אמור ליישמו?

תשובת שר הפנים א' דרעי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 3. נושא קביעת מעמדו המוניציפלי של הכפר עילוט טרם הוכרע. כידוע, הכפר עילוט הוא שכונה בתוך תחום עיריית נצרת. כל עוד לא שונה מעמדה המוניציפלי של השכונה עילוט, על עיריית נצרת למלא את חובותיה כלפי תושבי עילוט על-פי פקודת העיריות, ולספק להם את כל השירותים המוניציפליים.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה לשר הפנים. זה היה מהיר ויעיל.

ראובן ריבלין (הליכוד):
אכן מהיר, אבל לא יעיל, כי נמנעה משואל השאלת האפשרות לשאול שאלה נוספת.

היו"ר מ' וירשובסקי:
שידאג להיות באולם.

אני מזמין את שר הבריאות להשיב על שאלות של חברי הכנסת.

1296. סדנאות IM

חבר הכנסת ש' הלפרט שאל את שר הבריאות כיום כ"ח בחשוון התש"ן (26 בנובמבר 1989):

אני מבקש משר הפנים להשיב על שאלתא מס' 1323 של חבר הכנסת שבח וייס. הוא אינו באולם, התשובה תימסר לפרוטוקול.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אילו ידע חבר הכנסת וייס ששר הפנים ישיב על שאלות, הוא היה בוודאי רוצה להיות נוכח כאן, אלא שאתה, אדוני היושב-ראש, משנה את הסדר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

שאלות הן שאלות. מי שרוצה לקבל תשובה על שאלתא שלו, צריך להיות נוכח באולם בזמן השאלות.

דן תיכון (הליכוד):

יש לוח עבודה המופץ בין חברי הכנסת, וכל חבר כנסת רואה על-פיו מתי תור השאלות שהוא שאל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מודה על ההסבר של חבר הכנסת תיכון.

1323. איחוד ערים באזור חיפה

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר הפנים ביום כ"ח בחשוון התש"ן (26 בנובמבר 1989):

בעבר גובשו תוכניות מספר לאיחוד ערים בחיפה ובסביבתה. בסביבה זו רשויות מקומיות רבות הסמוכות זו לזו, וטעמים אורבניים. כלכליים וחברתיים היו צריכים להיות רקע למבנה מוניציפלי אחר, מפוצל פחות.

ברצוני לשאול:

1. האם אכן קיימות תוכניות כאלה?
2. אם כן — מה הן?
3. האם יש כוונה לקדם?

תשובת שר הפנים א' דרעי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן.

2. א. איחוד הקריות — קריית-מוצקין, קריית-ים וקריית-בנימין — לעירייה אחת. תיכרך גם האפשרות לצרף לעיר החדשה את "הקריות החיפיות": קריית-חיים וקריית-שמואל; ב. צירוף טירת-הכרמל לתחום השיפוט של עיריית חיפה; ג. צירוף נשר לתחום השיפוט של עיריית חיפה.
3. כן, אך תוך בדיקה יסודית והזירה של כל ההיבטים.

1359. מועצה מקומית לכפר ריינה

חבר הכנסת ח' אורון שאל את שר הפנים ביום ב' בכסליו התש"ן (30 בנובמבר 1989):

בכפר ריינה שבאזור הצפון אין מועצה מקומית, וזאת שמונה חודשים לאחר הבחירות. מצב זה פוגע בתפקודן הסדיר של המערכות המוניציפליות בכפר, המונה כ-8,000 איש.

ברצוני לשאול:

1. האם נוקט השר פעולות כלשהן לפתרון הבעיה, ומה הן?
2. מה הוא פרק הזמן, שמקצב השר לנבחרי הציבור בריינה כדי לגבש שלטון בכפר?
3. האם שוקל השר עריכת בחירות נוספות בכפר?

ועדת מומחים בראשות ד"ר צבי שטרן מבית החולים "הרסה" בירושלים המליצה זה כבר להוציא משימוש לצורכי הרדמה את הגז הלונטן, הגורם לעתים לדלקת קשה בכבד — 12 מקרים בשנה האחרונה.

ברצוני לשאול:

1. האם המלצת ועדת המומחים מקובלת עליכם?
2. מדוע טרם יושמה ההמלצה?

תשובת שר הבריאות י' צור:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המלצת ועדת המומחים שמונתה עליי מנכ"ל המשרד כוללת סעיפים רבים. רק לגבי מקרים מסוימים קיימת המלצה להוצאת הגז הלונטן משימוש כחומר מרדים.

2. ההמלצות ייושמו בתקופה הקרובה, וזאת לאחר בחינה נוספת.

1299. תשלום בעבור אשפוזם של אוטיסטים

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שר הבריאות ביום כ"ח בחשוון תש"ן (26 בנובמבר 1989):

לאחרונה קיבלו הוריהם של אוטיסטים המאושפזים בבתי חולים לחולי נפש הודעות חיוב בסך 107 ש"ח ליום אשפוז בעבור בני משפחתם.

בהעדר מעונות מתאימים, האשפוז בבתי חולים לחולי נפש הוא חלופה יחידה, אם גם לא מתאימה, לחולים רבים ששהותם במסגרת המשפחתית היא בלתי אפשרית.

ברצוני לשאול:

מה הם שיקולי המשרד בהחלטה זו?

תשובת שר הבריאות י' צור:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

בדיון נוסף שקיים בנושא הוחלט לבטל גביית דמי אשפוז מחולים אוטיסטים.

1300. תשלום בעבור אשפוזם של אוטיסטים

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר הבריאות ביום כ"ח בחשוון תש"ן (26 בנובמבר 1989):

לאחרונה קיבלו הורים לילדים אוטיסטים המאושפזים בבתי חולים לחולי נפש הודעות הדורשות מהם לשלם 107 ש"ח ליום אשפוז בעבור ילדיהם.

ברצוני לשאול:

1. מדוע הוטלה על ההורים חובת תשלום זה?

2. מדוע מאושפזים ילדים אלו בבתי חולים לחולי נפש, ולא במסגרת המתאימה לצורכיהם?

3. כיצד יוכלו משפחות הילדים לשאת בהוצאה הכספית הנדרשת מהם, ואיזה פתרון כלכלי מציעה מדינת ישראל למשפחות אלה?

תשובת שר הבריאות י' צור:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בדיון נוסף שקיים בנושא הוחלט לבטל גביית דמי אשפוז מחולים אוטיסטים.

בעיתון "יום השישי" מיום כ"ח בחשרי תש"ן, 27 באוקטובר 1989, פורסם, כי כת IM, ססדנאותיה נאסרו על-ידי משרד, עומדת להחליף שם כדי לעקוף את האיסור. עוד נאמר שם, כי זוהי שיטה ידועה, ונוקטות אותה כתות נוספות ססדנאותיהן נאסרו.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונים הפרטים הנ"ל?

2. אם כן — כיצד חושב משרדך למנוע את פעילות הכת הנ"ל?

3. כיצד יתמודד משרדך עם תופעת שינוי השם שאימצו להן כתות נוספות, העוקפות בכך את האיסור וממשיכות לפעול במחתרת?

שר הבריאות י' צור:

1. לא ידוע לנו דבר בעניין זה.

2 — 3. משרדנו נזקק לטפל בכל הקשור בסדרת IM כאשר התברר לנו, כי מתבצעת שם פעילות פסיכיאטרית ו/או פסיכולוגית שלא עליי המורשים לכך בהתאם לחוק. מכאן שאין לראות במשרד הבריאות גורם מתאים לטיפול בנושא כתות כלשהן, ואין למשרד סמכות חוקית לטפל בכך.

1297. קיצור תורים בבית החולים בנהרייה

חבר הכנסת מ' גולדמן שאל את שר הבריאות ביום כ"ח בחשוון תש"ן (26 בנובמבר 1989):

בעקבות כנס שערכו רופאי בית החולים הממשלתי בנהרייה ביום 1 בנובמבר 1989, ברצוני לשאול:

1. כיצד מתכוון השר לפעול למען קיצור התורים לניתוחים באזור זה נוכח העובדה, שאנשים נאלצים לחכות לניתוחים פשוטים קרוב לשנתיים?

2. האם שוקל המשרד להגדיל את מספר המיטות בבית החולים, משום שהחן כיום עומד על 2.5 מיטות לכל 1,000 תושבים, ובבית החולים בנהרייה היחס הוא 1.6 מיטה לכל 1,000 תושבים?

תשובת שר הבריאות י' צור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. פתרון כביה זו, כמו זו של תורים אחרים, למשל תורים לניתוחי לב פתוח, כרוך ומונתה בהיקף התקציב שיועמד לרשות משרדנו לשנת התקציב הקרובה. זאת במקביל למאמצים הרבים שאנו משקיעים בשמירת השקט במערכת, שאפשר את תפקודה ללא שביתות ו/או עיצומים כלשהם במשך השנה האחרונה. גם ההסדר שהושג לגבי קיצור תורים, כחלק מהפעילות הרפואית של בתי החולים, אמור לאפשר לבתי החולים להגביר את הפעילות בנושאים שעליהם לא חל ההסדר.

2. גם נקודה זו יכולה ליכות בהתייחסות אן ורק במסגרת דיוני התקציב של שנת 1990/91, וגם היא מותנית בתוספת תקציבית מתאימה.

1298. שימוש בגז הלונטן להרדמה

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר הבריאות ביום כ"ח בחשוון תש"ן (26 בנובמבר 1989):

ביום י' בחשוון תש"ן, 8 בנובמבר 1989, פורסם, כי

ברצוני לשאול:

1. האם זו מדיניות משרד הבריאות? אם כן — היש כוונה לשנותה מן היסוד ולשפרה?
2. אם לא — מה היא מדיניות משרד הבריאות?
3. האם מדיניות זו מתואמת עם משרד הביטחון?

תשובת שר הבריאות י" צור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 3. מדיניות משרד הבריאות בנושא זה היא, ראשית כול, שמירה על טובתו של החולה, דאגה לשלומה הגופני והנפשי ושמירת זכותם היסודית של החולים לסודיות רפואית.

אין כל כוונה למנוע העברת מידע ונתונים לאמצעי התקשורת; כל זאת בהתאם לכללים הנ"ל ובהתאם לאפשרויות הספציפיות לכל אירוע. נפגשתי עם העיתונאים שהעלו את הטענות, והעברתי את פנייתם ואת בקשתם להעמקת שיתוף הפעולה להנהלת בתי החולים "הדסה".

1342. שימוש בגז הלוחץ להרדמה

חברת הכנסת נ' ארד שאלה את שר הבריאות ביום כ' בכסליו התש"ן (30 בנובמבר 1989):

לאחרונה התפרסמו ידיעות על חומר הרדמה המצוי בשימוש בבתי החולים בארץ, והוא גורם למחלת כבד. בשנה האחרונה נתגלו מקרים מספר של דלקת כזו אחרי ניתוחים. מדובר בחומר הקרוי גז הלוחץ.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעות נכונות?

2. האם מקיים משרדך פיקוח על חומרי הרדמה, ובפרט — האם יש הקפדה על שימוש זהיר בהם, באופן שיתאים לקטגוריות אוכלוסייה שונות, כגון נשים בהיריון וקשישים?

3. האם בכוונת משרדך להוציא הנחיות חדשות או להסיק מסקנות בעקבות הידיעות המובאות לעיל?

שר הבריאות י" צור:

1 — 3. כל שפורסם בעיתונות בנושא זה הוא תוצאה ישירה מסיום עבודתה של ועדת מומחים מיוחדת, אשר מונתה על-ידי משרד הבריאות לבדיקת נושא זה.

ממצאי הוועדה ומסקנותיה הוגשו למשרדנו. הולכת ונשלמת הבחינה, ועם סיומה יועברו הנחיות מתאימות לכלל בתי החולים בישראל.

1369. מחלות שמקורן באטלזים

חברת הכנסת נ' ארד שאלה את שר הבריאות ביום כ' בכסליו התש"ן (30 בנובמבר 1989):

במרכז הרפואי "הדסה" בהר הצופים (מחלקה פנימית) הוחלט על ביצוע סקר בין קצבים לצורך גילוי מוקדם של נגיפים. ההחלטה התקבלה בעקבות מחלה שהתגלתה אצל בעל אטלז מירושלים.

ברצוני לשאול:

האם נוקט משרדך פעולות כלשהן — רישיונות, בדיקות דם וכו' — על-מנת להבטיח מצב תברואי תקין באטלזים, אשר יבטיח את בריאותם ואת שלומם של קצבים וציבור הצרכנים כאחד?

2. על-פי ידיעתי, בארצות שונות מאושפזים ילדים אוטיסטים תחת חסות משרד הבריאות או משרד הרווחה. בארץ הוחלט, שחולי נפש הם באחריות משרד הבריאות, ומפגרים — באחריות משרד הרווחה. לא נקבע שום דבר לגבי אוטיסטים. אוטיסטים אושפזו במוסדות לחולי נפש כי לא היו מוסדות אחרים המסוגלים להתמודד עם הפרעותיהם. עקב ההתפתחות וההצלחות הטיפוליות בשנים האחרונות — כמו במחלקה בבית החולים "איתנים" — ניתן היום להוציא את האוטיסטים מהאשפוז הפסיכיאטרי. רצוי שהטיפול באוטיסטים יהיה באחריות שלושה משרדים, והם משרדי הבריאות, הרווחה והחינוך.

אני מציע להקים רשות לטיפול באוטיסטים.

3. ראה תשובתי על שאלה מס' 1.

1301. תשלום בעבור אשפוז של אוטיסטים

חבר הכנסת א' בורג שאל את שר הבריאות ביום כ"ח בחשוון התש"ן (26 בנובמבר 1989):

לאחרונה קיבלו הוריהם של אוטיסטים המאושפזים בבתי החולים לחולי נפש הודעות הדרושות מהם לשלם 107 ש"ח ליום אשפוז בגין ילדיהם.

ברצוני לשאול:

1. האם האמור לעיל ידוע לשר?
2. כמה ילדים — מלידה עד גיל 18 — ומבוגרים מונה אוכלוסיית האוטיסטים בארץ?
3. כמה מתוכם מאושפזים דרך קבע בבתי החולים?
4. מה בדעת השר לעשות על-מנת להביא לביטול דמי האשפוז הללו?

תשובת שר הבריאות י" צור:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן.

2. אוכלוסיית האוטיסטים עד גיל 18 הרשומים באגודת אל"ט — אגודה לאומית לילדים אוטיסטים — בארץ היא כ-200.

3. בין 60 ל-80 ילדים אוטיסטים מאושפזים דרך קבע בבתי החולים.

4. בדיון נוסף שקיים בנושא הוחלט לבטל גביית דמי אשפוז מחולים אוטיסטים.

1302. דיווח של בתי החולים לעיתונות

על נפגעי טרור

חבר הכנסת ע' לנדאו שאל את שר הבריאות ביום כ"ח בחשוון התש"ן (26 בנובמבר 1989):

קבוצה של עיתונאים ירושלמים המסקרים פיגועים ופצועים התלוננה בפני על כי בתי החולים המרכזיים בירושלים מונעים מהם דיווחים מהירים על נפגעי טרור המגיעים אליהם וצילום פצועי האניתפאדה קרוב לאירוע. הצד הערבי, לעומת זאת, מאפשר לתקשורת כיסוי וצילום חופשיים מתוך חדרי המיון של בתי החולים, תוך כדי התרחשות האירועים. התוצאה — דיווח חד-צדדי ומטעה, הגורם לישראל נזק הסברתי בחוץ-לארץ. מעוות את דמות התקשורת הישראלית בעיני הציבור ומציגה כמשוחדת.

שר הבריאות י' צור:

בריאות העובדים באטליוזים מוגדרת כתנאים מיוחדים לאטליוזים ולחנניות למכירת בשר, במסגרת חוק רישוי עסקים. להלן הנוסח של הסעיף: "ז. בריאות העובדים. 28. אסור לאדם לעבוד, להעביד או להעסיק עובד בחנות — (א) אם העובד סובל ממחלה מידבקת העלולה לעבור מאדם לאדם באמצעות מצרכי מזון, או כשהוא נושא טפילי מחלה כזאת; או — (ב) אם העובד סובל משחפת ריאות העלולה לסכן את בריאות הציבור; או — (ג) אם העובד סובל ממחלת עור העלולה לגרום לזיהום מצרכי מזון; או — (ד) אם יש לעובד על פניו, על צווארו, על זרועותיו או על ידיו חבורות, חטטים, פצעים פתוחים או מוגלתיים גלויים לעין, או ישנה תחבושת על פצעים כאלה, על ידיו או על אצבעותיו; או — (ה) אם העובד אינו מקפיד על ניקיון גופו באופן המניח את הדעת.

29. כל עובד, בטרם יתקבל לעבודה בחנות, חייב להיבדק בדיקה רפואית ולהציג — (א) אישור בכתב מאת רופא מוסמך שאין הוא סובל מאחת המחלות המנויות בסעיף 28 לעיל; (ב) תעודת בדיקה רנטגנית של ריאות המאשרת שהוא אינו סובל משחפת ריאות. תעודה זו יש לחדש פעם בשנה לפחות. אם בבדיקה הרנטגנית מתגלה תהליך פתולוגי כלשהו, לא יורשה העובד לעבוד אלא לפי אישור מיוחד מטעם המנהל המעביד אחראי וחייב לדאוג לכך ששום עובד לא יתקבל לעבודה ולא ימשיך בעבודה בחנות אלא אם נתקיימו הוראות הסעיף הזה בדיוק.

30. בעל חנות וכל העובדים בחנות חייבים להיבדק בדיקה מעברתית ובדיקה רנטגנית של ריאות כל עת שיידרשו לעשות זאת מטעם משרד הבריאות או מטעם הרשות המקומית. אי-ציות להוראות הנ"ל ייחשב עבירה על התנאים המיוחדים הללו."

הנושא מצוי בעיקרו בידי הרשויות המקומיות המפקדות על הפיקוח בחנויות, לרבות אטליוזים, ולרופא וטרינר ברשות המקומית — תפקיד מפתח.

לפי מידע שבידי שירות המזון, מפעילים הרופאים הווטרינריים כרשויות מקומיות, וגם רופאי לשכות הבריאות, שיקול דעת בנושא, ומפנים את העובדים לבדיקה, בדרך כלל לפי חשד.

1370. קליטת מאושפזים במוסדות לבריאות הנפש בקהילה

חברת הכנסת נ' ארד שאלה את שר הבריאות כיום ב' בכסליו תש"ן (30 בנובמבר 1989):

בכתבה שהתפרסמה בעיתון "הארץ" ב־31 באוקטובר 1989, במלאת עשר שנים למרכז לבריאות הנפש בחיפה, תוארה הצלחת הגישה הליברלית בשיטת האשפוז. לצד הצלחה זו, נראה כי קיימת בעיה של קליטת המאושפזים בקהילה.

ברצוני לשאול:

1. האם קיימת היערכות לקליטתם של המאושפזים בחברה הרגילה?

2. האם קיים או נשקל שיתוף פעולה בין־מוסדי בנוגע לקליטת המאושפזים, למשל באמצעות תיאום עם משרד העבודה והרוחה — בנושא תעסוקה, לדוגמה — או עם ארגונים שונים?

שר הבריאות י' צור:

1. היערכות לקליטתם של מאושפזים בחברה הרגילה קיימת במידה מועטת מאוד. מאחר שהחברה עדיין דוחה את חולי הנפש, אנו נתקלים גם בקשיים לגבי דיור בשביל משוקמים המסוגלים לחיות בקהילה.

2. קיים שיתוף פעולה עם גורמים בקהילה: א. יש קשר עם משרד העבודה והרווחה, הוקם מרכז בלעדי באזור חיפה; ב. קיימות מערכות של מפעלים מוגנים; ג. קיימות מערכות לשיקום שהוקמו על־ידי העמותה לבריאות הנפש, שהוקמה על־ידי משרד הבריאות.

בגלל הקשיים שהוזכרו לעיל ובשל חוסר בתקציב לכוח־אדם, עדיין יש בעיות בשיקום חולים בקהילה.

אני מוסיף, שכשם שיש היום התקדמות בתהליך הטיפול הפסיכיאטרי, אנחנו רואים אפשרות שחולים נוספים יעברו בשנים הקרובות מאשפוז קבוע אל הטיפול הקהילתי, אבל הדבר מחייב בהחלט הקמת תשתית מתאימה ואווירה מתאימה בקהילה, כדי שהתהליך הזה יוכל להתרחש.

היו"ר מ' וירשובסקי:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת נאווה ארד.

נאווה ארד (המערך):

אדוני השר, מדובר היום במשרדך על תוכנית לרפורמה בכל נושא בריאות הנפש — לא רק ארגונית אלא גם באשר לתוכן. למעשה אתה אומר לנו כאן, שהיום הקהילה לא בנויה לקלוט את חולי הנפש המופנים אליה מכת־החולים.

האם במסגרת הרפורמה שאתם מתכננים יש איזה שינוי במערכת ההבטחות שאתם מקבלים מהמשרדים האחרים, מגורמים נוספים ומהרשויות המקומיות, כדי שהרפורמה האמורה להבטיח יותר טיפול בקהילה ופחות אשפוז לא חתקים רק על הנייר — כאשר במציאות של היום אנחנו רואים, שהקהילה לא מסוגלת לקלוט אנשים, שלדעת המטפלים כבר יכולים לתפקד בקהילה?

שר הבריאות י' צור:

התהליך הזה כבר מתקיים, והוא לא תלוי ברפורמות. כל מי שיבדוק זאת יראה, שמספר החולים המאושפזים במסגרת הפסיכיאטרית ירד באופן משמעותי בשנים האחרונות. זה נובע, בין השאר, מכך שבטיפול הפסיכיאטרי כיום הנושא התרופתי מאפשר לאנשים לקבל את התרופות ולפעול בקהילה, אם באופן מלא ואם באופן חלקי.

התהליך הזה מתקיים בפועל, והפעולות שאנחנו עושים באות בעצם להתאים שירותים בקהילה, כדי שאדם היוצא החוצה, או כפי שמכנים זאת בקהילה: יוצא לדיור מוגן או לכל מערכת דיור אחרת, יקבל את הטיפול המתאים לו.

אני רוצה להדגיש, שכבר היום מתרחש תהליך של ירידה במספר המאושפזים בתחום הפסיכיאטרי, יש כל הזמן צמצום במספר המיטות. ממדינות אחרות למדנו, שהסכנות הגדולות צפויות כאשר תהליך כזה מתרחש ללא פיתוח שירותים מתאימים. אנחנו משתדלים לעשות זאת על־פי האמצעים שבידינו. הייתי אומר, שכלל שאני עוקב אחר הדברים, אני רואה שאילו היו יותר שירותים, אפשר היה ללא ספק להוריד עוד יותר את מספר המאושפזים. נכון הוא, שאם לא יהיו שירותים מתאימים, אני ככל אופן לא אמתוך בגישה של: העיקר להוציא את החולים החוצה. יכול להיות, שחולים יישארו באשפוז מלא, אם לא יותאמו השירותים בקהילה, כדי שאפשר יהיה להבטיח טיפול לחולים בקהילה.

1371. יחס רופאים לחולים

חבר הכנסת יצ' לוי שאל את שר הבריאות ביום ב' בכסליו התש"ן (30 בנובמבר 1989):

גילויים על יחס רופאים כלפי חולים, רישומים כוזבים והדבקת כינויים נחשפו ברב-שיח על זכויות החולה שנערך בירושלים.

יושב-ראש ההסתדרות הרפואית ד"ר רם ישי טען בכינוס, כי זכות החולה לדעת הפכה הפקר, וכי לא קיימים נהלים להתנהגות הרופאים בדרך שתבטיח את זכויות החולים.

בין השאר, הובאו בכינוס דוגמאות להערות ולהתרשמויות שלא לעניין, כגון "הומור", "נודניק כרוני" ו"משוגע", שרשמו רופאים בחיקי חולים בצד אבחונים רפואיים.

ברצוני לשאול:

1. האם הנתונים דלעיל כפי שהובאו בכנס הג'ל הם מבוססים?

2. אם כן — מה בדעת משרדך לעשות על מנת להבטיח את זכויות החולה?

תשובת שר הבריאות י' צור:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. למשרדנו לא ידועים נתונים כגון אלה שהתפרסמו בעיתונות, לרבות רישומים כוזבים והדבקת כינויים לחולים. לעומת זאת, ידוע למשרדנו מתוך בדיקות וכירורים שונים, על ליקוי וחוסר ברישומים, ועל כן משרדנו חוזר ומתריע בפני הרופאים על חובת הרישום המדויק, על כל ההשלכות הקשורות בנושא. משרדנו ימשיך לעשות כן גם בעתיד.

2. שרת הבריאות, קודמתי בתפקיד, מינתה את השופטת הדסה בן-עזתו ליושב-ראש ועדה לבדיקת הנושא של זכויות החולה. עם קבלת ההמלצות, הן יילמדו על-ידינו ביחד עם הגורמים השונים המעורבים בנושא, כגון קופות החולים השונות, ההסתדרות הרפואית והסתדרות האחיות, ובהמשך לכך תיקבע עמדתנו הסופית.

1372. יחס רופאים לחולים

חבר הכנסת ש' הלפרט שאל את שר הבריאות ביום ב' בכסליו התש"ן (30 בנובמבר 1989):

בעיתון "ידיעות אחרונות" מיום י"ד בחשוון התש"ן, 12 בנובמבר 1989, פורסם על גילויים של יחס רופאים לחולים, על עריכת רישומים כוזבים ועל מקרים של הדבקת כינויים לחולים.

ברצוני לשאול:

1. האם ידועים למשרדך נתונים אלה, כפי שנתגלו ברב-שיח על זכויות החולה?

2. כיצד בדעתך לטפל בנושא זה?

3. האם תתמוך בחקיקת חוק שיגן על זכויות החולה?

שר הבריאות י' צור:

1 — 2. למשרדנו לא ידועים נתונים כגון אלה שהתפרסמו בעיתונות, לרבות רישומים כוזבים והדבקת כינויים לחולים. לעומת זאת, ידוע למשרדנו, מתוך בדיקות וכירורים שונים, על ליקוי וחוסר ברישומים. על כך משרדנו חוזר ומתריע בפני

הרופאים על חובת הרישום המדויק על כל ההשלכות הקשורות בנושא. משרדנו ימשיך לעשות כן גם בעתיד.

3. שרת הבריאות, קודמתי בתפקיד, מינתה את השופטת הדסה בן-עזתו ליושב-ראש לבדיקת הנושא של זכויות החולה. עם קבלת ההמלצות הן יילמדו על-ידינו יחד עם הגורמים השונים המעורבים בנושא, כגון קופות החולים השונות, ההסתדרות הרפואית והסתדרות האחיות, ובהמשך לכך תיקבע עמדתנו הסופית.

אני רוצה להוסיף, שהוועדה בראשותה של השופטת הדסה בן-עזתו יצאה בהצעת ביניים, המתייחסת בראש ובראשונה לכך, שכל חולה יהיה זכאי לקבל את הטיפול המגיע לו. כוונת ההצעה היא להגביל במידה מסוימת את האפשרות לשכיתות במערכת הבריאות, וביתחיים, כל זמן שלא נתייחס להצעה הזאת, הוועדה בשלב זה לא ממשיכה בפעולתה.

1373. תווית-שרות לעופות

חבר הכנסת א' ורדיגר שאל את שר הבריאות ביום ב' בכסליו התש"ן (30 בנובמבר 1989):

משרד הבריאות אוסר להצמיד את חותמות המתכת — פלומבות הכשרות, אל העופות, והתיר להצמידן רק לשקיות הניילון שבתוכן מונח העוף. זאת, בטענה שהחומר המתכתי שממנו עשויה הפלומבה עלול להפריש חומרים רעילים לבשר.

ברצוני לשאול:

1. מדוע נאסרה הצמדת הפלומבות לעופות, אף שהדבר נעשה בעבר כמשך שנים רבות?

2. כיוון שהדבר עלול לסייע לזיהוי הכשרות, האם תורה להחיר מחדש את הצמדת הפלומבות לעופות עצמם?

שר הבריאות י' צור:

משרדנו לא אסר את הצמדת חותמת המתכת — פלומבה אל העופות. האיסור הוא של משרד החקלאות, השיירות הווטרנריים.

מבדיקת הנושא עולה, שהוראת האיסור ניתנה לאחר שהיו מקרים, שבהם הפלומבה שנצמדה לכנפיים נשברה או נכנסה לתוך הבשר ולכן פגעה באיכותו של המוצר, דבר שעלול היה לגרום נזק לצרכן.

לאור זאת, הנחה משרד החקלאות את הנוגעים בדבר להצמיד את הפלומבה לשקית.

היו"ר מ' וירשובסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אברהם ורדיגר.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

אדוני השר, נושא הכשרות הוא עקרוני מאוד לרובו של הציבור במדינת ישראל. אנחנו יודעים, שאם הפלומבות לא יהיו כמו שהן עכשיו, פשוט מאוד יהיו זיופים. אנחנו גורמים לכך שנאכיל במזון טרף את האוכלוסייה בישראל. האם יש הצעה אחרת, שיכולה למנוע את המכשלה הזאת?

שר הבריאות י' צור:

היות שאני מבין שהתחום הזה הוא באחריות משרד החקלאות, הרי שאני מציע להעביר כל הצעה טובה שיש, כדי שמצד אחד לא יהיה סיכון לאוכל, ומצד שני לא תיפגע חלילה הכשרות.

1374. טיפול רפואי בחוץ-לארץ

חבר הכנסת א' מזרחי שאל את שר הבריאות ביום כ' בכסליו התש"ן (30 בנובמבר 1989):

בעיתון "ידיעות אחרונות" מיום כ"ד בתשרי התש"ן פורסם, כי שבעה ילדים ו-124 מבוגרים, שחייהם בסכנה, חייבים לטוס לחוץ-לארץ כימים הקרובים להשתלות ולניתוחים הקשורים במחלות הסרטן. לכל אלה אין כסף ואין ביטוח שיממנו זאת.

ברצוני לשאול:

1. האם הדבר ידוע לך?
2. מה ייעשה כדי להביא להצלת חייהם של 131 ילדים ומבוגרים אלו?

תשובת שר הבריאות י' צור לשאילתא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא ידוע לנו מנין נלקחו נתונים אלה.
2. כידוע, מופעלים בארץ בשנה האחרונה ביטוחים משלימים על-ידי גורמים שונים, לרבות קופות החולים. ביטוחים אלה, כגון "שחיל", הביאו להקלה רבה ולפתרון מרבית הבעיות. המקרים שנותרו ללא כיסוי אמורים למצוא את פתרונם השלם החל מ-1 בינואר 1990, עם הרחבת ביטוח זה בקופת-חולים הכללית והחלתו על כל המבוטחים, ללא יוצא מן הכלל.

אם נזכור, כי מרבית האוכלוסייה בישראל מבוטחת בקופת-חולים זו, וקופות אחרות הנהיגו את חובת הביטוח זה כבר, הרי שמתחילת שנת 1990 יהיה ביטוח מתאים לנושא זה לכל האוכלוסייה בישראל, ובכך אני רואה את פתרון הבעיה.

1375, 1509. עיצומים של אחיות בריאות הציבור

חבר הכנסת ש' הלפרט שאל את שר הבריאות ביום כ' בכסליו התש"ן (30 בנובמבר 1989):

אחיות בריאות הציבור בתחנות לאם ולילד ובתפקידים נוספים פתחו כימים אלו בעיצומים. כפי שפורסם, הן אף הפסיקו לטפל בנשים ובתינוקות.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא היקף העיצומים של אחיות בריאות הציבור?
2. אילו שירותים חלופיים מספק משרדך לציבור הנזקק לשירותיהן בימים אלה?
3. מה ייעשה כדי להביא להחזרתן לעבודה של אחיות בריאות הציבור ולהגיע להסכם עמן?

חבר הכנסת ש' הלפרט שאל את שר הבריאות ביום כ"ג בכסליו התש"ן (21 בדצמבר 1989):

בעיתון "מעריב" מיום ג', ז' בכסליו התש"ן, 5 בדצמבר 1989, פורסם כי אחיות בריאות הציבור הפסיקו לחסן תינוקות נגד מחלת "פוליו", וזאת במסגרת סכסוך העבודה שלהן עם המדינה. תוקפן של 20,000 מנות חיסון "סאלק", שהועברו ללשכות הבריאות המחוזיות, עומד לפוג, ויש לעשות בהן שימוש במהרה.

ברצוני לשאול:

1. האם מודע משרדך לנקיטת הצעדים של אחיות בריאות הציבור?

2. מה בדעתך לעשות כדי להביא לחידוש חיסון התינוקות?

שר הבריאות י' צור:

1. אחיות בריאות הציבור פתחו בעיצומים ב-23 באוקטובר 1989 בתוכנית שעליה הודיעו, ולפיה: 1. הפסיקו לתת חיסונים ליוצאים לחוץ-לארץ; 2. הפסיקו לערוך בדיקות לאיתור מומים מולדים.

העיצומים היו אמורים להתרחב ולכלול הפסקת הטיפול בנשים ובתינוקות, אך לאחר יומיים חזרו האחיות לעבודה תקינה ומלאה בהוראת בית-הדין לעבודה.

2. שביתה שהוכרזה על-ידי ועד הפעולה של האחיות ב-21 בנובמבר 1989 הופסקה כעבור שעות על-ידי בית-הדין לעבודה, שקבע מסגרת לסיכום משא-ומתן בין הצדדים.

מכאן, גם העיצומים וגם השביתה לא הביאו להפרעה של ממש בעבודת התחנות לבריאות המשפחה.

תוכנית חיסון התינוקות החלה בהתאם למתוכנן.

3. אחיות בריאות הציבור טוענות לפער בשכרן לבין שכר אחיות בתי-החולים ושכר אחיות הקהילה של קופת-חולים הכללית. מתנהל משא-ומתן, ונעשה ניסיון למצוא פתרון סביר שיקדם את עבודת האחיות בעתיד.

אני רוצה לומר, שמאז כתיבת התשובה ועד היום הגענו להסכם עם אחיות בריאות הציבור על תוספת מסוימת לשכרן.

1389. יחס מערכת הבריאות לעיתונאים

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שר הבריאות ביום ט' בכסליו התש"ן (7 בדצמבר 1989):

מכתב תלונה, שעליו חתמו הכתבים והצלמים של כלי-התקשורת הישראליים, קובל על גישת בתי-החולים בירושלים ביחס אליהם. על-פי טענת העיתונאים והצלמים, מערכת הבריאות בירושלים מגלה נוקשות ביחס לאפשרויות צילום, כיסוי וראיונות עם נפגעים באירועים ביטחוניים.

ברצוני לשאול:

1. מה היא מדיניות המשרד ביחס למחנן אפשרויות לסיקור עיתונאי בין כותלי בית-החולים?

2. האם ממליץ המשרד בפני בתי-החולים שלא כבעלותו, דוגמת "שערי-צדק" ו"בית-החולים", על מדיניותו כדרך רצויה?

שר הבריאות י' צור:

1. מדיניות המשרד תלויה במגבלות המחויבות משמירת הסודיות הרפואית. מעבר לזה לא הציב המשרד כל הגבלות.

2. כן.

מעבר לתשובה הפורמלית, נפגשתי עם עיתונאי ירושלים, שהעלו בפני באופן אישי את השאלות ואת ההכבדות שנעשות כלפיהם. העברתי את דבריהם ופנייתם אל הגורמים בבית-החולים "הדסה". שמחתי לשמוע לאחרונה גם מפי העיתונאים בפגישות אקראי, שאכן השיחות והביכורים המשותפים האלה סייעו כדי להקל עליהם בעבודתם, שהיא חשובה לכולנו. צריך לומר, כי לא פעם אחת גם התקשורת לא

3. משרד הבריאות חזר בו מהחלטתו לגביית דמי אשפוז מאוטיסטים מאושפזים.

1443. פיקוח על איכות הבשר

חברת הכנסת נ' ארד שאלה את שר הבריאות ביום ט"ז בכסליו התש"ן (14 בדצמבר 1989):

לאחרונה דווח בעיתונות על פרשה של בשר מקולקל שהיה נגוע בחיידקים מאירים, פטור-בטרייה.

ברצוני לשאול:

1. מה היא חלוקת הסמכויות בין וטרינרים עירוניים למשרד הבריאות אשר לפיקוח על הבשר?
2. מה הם הקריטריונים להבחנה בין מוצר גולמי וארוז?
3. האם יש בידי הוטרינרים העירוניים כלים טכניים, כגון מעבדות לבדוק את איכות הבשר, וכיצד מתקיים פיקוח על עבודתם?

שר הבריאות י' צור:

1. חלוקת התפקידים היא כדלקמן: הרופאים הוטרינרים ברשויות המקומיות אחראים לנושאי שיווק באטליוזים והובלה והחסנה של בשר, עופות ודגים בתחום הרשויות המקומיות.

משרד הבריאות מטפל במסגרת סמכויותיו לפי חוק רישוי עסקים במתן אישור לרישוי האטליוזים ומפעלי בשר. המשרד מקיים פיקוח תברואי וטכנולוגי במפעלים לייצור מוצרי בשר.

2. מוצר ארוז נחשב מוצר שנארז מראש לפני מכירתו, אם עבר טיפול נוסף אם לאו.

3. הוטרינרים העירוניים מונחים על-ידי השירותים הוטרינריים של משרד החקלאות בתחומים הנמצאים בטיפול משרד זה ועל-ידי משרד הבריאות בתחומי טיפול, ומעבודות המשרדים עומדות לרשותם בדרך כלל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת נאווה ארד.

נאווה ארד (המערך):

אדוני השר, לפי התשובה שלך גם על השאילתא הזאת וגם על השאילתא הקודמת שלי, יש לי רושם שיותר מדי גורמים עוסקים בנושא הזה. הנושא מגיע לידיעת הציבור, כאשר קורה, חס וחלילה, אסון או הרעלה, או משהו שמושך באמת תשומת לב ומופיע באמצעי התקשורת. אבל, מהתשובות על השאילתא עולה, שאם יש כל-כך הרכה גורמים, אני מרגישה שאין פיקוח ראוי.

אם אדוני השר חושב, שהנושא בסמכות משרד הבריאות, האם תשקול לבדוק פעם נוספת את האחריות הקיימת בין הגופים השונים על מנת לעשות סדר בעניין? הרושם שלי לפי התשובות, ואני מניחה שאת התשובות הכינו לך המומחים, שתשובות פורמליות חקיקתיות יש, אבל אני לא מאמינה שהן מבוצעות בשטח.

שר הבריאות י' צור:

אני מסכים לשאלה. גם אני הייתי שואל את השאלה הזאת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

זו התשובה שלך?

שר הבריאות י' צור:

כן. אני אנסה באמת לבדוק את הרברים האלה.

יודעת את הגבול הנכון, אנשיה נדחקים בין המיטות, בין החולים, בין הרופאים ובין בלוני החמצן ושקיות הדם, והדברים אינם פשוטים. עם זאת, שיתוף הפעולה צריך להימשך גם אם הוא חורק.

היו"ר מ' וירשובסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת צוקר.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני השר, האם תדאג, כשם שעשית וטוב שעשית לגבי בית-החולים "הדסה", שהדבר ייעשה בכל מערכת בתי-החולים בארץ?

שר הבריאות י' צור:

לא שמעתי עד היום אף טענה אחת בעניין הזה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

בלי קשר עם הטענה.

שר הבריאות י' צור:

הטענה היתה פה, בירושלים, וזה כמובן "הדסה", כי בעיקר לשם מגיעים הנפגעים, אם נשמע על עוד טענות, אנחנו נטפל בזה כרוח הדברים כפי שטיפלנו במקרה שהיה בירושלים.

1406. תשלום בעבור אשפוזם של אוטיסטים

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר הבריאות ביום ט' בכסליו התש"ן (7 בדצמבר 1989):

בקץ האחרון קיבלו הורי המאושפזים במחלקת האוטיסטים בבית-החולים "הודה אברבנאל" חוזר, המודיע להם על החלטת המשרד לגבות מהם דמי אשפוז יומיים בסך 107 ש"ח. האוטיסטים הם נכים ב-100% הזקוקים לטיפול ולהשגחה מיוחדים כמרוצת ימי חייהם, והעול על משפחותיהם כבד ביותר.

ברצוני לשאול:

1. אילו מוסדות עומדים בישראל לרשות הטיפול באוטיסטים?

2. כמה אוטיסטים מאושפזים כיום בבתי-חולים לחולי נפש או במוסדות אחרים?

3. האם חזר, או יחזור בו המשרד מהחלטתו על גביית דמי האשפוז הנ"ל מהאוטיסטים?

תשובת שר הבריאות י' צור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לרשות הטיפול באוטיסטים בישראל נמצאות המסגרות הבאות: א. מסגרות חינוכיות מיוחדות באחריות משרד החינוך, לדוגמה, בית-הספר "יחדי" בתל-אביב ובית-הספר "דקלים" בירושלים; ב. מסגרות אשפוזיות במחלקות ילדים ונוער של בית-החולים "איתנים", בית-החולים כנס-ציונה ובית-החולים "הודה אברבנאל"; ג. מסגרות מעוניות באחריותה ובהפעלתה של אגודת אל"ט, כפר-עופרים ליד תל-אביב והוסטל בית-גנים בירושלים.

2. בבתי-חולים לחולי נפש מאושפזים כיום בין 60 ל-80 אוטיסטים. ככפר של אל"ט נמצאים 32 אוטיסטים, ובהוסטל בית-גנים נמצאים כיום חמישה אוטיסטים, ובעתיד הקרוב — שמונה אוטיסטים.

אזכור, אומין גם אותך להשתתף בהתייעצות הזאת, כדי שנוכל לשמוע מה הם אומרים.

1508. רפואה לא-קונבנציונלית

חבר הכנסת י" צבן שאל את שר הבריאות ביום כ"ג בכסליו התש"ן (21 בדצמבר 1989):

לאחרונה גוברת בקרב הציבור בישראל הנטייה להיעזר בתווזנה צמחונית-טבעונית וכרפואה לא קונבנציונלית.

ברצוני לשאול:

1. כמה רופאים המוכרים כיום על-ידי משרד הבריאות עוסקים ברפואה נטורופתית והומאופתית (לא-קונבנציונלית)?

2. האם משרד הבריאות נערך לשילוב ענפי רפואה אלו בשירותי הבריאות לציבור?

3. האם משרד הבריאות שוקל צירוף רופאים מענפי הרפואה הלא-קונבנציונליים לשירות כצוותים הרפואיים בבתי-החולים ובבתי-אבות?

תשובת שר הבריאות י" צור:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אין אנו יודעים כמה רופאים, מועסקים ברפואה נטורופתית והומאופתית לא-קונבנציונלית. לרופא מורשה מותר לנצל כל שיטת טיפול שנראית לו מתאימה לחולה מסוים.

2-3. מונחה בזמנה ועדה בראשותו של השופט אלון, על-ידי שרת הבריאות דאז, הגברת שושנה ארבל-אלמוזלנו, כדי לבדוק, בין היתר, את הנקודות המועלות בשאלתה. הוועדה אמורה לסיים את עבודתה בתוך שלושה-ארבעה חודשים, והיא תגיש לנו את הדוח. לאחר קבלת הדוח יוכל המשרד לגשת לגיבוש מדיניות בנושא.

1549. חולי המופיליה שלקו באיידס

חבר הכנסת מ' וירשובסקי שאל את שר הבריאות ביום ל' בכסליו התש"ן (28 בדצמבר 1989):

לפי הנתונים שבידי, קבוצת חולי המופיליה שטופלה ב"פקטור 8", תכשיר שייבא משרד הבריאות ארצה בלי לוודא שהוא נקי מנגיף איידס, נדבקה במחלת האיידס.

ברצוני לשאול:

1. האם זה נכון שמשרד מתנכר כיום לחולים אלו ואינו מפצה אותם בטענה, שלא ניתן היה לצפות את הסכנה, וזאת אף שבחקוקת הטיפול ב"פקטור 8" כבר היתה מוכרת מחלת האיידס, והיה ידוע שהיא מועברת בנסיוב דם (שממנו מופק "פקטור 8")?

2. כיצד מתכוון משרד לטפל בחולים אלו, המתמודדים עם מעמסה כלכלית כבדה וניכור חברתי, נוסף על התמודדותם הפיטית עם המחלה?

שר הבריאות י" צור:

1. למשרד הבריאות ידוע, כי חלק מחולי ההמופיליה בארץ ובעולם נדבקו בנגיף האיידס כתוצאה מקבלת מוצרי דם לצורך טיפול במחלתם, ההמופיליה, בשנים עברו ולפני שמחלת האיידס היתה ידועה בעולם הרפואה. לכן גם לא ידעו לנקוט את הפעולות הדרושות למניעה.

1444. תחליף חלב-אם "איוזמיל"

חבר הכנסת מ' גפני שאל את שר הבריאות ביום ט"ז בכסליו התש"ן (14 בדצמבר 1989):

המוצר "איוזמיל", המיוצר בהולנד, משמש תחליף חלב-אם לתינוקות הסובלים מקשיי עיכול. עקב היותו בהגדרת משרד הבריאות "מזון רפואי", מרקע מחירו ליותר מ-15 ש"ח ליחידה. משפחות ברוכות ילדים הנזקקות למזון זה מתקשות לשלם את מחירו.

ברצוני לשאול:

1. מרדע מוגדר "איוזמיל" כתכשיר רפואי, בשעה שמדובר במזון צמחוני אשר כל אדם רשאי לאוכלו?

2. האם ידוע למשרדך כי לדעת התזונאים ה"איוזמיל" הוא מאכל רגיל ולא מזון רפואי?

3. האם נשקל ביטול הגבלה זו על ה"איוזמיל"?

שר הבריאות י" צור:

1. הגדרת "איוזמיל" כמזון רפואי מבטיחה פיקוח מטעם מחלקת הרוקחות. אין כל איסור על אדם כלשהו לאכול "איוזמיל".

2. מבחינת ההרכב התזונתי אין כל ייחוד ב"איוזמיל", אלא שהוא אינו מכיל רכיבים של חלב פרה.

3. ביטול הפיקוח הקיים נשקל כמה פעמים, אך נדחה כיוון שמטרת השימוש ב"איוזמיל" בישראל היא לתנוקות לאחר שאובחנה רגישותם לחלב פרה, ומונעם חייב להיות בפיקוח מיוחד.

הו"ר מ' וירשובסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת גפני.

משה גפני (דגל התורה):

אדוני הנישכיר-ראש, כבוד השר, ההבדל בין מזון רפואי ומזון לא-רפואי אינו נושא הפיקוח במקרה הנוכחי. מחירו של המוצר הזה עולה מ-4.69 שקלים ל-15 שקלים כאשר הוא מגיע לצרכן. הואיל והוא נמצא בהגדרה של מזון רפואי, יש משפחות ברוכות ילדים שבהן יש כמה ילדים הזקוקים לזה. הן קונות ארגונים של המזון הזה והן חייבות לקנות את המזון הזה. למשפחה כזאת, זו גזירה שאי-אפשר לעמוד בה. אני, דרך אגב, שוחחתי בעניין עם ד"ר אברהם רשף, שהוא מנהל המחלקה לתזונה, והוא אומר שאכן אין סיבה להשאיר את המצב הנוכחי. יתירה מזאת, אני רואה בפרסומים שיש לי, שהתפוח, למשל, נושא כמה סגולות מועילות, והבצל מועיל לכל מיני תופעות הקשורות בבריאות. האם את זה אפשר להפוך למזון רפואי? הרי זה לא עולה על הדעת. במקרה הנוכחי, אני מבקש ממך, אדוני השר, לטובת אותן משפחות הסובלות בלאו הכי — אין שום סיבה שלא לבטל את העניין הזה. תורה רבה.

שר הבריאות י" צור:

ההשוואה של חבר הכנסת גפני איננה ממין העניין.

משה גפני (דגל התורה):

רציתי להביא את זה עד אבסורד.

שר הבריאות י" צור:

אני אומר מראש, הואיל והנושא הזה נשקל, ויש כנראה פנים לכאן ולכאן, אני מבטיח לחבר הכנסת גפני לכנס בזמן הקרוב ביותר את כל האנשים הנוגעים בדבר ולשמוע מהם את שיקול דעתם, כי מטבע הדברים זו התשובה שהם הכינו לי. אם

כפי שלמדתי את העניין, מחשבות חדשות ולא מכניסיות לגבי דרך הטיפול בהם והאשפוז שלהם. אנחנו מקיימים קשר עם אלו"ט — אגודה לאומית לילדים אוטיסטים — לגבי הכנת תוכנית לשנים הקרובות, מתוך ראייה חדשה של נושא אשפוזם.

זלמן שובל (הליכוד):
אדוני השר, ברשותך.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אין אפשרות לשאול שאלה נוספת. אין זמן להערות עכשיו.

1551. מבצע "הקש בדלת"

חבר הכנסת ב' בן-אליעזר שאל את שר הבריאות ביום ל' בכסליו התש"ן (28 בדצמבר 1989):

בעיתון "מעריב" מיום 11 בדצמבר 1989 פורסם, שמבצע "הקש בדלת" של האגודה למלחמה בסרטן נחקל בהתנגדות ובהעדר תמיכה מצד מועצות מקומיות וגופים שונים.

ברצוני לשאול:

1. האם מבצע זה ראוי לחסות של משרד הבריאות?
2. מדוע לא ינהג משרד הבריאות בנושא המלחמה בסרטן כשם שנהג כלפי מבצע השתלות איברים?
3. כיצד ניתן למנוע פגיעה בגודל התרומות?

תשובת שר הבריאות י' צור:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המבצע "הקש בדלת" ראוי לכל חסות של משרד הבריאות ללא כל ספק.

2. ההסברה בנושא הסרטן נעשית בהתמדה ובהצלחה רבה על-ידי האגודה למלחמה בסרטן, ואנו מברכים על כך. אין מקום לכפילות הוצאה בנושא.

3. משרדנו יביא לידיעת הציבור, באמצעים שונים העומדים לרשותו, כי תגובתם של מנהלי בתי-חולים היקפיים, פריפריים, היתה כחזקת טעות, המבוססת על חוסר מידע בנושא. המשרד יקרא לציבור בכל חלקי הארץ להמשיך לתרום לאגודה, כעבר.

1600. תחנת מגן-דוד-אדום בכפר-סבא

חבר הכנסת א' ויינשטיין שאל את שר הבריאות ביום ז' בטבת התש"ן (4 בינואר 1990):

בעיתון "צומת השרון" פורסמה ידיעה בדבר כוונה לסגור את תחנת מגן-דוד-אדום בכפר-סבא, ושעם סגירת התחנה ייפגעו התושבים; התחנה משמשת תחנה עורפית לאזורים קרובים ביהודה ובשומרון.

ברצוני לשאול:

1. האם הוחלט על סגירת התחנה?
2. אם כן — מה הן הסיבות לכך, והאם יוכלו תושבי כפר-סבא והסביבה לקבל סיוע רפואי במקרים דחופים, דומה למה שקיבלו לפני הסגירה?

שר הבריאות י' צור:
1 — 2. במסגרת תוכנית ההבראה של מגן-דוד-אדום

בכל מקרה, הנושא נבדק על-ידי משרדנו, והסתבר שבשיראל השתמשו אך ורק במוצרים מיצרנים מוכרים וידועים, ולא היה בשימוש במוצריהם עד אותו זמן כל פגם.

2. חולים אלה מקבלים את כל הטיפול הרפואי הנדרש. כידוע, כולם נושאי נגיפי איידס.

1550. אוטיסטים בבתי-חולים פסיכיאטריים

חברת הכנסת נ' ארד שאלה את שר הבריאות ביום ל' בכסליו התש"ן (28 בדצמבר 1989):

לאחרונה פורסם, כי אוטיסטים רבים, ילדים ומבוגרים כאחד, שוהים בבתי-חולים פסיכיאטריים או במוסדות למפגרים.

ברצוני לשאול:

1. האם מאוכחן האוטיות כבעיה פסיכיאטרית?
2. מה הם הקריטריונים להכנסת אוטיסטים לבתי-חולים לחולי נפש או למוסדות למפגרים?
3. כמה אוטיסטים מאושפזים בבתי-חולים לחולי נפש?

שר הבריאות י' צור:

1. ברשימת האבחנות הבין-לאומיות ב-ICD-9 וברשימת האבחנות DSM-III של האמריקנים, מופיע האוטיות כחלק ממחלות נפש, פסיכוזה שמקורה בגיל הילדות. מקובל גם אצלנו לראות את האוטיות כהפרעה נפשית.

2. מכיוון שהם מוגדרים כחולי נפש, ניתן לאשפוזם בבתי-חולים לחולי נפש. לא ניתן להגדיר אוטיות או כמפגרים, מאחר שניתן למצוא ביניהם אוטיסטים הסובלים מפגור שכלי עמוק, אוטיסטים בעלי אינטליגנציה ממוצעת וגם כאלה שהאינטליגנציה שלהם היא מעל הממוצעת. זאת אומרת, שפגיעתם כוללת הפרעות נפשיות יותר מאשר פגור שכלי, ולכן טיפולם נעשה בבתי-חולים לחולי נפש.

בשנים האחרונות ולאור ההתקדמות של שיטות טיפוליות המשלבות טיפול תרופתי וטיפול התנהגותי, ניתן בהחלט להוציא את אוטיות האוטיות מבתי-חולים לחולי נפש ולטפל בהם בקהילה, חלק בכיתם, עם בית-ספר, או כאשפוזיים, וחלק בהוסטלים כוללניים.

3. כיום מאושפזים בין 60 ל-80 אוטיסטים בבתי-חולים לחולי נפש.

היו"ר מ' וירשובסקי:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת ארד.

נאוה ארד (המערך):

אדוני השר, כהתאם להתלטה שהתקבלה מוטל היום תשלום על מי שמאושפז. האם לגבי משפחות האוטיסטים ביטלו את התשלום?

שר הבריאות י' צור:

הדבר לא התקיים אף לא פעם אחת בפועל, וגם בוטל פורמלית. הקמנו עכשיו צוות יחד עם ארגון האוטיסטים, כדי להתמודד עם השאלות האלה. אינני זוכר את כל הנתונים על מספר האוטיסטים בישראל וכמה מהם מאושפזים. בכל אופן, הקמנו אתם צוות כדי לנסות לבדוק את דרכי האשפוז לקראת השנים הקרובות. כי גם אם הם מאושפזים ב"איתנים", הם מאושפזים במחלקה נפרדת. יש היום כפר-עופרים בחל-אביב — זהו מעון לילדים אוטיסטים, ואין ספק שצריך לחשוב היום,

האמור ברור, כי אין כל הצדקה לחידוש פעילותו של בית היולדות.

1602. שירותים פרטיים בבתי-חולים

חברת הכנסת ש' ארכלי-אלמוזלינו שאלה את שר הבריאות ביום ז' בטבת התש"ן (4 בינואר 1990):

בעיתון "ידיעות אחרונות" מיום 23 בנובמבר 1989 פורסם, כי בכנס מנהלי המחלקות בבתי-החולים "איכילוב" דווח על תוכנית להרחיב שירותים פרטיים כדי לאפשר לחולים לבחור לעצמם את הרופא המטפל וכן חדר פרטי ומזון משובח יותר, תמורת תוספת תשלום מעבר לסכום המכוסה על-ידי קופות-חולים.

ברצוני לשאול:

1. האם גיבוש התוכנית על-ידי הנהלת בית-החולים "איכילוב" להנהגת שירותי שר"פ — שירות רפואי פרטי — נעשתה בידיעת משרד הבריאות ובהסכמתו?

2. אם כן — האם יש לראות בכך נטישת העקרונות של רפואה ציבורית שוויונית, שלפיהם פעלו בבתי-החולים הממשלתיים?

3. האם יש לאפשר בבתי-חולים "איכילוב" הנהגת שתי רמות בטיפול במאושפזים בבתי-חולים?

4. אם התכנון נעשה שלא בידיעתו ובהסכמתו של משרד הבריאות, האם יש בדעת השר להורות להנהלת בית-החולים "איכילוב" לחדול מהתוכנית הנ"ל?

תשובת שר הבריאות י' צור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. לא ידוע למשרדנו על כל תוכנית מעין זו, ולא ניתנה כל הסכמה על-ידי משרדנו לתוכנית מעין זו.

3. בכל הקשור לשר"פ או לשר"ן — שירות רפואי נוסף — יתקבלו החלטות במשרד רק לאחר קבלת מסקנות ועדת החקירה.

4. כאמור לעיל, אין תכנון מעין זה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

היו אומנם כמה בקשות של חברים שנעדרו, אבל בגלל העומס אינני יכול להיעתר להם, והם יקבלו את התשובות בכתב, בדרך המקובלת.

אני קורא עכשיו לשר הבינוי והשיכון להשיב על שאלותיו. בבקשה.

1227. כביש חדש לצפת

חבר הכנסת י' גולדברג שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"א בחשוון התש"ן (9 בנובמבר 1989):

כפי הידוע לי, הושקע בפרויקט כביש חדש לצפת ולבית-החולים המרכזי לגליל ולגולן סכום של כ-5 מיליוני ש"ח. לפני שנתים הופסקה העבודה. בדיון בוועדת השרים לקן העימות סוכם על חשיבותו של כביש זה.

ברצוני לשאול:

1. האם המידע נכון?

2. האם בדעת השר להורות על השלמת הכביש בשנה זו?

מאוגוסט 1988 הוסכם על סגירת תחנת מגן-דוד-אדום בכפר-סבא ועל איחודה עם תחנת הרצלייה. לשתי התחנות כבר היתה הנהלה משותפת, והמגמה היתה לאתר מקום שבו תיבנה תחנה חדשה, קרוב לצומת כפר-סבא-ירענה, ולפתח שירות לכל האזור.

בשלב מאוחר יותר הוחלט שלא לממש סגירה מלאה של התחנה, אלא להשאיר את האמבולנסים במקום. התחנה היתה משותפת לתחנת מכבי-אש, הנמצאת באותו מבנה, כאשר מוקד משותף יתפעל את השירות. כך גם פועלת התחנה היום, כלומר, התחנה פועלת בכפר-סבא כאשר המוקד שלה משותף לתחנת שירותי הכיבוי. הדבר נקבע בהסכם שהגענו אליו עם ראש העיר ועם אנשי מגן-דוד-אדום.

היו"ר מ' וירשובסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת ויינשטיין.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני מבקש לדעת, האם כתוצאה מהשינויים ויכולו תושבי כפר-סבא והסביבה לקבל סיוע רפואי ברמת השירות שהיתה כבעבר.

שר הבריאות י' צור:

זהה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

ודאי, זהה. כי אמרת שהמוקד יהיה במקום אחר. האם לא תהיה פגיעה ברמת השירות?

שר הבריאות י' צור:

אני אומר: רמת השירות תהיה זהה, בהחלט.

1601. בית-יולדות בקריית-שמונה

חבר הכנסת א' ויינשטיין שאל את שר הבריאות ביום ז' בטבת התש"ן (4 בינואר 1990):

בסיור הכנסת שנערך בקריית-שמונה שמעתי מפי כמה תושבים, שבמקום מצוי בית-יולדות שלם, על כל ציודו, אך זה אינו פועל בשל היעדרו של סגל רפואי מתאים.

ברצוני לשאול:

1. האם התיאור דלעיל תואם את המציאות?

2. האם זכאית קריית-שמונה, הן בשל מיקומה והן בשל היותה מרכז לאזור הצפון, שיהיה לה בית-יולדות משלה?

3. אם התשובה חיובית, מה בדעת כבוד השר לעשות לשם הפעלתו?

שר הבריאות י' צור:

1. לא.

2 ו-3. בעבר פעל בקריית-שמונה בית-יולדות. לפני כשש שנים הוחלט על הפסקת פעילותו אך ורק משקולים מקצועיים. בהתאם לחוות-דעת של מומחים ועל סמך הידוע ממדינות אחרות, חל שינוי בתפיסה ובהתייחסות ליולדת ולילוד. השינוי הוא בכך, שאין לאפשר קיומן של לידות אלא במסגרת בית-חולים כללי, אשר יכול להיערך מיידית למצבים דחופים המתעוררים במהלך הלידה, לרבות בתחום הכירורגיה, רפואה פנימית, טיפול נמרץ, הרדמה, חדרי ניתוח, ועוד תחומים אחרים. מתוך תפיסה זו בוטלו בהדרגה כל בתי-היולדות אשר התקיימו בארץ וטענות על רמתם המקצועית פורסמו בעיתונות בהבלטה מפעם לפעם. מכל

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מקווה שזה יבוצע במהירות האפשרית.

1230. המחלף לכביש גלעם — אפק

חבר הכנסת מ' גולדמן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"א
בחשוון התש"ן (9 בנובמבר 1989):

נמסר לי, כי המחלף המתוכנן לכביש גלעם — אפק יעבור
כ-15 מטר מבית הספר במקום, המונה כ-1,000 תלמידים.

ברצוני לשאול:

1. מה הם השיקולים של משרד הבינוי והשיכון בסלילת
כביש עוקף קריות בתוואי הנוכחי, אשר יגרום נזק למערכת
החינוך בקריית ביאליק?

2. האם משרד הבינוי והשיכון שוקל את האפשרות
המוצעת על-ידי עיריית קריית ביאליק לסלול את הכביש
לפחות 700 מטר ממזרח לכביש המתוכנן, שבו עוברת דרך
עתיקת יומין, אשר נמצאת על גב ההר ועל תשתית מוצקה?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

משרד הבינוי והשיכון, באמצעות מע"ץ, אכן בודק את
האפשרות להעתקת תוואי הכביש מזרחה, כמצוין בפנייתו של
חבר הכנסת גולדמן.

התוואי המקורי תוכנן וטופל כשעתו על-ידי משרד
התחבורה. עקב הצורך שנתגלה בשינוי התוואי הסמוך
לבית הספר, נטלה על עצמה מע"ץ את הטיפול בנושא, והוא
ורק היא רשאית להגיש בקשת שינוי לוועדה המחוזית.

1292. תוכניות בנייה לעולים

חבר הכנסת ש' עמור שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ח
בחשוון התש"ן (26 בנובמבר 1989):

לאחרונה פורסם, כי חברות הבנייה והקבלנים אינם
ערוכים לבנייה מסיבית, הדרושה עבור העולים החדשים.
על-פי הערכות, יהיה צורך בהקמת 30,000 יחידות דיור נוסף
על בנייה מסיבית של בתים-ספר ועבודות תשתית בהיקף נרחב.
אולם הקבלנים טוענים, כי לא קיבלו כל פרטים לגבי תוכניות
הבנייה הדרושות.

ברצוני לשאול:

1. מה הן תוכניות הבנייה הדרושות?

2. האם נכללות ערי הפיתוח בתוכניות אלו?

3. מה הוא הסיוע הממשלתי המגיע לקבלנים?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

משרד הבינוי והשיכון ערוך עם תוכניות לקליטת העלייה.
על-פי תוכניות אלה, יופעלו חברות הבנייה והקבלנים בהתאם
לצורך. בתוכניות המשרד נכללות, כמובן, גם ערי הפיתוח.

בדיונים המתקיימים בימים אלה עם האוצר עומד משרד
בתוקף על ביצוע מידי של תוכנית משרד הבינוי והשיכון, כפי
שגובשה כמתחייב מהיקפי העלייה הצפויים.

הפרוגרמה שלנו, שעליה הודעתי בכנסת ב-18 בדצמבר
1989, כוללת בניית דירות כלהלן: 3,000 יחידות דיור
בירושלים; 5,000 יחידות דיור בגליל; 5,000 יחידות דיור
בנגב; 3,000 יחידות דיור ביישובים עירוניים וקהילתיים ביהודה

3. מה הוא לוח הזמנים לסיום העבודה?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

להשלמת הכביש האמור נדרשת השקעה העולה על 10
מיליוני שקל. האילוצים התקציביים שכולנו נתונים בהם לא
אפשרו את השלמתו. אנו ממשיכים לפעול עם אגף התקציבים
באוצר להקצאת המשאבים הנדרשים להשלמתו.

1228. כביש טבריה — קריית-שמונה

חבר הכנסת י' גולדברג שאל את שר הבינוי והשיכון ביום
י"א בחשוון התש"ן (9 בנובמבר 1989):

כביש טבריה — קריית-שמונה מוכר ככביש אדום. בשבוע
שחלף שילמנו מחירי דמים נוספים כתוצאה מתאונות דרכים.
משרד השיכון מבצע קטע חדש נוסף, עוקף ראש-פינה.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא לוח הזמנים לביצוע הקטע הנוסף ליד
איילת-השחר?

2. מה הוא לוח הזמנים לסיום הכביש עד טבריה?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרד הבינוי והשיכון השלים כידוע את חלק הארי של
סלילת כביש טבריה — קריית-שמונה, ואולם ביצוע הקטע ליד
איילת-השחר מתעכב עקב התנגדות אגף העתיקות. קטע זה
מצוי בתחום אתר ארכיאולוגי מוכרז, תל-חצור, ואגף העתיקות
דורש לערוך במקום חפירות הצלה. עקב האי-וודאות באשר
לאפשרות לסלול את הכביש בתוואי המתוכנן, החלה מע"ץ
בתכנון תוואי חדש, העוקף את תל-חצור ממערב. אולם לתוואי
זה עדיין אין אישור סטטוטורי. העבודות יחלו אפוא באחד
משני התוואים החלופיים, הכול לפי המועד המוקדם ביותר
שיתאפשר.

2. מע"ץ מתכננת גם את הקטע הדרומי של כביש
קריית-שמונה — טבריה, בין צומת אליפלט לצומת כפר-נחום.
התחלת הביצוע של כביש זה, אשר נפחי התנועה בו קטנים,
צפויה בשנת 1992.

1229. הכביש הראשי נצרת — שפרעם

חבר הכנסת ת' טובי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"א
בחשוון התש"ן (9 בנובמבר 1989):

ממכתב שקיבלתי מהוועדה המקומית של הכפר
ביר-אל-מכסור עולה, שהכניסה לכפר כביש הראשי
נצרת — שפרעם מסוכנת. בכניסה הזו אין אי-תנועה, דבר אשר
גורם למספר רב של תאונות קטלניות. עד כה נפלו שמונה
קורבנות, בהם ילדים.

ברצוני לשאול:

1. האם מודע השר לבעיה זו?

2. האם מוכן השר לפעול כדי שחבוצה העבודה הדרושה?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אני שמח להודיע לחבר הכנסת טובי, כי הצומת האמור,
בכניסה לכפר ביר-אל-מכסור יכלל בתוכנית העבודה של
מע"ץ לשנת 1990/91.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

1. משרד הבינוי והשיכון ערוך עם תוכניות לקליטת עלייה בהיקפים שיירדשו ובכל אזורי הארץ. הבעיה איננה נעוצה בהתארגנות, הואיל והתוכניות קיימות כאמור, ואמצעי הייצור גם הם כנמצא, ואין כל מניעה מצד זה להתחיל בעבודה בהיקף הנדרש. הנושא מותנה בהעמדת התקציבים הנדרשים למשרד הבינוי והשיכון ולאלתר, והוא נמצא בדיון מחקדם בין משרד הבינוי והשיכון לבין משרד האוצר.

2. לנושא המיסוי על הברזל והמלט — האוצר נענה לפנייתנו לשקול את הנושא בחיוב.

3. משרדנו הנחה את החברות הציבוריות להתארגן לבנייה, אולם הללו מחכות לאישור סופי ולהפעלת התוכנית.

4. התחייבות רכישה היא חלק מהתוכנית הנ"ל, שמשרדנו הציע.

5. אשר להכשרת צעירים ובני נוער לעבודה בענף הבנייה, מיניתי ועדה לבחינת הנושא, והיא הגישה את המלצותיה. ההמלצות נבחנות עתה גם במשרד האוצר ובמוסד לכיסות לאומי.

6. משרד הבינוי והשיכון יכרך על הגעת עולים בעלי כישרונות העשויים להשתלב בענף הבנייה.

אדוני היושב ראש, אנחנו נתחיל בפרוגרמה הזאת, והיא תיתן מענה גם לחלק נכבד מהעולים הבאים עם מקצועות בתחום הבנייה. לא צריך לעכב יותר ולא להמתין, אם לא נתחיל כעת. חלילה, בבנייה הנדרשת, נעמוד בפני שוקת שכורה, לא יהיה אפשר לחקן וניאלץ לדחות עוד עוד את הפתרונות המעוגנים בהחלטת התקציב של הממשלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת קליינר.

מיכאל קליינר (הליכוד):

אדוני היושב ראש, אדוני סגן ראש הממשלה, חברי הכנסת, ועדת העלייה וועדת הכלכלה קיבלו החלטה משותפת ברוח מרחיקה-לכת יותר מהדברים שאמר השר.

אנחנו חושבים שאת הפרוגרמה המלאה שיש בתקציב צריך להעביר לתקציב משרד הבינוי והשיכון לא ב־1 באפריל אלא לאלתר. זו החלטה פה אחד של שתי ועדות כנסת.

בימים אלה יש אולי מגמה לשחרר טיפין טיפין, אבל העלייה אינה מגיעה טיפין טיפין, אלא היא מגיעה מהר מהר, ושאלתא מ־26 בנובמבר קצת מתגשמת ויש שאלות חדשות.

הייתי רוצה, שכבוד השר יגיב על הצרכים הבאים, שיכולים לקדם את הנושא, והייתי מבקש מהשר להתייחס לשאלה, האם אי-ביצוע מהיר של כל הפרוגרמה, לפחות לא יביא לייקור מחירים כזה שעלול להפוך את כל נושא הסיוע לבלתי מספיק? אני מדבר גם על משכנתאות וגם על השתתפות בשכר דירה.

מה דעת השר על הצורך לתת את הסיוע של 600 שקל באופן אוטומטי, דבר שידרכן עולים ללכת גם לאזורים מרוחקים וגם לדירות גדולות של יותר ממשפחה אחת. מה שהיום נקרא הצורך להביא חוזה מגוע?

שאלה אחרונה, קשה: היות שהמשכנתאות היום אינן מספיקות, הן בסדר-גודל של 40,000 דולר, האם אין מקום לשקול מחיר — מאחר שהסכום שיש לעולה כדי לשלם

ובשומרון; 5,000 דירות במחוז חיפה; 10,000 במחוז המרכז. מתוך אלה מוצע לבנות בשנת התקציב 1990/91 20,000 יחידות דיור, ובמקביל יקודמו ההכנות לבנייה של כ־11,000 יחידות נוספות לקראת שנת 1992.

היו"ר מ' וירשובסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת עמור.

שאל עמור (הליכוד):

אני מבקש לשאול את כבוד השר: כיצד מתבצעת חלוקת תקציב המדינה בכל הכרוך לקליטת העולים — אנחנו שומעים על מיליארד ומשהו שקלים — והאם נכונה השמועה, שבעיני היא מזוהה, ש־600 מיליון שקל מתוך התקציב הזה מוחזקים באוצר, והאוצר הוא שיכתוב איפה לבנות דירות לעולים?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

התקציב שעליו החליטה הממשלה יש בו כדי לענות על הפרוגרמה שצינתי כאן. אולם, זו פעם ראשונה — וחובתי להודיע זאת לכנסת — שתקציב מוגדר למטרה שהיא היום המטרה הנעלה ביותר המוטלת עלינו, תקציב בסכום של מיליארד שקל, לא חולק על-פי המשרדים, הייעודים והיעדים שלו, ומשום כך הדבר יוצר קשיים ולא מאפשר להתחיל בפרוגרמה כמתחייב ממספר העולים המגיעים. על הכנסת לדעת זאת. זו פעם ראשונה שאני, כחבר ממשלה ותיק, נתקל בדבר כזה. האמירה שמדי פעם בפעם ייתנו מאותו תקציב, טיפין טיפין, אין בה כדי לעמוד באחריות בכיצוד המתחייב. אם חבר הכנסת שואל אותי את השאלה הזאת, אני חייב להיות גלוי ולתת תשובה אמיתית.

אני מקווה שהתבונה פה תגבר, שנחזור מהר מאוד לסדר עבודה תקינים, ושלא יהיה מצב שבדי מאן-דהוא יישמר התקציב שהממשלה קבעה למטרה מסוימת, ושצריך לקבוע את היעדים שלו לפי המשרדים, ופה שעה אחת קודם. אני מודאג מאוד מהסוגיה הזאת.

1293. היערכות חברות הבנייה לבניות דירות לעולים

חבר הכנסת מ' קליינר שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ח בחשוון תש"ן (26 בנובמבר 1989):

על רקע הידיעה שהתפרסמה ב"ידיעות אחרונות" מ־8 בנובמבר 1989, שעל-פיה ראשי ענף הבנייה צופים "שואה בכל הקשור בהתארגנות הרבות לקראת בנייה בהיקף מסיבי", ברצוני לשאול:

1. האם כבוד השר שותף להערכתו של יושב-ראש המוסד המאוחד לענף הבנייה?

2. האם יופחת המיסוי המוטל היום על הברזל והמלט?

3. מדוע לא הנחה משרדך את החברות הציבוריות, ובראשן "שיכון ופיתוח", להתחיל בתכנון ובבנייה מסיביים, תוך ניצול הקרקעות הרבות המצויות ברשותן?

4. האם ניתנה התחייבות רכישה לאותן דירות?

5. האם שוקלים מבצע לאומי של הכשרת צעירים ונוער לעבודה בענף הבנייה כמשימה לאומית?

6. האם נשקלה פנייה למחלקת העלייה בסוכנות היהודית לזיוור עלייתם של עולים שהם בעלי כישרונות, או פוטנציאל להשתלבות בענף הבנייה מארגנטטינה ומברית-המועצות?

התעשייה והמסחר; אתם חלק מ"שרי החישוקים", ולכן יש בינכם הידברות טובה.

שר הבינו והשיכון ד' לוי:

כאן הכנסת, חבר הכנסת פרוז, אם אתם רוצים חישוקים גם פה, אני מוכן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא, לא במליאת הכנסת.

שר הבינו והשיכון ד' לוי:

אדוני היושב-ראש, זו הזדמנות פנטסטית להפנות את תשומת לבו של חבר הכנסת פרוז, הואיל ומדובר בנושא הבנייה "חישוקים" מקורם בברול העוטף את עמודי הבטון לפני היציקה. חישוקים בבנייה — משם יצא המונח. וזה מחזק.

אברהם פרוז (תנועת המרכז — שינוי):

אני מבין שאדוני הוא הממציא, שר הבינו והשיכון המציא את הביטוי. טוב שאנחנו יודעים עכשיו מי האב הרוחני של הביטוי.

מכל מקום, נציגי ענף הבנייה טוענים שיש פה מונופול, כפי שאדוני השר ציין בצדק, והמונופול מנוצל לרעה על-ידי קביעת מחיר גבוה. האם אין אדוני השר חושב, שכדאי להידבר עם שר התעשייה והמסחר, לבדוק מקורו ולקבוע להם מחיר מרבי כפועל? או לחלופין, אם אי-אפשר להגיע אתם להבנה, להתיר ייבוא כדי להזיל את הבנייה?

שר הבינו והשיכון ד' לוי:

אנחנו בודקים את שני הדברים האלה, ואני מקווה שהתוצאה תהיה בכיוון זה — או האפשרות הראשונה או האפשרות השנייה, כפי שחבר הכנסת פרוז העלה כאן.

1295. משכנתאות למתיישבים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה

חבר הכנסת א' דיין שאל את שר הבינו והשיכון ביום כ"ח בחשוון התש"ן (26 בנובמבר 1989):

פורסמו ידיעות, כי משרד הבינו והשיכון מעניק לזכאים משכנתאות גדולות ומיוחדות — בשיעור של עד 95% ממחירי הדירות, בתנאים מיוחדים — וזאת רק לגבי אלה הרוכשים דירות ביהודה ובשומרון או בחבל-עזה, בעוד משכנתאות המגיעות לזכאים בערי הפיתוח ובשכונות מצוקה הן בסכומים קטנים הרבה יותר ובתנאי החזר קשים יותר. לדוגמה: זכאים ביהודה, בשומרון ובעזה מגיעים למשכנתאות בסכום של 60,000 דולר, לעומת ערי הפיתוח, שבהן המשכנתאות הן רק עד 30,000 דולר.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונות ידיעות אלה?

2. אם כן — האם, לדעתך, זו מדיניות המפלה בין אזור לאזור?

3. מה בדעת השר לעשות?

תשובת שר הבינו והשיכון ד' לוי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 3. ידיעות אינן נכונות. לא קיימת כל העדפה במתן משכנתאות לרוכשי דירות בחבלי יהודה ושומרון לעומת רוכשי דירות בעריות הפיתוח. השאלות הללו חוזרות ומועלות

בעבור משכנתה יכול להספיק באזורים מרוחקים. אך הוא לגמרי לא מספיק לדירור במרכז הארץ — האם אין מקום לחשוב מחדש לגבי אזורים מרכזיים יותר על האופציה של דירור להשכרה?

שר הבינו והשיכון ד' לוי:

אדוני היושב-ראש, כל העיכוב בהפעלת הפרוגרמה יביא למצב, שלא נוכל לעמוד בדרישות המתחייבות מהיקפי העלייה, יביא לייקור הדירות, וכן לדבר חמור יותר, שהוא מסר מכאן, כי לאנשים המגיעים אין כנמצא קורת-גג, וזה כשלעצמו דבר חמור.

שכר דירה הוא מסלול נוסף. משרדי מפעיל אותו זה שנים באופן אוניברסלי, על-ידי פנייה ישירה עם מסמכי זכאות לבנקים. אסור לראות בקליטה ישירה חשוכה על שאלת קליטת העלייה בישראל. קליטה ישירה היא מסלול נוסף, גם הוא בעירבון מוגבל, ואם מישוה יחשוב שבעניין זה אנחנו נחסוך, הוא איננו יודע מה הוא סח. לכל דבר יש גבול, והפתרון הזה לא יכול להיות במקום פתרון, שהמדינה חייבת לראות אותו נכוחה ולהעמיד אותו לקליטת העלייה.

אשר לדירור להשכרה, בעניין זה אנחנו פתוחים. יש דברים הנוגעים להקלות מסוימות במסוי. אנחנו לא מופקדים על כך. אנחנו משכנעים את האוצר. יש ראשית ביצוע בכמה מקומות, וודאי שאנחנו מחייבים זאת כמסלול נוסף.

1294. מחירי מלט וברזל מתוצרת הארץ

חבר הכנסת א' פרוז שאל את שר הבינו והשיכון ביום כ"ח בחשוון התש"ן (26 בנובמבר 1989):

כדון בועדת הכלכלה טענו נציגי המוסד המאוחד לענף הבנייה, כי מחירי המלט והברזל בארץ גבוהים ב-30% לפחות מן המחירים שהם היו יכולים להשיג באמצעות ייבוא. עוד טענו, כי כפועל יש מונופול של היצרנים המקומיים בתחום הייצור של מלט וברזל לבניין.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונה הטענה, כי מחירי המלט והברזל גבוהים, וניתן ליבאם בעלות פחותה מזו של המלט והברזל של היצרנים המקומיים?

2. מדוע נמנע יבוא מתחרה של מלט וברזל?

3. האם בהתחשב בכך שמדובר ביצרנים מונופוליסטיים, אין מקום לקביעת מחיר מרבי נמוך יותר?

שר הבינו והשיכון ד' לוי:

1 — 3. המלט מיוצר על-ידי מונופול, ומחיריו נקבעים על-ידי משרד התעשייה והמסחר. גם נושא הברזל הוא באחריות משרד התעשייה והמסחר.

משרד הבינו והשיכון תומך בהורדת עלויות הבנייה, ובימים אלה אנחנו עוסקים בתחומים אחדים, כגון תיעוש הבנייה, וגם בדיונים מתקדמים עם האוצר בדבר הפחתת המיסוי על כמה מרכיבים. אני מקווה שהדיונים האלה יסתיימו בעצם ימים אלה בתשובה חיובית.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אברהם פרוז.

אברהם פרוז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני השר, ידוע שאתה ביחסים קרובים מאוד עם שר

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

1—2. היקפי עבודות סלילה אינם נמדדים בערכים של אורך כבישים או שטחם, אלא על-פי היקף ההשקעות בהן.

בניית גשרים ומחלפים, חציבה, בהר, התקנת מערכות תאורה וכן סוג הכביש ורמת איכותו — אלה הם המרכיבים הגדולים של ההשקעה בסלילת הכביש.

ההשקעה הכוללת בכבישים בשנת תקציב זו היא 215 מיליון שקל, לעומת 170 מיליון אשתקד. בתחום שיקום הכבישים גדולה ההשקעה פי שניים ויותר מאשר אשתקד — 48 מיליון שקל לעומת 12.6 מיליון בשנת 1988.

עם זאת יש לזכור, כי מע"ץ עוסקת בכבישים הבין-עירוניים בלבד. אין היא אחראית לכבישים עירוניים ואחרים, שאולי היתה בהם האטה, המוצאת את ביטוייה בסטטיסטיקה המתייחסת לכלל סלילת הכבישים במדינה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מיכה גולדמן.

מיכה גולדמן (המערך):

אדוני השר, אני הבטחתי בכנסת, שמדי כמה שבועות אשאל מה מתקדם לגבי כביש ואדי-עארה, משום שאתה ואני וחברי כנסת נוספים הנוסעים מדי יום מן המרכז לגליל נתקלים בשביל ולא בכביש. האם בתקציב של שנת 1990 נזכה סוף-סוף לכביש רחב מהגליל למרכז הארץ, או ממרכז הארץ לגליל?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

הודעתי לכנסת, אדוני היושב-ראש, את ההודעה הבאה: אנחנו נמצאים בהכנות, ובשנת התקציב הבאה עלינו לטובה נתחיל בעבודה. כל אימת שיחזור חבר הכנסת גולדמן יחזור על אותה שאלתא הוא יקבל אותה תשובה.

מיכה גולדמן (המערך):

התשובה שאני רוצה היא שניסע יחד, נגזור את הסרט ונזכה לנסוע באוטוסטרדה, בכביש מהיר.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אם השאלתא היתה כדי להזמין אותך לגזור את הסרט, אני מקווה להזמין אותך לגזור יחד אתי את הסרט.

1432. דירות לעולים חדשים

חבר הכנסת רן כהן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ט' בכסליו התש"ן (7 בדצמבר 1989):

נודע לי, כי חלים עיכובים באישור עליית יהודים מברית-המועצות, מאחר שנמסר להם שטרם הוכנו בשבילים דירות בישראל. למבקשים לעלות ידוע, כי ממשיכה תנופת הבנייה בשטחי יהודה ושומרון, ויש ביניהם המתעזמים על עיכוב עלייתם בנימוק של "מחסור בפתרונות דיור בארץ".

ברצוני לשאול:

1. האם נכונות הידיעות האלה?

2. כמה דירות מוכנות ממתונות כיום לעולים מברית-המועצות?

3. כמה דירות מתכנן משרד השיכון לבנות לעולים? היכן יבנו ומתי?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

בכנסת מדי שנה בשנה, ותשובתי היא תמיד אותה תשובה עצמה.

משרד הבינוי והשיכון אכן מעמיד סיוע מוגדל ומסובסד לרוכשי דירות ביישובים המרוחקים ממרכז הארץ. בשל הצרכים הלאומיים. את הסיוע המרבי מקבלים אפוא תושבי היישובים המרוחקים ביותר ממרכז הארץ, ואת הסיוע הנמוך ביותר מקבלים תושבי היישובים במרכז הארץ, ובהם גם תושבי יישובי יהודה ושומרון הסמוכים ל"קו הירוק". לא קיימת כל הבחנה בין סוגי היישובים, וההבחנה האחת והיחידה היא לגבי מידת ריחוקם של היישובים מן המרכזים העירוניים הגדולים.

1341. הפניית זוגות צעירים לשכונת-שפירא בתל-אביב

חברת הכנסת ג' כהן שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום כ' בכסליו התש"ן (30 בנובמבר 1989):

ראש העיר תל-אביב הציע, כפי שפורסם בעיתון "תל-אביב" מיום 20 באוקטובר 1989, שזוגות צעירים יעברו לגור בשכונת-שפירא. כידוע, שכונה זו סובלת מבעיות סמים ומבעיות ביטחון.

ברצוני לשאול:

1. האם השר מחייב הצעה זו כאמצעי לפתרון בעיותיהם של זוגות צעירים?

2. האם יכול השר להציע פתרונות אחרים לזוגות צעירים?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1—2. משרדי ערך תוכנית לטיפול באזורי מגורים עירוניים הנמצאים בנסיגה חברתית-כלכלית; כך במרכז העיר ירושלים וכך בדרום העיר תל-אביב, ובראש ובראשונה בשכונת-שפירא.

המשרד, בשיתוף עם עיריית תל-אביב, שוקד על תוכניות להחייאת שכונת-שפירא, ובמסגרתן ייתנו תמריצים לפיתוח האזור על-ידי יזמים פרטיים, בשיתוף התושבים עצמם. אנו מקווים, כי האזור יתפתח ויוכל לקלוט בעתיד זוגות צעירים.

פתרון זה הוא אחד מני רבים לזוגות צעירים. משרד הבינוי והשיכון מעמיד לרשותם מסלולים מגוונים לפתרון בעיית הדיור.

1417. השקעה בסלילת כבישים

חבר הכנסת מ' גולדמן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ט' בכסליו התש"ן (7 בדצמבר 1989):

בעקבות נתונים שפרסמה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בנושא סלילת כבישים בשנת 1989, ברצוני לשאול:

1. מה הן הסיבות לכך, שהאורך הכולל של כבישים שהוחל בסלילתם בשנת 1989 קטן ב-26% בערך משטח התחלות הסלילה במחצית השנייה של 1988 וב-47% בקירוב משטח התחלות הסלילה במחצית הראשונה של 1988?

2. מה הן הסיבות לכך, שבמחצית הראשונה של 1989 אורך ההרחבות והשיקום של כבישים קיימים הגיע בסך הכול ל-389,000 מ"ר, לעומת 741,000 מ"ר במחצית הראשונה של 1988 ו-455,000 מ"ר במחצית השנייה של 1988?

חרדי שיפלוש לרחוב הנורית. שאלתי לכבוד השר: האם אתה, כמשקל נגד, תמליץ להקים בית-כנסת ברחוב הנורית וכן בית-ספר חרדי, שישימש את התושבים הבאים לשם לחיות יחד עם התושבים המקומיים, אשר זקוקים כאוויר לנשימה לאווירה קצת טובה יותר מאשר עישון חשיש ודברים אחרים המופיעים באותה כתבה? תודה רבה, אדוני.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בבקשה, אדוני השר.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אדוני היושב-ראש, כל אימת שיש תסיסה כזאת במקום זה או אחר, ואני יודע עליה, אני, על-פי צו מצפוני, כיהודי, מתערב; ולא אחת התערבותי גם תרמה לקירוב לבבות ולהורדת המחסום המפריד. אשתדל גם בעניין זה, מלבד מה שאמרתי בכנסת, לפעול, שאכן גם כאן יושג העניין החיוני לחיינו בארצנו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה.

1454. כביש עוקף-יוקנעם

חבר הכנסת ח' מירוס שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ט"ז בכסליו התש"ן (14 בדצמבר 1989):

כלב המושבה יוקנעם עובר כביש הנושא 6,000 מכוניות ביממה. הכביש מוביל לצומת המכונה מנסורה, בואכה חיפה. זה 15 שנים מבקשים תושבי המושבה יוקנעם ממשרד לסלול כביש עוקף, על מנת להוציא את הכביש מלבה של המושבה, בהיותו סיכון של תאונות דרכים ומחשש פיגוע חבלני, שכן זהו עורק ראשי מהשטחים לחיפה.

כשנה שחלפה היו בכביש זה תאונות וכן אונס צעירה על-ידי מחבל. בידי התושבים הבטחות כתובות לסלילת הכביש העוקף, חתומות על-ידי שר השיכון מן השנים 1982—1983. עד כה טרם בוצע דבר, ולאחרונה נודע, כי ברעת משרדן לטפל בצומת מנסורה ללא קשר לכביש עוקף-יוקנעם.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונה האיןפורמציה דלעיל?

2. אימתי תבוצע בפועל על-פי תוכנית משרדן סלילת הכביש, ומתי תסתיים?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

מע"ץ השלימה זה כבר את תכנון כביש עוקף-יוקנעם ופעלה לאישורו כמוסדות התכנון. עקב דרישות הקיבוצים באזור והמועצה האזורית, הוכנסו שינויים בתכנון המקורי של התוואי, ואלה גרמו לעיכוב בהליך הסטטוטורי לאישור התוואי החדש שטרם הושלם.

להערכתנו, תימשך הסלילה כשנה עד שנה-יחצי ממועד תחילתה. מועד זה ייקבע, כאמור, בתום ההליכים הסטטוטוריים. כביש עוקף-יוקנעם יתחבר, עם השלמתו, לדרך מס' 722, יוקנעם—רמת-ישי.

העבודות בצומת יוקנעם-מנסורה נועדו לשפר באופן זמני את זרימת התנועה בצומת, ואינן מחייבות הליכים סטטוטוריים. לעבודות אלו אין כל קשר לסלילת הכביש העוקף.

1—3. משרד הבינוי והשיכון המציא בשלוש השנים האחרונות כ-16,000 פתרונות דיוור — יותר ממספר משפחות העולים שהגיעו באותה תקופה לישראל.

גם עתה נערך המשרד לבנייה בהיקף שיענה על צורכי העלייה הצפויה, ולא ידוע לנו על עיכובים כלשהם בעליית יהודים מברית-המועצות כתוצאה ממידע מן הסוג שמעלה חבר הכנסת רן כהן.

התוכנית לקליטת עלייה שעיצב משרד הבינוי והשיכון מאופיינת בהגדלה ניכרת של היקפי הבנייה, הן על-ידי הממשלה והן על-ידי הסקטור הפרטי. התוכנית הוגשה למשרד האוצר, האמור לתת לה את הביטוי התקציבי הנדרש.

הפרוגרמה שלנו, שהודעתי עליה בכנסת ביום 18 בדצמבר 1989, כוללת בניית דירות כלהלן: 3,000 יחידות דיוור בירושלים; 5,000 — בגליל; 5,000 — בנגב; 3,000 — ביישובים עירוניים וקהילתיים ביהודה ובשומרון; 5,000 — במחוז חיפה; 10,000 — במחוז המרכז. מתוך אלה מוצע לבנות בשנת התקציב 1990/91 20,000 יחידות דיוור, ובמקביל יקודמו ההכנות לבניית 11,000 יחידות נוספות לקראת שנת 1992.

1433. מגורי חרדים ברחוב הנורית בירושלים

חבר הכנסת א' רביץ שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ט' בכסליו התש"ן (7 בדצמבר 1989):

בעיתון "כל העיר" מיום ו', י"ט בחשוון התש"ן, נמסר כי חרדים משתלטים על רחוב הנורית על-ידי רכישת דירות — לא, חלילה, במחיר נמוך יותר, אלא במקום 28,000 דולר הסכימו לשלם גם 45,000 דולר, וזאת בשכונה שהפכה לחממת סמים ופושע.

אבל כמה תושבים, ובראשם יושב-ראש ועד השכונה — שהוא גם יועץ ראש הממשלה — מר חיים עמר, וכן יושב-ראש ועדת השיכון השכונתית מר דוד אוהיון הודיעו, שהם "ילחמו במגמת ההתחדדות".

ברצוני לשאול:

האם הוטלו הגבלות מגוריים על חרדים בשטחי מדינת ישראל?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

על השאלתה הוה הנני מתכבד להשיב:

אין הגבלות של משרדנו על מגורים של חרדים בשטחי מדינת ישראל, ובכלל זה במתחם-הנורית בשכונת עיר-גנים בירושלים, שמשדרי משקיע מאמצים ארגוניים ותקציבים רבים בשיקומה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רביץ.

אברהם רביץ (דגל התורה):

אדוני שר השיכון, לאור השאלה שלי, האם תסכים להמליץ בפני ראש הממשלה, שיפסיק להתייעץ עם מר חיים עמר, מושא השאלתא, שיש לו דעות מוזרות, הגובלות בגזענות? וכן, האם תמליץ להרחיק מתפקידו את דוד אוהיון, שהוא כיום יושב-ראש ועדת השיכון השכונתית?

וכן, שאלה נוספת, בגוף אותה כתבה נאמר, כי הם מתכוונים להילחם מבניין לבניין בכל בית-כנסת או בית-ספר

תוכניתו של ראש העיר ירושלים להרחיב את העיר מערבה מוכרת לי, ומשרדי מתנגד לה.

משרד הבינוי והשיכון פועל במשך שנים לפיתוח המטרופולין של ירושלים בכל עבריה, לרבות גבעתיים בצפון, מעלה אדומים במזרח, גוש-עציון בדרום ויישובים נוספים, בהם אביר-עקב, אדם, קידר ועוד.

1506. כביש בין בית-אריה לשילת

חבר הכנסת י' נאמן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ג בכסליו התש"ן (21 בדצמבר 1989):

כביש 446 בין בית-אריה לשילת מתוכנן, אבל העבודות לא התחילו. כביש זה יועיל ליישובים רבים באזור ויהווה נדבך בהתפתחות האזור ובהרגשת הביטחון בדרכים.

ברצוני לשאול:

1. מתי יחלו עבודות של ממש בכביש 446?

2. מה היא הסיבה לעיכוב?

3. מה הוא התאריך המתוכנן של גמר העבודות?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

המשרד, באמצעות מע"ץ, כבר סיים התכנון המפורט של הקטע שילת-נילי ואף ההליכים הסטטוטוריים עומדים בפני סיום.

לאחרונה אושר תקציב לכבישים מעבר ל"ק הירוק", והמשרד בודק את סדרי העדיפויות לביצוע בין כמה כבישים, ובהם: השלמת חוצה-שומרון, עוקף-עזון, אבני-חפץ, עוקף-בית-חורון ושילת-נילי. כגמר הבדיקה בזמן הקרוב ייקבעו מועדי תחילת הביצוע לגבי הכבישים האמורים, ובהם כביש שילת-נילי.

1547. כביש ירושלים — גוש-עציון

חבר הכנסת א' ורדיגר שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ל' בכסליו התש"ן (28 בדצמבר 1989):

בעיתון "יום השישי" מיום י' בכסליו התש"ן, 8 בדצמבר 1989, פורסם כי הוחלט להפסיק את סלילת הכביש הראשי החדש שיחבר את ירושלים עם 16 יישובי גוש-עציון. בכביש צפויות לנוע בכל יום כ-15,000 מכוניות.

ברצוני לשאול:

האומנם הוחלט על הפסקת סלילת הכביש?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הידיעה, שעליה מסתמך השואל אינה נכונה. לא קיימת כל החלטה על הפסקת סלילת כביש גילה — גוש-עציון. תוכנית הכביש עדיין נמצאת בהליכים סטטוטוריים. עם קבלת האישורים המתאימים, תוזרז העבודה בפרויקט חשוב זה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בוה תמו השאלות לשר הבינוי והשיכון. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חגי מירום.

חגי מירום (המערך):

אדוני השר, אני הבנתי את תשובתך כך, שכביכול כתוצאה מהתנגדויות שישנן לתוכנית התוואי, העניין מעוכב. אלה בעצם הקשיים הסטטוטוריים שאדוני השר מתאר. נניח לרגע, כבוד השר, שנתגבר בזמן קצר מאוד על כל הבעיות הסטטוטוריות ותהיה הסכמה לגבי הביצוע של התוכנית. מתי אז, לפי דעת כבודו, ניתן יהיה להתחיל את עבודות סלילת הכביש?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

הואיל וזה בתוכנית שלנו, ואנחנו מטפלים בזה, אני לא יכול לתת תשובה מדויקת על משאלת הלב של חבר הכנסת מירום. אם נניח שכל הבעיות יסתיימו, אני מציע שברגע שהאישורים יינתנו, אהיה מחויב לענות לך. אני אעשה זאת ברצון. אנחנו מתכוונים לבצע זאת. אנחנו רואים בזה דבר שהוא מצוות עשה ממש.

1463. מחלף בתל-השומר

חבר הכנסת ז' שובל שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ג בכסליו התש"ן (21 בדצמבר 1989):

בצומת גהה-תל-השומר, הסמוך לבית-החולים על-שם שיבא, נוצרים בשעות השיא פקקי תנועה לאורך קילומטרים רבים.

לאור חשיבותו של צומת זה, שהוא אחד מנתיבי הכניסה המרכזיים לבית-החולים, ברצוני לשאול:

האם נשקלה הקמתו של מחלף שיאפשר גישה נוחה לבית-החולים?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

ההחלטה לבניית המחלף בצמתים אלוף-שדה ובר-אילן נתקבלה כבר לפני זמן רב, ולמע"ץ יש תוכנית הנדסית מוכנה לכך. הליכי האישור הסטטוטוריים לתוכנית זו נמשכים זה זמן רב, והם עומדים כנראה בפני סיום קרוב. אנחנו גם דוחפים כמידת היכולת שלנו בוועדות השונות.

עם קבלת התוקף לתוכנית המחלף, נתחיל בבנייתו. משום שאנחנו נערכים ורואים חשיבות רבה ביותר לכך, קרוב לוודאי שיהיה זה כבר באביב הקרוב, כלומר, בשנת התקציב הקרובה.

1505. הרחבת ירושלים לכיוון מערב

חבר הכנסת ר' איתן שאל את הבינוי והשיכון ביום כ"ג בכסליו התש"ן (21 בדצמבר 1989):

לאחרונה התפרסמה תוכניתו של ראש עיריית ירושלים להרחיב את העיר מערבה.

ברצוני לשאול:

1. האם התוכנית מוכרת לך?

2. האם יש תוכנית להרחבת העיר מזרחה?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

משרד הפנים הקים ועדה בראשות מר חיים קוברסקי לבדיקת הרחבת תחום השיפוט של העיר ירושלים.

ו. שאלות בעל-פה

הי"ר מ' וירשובסקי:

יפה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת תופיק טובי. בבקשה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד השר, הואיל ושאלות מהסוג הזה של חבר הכנסת איתן חוזרות דווקא לשר החינוך כדי להוות לחץ לשלילת חופש הביטוי, ההתבטאות והפעילות הסטודנטאליה הפוליטית בקמפוסים, ובמיוחד מהסטודנטים הערבים, למען השלום והשוויון — האם הבטחת קיום הפעילות הציבורית והפוליטית בקמפוסים אינה מחייבת את שר החינוך להדוף גם בפומבי לחץ אנטי-דמוקרטי, וגם גזעני, כפי שמתבטא כשאלת המסית נגד הסטודנטים הערבים?

הי"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חבר הכנסת שבח וייס, בבקשה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

הוא מדבר על עובדות.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

איזה עובדות? אלה המצאות.

ראובן ריבלין (הליכוד):

יכולים להיות גם יהודים המסיתים נגד הממשלה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת וייס, בבקשה.

שבח וייס (המערך):

אדוני סגן ראש הממשלה ושר החינוך, אני מבקש קודם כול להגיב בקיצור נמרץ על ההערה של חבר הכנסת איתן. באוניברסיטת חיפה, שבה אני מצוי, לומדים מאות ולמדו אלפי סטודנטים ערבים ודרוזים. ואני צריך לומר, שלצד תופעות של היתקלות על רקע לאומי, יש באוניברסיטה תופעות של קשר בין הסטודנטים, הבנה ורקמה של חיים אנושיים, לא מתוך אחדות מוחלטת, אבל מתוך ההבנה האפשרית במסגרת הקונפליקט הישראלי-הערבי. יש הרבה תופעות כאלה.

שאלתי היא: איך שר החינוך תופס את תפקיד משרדו ואת תפקידו בכל אותו סוג של עניינים הקשור לחיים הפנימיים של האוניברסיטאות? אני שואל זאת משום שהרבה פעמים ממטירים עליך שאלות כאלה, ואתה עושה, כמובן, את השליחות הפרלמנטרית, מביא את תשובת האוניברסיטה. אני מרוצה מהאידע-התערכות שלך, אבל הייתי רוצה לדעת מה שפתקת, כשר, על כל התופעה הזאת של מעורבות הכנסת בחיים הפנימיים של האוניברסיטה ועל התביעה שמשרד החינוך יהיה מעורב גם בסוגיות כגון אלה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

תודה. בבקשה, אדוני השר.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

א. אני רוצה לחזור בפעם המיידית-כמה על הקביעה, שהאוניברסיטאות אינן כפופות למשרד החינוך והתרבות. אחריות משרד החינוך והתרבות חלה מגני-חובה, לפעמים גם אלה שאינם חובה, עד כיתה י"ב. כל המערכת של ההשכלה הגבוהה היא אוטונומית. היא איננה כפופה למשרד החינוך. הקשר היחיד בין התחומים הוא בכך, ששר החינוך הוא גם יושב-ראש המועצה להשכלה גבוהה. זה לגבי הצד הפורמלי, לפיכך משרד החינוך אינו יכול לעשות או לא לעשות בתחום זה.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים לשאלת בעל-פה לשר החינוך והתרבות מאת חבר הכנסת רפאל איתן בנושא: ועד האינתיפאדה הערבית באוניברסיטה העברית.

השאלות הרגילות, אדוני השר, לפי מה שפורסם, התיינה צמודות להצעות לסדר-היום. אני לא יכול למנוע מחברי הכנסת שתכננו את סדר-היום את ההשתתפות. לכן הן תידחנה לעת הדיון בהצעות שלך. צר לי, אבל את השאלת הזאת אפשר לשאול עכשיו, כיוון שהשאל נוכח באולם. בבקשה, חבר הכנסת רפאל איתן.

208. ועד האינתיפאדה הערבית באוניברסיטה

העברית

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, שר החינוך והתרבות, נמסר לי על-ידי תלמיד האוניברסיטה העברית בירושלים, כי בתאריך 28 בדצמבר 1989, יום חמישי בערב, נתקיימו בחירות לוועד הסטודנטים הערבים. עם ספירת הקולות יצאה תהלוכת ניצחון, כ-100 איש, לכיוון מעונות הסטודנטים. הנ"ל קראו סממאות לאומניות כמו "בדם וכאש נפרה אותך פלשתי" וכו'. הסטודנטים שיסנו באותה שעה נתקפו בפחד, ואיש לא בא לעזרה. בראש המפגינים היה ראש ועד הסטודנטים הערבים, מוחמד זידן, וסגנו מוסא מוחרייב. הנ"ל פועלים בגלוי נגד מדינת ישראל.

אודה לשר אם ישיב לי: האם הדבר ידוע לך? מה בדעתך לעשות על מנת למנוע מקרים כאלה? מה אתה עושה בנדון.

הי"ר מ' וירשובסקי:

בבקשה, אדוני שר החינוך והתרבות.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אדוני היושב-ראש, מהנהלת האוניברסיטה העברית, שאלה הפנינו את השאלה, מסרו לנו, כי אכן התקיימו באוניברסיטה בירושלים בתאריך 28 בדצמבר 1989 בחירות לתא סטודנטים הקרוי "ועד הסטודנטים הערבים". עם תום ספירת הקולות, בשעה 04:00, היו התפרצויות שמחה קולניות בתחום מעונות הסטודנטים. לשמע התפרצויות אלו יצא מנהל מעון הסטודנטים וגם הועיק את איש הביטחון, והם ביקשו מהחוגים להנמיך את קולותיהם לבל יפריעו את מנוחת הסטודנטים האחרים, וגם הזהירו אותם מפני התוצאות.

הנהלת האוניברסיטה איננה יודעת ברגע זה, אין לה כל המידע, אם אומנם נשמעו סממאות לאומניות אם לאו. העניין נמצא בבדיקה על-פי הנהלים והכללים המקובלים באוניברסיטה.

הנהלת האוניברסיטה מוסרת, שלאחר תושלם בדיקת האירוע היא תוכל להחליט על הצעדים שתנקוט.

עד כאן התשובה של הנהלת האוניברסיטה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת רפאל איתן. אחר כך שתי שאלות נוספות לחברי הכנסת תופיק טובי ושבח וייס.

רפאל איתן (צומת):

אדוני השר, ידוע על פעילות לאומנית ערבית נגד המדינה ככל האוניברסיטאות. האם אינך סבור שצריך לגרש מהאוניברסיטאות את כל מי שפועל ומסית נגד המדינה?

ואני מגנה אותה, ואיני חושב שצריכים לנצל חופש באוניברסיטה כדי להתנהג באופן פרוץ כזה. אבל אין בכך סנקציות, זו הבעת דעה. כמון כמוני, לא יותר.

אשר להכשחת הפעילות הפוליטית — אמרתי את דברי, ואני חושב שעלינו להתרגל לכך שהאוניברסיטאות קובעות את הכללים של עצמן. אם יש לחברי כנסת או לאנשים אחרים דעה לגבי האופן שבו האוניברסיטאות קובעות את הכללים או פועלות לפי הכללים, ישמיעו את דבריהם, אם בכנסת ואם במאמרים או במכתבים, בכל דרך ציבורית, לא באופן פורמלי תקנוני של כפיפות של מישור מהמוסדות האלה לאיזה משרד ממלתי, לרבות משרד החינוך.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה לשר החינוך והתרבות. חברי הכנסת, בשלב זה תמו השאלות, ואנחנו ממשיכים בהצעות לסדר-היום.

ראובן ריבלין (הליכוד):
האם אין עוד שאלות בכתב לשר החינוך?

היו"ר מ' וירשובסקי:
יש שאלות, הוא ישיב עליהן. אבל הואיל ופורסם שזה יהיה צמוד להצעות לסדר-היום שהוא צריך להשיב עליהן, לא רציתי ליצור מצב שדווקא אתה הערת עליו.

ז. הצעה לסדר-היום

ספחי "הפרשה" כפי שהוצגו בתוכנית "חיים שכאלה" עם מרסל ניניו

הפרשה היא שינתה את פני המנהיגות בישראל. הפרשה היא עוררה שאלות חוקתיות ושאלות יסודיות של מעמד מערכת המשפט מול המערכת הפוליטית בשאלות עדינות. הנושאים האלה כבר מוצו על-ידי היסטוריונים, פובליציסטים וגורמים נוספים.

יש עניין אחד שהובלט בתוכנית הזאת, והוא, הייתי אומר, עניין ההפקרה והאדישות. זו פרשה נוראה. ואני רוצה להעלות כאן על נס את ההתנהגות האצילה, את הגבורה שבאצילות, של מרסל ניניו וחבריה, אשר למרות הסבל הנורא שעברו, גם בגלגול הראשון של המשפט, ואחר כך, במשך 12 שנים נוספות שבהן הם נשארו כבאל, ואחרי ששבו לארצם כפי ששבו, גילו כוח אדיר בשתיקה, בריסון עצמי ללא גבול. אשרי הגיבורים הגוברים על היצר האנושי הבסיסי של השמעת זעקה מול חידת העוול הנורא שנגרם להם.

וזו גם הזדמנות להעלות על נס כאן, מעל דוכן זה, בפני מליאת הכנסת, את הדרך שבה ביצעו שליחות לאומית עלומה בגבורה עילאית, זאת המשך הגבורה — על-ידי שתיקה וריסון עצמי, ושום יוזמה לפעולת בירור משפטית וכל דבר אחר שעמד לרשותם. וייתכן שאלמלא התוכנית הזו הם היו שומרים על אותו כאב נורא עד סוף חייהם.

אני יודע את הפרוצדורה, ואני יודע שכל דיון במליאת הכנסת, כאשר מעלה אותו חבר כנסת, נועד לדיון במליאת הכנסת. אבל מכיוון שאין פרוצדורה של בקשת דיון שלא במליאה, הייתי רוצה לגרום לכך, אדוני השר, שלכמה שאלות נוקבות, מוסריות ביסודן, תינתן תשובה רחבה יותר ויסודית יותר עד הגבול שקיימת תשובה כזאת, נאמר בפני ועדת החוץ והביטחון, כי אני מודע לכך שזה אינו נושא לדיון במליאה, לא בעת הזאת. חלק מן התשובות ניתנו, מאיר עמית נתן חלק מן

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני השר, לאיזה משרד כפופות האוניברסיטאות?

שר החינוך והתרבות י' נבון:
הן אינן כפופות לשום משרד. יש חוק המועצה להשכלה גבוהה. למועצה להשכלה גבוהה יש ועדה לתכנון ולחקצוב. אשר מתכננת את התפתחות המוסדות להשכלה גבוהה ואת התקצוב שלהם. זה הקשר היחיד שיש. כאשר יש דיון תקציבי, יש קשר ישיר בין הוועדה לתכנון ולחקצוב לבין האוצר. אני משתתף מדי פעם, כדי לעזור להגדיל את התקציב. זה הכול.

מתי קורה ששר החינוך פתאום נועץ או מזעיקים אותו להתערב? כשיש שביחה, כשאין שכר לימוד הולם. אבל, אז אני פועל שלא בתוקף סמכות, כי הסמכות להעלות שכר לימוד או לקבוע שכר לימוד נתונה בידי האוניברסיטאות. זה פורמלית. אבל אנחנו מדברים מעבר לצד הפורמלי.

זה באופן כללי. משום כך גם התשובות לגבי החופש האקדמי ולגבי מה שקורה באוניברסיטאות הן, שהאוניברסיטאות קובעות את הכללים שלהן. יש להן תקנון ויש להן כללים, ולא אני אגיד להן איזה תקנון לקבוע ואילו כללים. הן מוסדות אוטונומיים כמו בכל מקום אחר בעולם החופשי.

אם יש דעות לגבי אופן ההתנהגות של סטודנטים אלה, אני אישית יכול להביע את דעתי, שאני מצטער על תופעה כזאת,

היו"ר מ' וירשובסקי:

אנחנו ממשיכים בהצעות לסדר-היום. ההצעה הראשונה היא של חבר הכנסת בן-אליעזר. הוא איננו, לכן נעבור להצעה לסדר-היום של חבר הכנסת שבח וייס, מס' 2213, בנושא: ספחי "הפרשה" כפי שהוצגו בתוכנית "חיים שכאלה" עם מרסל ניניו. בבקשה, חבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני הגשתי את ההצעה לסדר-היום כהצעה דחופה לפני שבועיים, על רקע ההתרגשות שעוררו שתי התוכניות "חיים שכאלה". בגלל העובדה הידועה לכולנו, שרוב הנושאים שאושרו אז כהצעות דחופות לסדר-היום נגדו שבוע-שבועיים קדימה בגלל העומס של השבועות האלה, אני מודע לכך, שאני מעלה את ההצעה לסדר-היום באווירה קצת אחרת, ומתוך ריחוק מסוים מאותה התרגשות שאחזה בנו אז. ייתכן שהיום הנושא הזה מרגש פחות, כי הגורש של האירועים וגורש האקטואליה גורמים לכך שיום אנחנו מתרגשים מתופעות אחרות.

אין לי גם שום עניין לתבוע ועדת חקירה. זה נוהג שפשה במקומותינו, ואנחנו תובעים בכל הזדמנות ועדת חקירה לעניינים שבהווה, לעניינים שבעבר, לעניינים שבעבר הרחוק. יום יבוא ויתבצע ועדות חקירה לעניינים שיופיעו בעתיד. אני אינני רוצה לתבוע ועדת חקירה, אדוני השר רוני מילוא, שאמור להשיב לי.

עם זאת, בתוכניות נתגלו כמה תופעות קשות, מציקות, וחשבתי שטוב שבסדר-יומה של הכנסת ובפרוטוקול של הכנסת יהיה להן ביטוי, צנוע ככל שיהיה.

הפרשה היא שינתה את פני הפוליטיקה הישראלית. הפרשה היא נכנסה להיסטוריה של המפלגות בישראל.

חשית וללא פרסום, ונוכל לקבל שם תשובות על השאלות שהעלה כאן חבר הכנסת וייס ועל שאלות אחרות שתעלינה במסגרת הדיונים. בוועדה.

אין ספק שלאור המשקל המוסרי הגדול והחשוב שיש לנושא הזה, מן הראוי לקיים דיון כזה, ובהקדם, בוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מבין שיש הצעה של השר להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון. אתה מסכים, חבר הכנסת שבח וייס?

שבח וייס (המערך):
בהחלט, מסכים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, יש הצעה אחת: להעביר את הצעתו של חבר הכנסת שבח וייס לוועדת החוץ והביטחון כהצעת השר מילוא. זו הצעה מס' 2. מי בעד? מי נגד?

ה צ ב ה

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 14

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

ח. הצעה לסדר-היום

העלייה במספר המובטלים — ל-163,000 — והתרחבות הפערים החברתיים בישראל

ביישובי האבטלה. אוכלוסיית הערים האלה יורדת בהתמדה, וזה ניכר בעיקר בעויבת הדור הצעיר שלא מוצא תעסוקה אחרי שירותו הצבאי, והוא נאלץ להגר למרכז הארץ. הפערים בהגירה, אדוני היושב-ראש, לא מסתכמים במאות אלא באלפים. לעיירות הפיתוח הגיעו 18,000 בשנת 1989, לעומת 22,000 שנשרו מעיירות אלה. בדימונה, לדוגמה, עזבו פי-שלושה מאשר הגיעו אליה. כלי משיים אנחנו יוצרים כמו ידינו יישובי קשישים, וכל עיירה פורחת תהפוך בעתיד לבית-אבות אחד גדול.

וכמו לא די בצרה זו מצטרפים מדי שנה למעלה מ-500 אקדמאים למעגל דורשי העבודה. רבים מהם, מטובי בנינו, עוזבים לארצות המערב, שם האפשרויות לתעסוקה רבות יותר. את המוחות הבורחים מארצנו כמעט אין להשיב, וזה פוגע במאגר המוחות הישראלי, במדע ובטכנולוגיה. הנכס הזה לא מוצא את מקומו בארצנו.

אדוני היושב-ראש, היתה זו גם השנה הגדולה של הפשע. אנו עדים לעלייה תלולה בדרוש העבודה. רצח, מרמה, הונאה וסמים. בחברתנו יש היום יותר צורכי סמים. כמעט פי-שניים ממספר צורכי הסמים ב-1980. גם מספר סוחרי הסמים הוכפל מתחילת העשור. הנוער של היום חופס מקום נכבד בין צרכני הסמים המסוכנים. 12% מהנוער היום משתמש בסמים. במקביל יש עלייה תלולה בהרשעות המשפטיות וגידול ניכר בעונשי המאסר הנגזרים על אשמים בעבירות סמים. צרכני הסמים אינם נמצאים עוד רק בצד האפל והנכשל של חברתנו, אלא אף בקרב בני-טובים, בחברה המבוססת, ולאחרונה,

התשובות, אבל עדיין עומדת ומזדקרת השאלה המרכזית, המכרעת, שאם לא תינתן עליה תשובה ברורה אנחנו נחיה בתחושה של אטימות נוראה, אנחנו נהיה בתחושה, שיש חוסר גרישות אנושית ומוסרית בקרב הקבוצות המכריעות ביותר של המדינות הישראליות. וזה הנושא שסביבו בעיקר הייתי מבקש לקבל את התשובה. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת שבח וייס. ישיב השר רוני מילוא.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה, ראשית, להודות לחבר הכנסת שבח וייס על כך, שהעלה את הנושא על סדר-יומנו של הכנסת. מטבע הדברים הנושא הוא כזה, כפי שאמר גם חבר הכנסת וייס, שאין אפשרות להרחיב את הדיבור ולדון בו במליאת הכנסת. אני רוצה רק לציין, שראוי שידעו גם כננסת וגם בציבור, כי מערכת הביטחון פנתה למצרים בעבר, גם ב-1956, גם ב-1967 וב-1968, במגמה לשחרר את נידוני "עסק הביש". לאחר שחרורם זכו הנידונים לטיפול ולגמול עבור מעשיהם הגדולים למען המדינה. מובן שאין בכך כדי להמעיט מן הסבל, מהשנים הארוכות ומהאכזב שסרוך היה בפרשה כולה, ובמיוחד לאותם אנשים שישבו שם כתנאים קשים. חלקם אף שילמו בחייהם באותה פרשה, שאנחנו מכירים את ההיסטוריה שלה ומכירים את העובדות לגביה, ועם זה לא ניתן בשלב זה להיכנס לפרטים נוספים.

לכן אני רוצה לקבל את הצעתו של חבר הכנסת שבח וייס ולהציע, שנקיים על הנושא הזה דיון ובירור יסודי בוועדת החוץ והביטחון, שם ניתן לקיים בירורים מסוג זה בצורה

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו יושבים לנושא הבא, של חבר הכנסת בן-אליעזר: העלייה במספר המובטלים — ל-163,000 — והתרחבות הפערים החברתיים בישראל. זו הצעה לסדר-היום מס' 2066. בבקשה.

בנימין בן-אליעזר (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, בימים אלה שוקדים במשרד האוצר ובממשלה על השלמת תקציב המדינה לשנה הבאה. צל כבד מעיב על כל העוסקים בדבר, והוא דמותה של החברה הישראלית. מאכזבי השנה העגומה שחלפה עדיין מהדהדים באולם זה, ואכן יש דברים בגו. בשנה האחרונה נתגלעו כמה קרעים ושסעים בחברה הישראלית. אני מסופק אם מתכנני התקציב נתנו עליהם את הדעת.

זו היתה שנת האבטלה ששברה הפעם את כל השיאים: 150,000 מובטלים מסך כוח העבודה במשק. לפני ימים ספורים נתבשרנו על עלייה נוספת במספר המובטלים: 163,000 לא מועסקים, עלייה של 38% לעומת השנה שעברה. ועכשיו נתבשרנו על עלייה של 12% במספר מבקשי דמי אבטלה לראשונה.

את עיקר השיאים באבטלה סופגות, אדוני השר, עיירות הפיתוח, יישובים כמו ירוחם, נתיבות, אופקים ודימונה שבנגב ומעלות, חצור, מגדל-העמק וקריית-שמונה שבצפון.

מי שבדוק, חברי חברי הכנסת, ימצא נתון מעניין: אכן, קיימת קורלציה מדהימה בין האבטלה לבין ההגירה השלילית

העשור. אך הפערים בעתיד יהיו חמורים ועמוקים יותר, והם עתידים להצמיח שוב תופעות אלימות. אנו עתידים לראות ולחוש את הגידול בפשיעה ובצריכת סמים, את האבטלה הכואבת, את העוני ואת החינוך האפור הפורח.

הממשלה הזאת אפילו לא הקימה ועדת שרים לענייני חברה ורווחה, ואין מגמתה כלל לתת מענה לכל התחלואים של חברתנו.

אגב, מה פלא בכך שהממשלה הזאת עומדת היום כמעט בפני פשיטת רגל נוכח גל העלייה, הברכה האדירה שבאה עלינו כמעט משמים? היום מודים כולם שזה מחדל. למה מצפים, לכך שנהיה עדים לאינתיפאדה פנימית, כדי להודות שהטיפול בנושא החברתי הוא מחדל?

על הממשלה והאוצר מוטלת האחריות לכל העתיד להתחולל בחברתנו. שומה על האוצר לבצע מייד את השינויים הנדרשים בתקציב, על-מנת שלא לפגוע בנחשלים שבחברה: יש לבטל את ההעלאה בתעריפי התחבורה הציבורית, שהתבשרנו עליה בימים אלה; יש לבטל את ההחלטה להעביר את המשכנתאות לבנקים המסחריים, ובכך להפקיר את הזכאים לחסדיהם של בנקים אלה; על הממשלה למצוא מקורות אחרים למימון יום לימודים ארוך, ולא להטיל זאת על שכמם של ההורים; הממשלה והאוצר צריכים לחזק את מערכות התמך לנזקקים, להפנות משאבים רבים יותר ליצירת מקורות תעסוקה בערי הפיתוח, לסייע במציאת פתרונות למצוקות הגוברות, המתבטאות בשטחי הסמים והפשע, על-ידי הרחבת ההסכרה, הסיוע והקצאת כספים לעבודה ולרווחה; ומעל לכול, יש להקים ועדת שרים לענייני עבודה ורווחה.

אני קורא לממשלה לקחת את תקציבה בחזרה, לחקן בו את התענוף תיקון ולהחזירו לשולחן הכנסת. אני מודה לך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת בן-אליעזר. אני מבקש מהשר רוני מילוא להשיב על הצעה זו.

שמעון שטרית (המערך):

סליחה, אדוני היושב-ראש, אני הצבעתי כי רציתי לשאול את חבר הכנסת בן-אליעזר שאלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אבל הוא כבר ירד מן הדוכן.

שמעון שטרית (המערך):

אני הצבעתי יפה, אתה לא ראתה אותי. אילו הייתי צועק, כוורא היית רואה אותי, אבל לא צעקתי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

זה נכון. לפעמים משלמים בעבור הנימוס. אני באמת מצטער.

שמעון שטרית (המערך):

אולי אפשר שהוא יענה מן המקום?

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא, לא אוכל לעשות זאת. אתה יודע שאני משתדל תמיד לאפשר לחברי הכנסת להתבטא, אבל אני מצטער על שלא ראיתי אותך.

שמעון שטרית (המערך):

השאלה חשובה לי מאוד.

לצערי הגדול, אף בצבא-ההגנה לישראל. יש כבר 250,000 משתמשים בסמים ו-40,000 נרקומנים.

אדוני היושב-ראש, צרה נוספת שהפכה מנת-חלקנו, והיא כואבת יותר מכול, היא העוני. 500,000 נפש בישראל כבר חיים מתחת לקו העוני. 225,000 ילדים הם ילדי עוני ומצוקה.

אלי דיין (המערך):

זה כבר לא 500,000 אלא 600,000 נפש.

בנימין בן-אליעזר (המערך):

אחד מכל ארבעה ילדים בישראל גדל בתנאים של מחסור, ואינני רוצה ואינני מעז לחשוב כרגע על השוואה של ילדי העוני בישראל לילדים במדינות אחרות, מפגרות. השנה שחלפה לה תירשם כאותיות שחורות בהיסטוריה החברתית של ישראל. היא תירשם כשנה שבה החלו גילויי הפערים המפריים ביותר בחברתנו, העתידים להעמיד את ישראל בשורה אחת עם מדינות סעד ועוני דוגמת ברזיל והודו.

אנו עדים לתאוצה אדירה בהתפתחות החינוך האפור בארץ, לגידול בפער, באי-שוויונות בין כל אזרחי המדינה — ודברי מכוונים גם למצב השורר בקרב בני המיעוטים. אנו עדים להתמוטטות קרובה של קונצנן "כור", התמוטטות העלויה להוסיף אלפים רבים של עובדים למאגר המובטלים. אנו עדים לקיפוחים של יוצאי הצבא במישור של דאגה אמיתית לעתידם הן כאשר לתעסוקה והן לזכותם הבסיסית לרכוש השכלה גבוהה, כיאה לבחורים שחרמו את שנותיהם היפות לצה"ל ולביטחון המדינה.

אדוני השר, הזוגות הצעירים נשארו לבדם, ללא דואג, במצוקת הדיוור וכבעיית המשכנתאות. אין פלא בכך שצעירים אלה מנוכרים למדינה, משום שהיא אינה נותנת מענה לבעיותם, שרק תגדל ותעמיק.

שנה עברה מאז כינונה של ממשלה זו, ושר עבודה ורווחה עדיין אין. דומה שאין גם איש הנחפז למצוא שר כזה ולמנותו.

כמשרד האוצר עוסקים בתחזיות: גידול של 5% בתוצר, 6% ביצוא ו-8% בהשקעות, אבל אין שום תחזית לגבי מספר המובטלים בשנה הקרובה. אין שום תחזית לגבי מספר הילדים שיחיו בשנה הבאה מתחת לקו העוני. אין שום קשב לבעיות של עיירות הפיתוח והשכונות, של הזוגות הצעירים ומשוררי צה"ל.

בממשלה הזאת עדיין לא הבינו, שחזוקה של ישראל וחוסנה מותנים בראש ובראשונה במידת החוסן החברתי, ולא רק הצבאי, במידת ההומוגניות של החברה ובמידת יכולתה של המדינה להעניק שוויון ולצמצם פערים. כל עוד ימשיכו אלה להיות מנת חלקנו, תתדרדר חברתנו יותר ויותר, אל נקודה שאין חזרה ממנה.

אדוני היושב-ראש, אני קורא לממשלה ולאוצר לבטל מייד את הכוונות העולות מן התקציב, שמגמתן לפגוע שוב במעוטי היכולת. כוונות אלה מוצאות את ביטויין בקיצוץ 50 מיליון שקל בכריאות, סכום שישולם על-ידי החולים בביקורם אצל הרופאים. הרי אנו יודעים היטב מי הם ה"רוטשילדים" שיצטרכו לשלם תמורת זאת. גם התשלום בעבור יום חינוך ארוך לילדינו יהיה על חשבון ההורים, ואנו יודעים מי יכול לשלם ומי לא. עליית תעריפי התחבורה הציבורית וביטול הסובסידיות אף הם כרויים במגמתם: מעוטי היכולת ישלמו.

אלה רק מעט מכוונות האוצר והממשלה, האמורות להשלים את תמונת הפערים בישראל עם תום השנה ועם תום

ול-20,500 ברביע המקביל אשתקד, כלומר, מדובר פה על ירידה מ-20,500 באותם שלושה חודשים ל-15,900.

בנימין בן-אליעזר (המערך):

יש לי הרגשה שאתה באת להשתתף בצערי.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מי עשה את זה? ממשלת המנדט, ירון, מצרים? תן לנו אויב.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

חבר הכנסת רן כהן, אני מביא לכנסת עובדות, שלדעתי הן עובדות מחירות, עובדות מכאיבות, ואני חייב להביא אותן במלואן לידעת הכנסת ולידיעת הציבור כארץ.

אלי דיין (המערך):

אני מבקש להביא אותן לידיעת ראש הממשלה, שהוא שר העבודה והרווחה. אני מדבר בכל הרצינות.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

גם אני מדבר ברצינות. עם כל הכבוד, חבר הכנסת דיין, אל תגרור אותי עכשיו לדין כשאלה מי הראשון לשאת באחריות למצב כזה במשק.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

הוא יודע.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

כשהביקושים לידיים עובדות קטנים, וכשמספר מקומות התעסוקה קטן וכשהאבטלה גדלה — עם כל הכבוד, משרד העבודה והרווחה הוא משרד הנותן שירותים למובטלים. הוא לא יוצר מקומות עבודה. למה אתה מנסה לזרוק חול בעיניים ולזרוק את זה לעבר ראש הממשלה? תפנה לשר האוצר. הוא הכתובת שלך. אל תזרה חול בעיניים.

אלי דיין (המערך):

יש אחריות קולקטיבית.

אורה נמיר (המערך):

לשניהם, אדוני השר.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

חברת הכנסת אורה נמיר, אילו פנה חבר הכנסת דיין לשניהם, לא הייתי מגיב. אבל בכל דיון כאן הוא מוצא כתובת — ראש הממשלה, שר העבודה והרווחה. עם כל הכבוד, משרד העבודה והרווחה אינו יוצר מקורות תעסוקה. הוא נותן שירות למובטלים.

שמעון שטרית (המערך):

יש אחריות קולקטיבית בממשלת ישראל.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

נכון, והיא לא רק של ראש הממשלה. היא של שר האוצר, של ראש הממשלה ושל כל השרים האחרים.

שמעון שטרית (המערך):

ראש הממשלה אחראי לכל הממשלה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

יש אחריות סלקטיבית.

אלי דיין (המערך):

לא, אחריות קולקטיבית.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אולי תאפשר קודם לשר להשיב. כשהשר יסיים, אם תרצה לשאול, אני אאפשר לך.

שמעון שטרית (המערך):

תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בבקשה, אדוני השר.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מאז הרבע האחרון של שנת 1988, שבו עמד שיעור האבטלה על 6.8%, חלה עלייה באבטלה, וברבע השלישי של שנת 1989 עמד שיעור האבטלה על 9.1%. בחודש דצמבר נאשרה הרמה הגבוהה, ומספר דורשי העבודה שפנו ללשכות התעסוקה למבוגרים ולאקדמאים הסתכם ב-87,900, לעומת 90,800 בחודש הקודם. הירידה במספר דורשי העבודה היא כולה בגלל גורמים עונתיים. בחודש ינואר 1990 הונפק מספר שיא של 55,300 אישורי אבטלה למוסד לביטוח לאומי בגין האבטלה של חודש דצמבר; זאת בהשוואה ל-48,000 בחודש הקודם ול-30,100 בחודש המקביל אשתקד.

חבר הכנסת בן-אליעזר, אני מבקש את תשומת לבך ואת תשומת לב הבית כולו. מדובר כאן בעלייה משמעותית ביותר.

בנימין בן-אליעזר (המערך):

זה לא משמח אותי.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

אני יודע, ובצדק אמרת מה שאמרת. אבל פה מדובר על נתון, שנרמה לי שלא ציטטת אותו, והוא חמור עוד יותר. מדובר פה על כך שבדצמבר האחרון היה המספר 51,300, לעומת 30,100 בדצמבר של שנת 1988, וזו עלייה משמעותית ודרמטית מאוד במספר המבקשים אישורי אבטלה מהמוסד לביטוח לאומי.

מן הראוי לציין, כי במספרם של האישורים הראשוניים חלה עלייה של 25% לעומת החודש הקודם — עלייה של 25% במספרם של האישורים הראשוניים. בסך-הכול הוצאו בחודש ינואר 11,700 אישורים ראשוניים לדורשי עבודה שהתייצבו בלשכות התעסוקה בחודש דצמבר.

לצערי, נמשכת מגמת הגידול בדורשי העבודה תובעי הבטחת הכנסה, שמספרם סתכם בחודש דצמבר ב-10,300, בהשוואה ל-9,500 בחודש הקודם ול-4,500 בחודש המקביל אשתקד. זאת אומרת, שמדובר בעלייה של יותר מ-100% לעומת החודש המקביל אשתקד. אז היה מדובר על 4,500 והיום — על 10,300. אלה הם דורשי עבודה, שחלפה חצי שנה שבה הם לא עבדו, הם כבר מיצו את דמי האבטלה שלהם, ועכשיו הם באו לבקש הבטחת הכנסה. עד כדי כך דרמטית העלייה במספר.

במקביל להעמקת האבטלה נמשכת מגמה של ירידה בביקוש לעובדים. אני רוצה לומר מעל כמה זו, שזו אולי התופעה הקשה יותר, המשקפת את המצב במשק. מדובר על כך שבמקביל להעמקת האבטלה יש ירידה בביקוש. בחודש דצמבר נרשמו בלשכות התעסוקה למבוגרים הזמנות ל-15,100 עובדים, בהשוואה ל-17,600 בחודש הקודם; כלומר, בחודש אחד מדובר על ירידה ב-2,500 ביקושים לעובדים, בין חודש נובמבר לבין חודש דצמבר.

בממוצע חודשי ברביע זה הסתכם מספר ההזמנות לעובדים ב-15,900, בהשוואה ל-18,900 ברביע הקודם

בהכשרה פנים-מפעלית נמצאים כיום כ-2,500 עובדים, והמשרד מעודד הכשרה זו, לעומת 800 שהוכשרו בשנת 1985; המשרד פעל ופועל להגדיל את מספר המובטלים הלומדים בקורסים להכשרה מקצועית. אנחנו משחדלים להגדיל את מספר המובטלים הלומדים.

אולם, עם כל הרצון הטוב, כל עוד לא תחל הצמיחה במשק, אין לצפות ירידה משמעותית במדמי האבטלה, המגיעה כיום ל-9% ומעלה.

גם בנושא הפערים החברתיים, לצערי, אינני איש בשורות היום, חבר הכנסת בן-אליעזר. בשנים האחרונות לא קטן אומנם תקציב משרד העבודה והרווחה, אך הצרכים גדלו, ולצרכים אלה לא קיבל המשרד שום תוספת תקציב.

כתוצאה מהתגברות האבטלה חלה עלייה משמעותית במספר הפונים לשכונות לשירותים חברתיים לקבלת סעד וסיוע. שירותי הרווחה איתרו כ-9,000 משפחות, אשר כתוצאה ממצב של אבטלה וחוסר תפקוד הן הגיעו לחוסר יכולת קיום מינימלית, ויש צורך אנשי דחוף לאפשר למחלקות הרווחה לטפל בהן ולסייע להן.

אלי דיין (המערך):
קיצצו להן השבוע 11.4.

שמעון שטרית (המערך):
הממשלה הביאה הצעת קיצוץ. אנחנו אישרנו אותה כתנאי שיחזירו להם 5 מיליונים.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
מאחר שנשמעו עכשיו הערות בעיקר בעניין התקציב, אני רוצה לסכם את דברי ולהתייחס לטיפול כמה שנקרא עזרה ראשונה הכרחית. טיפול בשורשי הבעיה כרוך בצמיחה כלכלית וכיצירת מקורות תעסוקה; צדק חבר הכנסת בנימין בן-אליעזר כמה שאמר כאן, ואינני רוצה להרחיב את הדיבור. אני מקווה ששר האוצר יוכל להציג לפנינו בהזדמנות התפתחות חיובית בנושא זה, וכולנו נשמח לשמוע עליה. ציין זאת בצדק חבר הכנסת בנימין בן-אליעזר — מדובר כאן בעזרה ראשונה הכרחית לאותם מובטלים, לאותן משפחות הנמצאות במצוקה קשה כתוצאה מהאבטלה.

לצורך העזרה הראשונה הזאת אנחנו חייבים לא רק לא להקטין את תקציבי הרווחה ואת תקציבו של משרד העבודה והרווחה, אלא גם להגדיל אותו. צריכים להבין, יש מצב חירום במשק היום, יש מצב חירום, שבו מספר המובטלים הולך וגדל, ויש עלייה. מגיעים אלפי עולים מדי שבוע. ברוך השם שאנחנו זוכים לראות את התמונה הזאת לנגד עינינו; מדי לילה מגיעים אלינו מאות עולים חדשים, ואנחנו צריכים לטפל בהם. אני כבר לא מדבר על הבעיה הבסיסית של מציאת מקומות תעסוקה עבורם. אני מדבר על הטיפול המיידי, עד שתוכל להעביר את העולה למקורות התעסוקה, למקום העבודה שלו. צריך לטפל בו מייד בהגיעו. גם בנושאים האלה אנחנו מוכרחים להתייחס אל המצב כאל מצב חירום. זה מצב חירום לאומי אמיתי. נושאי הרווחה הם הנושאים הראשונים שצריכים לעמוד לנגד עינינו.

לכן, אני רוצה להציע, אדוני היושב-ראש, שנעביר את הצעתו של חבר הכנסת בנימין בן-אליעזר לדיון בוועדת העבודה והרווחה.

בנימין בן-אליעזר (המערך):
מקובל עלי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, הבנתי שאחרי דיון רגוע מאוד בא רגע של התפרצות, וזה טבעי וזה מובן, אבל עכשיו אני מבקש לחזור אל הסדר. אדוני השר, תמשיך ותסיים את דברך.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מה שחשוב הוא, שהממשלה מתגלה כישות מאוחדת באחריות לנושא האבטלה.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
חבר הכנסת דיין הציע, שכל הממשלה תתפטר. הוא צריך עוד 26 מובטלים.

האבטלה השוררת כיום נובעת מהעדר ביקוש.

בנימין בן-אליעזר (המערך):
אדוני השר, אני בדיכאון. תאמין לי, חשבתי שחגיד לי מה התשובות.

אורה נמיר (המערך):
בשביל הרברים הטובים תבוא לוועדת העבודה והרווחה.

שמעון שטרית (המערך):

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אתם יודעים איזה סדר-יום עומד לפנינו. אם יהיו ויכוחים כאלה, נשכח עד ליל שבת. בבקשה, אדוני השר.

אלי דיין (המערך):
אבל זה עניין רציני.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, האבטלה השוררת כיום נובעת מהעדר ביקוש, וההתמודדות עמה חייבת להיות במישור הלאומי. חייבים לקבל החלטות משמעותות עידוד מידי של תהליכי הצמיחה במשק. רק יציאתו של המשק מההאטה שבה הוא שרוי כעת והצעתו לפסי צמיחה יוכלו ליצור מקורות תעסוקה.

יש צורך במציאת דרכים אלטרנטיביות להעסקת המובטלים ובשמירה על רמת-חיים מינימלית גם כעת אבטלה שמקורה בהעדר ביקוש, כפי שהיא קיימת היום במדינת ישראל, לצערנו.

שירות התעסוקה ומשרד העבודה והרווחה אינם מייצרים מקומות עבודה. לצערי, גם אין לנו השפעה ישירה על הליכי קביעת החלטות הקשורות בפיתוח כלכלי, בהשקעות וכיצירת מקורות תעסוקה.

עם זאת, הצליחו המשרד ושירות התעסוקה בשנה האחרונה לפתח כמה כלים, מהם טיפוליים, על מנת לסייע להפחתת מספר המובטלים, ובהם: סדנאות לחיפוש עבודה נערכו בכמה לשכות תעסוקה, לאחר שהתברר שלרבים מן המובטלים חסר ידע על הדרכים למציאת עבודה ולשווק עצמם למעבידים; הקלה בחובת ימי ההתייצבות כלשכות יידי תעסוקה; בערי פיתוח נעשית פעילות של סקירה נקודתית, כדי להשים מובטלים במשרות המאושרות על-ידי עובדים זרים באותם מקומות; כמו כן יש סיוע להכשרה ולהסבת עובדים במפעלים הנמצאים בתהליך הבראה; יש מענק לחיילים משוחררים ההולכים לעבודה מועדפת; קורסים להכשרה מקצועית; קורסים להסבה מקצועית לאקדמאים ישראלים ולעולים; קורסים פנים-מפעליים למפעלים בקשיים; הכשרה פנים-מפעלית למובטלים כדי שייקלטו בעבודה —

אני רוצה לומר שלושה משפטים, ברשותך, אבל כתנאי שיהיה קצת שקט באולם.
היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, בבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני השר, צריך לומר את האמת. מה שהממשלה שיררה בנושא האבטלה, לפחות במחצית השנה האחרונה, זה שהנושא עומד לרדת מסדר-היום, ומדי חודש אמרו לנו שהנה הצמיחה כפתה. זה גם מה שאומרים לנו היום, שהתקציב שמוכן היום מביא בחשבון 5% צמיחה כלכלית, תעסוקה וכן הלאה וכן הלאה. אני טוען שזו רמייה והטעיה, שמטרתן להרדים את הכנסת ואת הציבור. אלה שאמרו, כמוני, שהולכת להיות אבטלה גדולה יותר הושמו בצד כמי שאינם יודעים מה קורה.

האמת היא שונה, וזו הנקודה השנייה שאני רוצה להעלות, ולכן אני מברך פעם נוספת את חבר הכנסת בן-אליעזר. מי שמשלה את עצמו להאמין, שאנחנו הולכים לקראת יציאה מן המיתון וגידול בתעסוקה, משקר, וכמקרה הטוב הוא תמים ואינו מכין מה קורה. אנחנו הולכים לקראת אבטלה עוד יותר גדולה, משום שיש פיתורים במשק, יש סגירה של מפעלים, יש ייאוש במקומות מסוימים שבהם עוד עובדים היום כשכיל מעות קטנות, יש היום עלייה, שלושת הגורמים הללו יחד יתחברו ליותר ביקוש לעבודה, שאיננה.

אני מגיע לגורם השלישי. התקציב שמוכן היום אין בו צמיחה, אין בו עידוד להשקעות. זה לא נכון —

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת רן כהן, אתה מוכרח לסיים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני כבר מסיים.

— שיש בו עידוד כלשהו לצמיחה במשק. האמת המרה היא, שבממשלה הזאת אין כתובת להשקעות ולהגדלת התעסוקה, אין אפילו מי שיצלצל בפעמונים, אין אפילו מי שפועיל את צופרי האזעקה. זאת הבעיה הגדולה.

לכן אני מבקש, שכבוד השר יעביר לראש הממשלה שיבוא לכנסת, בתוקף היותו ראש ממשלה, ולא בתוקף היותו שר העבודה והרווחה, ויפתח דיון על כוונות ממשלתו בתחילת שנת 1990 בנושא התעסוקה וההתגברות על האבטלה.

העברת הנושא לוועדת העבודה והרווחה, שאני חבר בה, ואני מכבד את היושבת-ראש שלה, ואני יודע את כוונותיה הטובות, עם כל הכבוד, איננה תשובה. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת בן-אליעזר, אתה מסכים להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה?

בנימין בן-אליעזר (המערך):
אני מסכים.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, יש לנו שתי הצעות: להעביר את ההצעה של חבר הכנסת בן-אליעזר לוועדת העבודה והרווחה, כהצעת השר מילוא, ממלא-מקום שר העבודה והרווחה; והצעה להסירה, כהצעת חבר הכנסת רן כהן. נא להצביע. מצביעים בעד או נגד העברת ההצעה של חבר הכנסת בן-אליעזר לוועדת העבודה והרווחה. בבקשה להצביע.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
הוועדה חייבת לרון בנושא, חייבת להתייחס לכל הנתונים שעליהם דיברנו כאן, ולהפעיל את השפעתה ואת השפעת מילאת הכנסת, כדי שהנושא הזה יקבל את הקדימה התקציבית הדרושה לו בימים קשים אלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
לפני שאתה יורד, אדוני השר, הבטחתי לחבר הכנסת שטרית שיוכל לשאול שאלה. בבקשה, חבר הכנסת שטרית.

שמעון שטרית (המערך):
אדוני השר, אני רוצה להפנות את שאלתי גם אליך, כחבר ממשלה הנושא באחריות המשותפת, וגם לעמיתי חבר הכנסת בן-אליעזר, מציע ההצעה, שהוא גם מומחה בענייני ביטחון וגם רגיש מאוד לענייני חברה, כפי ששמענו.

בזמן האחרון נשמעו כמה וכמה הצעות, כמה וכמה רעיונות מ כמה צדדים, שהפתרון לחלוקתה של העוגה התקציבית, שכולנו בוודאי לא רוצים להרחיב אותה מדי כדי שלא לגרום לגירעון, והגירעון יגרום לאינפלציה, הוא חלוקה קצת שונה בתוך העוגה עצמה. ההצעה שהושמעה היתה לבדוק שאלה בתום דבריו, אבל לא כדי לפתח סביב זה דיון, מה גם שקרוב לוודאי שהנושא יועבר, כהצעת השר, לוועדת העבודה והרווחה, ושם אפשר יהיה ללבן את כל הדברים האלה. עם כל הגורמים הנוגעים בדבר.

אבל, אם אתה רוצה, אדוני השר, לתת תשובה קצרה, אז בבקשה.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
אני רוצה להשיב בקצרה — — —

בנימין בן-אליעזר (המערך):
אני רוצה להזכיר לך, אדוני השר, שכאשר הייתי חבר בוועדת העבודה והרווחה, והשר מודעי היה אז שר האוצר, אמרתי לו: אני אומר לך כאיש צבא לשעבר לקצץ בביטחון ולהעביר לרווחה.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
חבר הכנסת בן-אליעזר נתן את תשובתו. אני חושב שהממשלה נתנה גם היא את עמדתה, והממשלה קבעה, למרות דעות שונות שיש לה בנושא זה, שהיא לא מקצצת השנה, כשנת התקציב 1990, בתקציב הביטחון, אלא משאירה אותו ללא שינוי, ועם זאת אנחנו חייבים למצוא את הדרך לחזק את התקציבים בנושא הרווחה, מפני שהנושא הוא קריטי, הוא בעייתי בדרגה שמחייבת התייחסות חירום אליו. ואני מקווה שכן יהיה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אני מבין שאתה מציע להעביר את זה לוועדת העבודה והרווחה.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
כן, אדוני.

היו"ר מ' וירשובסקי:
יש הצעה אחרת לחבר הכנסת רן כהן. בבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אני מנצל את זכותי להצעה אחרת רק משום הדאגה שהעניין יעבור, כרגיל, כפי שהשר מציע, לוועדת העבודה והרווחה, ואני רוצה בהחלט לחזק את ידיו של המציע, חבר הכנסת בנימין בן-אליעזר, להתעקש על קיום הדיון בנושא הזה כמליאה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
חבר הכנסת רן כהן הציע דיון במליאה.

יואש צידון (צומת):

אדוני היושב-ראש, לא ניסתה את זה כהלכה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

סליחה, אני מבטל את ההצבעה הקודמת. שמעתי את הצעת ממלא-מקום שר העבודה והרווחה, שהנושא יועבר לוועדת העבודה והרווחה. חבר הכנסת בן-אליעזר הסכים לזה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הוא הסכים?

היו"ר מ' וירשובסקי:

ודאי שהוא הסכים. אני שאלתי אותו פעמיים. חבר הכנסת תופיק טובי, הוא הסכים. יש עוד הצעה של חבר הכנסת רן כהן, להסיר את ההצעה. לכן אני חוזר על ההצבעה. מי בעד העברת ההצעה של חבר הכנסת בן-אליעזר לוועדת העבודה והרווחה, כהצעת השר מילוא? מי שהוא בעד יצביע בעד; מי שהוא נגד יצביע נגד. זו הצבעה מס' 4.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה 19 —

נגד 1 —

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

כרוב של 19 נגד 1 הועברה ההצעה לוועדת העבודה והרווחה, כהצעת השר מילוא.

חברי הכנסת, אני רוצה למסור הודעה שקיבלתי מלשכת היושב-ראש הכנסת. הדיון בהצעות הקשורות בשר החוץ, וקודם ההצעה בדבר יחסי מצרים-סוריה, יידונו בשעה 16:00.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
למה?

היו"ר מ' וירשובסקי:

אינני יודע. קיבלתי הודעה שיש איזה הסדר בין לשכת היושב-ראש לשר החוץ. אני מודיע על כך. לצערי הרב, די כפוחות. דעתי איננה נוחה מכך, מפני שסדר-היום משתבש, וזה פוגע בסדרי העבודה. אבל, זאת ההודעה שקיבלתי, ואני מבהיר זאת, כדי שכל אחד יוכל לתכנן את זמנו.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מוחה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת שריד, אני שותף למחאה ולחרענות שלך. אני רק מעביר את ההודעה שקיבלתי. אני יכול לפתוח את הדיון בשעה 14:30, אבל זה לא יהיה בנוכחות שר החוץ, ואני לא יודע אם הדבר הוא טוב.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אז הוא לא יהיה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אם היושב-ראש סיכם, אני מוכן לכרר אחר.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני יודע מה הסיבה. שר אחר ביקש להקדים. זו אינה סיבה מספקת לכנסת.

ט. הצעה לסדר-היום

הנזקים הנגרמים לישראל כתוצאה מקיומו של חוק האוסר מפגשים עם אש"ף

היו"ר מ' וירשובסקי:

אנחנו ניגשים לנושא הבא: הנזקים הנגרמים לישראל כתוצאה מקיומו של חוק האוסר מפגשים עם אש"ף — הצעה לסדר-היום מס' 2251 של חבר הכנסת עוזי ברעם. בבקשה.

עוזי ברעם (המערך):

כבוד היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, התיקון לפקודה למניעת טרור האוסר מפגשים עם חברי אש"ף השיג עד היום יעדים הפוכים לחלוטין מאלה שקיוו מציעיו.

משה נסים, שר המשפטים דאז, אמר בדיון על ההצעה בקריאה ראשונה, ב־31 ליוני 1985, את הדברים כדלקמן: המגע עם אויב זה, אם יימשכו בלי איסור, עלולים לגרום למדינת ישראל נזק ביטחוני ומדיני רב. הם נותנים היתר לידידנו לקיים קשרים עם ארגוני המחבלים.

שר המשפטים דאז הוא עכשיו שר בלי תיק. הוא טרוד מאוד כנראה במלוי תפקידו, לכן הוא לא יושב בכנסת.

לאחר ההחלטה הישראלית ולאחר המחאה הבין-לאומית שהיתה בעניין, מעמדו של אש"ף התחזק עד כדי כך, שארצות-הברית, לראשונה, קיימה ומקיימת דיאלוג עם הארגון. פירוש הדבר, המטרה העיקרית — אם נסיר את הליגיטימציה מהארגון המכונה אש"ף, מעמדו הבין-לאומי

ייונק — לא רק שלא הושגה, אלא מעמדו הבין-לאומי בשלב של עלייה, בכלל זה קשרים עם ארצות-הברית.

המטרה השנייה, שעליה הצהיר שר המשפטים דאז — להרתיע אזרחים ישראלים מלהיפגש עם אנשי אש"ף. אנחנו שומרי חוק, כאשר יש חוק הוא קובע. עקומת הפגישות בין ישראלים לבין אנשי אש"ף נמצאת בתהליך של עלייה. אם אנחנו מסתכלים על התכנונים, עוד הדי נטויה.

פירוש הדבר מבחינה פנימית, החוק הזה הוא חוק באושים, לא היתה לו שום מטרה אמיתית שהושגה.

יש גם תופעה אחרת: העולם כולו נפתח. המפלגות הקומוניסטיות, שהיו מפלגות הדגל של העולם הקומוניסטי, נמצאות בתהליך דעיכה. מדינות בעולם מדברות אחת עם רעותה. רק אתמול שמעתי שאפילו דרום-תימן, המדינה המרקסיסטית היחידה בעולם הערבי, מבקשת גם היא נתיבים להיכרות עם ארצות-הברית. רק כאן, במדינה דמוקרטית, חופשית, עם ויכוח פוליטי, עדיין מקיימים חוק מזיק, שמזיק למעמדה של מדינת ישראל ולא מביא לה שום תועלת.

יותר מזה, החוק הזה הוא אחר מהחוקים האידאולוגיים היחידים בספר החוקים של מדינת ישראל. כביכול תיקחו חלק ממצע הליכוד, או גם מצע של מפלגה אחרת, ותהפכו אותו

שתהיה הסכמה או השלמה של אש"ף. כל מי שמשלה את עצמו, יהא שייך למפלגה אשר תהא, הוא משלה את עצמו.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אם ממשלת המדינה הפלשתינית שאומרת, שהבירה שלה היא ירושלים, תאמר זאת כריש גלי?

עוזי ברעם (המערך):

חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, אתה לא מאמין במה שאתה אומר. אני פשוט חוסך לך את הנאום, שאתה וחברין תעמדו כאן ותנאמו בעוד שנה ובעוד שנתיים. אותו נאום יהיה לכם. רק תמצאו לעצמכם הצדקות אחרות. לא תימנעו מהאמת ההיסטורית. אם תרצו לקדם את תהליך השלום, זה יהיה רק עליידי השלמה עם התהליך.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא. חבר הכנסת ויינשטיין, קראת קריאת ביניים אחת, בסדר. אבל אי אפשר לנהל דו-שיח רצוף.

עוזי ברעם (המערך):

אני גם פונה לחברים בסיעה שלי, שאינם מסכימים עם כל השקפתי, ויש ויכוח ומותר שיהיה ויכוח. אני אומר: כולם צריכים לתמוך בהידברות. כולם צריכים לתמוך בקשר בלתי אמצעי, אבל כולם צריכים לתמוך בלויאליות למדינה ולביטחונה. החוק הזה שם לאל גם את הלויאליות למדינה ולביטחונה, כי בעצם אינך צריך להוכיח שום סיכון לביטחון המדינה, אלא אתה רק נשפט על העוון המפוקפק שאתה נפגש עם מישהו מאנשי אש"ף.

הכנסת צריכה להיות מודאגת מהכרסום הגדול במעמדה של ישראל לנוכח החוק המיותר. היא צריכה לראות עולם שלם הולך לחופש ולפתיחות. באותה עת, ממשלת ישראל מתנכרת לאמת ההיסטורית. מתנכרת לאינטרס האמיתי של ישראל ומעמידה מכשולים על דרך השלום.

אני משוכנע שהדברים שאני אומר עכשיו הם דברים שייאמרו עליידי רוב העם בעוד שנה ובעוד שנתיים, אבל כל שעה תקבע את העניין. אני מציע שהכנסת והקואליציה, המונעת היום את העלאת החוק — — —

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

מדוע אתה לא תובע פתיחות מהשכנים? — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת ויינשטיין, אתה רוצה שאני אקרא אותך לסדר?

עוזי ברעם (המערך):

חבר הכנסת ויינשטיין, אני מקווה מאוד שקריאות הביניים המיותרות שלך יביאו לך תמיכה במרכז חרות ובמרכז הליכוד, כי זאת המטרה שלך. אתה לא מאמין בדברים שאתה אומר, ואני גם יודע באמת מה אתה חושב וכמה אתה מאמין. כל הדברים האלה הם דברי דמגוגיה, שאין להם שום ערך.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת ויינשטיין, חבר הכנסת דראושה, רצית לשאול שאלה?

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אני מסכים לכל מלה שאתה אומר, ואני מאמין שאתה

לחוק הכנסת. זה לא רק חוק אידיאולוגי מיותר, זה גם חוק דרקוני בשל העובדה, שלא צריכים להוכיח עבירה ביטחונית. איש לא ניסה להוכיח קיומה של עבירה ביטחונית במקרה של אייבי נתן, אלא בעובדה שהוא נפגש עם אש"ף כריש גלי. דרך אגב — לריאיון עיתונאי, הוא נידון למאסר, כאשר לא היה שום חשד שהוא עבר עבירה ביטחונית.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

ועדת השרים לחקיקה עוסקת בימים אלה בהצעת תיקון, שתכליתה לעשות את מה שאתה אומר: אדם שהולך לדבר שלום בלי סיכון ביטחוני אינו אחראי לפי החוק הזה. האם אתה מוכן להבטיח לנו ששרי מפלגתך יצטרפו?

עוזי ברעם (המערך):

חבר הכנסת רובינשטיין, אני מכיר מעט מאוד אנשים בבית הזה, שיכולים, פחות ממני, לדבר בשם שרי מפלגת העבודה. לכן, השאלה הופנתה הפעם לכתובת הלא-נכונה. אני האחרון בעולם שאדבר בשם שרי מפלגת העבודה. אני יכול רק לומר לך, שבסיעה ככנסת יש תמיכה רצינית בנושא שהעלית.

אם מדובר על הנושא של סודות מדינה, כולנו אמונים על חשיבותם של סודות המדינה, ואם אדם גילה סודות מדינה, עליו האחריות והוא יישא בעונש. יותר מזה, זה חוק המבאיש את שם ישראל. זה חוק המונגד לאינטרס האמיתי של ישראל. והאינטרס האמיתי — אני אגע בו בהמשך דברי.

אבל, אנחנו לא מסתכלים רק על חוק. אנחנו חיים במדינה, שצריכים לראות בה את התהליך כולו. תהליך השלום הוא תהליך קטן, הוא תהליך, שגם עשרים ישיבות קבינט כפי שהתקיימו היום לא יוכלו להוציא אותו מקיפאונג. גם הנושא העולה עכשיו על הפרק, האם המגורשים יוכלו להשתתף בממשלת הפלשתינית, הוא כמעט נושא מצחיק. אם אתם, אנשי הליכוד, רוצים באמת להגיע ליוזמת שלום ולקבל את יוזמת בייקר — בבקשה, תבקשו משר הביטחון, וגם אני מוכן לבקש שיחזיר את המגורשים לארץ.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

לא במחיר שאתה מוכן לשלם.

עוזי ברעם (המערך):

הם יהיו כמו כל הפלשתינים האחרים, ואז נוכל להזמין אותם למשא-ומתן ואיש מכם לא ירים גבה.

הנושא של המגורשים הוא לא הנושא של המגורשים. זה הנושא של התאנות מכוונת ליוזמת השלום, ששמיר עצמו קיבל. זה ניסיון של שמיר וארנס — ראינו את זה בשבוע שעבר — לקבוע נורמות, שלפיהן לעולם לא תהיינה בחירות, לעולם לא יהיה קידום של תהליך השלום. כל ההיתוות, גם של חלק מאנשי מפלגתי, בממשלה הנוכחית, בתקווה שהממשלה הזאת תוכל להזיז משהו, תושם לאל. הייתי שמח מאוד להתבדות. אבל כאשר אני רואה כיצד פעם אחרי פעם נמצאות סיבות ותואנות, אני יודע שהנושא הזה אינו מתקדם.

אומר יותר מזה: מי שצריכים להתנגד לפקודה למניעת טרור הם לאו דווקא אלו שתומכים בהידברות עם אש"ף, אלא כל אדם שחור שלום המאמין. שניצנים כלשהם של הידברות יש בהם אולי איוז תקווה לעתיד; כל מי שמאמין שמפגש בלתי אמצעי ישראלי-פלשתיני הוא מפגש שיכול לקדם את נושא השלום.

אני אומר את העמדה שלי, היא לא עמדה של כולם. לא יהיה שלום אם תהיה עקיפה של אש"ף. לא יהיה שלום בלי

אומר את דבריו מתוך אמונה מלאה. מתי, לדעתך, יגיע הזמן לחקן את החוק הרע הזה?

עוזי ברעם (המערך):
ביום שיכוא אלי חבר הכנסת חיים רמון, שהוא יושב-ראש הסיעה בכנסת, ויגיד לי שיש רוב לעניין, אז אני מאמין שהעניין יעבור ואכן הוא יעבור.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה. אני קורא לשר רוני מילוא להשיב על ההצעה לסדר-היום.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני הייתי רוצה להציע לחבר הכנסת ברעם שלא נפליג וגורחיק בתיאורים בדבר הלך-הרוח החדש בגוש המזרחי, של דמוקרטיזציה וחופש, שאנחנו כאן, בישראל, לא נוטים אחריו.

אני חושב שבכיתיים, מבחינה היסטורית, דווקא אלה שלא היו דמוקרטים, אותם משטרים טוטליטריים של קבוצות קטנות, שהשתלטו על עמיהם ועל עמים אחרים, אלה באו בעקבותינו. אנחנו מדינה שיכולה להתפאר בזה, שמאז הקמתה היא מדינה דמוקרטית, מדינה חופשית, מדינה מתקדמת, השומרת על זכויות האדם ועל זכויות האזרח בחוכה, השומרת על חופש ודמוקרטיה. אנחנו צריכים להגיע למצב שבו עומד כאן חבר כנסת, מבכירי החברים במפלגת העבודה, אחת המפלגות הגדולות בישראל, ומיחל שנדמה לגוש המזרחי? על מה ולמה?

אורה נמיר (המערך):
מה זה "אחת המפלגות הגדולות"?

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
השנייה בגודלה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אתה צודק במאת האחוזים. בוא נצמצם את הוויכוח רק לעניין הכיבוש.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
אתה יודע מה הבעיה, חבר הכנסת שריד, וטוב שהערת את הערתך. הבעיה היא אחת: בין אש"ף לביןך יש הבדל אחד גדול.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
יש כמה.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
יש אחד לפחות גדול. אתה מדבר על כיבוש יהודה, שומרון ועזה. באש"ף, כשמדברים על כיבוש מתכוונים גם ליפו, לחיפה, לירושלים ולתל-אביב.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
לא נכון.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
הם ירדו מזה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
הם קיבלו החלטה בוועידה האחרונה, שהם מקבלים את החלטה 338, ומכירים בזכות קיומה של מדינת ישראל. אתה יודע את זה.

קריאות:

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, הצעות האלה אולי טובות לשחרור כל מיני לחצים פנימיים. הן לא נקלטות, לא נרשמות ולא נשמעות כהלכה. פשוט חבל על המרץ. אם מישור רוצה לשאול שאלה מהמקורפון באופן מסודר, אני לא אתנגד. אבל הצעות האלה לא יוצרות שום דבר חוץ מרעש.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
האם אפשר לשאול תשובה?

היו"ר מ' וירשובסקי:
אאפשר גם לשאול תשובה. אבל אני מציע לאפשר לשר לגמור.

חבר הכנסת דראושה, ראיתי את האצבע שלך. אני מבקש לאפשר לשר לגמור. אם תהיינה שאלות ספציפיות אליו, אני אכיר בזה, אם אני עוד אשב כאן. מפני שאני מתחלף עוד מעט. אבל אני אציע לבא אחרי לאפשר לשאול את השאלות האלה. בינתיים, אחרי שנקראו הקריאות, אני מבקש שיהיה שקט ושהשר ימשיך. בבקשה.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
חבר הכנסת דראושה, לקריאת הביניים שלך, שלא היתה במתכונת של היתר, אני רק רוצה להעיר, שכדאי גם לך להתייחס לעובדות במלואן ולא לחלקן. גם ערפאת דיבר על מדינה פלשתינית שבירתה ירושלים. את זה משום-מה אתה שוכח. משום-מה חבר הכנסת שריד שוכח ואפילו חבר הכנסת ברעם שוכח. כדאי שנזכור גם את העובדה הזאת. צריך גם לזכור את העובדות שאנחנו רואים אותן לנגד עינינו יום יום. מדובר במעשים ובהתבטאויות של ארגוני הטרור של אש"ף, בכלל זה של "פתח", שכפוף במישרין לערפאת. מדובר על התבטאויות המוכיחות בעליל, שאש"ף עדיין דבק במטרותיו המקוריות. הוא ממשיך לפעול ברכי טרור, משלח אנשים לרצוח יהודים וערכים חפים מפשע, משנה את דרכו בתחום הטקטי אבל לא חדל מלהיות אויב שפל. הנוקט אמצעים שבני תרבות, בין כמזרח ובין כמערב, לא יעלו על הדעת שאמצעים כאלה יהיו מקובלים ויהיו אפשריים בחברה מתקדמת, בחברה סבירה, בחברה דמוקרטית.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

חיים רמון (המערך):
אדוני היושב-ראש, אתה נותן לי זכות השאלה?

היו"ר מ' וירשובסקי:
אני לא אתנגד שתשאל, אבל בסוף ובאופן מסודר, כדי שזה יירשם בפרוטוקול.

חיים רמון (המערך):
אני מסכים עם השר רוני מילוא. אני רק לא מבין למה הוא משווה את קדאפי לערפאת.
אריאל ויינשטיין (הליכוד):
הם מפריעים זה לזה כדי שלא יירשם בפרוטוקול.

היו"ר מ' וירשובסקי:
גם זה יכול להיות. חבר הכנסת רמון, לצורך ויכוחים עם חברת הכנסת ארכליאלמוזלינו יש חדרים מיוחדים.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
אני רוצה להזכיר, אדוני היושב-ראש, כרשותך, לחבר

לצער, אנחנו ליברליים מאוד בנושאים האלה. אנחנו אולי דמוקרטיים יותר מהגדולות בדמוקרטיות בעולם. אנחנו נותנים, בכל הנושאים ולכולם, להתבטא באופן חופשי. מה שהחוק מבקש הוא, שלא יעשו מעשים, שלא ינהלו מגעים, שלא ינהלו שיחות, שלא ינהלו קשר עם אש"ף. לדעת, זו דרישה נחוצה, הגיונית ומתקבלת על הדעת, ואני מקווה שהיא לא תשונה על-ידי הכנסת. אבל אם חבר הכנסת ברעם רוצה לנסות לשנות את החוק, זו זכותו לנסות לשנות אותו. אנחנו נעשה מאמץ — אלה שחושבים שזה לא טוב, כמוכן, והם הרוב בכנסת — למנוע הצעת חוק כזאת מלעבור.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להציע להעביר את הדיון בהצעתו של חבר הכנסת ברעם לוועדה, אינני יודע בדיוק לאיזו ועדה.

קריאות:

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, חבר הכנסת דראושה, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

במסגרת הגישה הליברלית והדמוקרטית, אני מוכן לקבל את הצעתו של חבר הכנסת ברעם להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והביטחון. שם הוא ישמע בוודאי פרטים על פעולות אש"ף, ומדוע זה ארגון טרור שאסור לקיים אתו מגע. אדוני היושב-ראש, תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת אמנון רובינשטיין, אתה רוצה להציע הצעה אחרת? — לא. חבר הכנסת צידון, הצעה אחרת? — בבקשה.

יואש צידון (צומת):

כבוד היושב-ראש, אני מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת עוזי ברעם מסדר-היום.

שאלה לי. לפני כשלושה חודשים וחצי — — —

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
זה סימן חיובי ביותר שהשר מילוא מוכן שההצעה תועבר לוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת דראושה, קראתי אותך לסדר בפעם הראשונה. חבר הכנסת צידון, בבקשה.

יואש צידון (צומת):

תודה, אדוני היושב-ראש. לפני כשלושה חודשים וחצי הרציתי באיטסטנבול, בכנס VPO, ארגון כלכלי עולמי חשוב. יום לפני הרצו שם חאלד אל-חאסן, סגנו של ערפאת לעניינים פרלמנטריים, ופרופסור ואליד אל-חלידי מהרורד, איש הנהגת אש"ף. הם עמדו על זכותם לחזור לחיפה, ליפו וכו'. חבר הכנסת דראושה אומר שלא אלה הם פני הדברים. אבקש לדעת, מי מהם בכיר יותר בהנהגת אש"ף, כדי שאוכל להאמין לו?

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת עוזי ברעם, אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדת החוץ והביטחון?

עוזי ברעם (המערך):

כן.

היו"ר ד' תיכון:

תודה, רבותי, אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד העברת

הכנסת ברעם ולחברים אחרים, כי החוק האוסר מפגשים בין ישראלים לבין ארגוני טרור של אש"ף אושר על-ידי הכנסת בצורה דמוקרטית ומקובלת. ההליך של הדיונים גם במליאה וגם בוועדה מוצה במלואו, והחוק נחקק בהכרעת הרוב רק לאחר שניתנה לכל חבר כנסת הזכות להביע את דעתו בנושא באופן חופשי ביותר.

אדוני היושב-ראש, בסיעת המערך יש ויכוחים פנימיים. אבל אני לא רוצה שזה יפריע לי לסיים את דברי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מסכים אתך.

אורה נמיר (המערך):

אנחנו מדברים על העיתוי, לא על המהות.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

בסיעת הליכוד יש תמימות דעים.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

אם החוק, כפי שהבנתי מדבריו של חבר הכנסת ברעם, אינו לטעמו, הרי הוא רשאי לפעול במסגרת ההליך הדמוקרטי לביטולו. ההצעה לסדר-היום נועדה אולי במקרה זה לניגוח, למשיכת תשומת לב, אבל לא לתכלית עצמה. התכלית יכולה להיות מושגת, כפי שאמר קודם בצדק חבר הכנסת רמון, אם יהיה רוב להחלטה לשנות את החוק. לשמחתי הרבה, אין רוב כזה, מפני שהרוב בכנסת סבור שמגעים עם אש"ף, עם ארגון טרור מסוג זה, הם מגעים שאסור לקיים אותם, והם פסולים מעיקרם.

מאז חוק החוק הוכיח הניסיון, שהחוק היה נחוץ, מכיוון שאנשי אש"ף מצליחים מדי פעם בפעם, לצערנו, להטעות ולהשלות אזרחים בישראל ואף להשפיע עליהם לפעול למענם בעניינים המזיקים למדינת ישראל ולאינטרסים החיוניים שלה.

הדרך לשלום, חבר הכנסת ברעם, איננה עוברת, לדעתי, דרך אש"ף. הדרך לשלום עוברת דרך מנהיגות פלשתינית שתיתחר ביהודה, בשומרון ובעזה בבחירות דמוקרטיות, בדרך שתיצור הנהגה שתקבל את כוחה מהציבור שם. בדרך דמוקרטית כפי שאנחנו מאמינים בה ומכירים אותה. אש"ף אינו ארגון המכיר דמוקרטיה. אינו ארגון הרוצה דמוקרטיה, אינו ארגון המעריך דמוקרטיה. זה ארגון שדרכו היא דרך הכוח, דרך הטרור, דרך של פגיעה לא רק ביהודים; תראה באיזו אכזריות נוראה שוחטים ערבים ביהודה, בשומרון ובעזה על רקע המחלוקות הפנימיות שיש ביניהם. לכן עלינו לנהוג זהירות רבה בנושא זה, כי לא מדובר פה רק על הבדל בהשקפות עולם. מדובר פה על שאלות, שמבחינתנו הן שאלות קיומיות.

אני רוצה גם להסב את תשומת לבו של חבר הכנסת ברעם, שדיבר כאן על דמוקרטיה ועל הליכים דמוקרטיים: באנגליה, שכולנו, כפי שידוע לך, רואים בה בסיס הדמוקרטיה, ערש הדמוקרטיה, פסק בית-המשפט העליון לאחרונה, שלא ישודר בשום פנים ואופן ריאיון עם איש ה-IRA או עם גורם שישיר את ה-IRA: עד כדי כך הרחיקו לכת. הם לא נלחמים שם על קיומה של אנגליה. על-פי תפיסתנו, המאבק שלנו, המלחמה שלנו באש"ף, היא מלחמה על קיומנו. על-פי תפיסתם, זו פשוט מלחמה נגד ארגון טרור, ועל רקע זה הם מונעים את השירות הזה לארגון הטרור, הסברה באמצעות הטלוויזיה הבריטית. שם ניסו להשתמש בה כדי לשרת את מטרות ההסברה שלהם על-ידי ריאיון, ובית-המשפט העליון פסק שהוא לא ישודר.

נִמְנָעִים — 1
ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ
והביטחון נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:
בעד — 29
לסדר-היום עוברת לדיון בוועדת החוץ והביטחון.
נמנע אחד, ההצעה.

הצעתו של חבר הכנסת כרעם לוועדת החוץ והביטחון? מי
נגד? זו הצבעה מס' 5.

ה צ ב ע ה
בעד ההצעה להעביר את
הנושא לוועדת
נגד — 3

י. הצעה לסדר-היום השפעת התקשורת על תפקוד הכנסת

יחסית לשטח המדינה או למספר תושביה. היא אבסולוטית
גדולה יותר משל אחרים.

נמצא פתרון משביע רצון, במידה רבה, לבעיות ייעול
עבודתו של חבר הכנסת. ככל ששטח החיים האחרים, הפתרון
הוא מחשוב. לא מחשוב מסוכך, הדורש עוזרים ועוזרי עוזרים,
אלא שיטות מתוחכמות, פשוטות ביותר, פשוטות מהפעלת
מחשב כיס, שבהן יכול חבר הכנסת לקיים דרישה
אינטראקטיבי עם המחשב, כלי מקלדים, על-ידי הצבעה
באצבע או על עט המוצג בפניו על המסך. זה קיים ועובד כבר
בחיל האוויר ובצה"ל יותר מעשר שנים.

זאת, כמוכן, בהנחה, שיש לתחנת העבודה של חבר
הכנסת גישה תקשורתית אל מאגרי המידע הרלבנטיים ברחבי
העולם, בזמן ריאלי, ללא התערבות ידנית כלשהי. זה נעשה
בכל אוניברסיטה בארץ, אפילו אצל בתי כביש. אם 20 חברי
כנסת פעילים ינצלו את המערכת ורבים יותר יצטרפו אליהם
בדורות הבאים, תקבל עבודת חבר הכנסת צורה שונה לחלוטין.
אם תחנת העבודה תעזור לו לתמצת חומר המתקבל, להציג,
למשל, עקומה ברורה ומאירה עיניים במקום לוח מלא
ומתסכל, חשופר עבודתו עוד יותר.

כבוד יושב-ראש הכנסת, המודע להתקדמות הטכנולוגית
בנושא אינטראקציה, ממשק אדם-מחשב, מאגרי מידע
ותקשורת מחשבים, הטיל עלי לעמוד בראש ועדת מחשוב, כדי
להכניס, במסגרת היכולת התקציבית שלנו, את השיפורים
הדרושים. הוועדה עבדה כמשך שנה, ויצוינו לשבח
תרומותיהם של הגברת שושנה כרם, סגנית מזכיר הכנסת, ומר
אריק פישל, המנהל האחראי למחשוב בכנסת.

בחום שנה הגענו לסקיצה, למחשבה מאורגנת על
המערכת הרצויה. זו איננה מערכת סטריאו או טלוויזיה
שבוחרים וקונים, אלא מערכת תפורה לפי מידה. הוחלט, כי
השלבים הבאים יהיו: הגדרה מקצועית של המערכת, אפיונה
הטכני, כתיבת הדרישה למכרז, עריכת מכרז ויישום.

עלינו בונים בניין חדש, ואיש טרם הגדיר את החיות
שבו לאור הצרכים החדשים. אחר כך יעשו חורים בקירות או
יתלו חוטים בחוץ, וזה יעלה כסף נוסף. גרוע מזה, יש לפרט
תקציב לקראת אפריל, ואם לא רוצים למצוץ מספרים מן
האצבע, כמקובל במקומות רבים בארץ, חייבים לסיים את
עריכת המכרז עד פברואר. לשם כך היה צריך להתחיל בראשית
דצמבר 1989. כמו בכל התחלה מסוג זה, אי-אפשר לעשות
מכרז מלכתחילה. האם יבואו ספקי המחשבים ויאמרו לנו מה
אנחנו רוצים ויעמיסו עלינו אולמות מלאים מכשירים, כי בהם
טמון הרווח?

על מאוויים ומחשבות אין עורכים מכרז. לשם כך
קיים תהליך מיוחד לייעוץ, גם ככנסת וגם כעבור קניית

היו"ר ד' תיכון:

אנחנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום — הצעה מס'
2078 מאת חבר הכנסת יואש צידון, בנושא: השפעת התקשורת
על תפקוד הכנסת. בבקשה.

יואש צידון (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, טחנות הצדק טחנות
לאט, אבל הן כרכבת אקספרס לעומת טחנות החקיקה.

ברור כי יישוב דעת ואורך רוח הם הכרחיים בתהליך
החקיקה, אבל האם הם הגורם המעכב היחיד?

תקציב הכנסת הוא כ-55 מיליון שקלים. מאות רבות של
אנשים עסוקים במחן שירותים שונים ל-120 חברי הכנסת או
בביקורת על מעשיהם. האם הכנסת, המטיפה מדי יום לייעול,
עושה משהו לייעול עצמה? האם יש דבר כזה? האם חברי
הכנסת יעילים בעבודתם? — כוונתי, כמוכן, לאלה הרוצים
לעבוד. תשובתי היא לאו מוחלט.

אחד הגורמים לכך הוא חוסר כלים. גורם אחר הוא
אינטראקציה לא נכונה עם התקשורת.

אסביר את דברי. אין כמעט ועדה שאני מגיע אליה ואינני
מקבל את נושא הדיון רק בתחילתו, אם בכלל. לא אשמת
הוועדה היא, כי אם אשמת האמצעים ונוהלי העבודה שלה. אם
עלי לקרוא את החומר במהלך שמיעת הטיעונים ולגשת מיד
להצבעה, סביר כי אשגה.

אם אבקש ממאגר המידע של הכנסת את כל נאומי גולדה,
אקבל. אבל אם אתעניין באחוז הגופרית בנפט המסופק לנו, או
במחירי התבולה, כדי שאמלא על-פי הבנתי העסקית את
תפקידי בוועדת הכלכלה, יידרשו ימים רבים עד שאקבלם, אם
אקבלם. עד היום הזה לא קיבלתי. אותו דין לגבי, נאמר, הפרות
מצריות של הסכם השלום ונסיונותיהן.

אני חבר חדש בכנסת, ממפלגה אפוזיציונית קטנה, ובכל
זאת מגיעים אלי בין 100 ל-200 עמודים כתובים מדי יום. אילו
יכולתי לעכל את תוכנם בהרף עין, הייתי חבר כנסת יעיל יותר.
דין עימתי כדיני.

הכנסת מונה 82 חברים דה-פקטו, חלקם הרב נעדרים
כרוניים. שאר חברי הכנסת שייכים לרשות המבצעת, במישור
הלאומי או המקומי — ערכוב תחומים אנטי-דמוקרטי, שאינו
שייך לדיון הזה.

לחבר כנסת ישראלי יש 1/16 מהעזרה שיש לחבר
בית-הנבחרים האמריקני. משכורתו של העוזר הפרלמנטרי
שלנו מיועדת לחלטורה של סטודנטים יותר מאשר לבעלי תואר
שלישי.

כמות הבעיות העומדות בפני חבר כנסת ישראלי איננה

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת שבח וייס, אתה רוצה להציע להסיר את ההצעה?

שבח וייס (המערך):

לא. אני מציע להעביר לוועדה.

היו"ר ד' תיכון:

אולי אני אציע בכל זאת שלא תציע להעביר לוועדה. יום ההולדת של הכנסת מתקרב, ט"ו בשבט מגיע, ואולי תקיים הכנסת דיון — — —

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, ט"ו בשבט הוא חג האילנות. באיזה אילן אפשר להתלות בכנסת הזאת?

היו"ר ד' תיכון:

בבקשה. הצעה להעביר את הנושא לוועדה לחבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

חברי היושב-ראש, חברי הכנסת, אני חושב שהרעיון לדון ביום ההולדת של הכנסת פעם אחת באופן יסודי בכנסת עצמה, גם כשאלות של הפעלות, של הייעוץ המדעי והמקצועי, של צורת עבודתה, של יחסיה עם התקשורת, הוא רעיון מעניין.

חשבתי לעלות לכאן כדי להעיר שתי הערות קצרות מאוד. אני קצת תמהתי על חבר הכנסת צידון, שהוא מחברי הכנסת הפעילים והבולטים שבין חברי הכנסת החדשים, שהוא לוקח נושא כל כך ממוקד, וממנו הוא מוציא מסקנה כוללת על יחסי הכנסת — התקשורת. יחסי הכנסת — התקשורת — סיפור מסוכן בעולם כולו וגם בארץ. אני פשוט לא מצאתי קשר. אלה באמת שני עניינים גדולים — הפיל והשאלה היהודית.

אני רוצה להעיר שתי הערות: כל נתמכר לרעיונות מופרזים של מידוע תהליך ההחלטות בכנסת. יש לנו בעיה קבועה בכנסת. מגיעים לכאן תמיד 10, 15, 17 אנשים מתחום הביצוע — שרים לשעבר, סגני שרים, שגרירים, רמטכ"לים, אלופים, אלופי-משנה, טייסים, והם חושבים שתפקיד של פרלמנט הוא למשול. זאת טעות יסודית. אני רוצה להציע לכולכם לעיין באחת מתורות היסוד של הפרלמנטריות, בספרו של ג'ורג' סטיוארט מיל, ממשי של נציגים. אני חושב שהיא עומדת בתוקפה עד עצם היום הזה. הבית הזה נועד לייצג אידיאלולוגיות. הבית הזה נועד להזרים לתוך המערכת איזה שיקול דעת נוסף, פיקוח. הוא לא נועד למשול. לא צריך להפריז. תאמינו לי, שמי שרוצה לעבוד, יש היום — — —

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

חבר הכנסת וייס, איך מפקחים בלי מידע?

שבח וייס (המערך):

אני מגיע בדיוק למשפט הזה.

יש היום כלים לא רעים. הלוואי שינצלו אותם. לוועדת הכספים יש כלים לא רעים. אני בטוח, שכל חבר בוועדת הכספים הרוצה להשתמש בהם — — —

היו"ר ד' תיכון:

איזה כלים? אולי תלמד אותי?

שבח וייס (המערך):

יש לכם יועצים, יש יועצים כלכליים, יש לכם יועץ משפטי. יכול להיות, שאתם היחידים שראויים לאיזו תוספת. אני, למשל, אינני חושב שוועדת הכנסת או ועדת החוקה, חוק

הממשלה, במשרד האוצר, בארצות-הברית מכנים זאת single source supplier, וזה מקובל. בחרתי גוף יועץ אמין, אשר הועסק עליידי חיל האוויר בהגדרת עבודות דומות, עבודות של מאות מיליוני דולרים.

אליהו בן-מנחם (המערך):

אדוני היושב-ראש, אולי תרגיל אותו לדבר בעברית כדי שגם אני אבין?

יואש צידון (צומת):

אני אתרגם לך — ספק ממקור יחיד.

הגוף טוב. יש אולי טובים ממנו, כמוהו, יותר או פחות. אבל אין בשלב התחלתי זה כלים בידני למיין יועצים על-ידי מכרו אלא על-ידי אמן בלבד, אם לא עוסקים באחיות עיני הציבור. המוסדות הנוגעים בדבר שבכנסת אישרו את התהליך. מחמת גרישות הכנסת לביקורת ציבורית, הוזמן גם איש האוצר, הממונה על הליכים דומים במערכת הממשלתית, המשנה לחשב הכללי, מר נתן מאיר, אשר חיווה דעתו בעל-פה ובכתב, שההליכים שלנו כשרים למהדרין. הגענו לביצוע, וכאן חיכתה לי הפתעה.

שבעים או שלושה שבועות לפני הישיבה שבה צריך היה להקצות את הכסף להתחלת שלבי ההגדרה והאפיון. כ-150,000 שקל, יצאה התקשורת בביקורת חריפה נגד הכנסת על שחבריה מרפדים לעצמם את הקן עם שטיחים מקיר לקיר במזנון הח"כים ורוכשים מערכת מיזוג אוויר חדשה. התהודה הציבורית היתה קשה, אף כי האמת היתה: PVC במזנון הכללי ותיקון מערכת מיזוג האוויר.

ביטוי התהודה בדיונו היה פשוט: איש לא היה מוכן לקחת על עצמו אחריות לשחרר כסף שישנו, מתקציב שישנו, למשימת ייעול עבודת הכנסת ומניעת בזבז עתידית בצעדים לא מתוכננים, כדי שלא יצביעו עליו באצבע. התנדבתי לספוג את הנ"מ, מתוך אמונה מלאה, שאף אלה המתנגדים לי פוליטית יבינו את ההיגיון שבמעשה. לא ניתן לי. נקבע כי תתכנס ועדה משותפת לוועדת הכנסת וועדת הכספים, שתשמע את דברי ותחלק את האחריות. ועדה כזאת לא התכנסה. יושב-ראש ועדת הכנסת פנה לחפש יועץ משל, שיעץ על הייעוץ. עבודה טכנית איננה כדאית, היא קשורה קשר אמיץ לגורם הזמן. אין אפיון, אין תכנון, אין ביצוע.

משראתי שלא נותר לי זמן סביר, הגשתי את התפטרותי מהוועדה. כששאל אותי יושב-ראש ועדת הכנסת לפני יומיים, באקראי, מתי נתכנס, הודעתי לו, כי שוב אינני חבר הוועדה.

את דברי לא הבאתי כתלונה אלא לשם תחקיר, שיעזור לנו בעתיד.

אל לה, לתקשורת, למעול בתפקידה הביקורתי, אבל אנא, תעשה זאת באחריות, מתוך ידיעת כוחה העצום. שימוש לרעה בכוח זה עלול לפגוע בדמוקרטיה ובציבור שעליו היא אמורה להגן, יותר מהימנעות מביקורת. אל לה, לכנסת, לפעול מתוך כניעה לאיום של ביקורת בלתי הוגנת. אל להם, לחבריה, להתחמק מאחריות משום מורא ופחד מהתקשורת. הנזק הפוטנציאלי הנגרם למדינה על-ידי מורא ופחד זה הוא עצום.

ואשר לי עצמי, המסקנה היא שיתכן שיש שטחי עבודה בכנסת ובוועדותיה שבהם ינוצל זמני טוב יותר.

הנני מציע כי הכנסת תדון בהליכי קבלת ההחלטות שלה. תודה.

אנחנו עוברים לנושא הבא: לימודי נצרות במסווה של תולדות האמנות. חבר הכנסת יוסף עזרן, בבקשה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
יש לפני כן תשובות על שאלות.

היו"ר ד' תיכון:
יש שאלות לפני כן? זה לא רשום לפני. אני כבר קראתי

— — —
יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני מוכן לוותר.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
אני יושב כאן מהשעה 11:00 כדי להשיב על שאלות.

היו"ר ד' תיכון:
אדוני השר, אם תעלה להשיב, לא יהיו כאן חברי הכנסת.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
אני לא אחראי. חברי הכנסת צריכים להיות כאן.

היו"ר ד' תיכון:
הם צריכים להיות, אבל הם גם צריכים לדעת מתי זה יעלה, פחות או יותר. מה שקורה כאן היום הוא אי-סדר מוחלט.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
זה נקבע לי על-ידי מזכירות הכנסת.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת עזרן, אני מבקש את סליחתך. הואל לחזור למקומך ולהתאזר בסבלנות במשך כמה דקות.

יא. שאלות ותשובות

המפקד לא נערך, אך המשרד החל בביצוע ההמלצות, בכך שביקש ממכון סאלד נייר עמדה ראשוני. הנייר הוגש, ועולה ממנו, כי ניתן לקיים מפקד לצרכים מחקריים בלבד. ואולם, אי-הדיוקים וההגדרות שהמחקר יכול לקבל אינם יכולים להיות בשלב זה בסיס למפקד המיועד לצרכים מעשיים. לדעת מנהל המכון, בדיקת הנושאים האחרים תחילה — היקף הפעילות וטיבה — עשויים לשפר את הסיכוי לקיים מפקד שהשלכותיו ישימות. משרדנו ינהג לפי המלצה זו ויזמין אצל מכון סאלד בדיקת הנושאים שלעיל.

4. התשובה שלילית.

1419. אינטגרציה בחטיבות הביניים

חבר הכנסת א' רביץ שאל את שר החינוך והתרבות ביום ט' בכסליו תש"ן (7 בדצמבר 1989):

בעיתון "הארץ" מיום 17 בנובמבר 1989 נמסר על אנשי המכון לקידום האינטגרציה החברתית במערכת החינוך הטוענים, שלילדים מכני עדות המזרח לא ניתנת אותה ההודמנות שניתנת לבני האשכנזים.

מנהל המכון סיפר, כי כרשותו "דוחות סודיים" כהגדרתו, המעידים שחטיבות ביניים רבות פועלות בניגוד למדיניות האינטגרציה של המשרד, כמו כן אמר, כי מדובר ברשתות חינוך שלמות המתחמקות מהאינטגרציה כלחצי אורחים מבוססים.

ומשפט, שיש לה בעיה בעניין הזה, יכולה להזמין כל פרופסור וכל מומחה. מה גם שבענייני מומחים אני רוצה לומר לכם עוד משהו: אין נושא שאתה לא יכול להביא לטיפול בו שני מומחים מאותה אוניברסיטה עם אותה פרופסורה, שיתנו לכם תשובות מוזמנות הפוכות. גדולתה של הכנסת היא בכך, שהיא לא ששה כל-כך לשימוש במידע. בכלל, כשאני שומע על מידע של תהליכים פוליטיים עוברת בי איזו חלחלה, ועולות אסוציאציות מוזרות מאיזה בית-מדרש של ד"ש או דברים כאלה שמוטב לשכוח אותם. תניחו לעניין הזה.

בנושא יחסינו עם התקשורת כראי פעם אחת לדון: מעניין מאוד.

פורמלית, אני מציע להעביר את הנושא לוועדה.

היו"ר ד' תיכון:
תודה. רבותי, אנחנו עוברים להצבעה מס' 6. מי בעד הכללת ההצעה בסדר-היום של המליאה?

ה צ ב ע	
בעד ההצעה לכלול את הנושא	
בסדר-היום של הכנסת	— 6
נגד	— 2
נמנעים	— אין
ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.	

היו"ר ד' תיכון:
רבותי, הנושא יידון בקרוב — אני מציע, בט"ו בשבט.

היו"ר ד' תיכון:

שר החינוך והתרבות ישיב על שאלות, בבקשה.

1245. מפקד תנועות הנוער

חבר הכנסת יצ' לוי שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"א בחשוון תש"ן (9 בנובמבר 1989):

מועצת תנועות הנוער קיבלה על עצמה ערב אישור תקציב המדינה של שנה זו לערוך מפקד תנועות, דבר שלא נערך הרבה שנים. למיטב ידיעתי, המפקד עדיין לא נערך ואף לא החלו בהכנות לו.

ברצוני לשאול:

1. האם ידועות אלו נכונות?
2. האם החלו בהכנות למפקד?
3. האם נקבע מועד למפקד?
4. אם לא — האם כבוד השר מוכן להודיענו על עריכת המפקד עד סוף שנת תקציב זו?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1—3. ועדת החינוך המליצה בפני משרד החינוך והתרבות להקים ועדה לבדיקת מצבן של תנועות הנוער בחמישה נושאים, ואחד מהם הוא מפקד חניכים ומדריכים.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים נבדקו ונמצאו נכונים?
2. אם כן — מה בדעת השר לעשות?

תשובת שר החינוך והתכנון "נכון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מיזוג חברתי ומתן הזדמנות חינוכית שווה הם עיקרה של הרפורמה, שהכנסת החליטה עליה, ובמסגרתה הוקמו ומוקמות חטיבות הביניים. מדובר במשימות חינוכיות וחברתיות קשות, שמדרך הטבע, החתירה להשגתן נתקלת בקשיים ובהתנגדויות.

נתוני משרד החינוך והתכנון מלמדים, כי מרבית חטיבות הביניים הממלכתיות פועלות, למרות כל הקשיים, מתוך נאמנות לקווי היסוד של הרפורמה ולהוראות הביצוע להפעלתה.

הקשיים העיקריים מרוכזים באותם אזורים של המערכת, שבהם אוכלוסיית האזור הומוגנית — חלק מעיירות הפיתוח ומהחינוך הדתי. כמו כן קיימת בעיה מיוחדת בעיר תל-אביב.

במסגרת מאמציו של משרד החינוך והתכנון לסייע לקידום האינטגרציה, הוקם המכון, שמנהל סיפר כי ברשותו "דוחות סודיים", ה"דוחות הסודיים" שמנהל המכון דיבר עליהם אינם אלא סקר שהוזמן על-ידי עיריית תל-אביב לגבי 11 חטיבות הביניים שלה — מתוך כ-280 חטיבות ביניים הקיימות במגזר היהודי. העירייה, שביקשה לשמור על סודיות הממצאים, נמצאת עתה במהלך משותף עם משרדנו לחיזוק העיוותים שנתגלו, ועל כך תבוא על הברכה. חוששני, כי מנהל המכון, שהגדיר את הסקר הנ"ל כ"דוחות סודיים" שמהם ניתן ללמוד, כביכול, על המערכת כולה — שגה.

2. כאמור, אין אנו מתעלמים מקיומן של תופעות שהשואל הצביע עליהן. בכל מקרה, כשמתברר לנו שמדיניות האינטגרציה אינה נשמרת, אנו פועלים לתקן את הדבר בדרכים שונות — מינהליות, מקצועיות, הסברתיות, ואפילו משפטיות.

כדי לסייע למורים ולמנהלים, אנו מקצים אמצעים להכנת חומרי למידה מתאימים לפעולות התערבות מוסדיות ולהדרכה בדיקטית. בשנתיים האחרונות ניכרת התעוררות גדולה בתחום זה בהנהגת המחלקה לחטיבות ביניים במשרדנו. השנה מקיפה פעילותה הישירה של המחלקה, וכן פעילותם של גופים מקצועיים ואקדמיים המתואמים עמה, כמחצית מחטיבות הביניים הקיימות, והיא אף מלווה את הקמתן של חטיבות ביניים חדשות. משאבים מיוחדים עומדים לרשות חטיבות ביניים השומרות על האינטגרציה ואף מעמיקות אותה, ולרשותן כלכל.

1446. אינטגרציה בחטיבות הביניים

חבר הכנסת ע' יזסמן שאל את שר החינוך והתכנון ביום ט"ו בכסליו התש"ן (14 בדצמבר 1989):

ב"הארץ" מיום 17 בנובמבר 1989 התפרסמה ידיעה, ולפיה בחטיבות ביניים רבות מקימים מסגרות נבדלות לתלמידים מוחזים ואשכנזים.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים נבדקו ונמצאו נכונים?
2. אם כן — לנוכח פגיעה זו באינטגרציה החינוכית, מה הן דרכי הפעולה של משרד החינוך להיאבק בתופעה האמורה?

3. האם נכון הדבר, שבחלקה לפחות התופעה האמורה נגרמת בשל העדר הכשרה ויכולת מתאימים אצל חלק קטן מציבור המורים, ואם כך הדבר, מה עושה משרד החינוך כדי לשפר את הכשרת המורים ואת הכנתם לקידום האינטגרציה?

תשובת שר החינוך והתכנון "נכון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הדברים אינם מדויקים. על-פי הנחיות משרד החינוך והתכנון, אפשר לקיים בחטיבות הביניים לימודים בהקצות מדרוגות במקצועות מועטים. מכיוון שהתלמידים מובדלים כאן על-פי הישגיהם, ומכיוון שעדיין יש מתאם חיובי — אם כי הולך ופוחת עם השנים — בין ההישגים לבין הרקע הכלכלי-החברתי, הנמצא מצדו במתאם חיובי — הולך ופוחת אף הוא — עם ההשתייכות העדתית, הרי שמתקבל הרכב עדתי מוטע של ההקצות השונות.

2. הבעיה מחמירה בחטיבות ביניים החורגות מן ההנחיות, ומפעילות מסגרות בידול רבות ומקיפות מאלה המתורות על-ידי המשרד. אנו נלחמים בתופעה זו בכל דרך מינהלית, הסברתית, מקצועית, ואפילו משפטית. גם כאשר פעולות בידול אלו נעשות כדי לקדם מטרות חיוביות כשלעצמן — כמו ייחודיות חינוכית לסוגיה — אין אנו משלימים עם הדבר. מכיוון שהסתבר כי כיתות ובתי-ספר על-אזוריים משמשים כפועל כמסגרות מכלולות, תוקם בימים אלה ועדה מקצועית, בשיתוף ניצגי ציבור ואקדמיה, שתחבקש להציע לי דרכים, כיצד להמשיך ולשמור על ייחוד וחדשנות על בסיס של אזורי יישום הטרוגניים.

לפרטים נוספים, אנא ראה תשובתי על שאלתא מס' 1419 של חבר הכנסת רביץ ועל שאלתא מס' 1553 של חבר הכנסת אלי דיין מהיום.

3. התשובה חיובית. אנא ראה תשובתי לחברי הכנסת רביץ ודיין, כאמור לעיל.

היו"ר ד' תיכון:

שר החינוך והתכנון ישיב על שאלתא מס' 1457 של חבר הכנסת גולדשטיין. הוא איננו נוכח. התשובה חימסר לפרוטוקול. שר החינוך והתכנון ישיב על שאלתא מס' 1488 של חבר הכנסת עמור. הוא איננו נוכח. התשובה חימסר לפרוטוקול.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
אני מבקש.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת גולדשטיין הופיע פתאום, ולכן אני מבקש מהשר להשיב על שאלתא מס' 1457 של חבר הכנסת פנחס גולדשטיין.

1457. קבלת משוחררי צה"ל ללימודים אקדמיים

חבר הכנסת פ' גולדשטיין שאל את שר החינוך והתכנון ביום ט"ו בכסליו התש"ן (14 בדצמבר 1989):

נוכח התמשכות היירידה מן הארץ של משוחררי צה"ל, חלק מהם מהנימוק שאין באפשרותם להמשיך בלימודים אקדמיים, ברצוני לשאול:

האם בודק משרד החינוך אפשרות, שמספר המתקבלים למקצועות שעלולם שווה בערך לשכר הלימוד יגדל באורח משמעותי, זאת בניגוד למקצועות, כגון רפואה, שעלולם למדינה גדולה בהרבה משכר הלימוד המשולם?

מלאה; יש תשובות חלקיות, ובנושאים מסוימים. אני חושב שדיונים בוועדת החינוך והתכנון בנושא הזה יכולים להועיל כדי לזרז תהליכים. אם יהיו הצעות נוספות כיצד לשפר, כיצד להגדיל את מספר הסטודנטים, חשוב לעשות זאת. כרגע אין תשובה מלאה, אם כי נעשים מאמצים. אבל לפתוח פקולטות כשהצריכה של התוצרת היא מועטה או שההוצאה גדולה מדי — לכן אין אפשרות תקציבית.

היו"ר ד' חיון:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת פנחס גולדשטיין.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

ראש לכל, אדוני השר, אני מודה לך על התשובה החלקית, גם זה משהו. אני מודע למה שאתה עושה במשרד בנושאים האלה.

אני חרד לשני דברים: א. לנושא הירידה; ב. אנחנו מתקדמים בצערי ענק לעלייה. בעלייה הזאת יהיו בוודאי אנשים רבים מאוד שירצו ללמוד לימודים אקדמיים. כעבר הסתפקנו בלימודים תיכוניים, והיום גם בתואר ב"א אין די, לומדים לתואר מ"א ולתואר דוקטור. יש עלויות זיש עלויות, ללימודי רפואה, משפטים וכו'. אני מבין שיש פקק, אבל מדוע לא ליצור מצב, שכל אחד במדינת ישראל יוכל לגמור את לימודיו לתואר אקדמי?

יש לי גם הצעה, היא פשוטה: אולי יקים השר במשרד צוות שיבדוק את הנושא? להביא את העניין לוועדת החינוך — מצוין, נדבר ונדבר ונדבר, אבל אינני חושב שהפתרון ייצא בוועדת החינוך, אם כי היא עושה דברים חשובים. מדוע לא יקים השר צוות, ואולי אפילו יצרף אליו חברי כנסת, אם הוא ירצה, שינסה לשים את האצבע ולומר: כפקולטה זו וזו אפשר להגדיל ואפשר גם למצוא כוחות הוראה?

אני חושב שהמצב שאנחנו מתקרים אליו מבחינת העלייה, ולצער הרב גם בנושא הירידה, מחייב אולי פעולה מהירה קצת יותר.

שר החינוך והתכנון י' נבון:

חבר הכנסת גולדשטיין, משרד החינוך והתכנון איננו ממונה על ההשכלה הגבוהה. הוא איננו חולש עליה, אין לו סמכויות לגבי המוסדות להשכלה גבוהה. לצורך זה יש קשר אחד בין משרד החינוך להשכלה הגבוהה — ששר החינוך הוא גם יושב ראש המועצה להשכלה גבוהה, ובהצבעות יש לו קול כמו לכל חבר אחר במועצה.

כל הנושא הקשור להשכלה הגבוהה נתון לפי חוק ביד המועצה להשכלה גבוהה. יש לה ממשלה קטנה משלה, הוועדה לתכנון ולתקצוב. הדברים משולבים, הצד האקדמי והצד התקציבי משולבים, והם כולם בידי המועצה להשכלה גבוהה, על-פי חוק. אם כן, אין זה עניין של הקמת צוות. הצוות שלי הוא המועצה להשכלה גבוהה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אם כן, לאיזה שר אני צריך לפנות?

היו"ר ד' חיון:

חבר הכנסת גולדשטיין, זו לא הצעה לסדר-היום, זו בסך הכול שאלת, ואנחנו מקדישים לנושא בשעה הזאת וזמן רב.

שר החינוך והתכנון י' נבון:

נכון, היו דיונים על כך, והדברים גם התפרסמו. היה דיון שלם על הקמת קולגים ועל ההשלכות של הדבר הזה, במטרה להגיע לפתרון. אינני רואה פתרון קרוב, אבל המועצה ערה

שר החינוך והתכנון י' נבון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, המועצה להשכלה גבוהה נדרשה לנושא הזה, שהוא חשוב מאוד בעיני ובעיניו בהקשרים שונים, היות שמערכת ההשכלה הגבוהה מופקדת על הכשרת כוח-אדם אקדמי בכל התחומים. אנחנו התרענו, אתה ואנוכי וחברים אחרים על המשבר הפוקד את המערכת.

מספר הפונים המבקשים לרכוש השכלה גבוהה גדל מאוד בשנים האחרונות, ובייחוד גדל הלחץ על התוכניות הסלקטיביות, כגון רפואה, משפטים, חשבונאות, פסיכולוגיה וכמה תחומים בהנדסה.

גם תוכניות הלימודים, שעלותן השוטפת וזולה יחסית, ועשויה להיות מכוסה ברובה מהכנסות שכר-לימוד, מחייבות גיוס כוח הוראה נוסף והשקעות בתשתית. המועצה להשכלה גבוהה שוקדת בעזרת ות"ת — הוועדה לתכנון ולתקצוב — על פיתוח תוכניות לימודים כהתאם לצורכי המשק ולאפשרויות המערכת. עם זאת, אין בתוכניות הללו, כפי שהזכיר חבר הכנסת גולדשטיין, כדי לענות על רצונם של צעירים רבים המבקשים ללמוד דווקא בתוכניות מועדפות אלו. שכותר יכולת מוגבל בשל עלותן, בשל צורכי המשק, או בשל מגבלות ביכולת להשיג כוח הוראה מתאים.

אגב, אני רוצה לציין מספרים שעשויים לעניין את חברי הכנסת: כ-65% ממקבלי תעודת בגרות בכל שנתון מתקבלים לאוניברסיטאות, ומרביתם של שאר בעלי תעודות הבגרות נקלטים במוסדות על-תיכוניים אחרים. היות שהדאגה היא, מה קורה לנוער שנרשם ואינו מתקבל, אני רוצה לתת את המספר באופן מדויק: לגבי שנה אחת — התשס"ט — קיבלו תעודת בגרות מלאה כ-27,000 תלמידים. לאוניברסיטה פנו 25,000 מקרבים התקבלו 18,000, אך לא כולם באו ללמוד: כ-4,000 לא הופיעו משום מה. במוסדות אחרים של ההשכלה הגבוהה, כגון מכללות, "בצלאל", אקדמיות שונות, נרשמו 2,700. יכול להיות שאלה הם חלק מהנרשמים לאוניברסיטאות שלא הופיעו ללימודים בהן. למוסדות על-תיכוניים אחרים, להכשרת הנדסאים וכיוצא באלה — כ-12,400. אם כן, רוב רובם של אלה שמקבלים תעודת בגרות מלאה פונים ומתקבלים למוסדות להשכלה גבוהה, אם אוניברסיטאות ואם מוסדות אקדמיים שונים.

במועצה להשכלה גבוהה התקיימו כמה דיונים בנושא שהעלה חבר הכנסת גולדשטיין. היא הגיעה למסקנה, כי האוניברסיטאות הקיימות, בעיקר האוניברסיטה העברית בירושלים, מסוגלות לקלוט סטודנטים נוספים בתחומים רבים. ואומנם, התקבלו עוד סטודנטים בכמה אוניברסיטאות, בכללן האוניברסיטה העברית.

במועצה להשכלה גבוהה יש נטייה להגדיל את הפיתוח של פקולטות במוסדות המצויים מחוץ למרכז-הארץ — אוניברסיטת חיפה, אוניברסיטת בן-גוריון — מחוץ לגוש-דן, ולכן, בין היתר, היא אישרה לאוניברסיטת חיפה להיערך לקראת פתיחת פקולטה למשפטים בהתניה של גיוס סגל הוראה ברמה מתאימה וגיוס משאבים מתאימים להקמת ספרייה משפטית. אני המלצתי שפקולטה למשפטים, שאיננה מצריכה מעבדות ועלויות גדולות, תוקם גם בבאר-שבע. הדבר הוצע להם. הם עוסקים כנראה בדיונים.

זו תשובה חלקית, זו איננה תשובה מלאה על השאלה שהעלה חבר הכנסת גולדשטיין. אני יודע שוועדת החינוך והתכנון מקיימת מדי פעם בפעם דיונים בנושא הזה. אומנם אין זו הצעה לסדר-היום, אבל אני אומר שאין כרגע תשובה

1. מה היא תגובת השר על התופעה, שלאחד מותר להיכנס לאירוע ולאחר לא?
2. מה היא תגובת האוניברסיטה בנדון?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נכון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. לאוניברסיטה העברית בירושלים כללים כרויים לקיום אירועים שונים בתחומה. באירועים אקדמיים, כמו הרב-שיח בהשתתפות פרופסור רפי ישראלי, חנא סניורה וד"ר אפרים סנה, הכלל הוא שבתחילה נכנסים בעלי הזמנות ומוזמנים שהם חברי הגוף המארגן. אם נשארים מקומות פנויים באולם, מתאפשרת כניסה לחברי קהילת האוניברסיטה, אנשי הסגל וסטודנטים.

ברב-שיח שהיה באוניברסיטה בהשתתפות מר חנא סניורה נכח מספר לא-קטן של חובשי כיפה. אין שחר לטענה, שהוצאו מהאולם בעלי כיפה. עוד לפני ההרצאה התבקשה קבוצה של אנשים שהזדהו כאהדי כהנא, שכללה, בין השאר, חובשי כיפה, לפנות את המקום. שכן לא היו להם הזמנות והם לא נמנו עם קהילת האוניברסיטה.

לכינוס שנערך מטעם מכון-טרומן הורשו להיכנס בעלי הזמנות מטעם מכון-טרומן או חברים בו. שווה עלי-ידי נציגת המכון שעמדה בסמוך לאלו גונן, שאכן היה אחראי לאירוע מטעם האוניברסיטה.

לקראת תחילת הכינוס, כשהתברר שעדיין יש מקומות פנויים, ניתנה אפשרות להכניס לאולם חברי קהילת האוניברסיטה הנמנים עם סגל האוניברסיטה, או סטודנטים באוניברסיטה. מי שנכנס זוהה עלי-ידי אנשי האוניברסיטה שנכחו במקום מתוך היכרות אישית או על סמך כרטיס מזהה. תעודת סגל או תעודת סטודנט.

ד"ר ירון אזרחי עזב את המקום במחאה מאחר שחשב שנמנעה כניסת הסטודנטים לאולם. לאחר שהתברר לו שטעה, חזר לאולם ונכח מההרצאה.

האוניברסיטה העברית קובעת, כדרכה, כללים שמטרתם לנהוג ללא משוא פנים ואפליה, וזאת בהתאם לחוק המועצה להשכלה גבוהה.

1553. האינטגרציה בחטיבות הביניים

חבר הכנסת א' דיין שאל את שר החינוך והתרבות ביום ל' בכסליו התש"ן (28 בדצמבר 1989):

פורסם כי קיימת התחכמות, בתחכום רב, בכיצוד האינטגרציה בחטיבות הביניים, שהוקמו לשם כך. התלמידים החלשים, רובם בני עדות המזרח, ממשפחות במצב כלכלי קשה, נמצאים ברוב המקרים בכיתות מיוחדות או בהקבוצות נמוכות בתוך הכיתות הרגילות, ואילו התלמידים החזקים, רובם ממשפחות אשכנזיות מבוססות, נמצאים בכיתות ייחודיות או בהקבוצות גבוהות בכיתות רגילות. כמובן, יש בתוספת המנהיגים הקבוצות גם כשאין לכך הצדקה מבחינת המקצוע.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא היקף התופעה האמורה?

2. האם נכון הדבר, שרוב תלמידי ההקבוצות הנמוכות אינם משיגים תעודת בגרות, וכי אין שום תוכנית עבודה בכת-הספר

לנושא, והיא לחוצה; לכן גם הוגדלו תקציבים באוניברסיטה הפתוחה, שהשנה הזאת נרשמו אליה 6,400 תלמידים, אם כי אלה מבוגרים יותר.

1488. אינטגרציה בחטיבות הביניים

חבר הכנסת ש' עמור שאל את שר החינוך והתרבות ביום ט"ז בכסליו התש"ן (14 בדצמבר 1989):

חטיבות הביניים שהוקמו במסגרת האינטגרציה חדלו למלא את ייעודן. התלמידים החדשים, רובם בני עדות המזרח, ממשפחות במצב כלכלי קשה, נמצאים ברוב המקרים בכיתות לחינוך מיוחד או בהקבוצות נמוכות בתוך הכיתות. התלמידים החזקים, רובם ממשפחות אשכנזיות מבוססות, נמצאים בכיתות ייחודיות.

רוב המורים אינם יודעים להתמודד עם בעיות האינטגרציה, מפני שלא הוכשרו לכך בסמינרים ובכתי-ספר לחינוך.

ברצוני לשאול:

1. האם ידועות לשר בעיות האינטגרציה בחינוך?

2. האם מקבלים המורים הכשרה מיוחדת להתמודדות עם בעיות האינטגרציה? אם לא — מדוע?

3. מה ברצת משרד החינוך לעשות בנושא כדי למנוע הגדלת הפערים החברתיים?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נכון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

כללית, אני חולק על קביעותיך הגורפות, המבוססות על דיווחים ממסיבת עיתונאים שקיים המכון לקידום האינטגרציה ב-17 בנובמבר 1989. אנשי המכון טוענים, שהדיווחים לא שיקפו נאמנה ובאופן מלא את מה שנאמר. הדוגמה ההפוכה מצויה במקומות רבים בארץ, לרבות בעירך, מגדל-העמק.

1. התשובה חיובית.

2. אנא ראה תשובתי מהיום על שאלתא מס' 1553 של חבר הכנסת אלי דיין.

3. אנא ראה תשובתי מהיום על שאלתא מס' 1419 של חבר הכנסת רביץ ועל שאלתא מס' 1553 של חבר הכנסת אלי דיין.

1540. הופעת חנא סניורה באוניברסיטה העברית

חברת הכנסת ש' דורון שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ל' בכסליו התש"ן (28 בדצמבר 1989):

ב-30 בנובמבר 1989 הופיע מר סניורה באוניברסיטה העברית בירושלים. על-פי הצהרת האוניברסיטה, הורשו להיכנס לאולם רק בעלי הזמנות. נמסר לי, כי למעשה היה סינון בהכנסת המאזינים, ועל-פי עדות של אחת המאזינות — הוצאו מהמקום בעלי כיפה. כמובן עמד בכניסה מר אלי גונן, שהיה אחראי מטעם האוניברסיטה לכינוס, והכניס אנשים ללא הזמנות ולפי ראות עיניו. במחאה עזב ד"ר ירון אזרחי את המקום. האולם לא התמלא, ובכל-זאת לא הורשו אנשים מסוימים להיכנס, למרות בקשתיהם החוזרות ונשנות.

ברצוני לשאול:

התיאטרון והבידור, גם כדי לשתף במופעים קהל הגר בריכוז האוכלוסייה הגדול ביותר במדינה. בהיקף קטן יותר זקוקה רשות השידור לאמצעי הפקה גם במרכזי משנה, כגון חיפה ובאר-שבע. כבר כיום משלמת רשות השידור דמי שימוש במתקני הפקה טלוויזיוניים בשפלת החוף בהיקף של 300,000 ש"ח בערך לחודש.

2. כשלב זה, הכוונה לבנות קריית שידור אחת נמצאת בתכנון פעיל לטווח רחוק יותר. לעתיד הקרוב יש תוכניות בניין והתרחבות של גופים שונים ברשות השידור בלא לצרפם לקריית שידור מקובצת. כמעט כל תוכניות הבינוי של רשות השידור לעתיד הקרוב והרחוק גם יחד הן בירושלים.

1587. הרחקת תלמיד מלימודים

חבר הכנסת ב' בן-אליעזר שאל את שר החינוך והתכנון כיום י' בטבת תש"ן (4 בינואר 1990):

תלמיד בכיתת-הספר התיכון הדתי-הניסויי "הרמון" בירושלים, שהגיע ללימודים בחספורת צבאית, הורחק לשלושה ימים מבית-הספר בטענה שהתספורת אסורה על-פי ההלכה ("ירושלים", 15 בדצמבר 1989).

ברצוני לשאול:

1. האם ידועים לשר הפרטים הנ"ל?
2. מי קובע כיצד יופיעו התלמידים לבית-הספר?
3. מה בדעת השר לעשות בנושא?

תשובת שר החינוך והתכנון י' נכון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. נמסר לי, כי תלמיד בכיתה י"ב בכיתת-הספר הופיע ללימודים בחספורת קצרה. הנהלת בית-הספר ראתה תופעה זו בחומרה, שכן תספורת כזאת גובלת באיסור הלכתי של קיצוץ פיאות הראש.

בשנה שעברה אירעה בכיתת-הספר תופעה דומה לגבי תלמיד אחר, ובית-הספר ערך הסברה מתאימה בקרב התלמידים.

במקרה הנוכחי ראתה הנהלת בית-הספר חריגה מהנורמה המקובלת בכיתת-הספר, ולכן הורחק התלמיד מלימודיו עד לקיום שיחת ביור עם התלמיד ועם הוריו. כבר למחרת היום התקיימה שיחת ביור בין הנהלת בית-הספר לבין התלמיד ואמו. בשיחה זו מסר התלמיד, כי לא היתה כל כוונה מצדו להפר את כללי בית-הספר, והדבר נעשה מתוסר תשומת לב ראויה. בית-הספר קיבל את ההסבר, והתלמיד הוחזר ללימודיו באותו יום.

2. קיימים כללי הופעה, הן לגבי הלבוש והן לגבי החספורת, הנהוגים בבתי-ספר של החינוך הממלכתי-הדתי. לכללים אלה משמעות ערכית-חינוכית. תלמידים הנרשמים לבתי-ספר דתיים חייבים לקבל על עצמם את הנורמות ואת כללי ההתנהגות האלה. מדיניות זו היא בהתאם לחקון האגף לחינוך דתי כמשרד החינוך והתכנון, הקובע שתלמידי החינוך הדתי חייבים להופיע בבית-הספר על-פי הנורמות ההלכתיות, שאם לא כן לא יוכלו להמשיך בלימודים במסגרת חינוכית הכפופה לפיקוחו של האגף לחינוך דתי.

3. בנסיבות המקרה, אני סבור שבית-הספר פעל על-פי הנורמות המקובלות, ואינני מוצא לנכון להתערב.

האמורים כדי לקדם את התלמידים בהקצבה הנמוכה ולחלצם ממנה?

3. כיצד יוכשרו מנהלים ומורים להתמודד עם בעיות האינטגרציה?

4. האם ידוע לכבוד השר, שחטיבות ביניים רבות פועלות בניגוד למדיניות האינטגרציה של המשרד? אם כן — מה בדעת השר לעשות כדי ליישם את מדיניותו הלכה למעשה?

תשובת שר החינוך והתכנון י' נכון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אנא ראה תשובתי מהיום על שאלתא מס' 1419 של חבר הכנסת רביץ.

2. הדבר נכון כאותם מקומות הפועלים בניגוד להנחיות ובניגוד להמלצות של כל המומחים והוועדות שהתייחסו לנושא עד כה. אם מספר המקצועות הנלמדים בהקצבה הוא קטן, ואם מתקיימות שתי דרגות הקצבה בלבד, גדלים סיכוייהם של תלמידי ההקצבות הנמוכות.

3. להכשרתם של המנהלים והמורים שכבר מצויים בבתי-הספר להתמודדות עם בעיות האינטגרציה שני פנים: הפן האידיאולוגי והפן הדידקטי. הטיפול בהכשרה האידיאולוגית על-ידי המחלקה לחטיבות הביניים במשרדנו הוא בראשיתו, והוא מתמקד במפקחים ובמנהלים. מאמץ רב מושקע בפן הדידקטי: דרכי הוראה בכיתה ההטרוגנית על-ידי פעולות התערבות מסוגים שונים ברמת בית-הספר — פעולות כאלו מתבצעות כיום ביותר ממחצית החטיבות — ובהכנת הצוותים של חטיבות חדשות.

אשר לפרחי ההוראה — בסמינרים ובמכללות קיימים מכלולים מיוחדים להכשרת מורים לחטיבות הביניים. אין התייחסות ספציפית כזאת במחלקות להכשרת מורים באוניברסיטאות.

1575. פעילות הטלוויזיה בירושלים

חבר הכנסת ע' ברעם שאל את שר החינוך והתכנון כיום י' בטבת תש"ן (4 בינואר 1990):

לאחרונה נמסר, כי רשות השידור מתכוונת לרכוש את אולפני-הרצליה. בעריית ירושלים הביעו דאגה, שמא תביא רכישה זו ליירידה משמעותית בפעילות הטלוויזיה בירושלים, ובתוך כך לפגיעה במעמדה הייחודי של הבירה כתחום התקשורת.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע לו על כוונה זו, ומה היא עמדתו בנושא?

2. האם עומדת בעינה הכוונה לבנות בירושלים את קריית רשות השידור, ובאיוה שלב נמצאת תוכנית זו?

תשובת שר החינוך והתכנון י' נכון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בינתיים יש כוונה, אבל עדיין אין צעדים לממש אותה. אחרי בדיקה משפטית וכלכלית ראויה, צריך הוועד המנהל של רשות השידור ליתן דעתו על התוכנית ולקבוע עמדה.

אין לרשות השידור שום כוונה לסטות ממרכזיותה של ירושלים בעבודתה. זה המצב כיום, ואין כוונה לשנותו. עם זאת, רשות השידור זקוקה לאמצעי הפקה בקרבת מרכזי

עם כל זאת, ביקשתי מיושב-ראש הוועדה לתכנון ולתקצוב והוא פנה לאוניברסיטאות, ואני יודע שהם דנים בנושא של שיוניים בסולם השכר. עדיין אינני יודע מה תהיה התוצאה, אבל הם ערים לעובדה שיש ביקורת ציבורית ולכן שהנושא הועלה בכנסת. אני מקווה שיתחשבו ככך ויתקינו סולם שכר סביר.

1605. שעות לימוד בחינוך המיוחד

חבר הכנסת ח' פארס שאל את שר החינוך והתכנון ביום ז' בטבת התש"ן (4 בינואר 1990):

נודע כי לכיתה של החינוך המיוחד מגיעות 45 שעות לימוד שבועיות, אך באופן מעשי מקבלים כתי-הספר 40 שעות, ואילו חמש השעות הנוותרות נשארות ברורבה.

ברצוני לשאול:

1. האם יש אמת במידע זה?
2. אם כן — מדוע משאיר משרד החינוך חמש שעות ברשותו ואינו מעביר את כל השעות המגיעות לחינוך המיוחד לרשות בתי-הספר?
3. האם עניין זה מיוחד לחינוך המיוחד, או שהוא חל על כלל מערכת החינוך?
4. כמה שעות מקבל תלמיד החינוך המיוחד באופן מעשי?

שר החינוך והתכנון י' נכון:

1—4. אין אמת במידע זה. תלמידי החינוך המיוחד מקבלים תקן שעות על-פי טבלאות שנקבעו במשרד, בשיתוף הפיקוח על החינוך המיוחד. יש בידי הטבלאות עצמן, אני מוכן להעמיד אותן לרשותך או לרשות הפרוטוקול. קריאת רשימת השעות כאן תכבד מאוד, כי זו רשימה ארוכה מאוד; אסמור לך אותה. על כל פנים, תלמידי החינוך המיוחד מקבלים תקן שעות לפי הטבלאות שנקבעו.

1615. מנכ"ל משרד החינוך והתכנון

חבר הכנסת ד' ריבלין שאל את שר החינוך והתכנון ביום ז' בטבת התש"ן (4 בינואר 1990):

בעיתון "חדשות" פורסם, כאילו מנכ"ל החדש של משרד החינוך והתכנון הוא יורד שמשפחתו מתגוררת באנגליה.

ברצוני לשאול:

1. האם נכון הדבר?
2. אם כן — האם ראוי הוא להיות מנכ"ל משרד החינוך והתכנון?

שר החינוך והתכנון י' נכון:

1—2. אני מצטער על הידיעה שהתפרסמה בעיתון "חדשות", כאילו מנכ"ל משרד החינוך והתכנון ד"ר דן שרון הוא יורד.

לפני קבלתו את התפקיד הזה הוא ניהל במשך כשבע שנים, דומני, את האגף הטכני של "אורט" העולמי. לפני שנים מעטות, שנתיים או שלוש שנים, הופנתה אליו הצעה לבוא לכאן כדי לנהל את האגף למדע ולטכנולוגיה במשרד החינוך והתכנון. הוא כבר נטה לכך, אבל "אורט" העולמי הפציר בנו וטען, שיש קשרים בארצות מיוחדות מאוד ויש פעולות

1604. שכר נשיאי אוניברסיטאות

חבר הכנסת מ' גפני שאל את שר החינוך והתכנון ביום ז' בטבת התש"ן (4 בינואר 1990):

לאחרונה פורסם בתקשורת על אודות משכורות גבוהות והטבות שונות שמקבלים נשיאי אוניברסיטאות.

ברצוני לשאול:

1. מה היא המשכורת שמקבל נשיא אוניברסיטה?
2. מה הן ההטבות הנלוות למשכורת נשיא אוניברסיטה?
3. האם יש למשכורות אלה השלכה על גובה שכר הלימוד שמשלמים הסטודנטים?

שר החינוך והתכנון י' נכון:

1. המשכורת הערכנית שמקבל נשיא אוניברסיטה שאינו נמנה עם חברי הסגל האקדמי נעה בין 12,940 שקלים, קרוב ל-13,000 שקלים, לבין 15,277 שקלים. לנשיא האוניברסיטה הנמנה עם חברי הסגל האקדמי מחושב השכר על-פי סולם השכר של חברי הסגל האקדמי באוניברסיטאות, פלוס תוספת תפקיד, הנועה בין 50% ל-80%, כפי שקובעים הגופים הציבוריים של האוניברסיטאות.

2. אין להם הטבות נלוות לשכר, אבל הם נהנים משירותי רכב וטלפון הדרושים להם לצורך מילוי תפקידם.

3. אין למשכורת נשיאי האוניברסיטאות השלכה על שכר הלימוד באוניברסיטאות.

הי"ר ד' תיכון:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת משה גפני.

משה גפני (דגל התורה):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, אני רוצה להציג שאלה נוספת בנושא הזה, על מה שפורסם ומה שגם ראיתי, בקשר לזכאים לשנת חופשה הנוסעים לחוץ-לארץ על חשבון האוניברסיטה. זו הטבה המסתכמת בכסף רב מאוד — ותקן אותי, אדוני השר, אם אני טועה.

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
זו שנת שבתון.

משה גפני (דגל התורה):

המוסדות להשכלה גבוהה מתלוננים על כך שמצבם הכספי קשה מאוד, ועקב כך הם גם חייבים להעלות, כך הם טוענים, את שכר הלימוד באוניברסיטאות. לכן אני חוזר ושואל: אילו היו מסתפקים במשכורות סבירות, כפי שקיימות במשק, בלי לנקר עיניים עם משכורות גבוהות כל כך, האם לא היתה יכולה להיות לכך השפעה ישירה על שכר הלימוד של הסטודנטים?

שר החינוך והתכנון י' נכון:

דומני שבשבוע שעבר עלתה בכנסת הצעה לסדר-היום, שדנה במשכורותיהם של ראשי האוניברסיטאות. אני מסרתי פרטים על הנושא, הוספתי גם, שכבר היתה פנייה אל נשיאי האוניברסיטאות ואל ראשי האוניברסיטאות לבדוק מחדש את כל הנושא של גובה שכרם, נוכח הביקורת הציבורית, נוכח הנימוקים שאתה העלית. יש דברים שצריכים גם להיראות כהלכה, שהציבור יוכל לשפוט אותם כפי שהם. אתה יודע, שיש גם קושי לא-קטן — אני אומר זאת במאמר מוסגר — לגייס אנשים מתאימים לתפקידים ניהוליים גדולים.

1643. לימודי הספרות בבית-ספר בראשון-לציון

חבר הכנסת צ' הנגבי שאל את שר החינוך והתרבות כיום
ו' בטבת התש"ן (4 בינואר 1990):

בעיתון "ידיעות אחרונות" פורסם ב'1 בינואר 1989 דבר
לימוד שירי אום כולתום ופדואה טוקאן במסגרת קורס
השוואתי לתלמידי כיתות י"ב, בבית-ספר חינוך מקיף ו'
על-שם יגאל אלון בראשון-לציון.

ברצוני לשאול:

1. האם יש מקום ללימוד שירים אלה, שתוארו כשירי
הסחה, בבית-ספר חינוך ישראלי?

2. אם לא — כיצד מתכוון משרדך להנחות את בית-הספר
הנדרון בראשון-לציון בפרט, ואת בתי-הספר בישראל בכלל,
להימנע בעתיד מלימוד שירים אלה ודומים להם?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ראה תשובתי מיום ה' בטבת התש"ן, 2 בינואר 1990, על
שאלתך זוה, מס' 1588, של חבר הכנסת שאול עמור.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אולי כדאי, אדוני היושב-ראש — — —

היו"ר ד' תיכון:

אדוני השר, תורה רבה לך. נראה היום באמת מי יישאר עד
תום הישיבה.

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אולי ליושב-ראש הכנסת יש תנאי שכר טובים יותר משכר
חבר כנסת רגיל — — —

היו"ר ד' תיכון:

אתה יודע מה? אולי אעביר את ההצעה לסדר-היום שלך
אל סוף סדר-היום. ברשותך, אני מחליט.

הנעשות גם בקהילות יהודיות וגם ברחבי תבל: אמרו שזה
יגרום נזק רב. הדבר נדחה מדי שנה בשנה.

הוא איננו יורד. הכל להטיל סטיגמה בישראלי, שלצורך
תפקיד מטוים — ציבורי, לא פרטי — נעדר שנים מספר
מהארץ. הבת שלו כאן, משרתת בצה"ל. ביתו היה כל הזמן
בירושלים, הוא לא מכר אותו ולא סחר בו. אני מצטער על
שהוא קיבל קבלת פנים כזאת כשחזר ארצה משליחות ציבורית.
אני חושב שהוא מנכ"ל טוב, והוא לא היה מעולם יורד. הוא
עבד כמה שנים בשליחות ציבורית חשובה מאוד בחוץ-לארץ,
וגם עכשיו לא היה פשוט לשחרר אותו. אני טלפנתי ל"אורט"
בלונדון, דיברתי עם מנהל "אורט" והוא אמר שהם התחילו
עכשיו פרויקטים חשובים. אמרתי לו: זה צורך של המערכת.
הוא קיבל את הבקשה, והוא בא ומנהל את המשרד. אני מקווה
שהוא יזכה לקבלת פנים טובה, כפי שמגיעה לו.

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

האם לא חשבת שכדאי להגביל את שהות השליחים
בחוץ-לארץ?

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת לוי, השר לא שומע, כי אני לא נותן לו לשמוע.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אדוני, אין לי שאלה נוספת.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת יאייר לוי, אילו ראית את אורך סדר-היום שלנו
ואילו היית מוכן להישאר אתי עד השעה 19:00, 20:00 היום,
הייתי נותן לך לשאול ככל שאתה רוצה. אבל אתה בעוד כמה
דקות תיעלם, ואנחנו נישאר עם סדר-היום הארוך שלנו, ארוך
כאורך הגלות.

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

יש לי הצעה לסדר-היום.

היו"ר ד' תיכון:

בסדר, אבל לאחר ההצעה לסדר-היום אתה בוודאי
תיעלם.

יב. הצעה לסדר-היום

לימודי נצרות במסווה של תולדות האמנות

יוסף עזון (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

כבוד היושב-ראש, אדוני שר החינוך והתרבות, חברי
הכנסת, הייתי מעדיף שלא לנאום לפניכם על הנושא הזה, אולם
מאחר שנשאלתי, אם מותר ללמד נושא זה של תולדות האמנות
בבתי-הספר, ולאחר שעברתי על תוכנית הלימודים, הזדעזעתי
למראה עיני ואת כאבי ואת זעזועי באתי להביע מעל דוכן זה.
אין מטרחי לתקוף לא את שר החינוך ולא את אנשי משרדו. כל
מטרחי היא לבקש לבטל כליל את הנושא הזה כפי שהוא מוצע,
או לחלופין להוציא ממנו את כל האלמנטים האסורים על-פי
דתנו ועל-פי אמונתנו.

כבוד שר החינוך והתרבות, כפי שהוסבר לי על-ידי
הנהלות בתי-הספר, תוכנית הלימודים במקצוע תולדות
האמנות לרמות א"ב, שסמלה 20.01, מהדורת 1989/תש"ן
— והתוכנית שבידי היא רק לכיתות י' — היא תוכנית חדשה,
שהונהגה בעקבות הרפורמה בחינוך הטכנולוגי, והיא מחייבת
את כל התלמידים הלומדים מקצוע זה, הן בבתי-הספר
הממלכתיים, הן בבתי-הספר הממלכתיים-דתיים והן
בבתי-הספר החרדיים.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, לימודי נצרות במסווה של תולדות האמנות —
הצעה לסדר-היום מס' 1708, מאת חבר הכנסת יוסף עזון.
בבקשה.

הנושא של הרשויות המקומיות עובר לסוף סדר-היום.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

אתה מעניש חבר כנסת — — —

היו"ר ד' תיכון:

אני לא מעניש. אתה מתנדב. האמן לנו שאנחנו רק
בתחילת סדר-היום.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

כבוד היושב-ראש, טכרייני אחד עושה לך צרות ואתה
מעניש את הטכרייני השני?

היו"ר ד' תיכון:

זו בעיה.

לבין העם היהודי? האם יחזקו המוצגים את אמונתו באלוקי ישראל? האם עם מטען כזה של נצרות הוא יהיה חכם יותר? האם על-ידי תוכנית לימודים זו נוכל להסביר לו כשיעורי ההיסטוריה כיצד רדפו הנוצרים את היהודים במסעי הצלב? האם נוכל להסביר לו על רקע מה אירע גירוש ספרד? והרי מטרת התוכנית, כפי שהוגדרה, הן ההיפך מזה.

ואני מצטט את המטרות הכלליות בעמוד א', כפי שנוסחו על-ידי מחברי התוכנית: "א. להקנות לתלמידים הכנה כללית בתולדות האמנות והתמצאות ראשונית בתקופות ובסגנונות השונים; ב. לטפח אמות-מידה להבחנה אסתטית ולהערכת ערכי האמנות."

התקופות והסגנונות השונים לא כוללים שום תקופה ושום סגנון מתולדות עם ישראל, ועל כך עוד אעמוד להלן. מי שמטפחים בו הערכה לערכי האמנות, כשמדובר רק באמנות של אומות העולם, האם ממנו אנו מצפים, לכשיגדל, שידע להעריך את ערכי האמנות של עם ישראל?

באותו עמוד, תחת הכותרת "דרכי ההוראה", כתוב לאמור: "על המורה להדגים באמצעות שקופיות את היצירות שהוא מדבר עליהן". ומה רואים בשקופיות האלה, כבר פירטתי. זאת חובה של המורה, כלומר אין הוא יכול לוותר על ההדגמה באמצעות השקופיות.

חברי הכנסת, אם אתם חושבים שבזה תמה התוכנית, אתם טועים. בואו יחד אתי ונעבור על כמה מפריטי התוכנית שיש בהם לימודי נצרות נטו מובהקים. בעמוד 13, סעיף 5 — אמנות ימי-הביניים — 14 שעות. מה התלמיד צריך ללמוד באמנות ימי-הביניים במשך 14 שעות, כלומר במשך כ-4 שבועות? כמה יעסוק ילד יהודי במשך 4 שעות? הטו אוזנכם ושמעו: "נצרות קדומה — התפתחות הסגנון מתוך האמנות הרומאית. רקע היסטורי — התפתחות האינוקוגרפיה הנוצרית, המאבקים נגד היהדות והפגניות"; יהדות ופגניות באותה עשייה. ואני ממשיך לצטט: "קריאת חובה: אחד האוונגליונים". אני שואל אותך, כבוד שר החינוך והתרבות של מדינת היהודים, מה לאחד האוונגליונים ולאמנות? מדוע קריאה זו היא חובה? לא מצאתי בתוכנית שלך קריאת חובה, להבדיל אלף אלפי הבדלות, בחומש "שמות" ובפרשיות "תרומה", "תצווה", "ויקהל" ו"פקודי". מדוע? מפני שתיאור עשיית המשכן וכליו אינו אמנות, או מפני שהוא מפורש בתורה ואולי עורכי התוכנית אינם יודעים על קיומו?

באותו עמוד, תחת הכותרת "שקופיות", התלמיד חייב לראות את השקופיות הבאות, ושוב אני מצטט: "בציעת הלחם וחלוקתו למאמינים. ישו עם פטרוס ופאולוס".

אני מודה לשר החינוך על שבמספר 5 הביא שקופית על בית-הכנסת בדורא אברוס, ובמספר 6 "הקדשת המשכן והכוהן הגדול". אם כן, מכל תולדות האמנות מוקדשות לעם היהודי שתי שקופיות. תודה וחן חן לעורכי התוכנית.

חברי הכנסת, אין די בכך שיש להראות לתלמידים את ישו עם פטרוס ופאולוס, אלא צריך להראות גם את ישו לבדו. הנה לפי עמוד 14 חייב התלמיד לראות שקופית נוספת, ובה "פסיפס ישר". בעמוד 18 — "שוב שקופית, ובה "הדרך לצליבה". מה יענה המורה לתלמיד השואל בתום-לב "מי צלב את ישו"? בעמוד 19 — "שוב שקופית על "השילוש הקדוש — הבתולה, יוחנן המטביל והתורמים", כפי שכתוב בחוכרת. בעמוד 20 — שקופית על "ישו המת", ובעמוד 22 — שוב שקופית על "הסעודה האחרונה".

שר החינוך והתרבות י' נבון:
לחרידים אין.

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני, התוכנית ישנה אצלי כאן.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
של חרדים?

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
מייד אניע לזה שהיא בוטלה. לאחר פנייה היא בוטלה בבתי-הספר החרדיים. אדוני יתאזר קצת בסבלנות. אדוני יושב כאן כבר כמה שעות ואני מודה לו.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
יש לי סבלנות, יש לי.

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
מנהלות אחדות של בתי-ספר חרדיים, כשקיבלו לידן את תוכנית הלימודים ונתבקשו לשלוח את המורה שתלמד את המקצוע הזה להשתלמות, הודעו מתוכנית הלימודים. באו בדברים עם המפקח על המקצוע וביקשו לפטור את בתי-ספרן מתוכנית זו. לפי הידוע לי, הסכים מר תמיר, העומד בראש לימודי האמנויות במשרד החינוך, לפטור את בתי-הספר הרתיים מתוכנית זו, ועל כך יבורך.

ברם, עלי להבהיר כבר עתה, שאין בקשת-ידידתי לבטל את תוכנית הלימודים במקצוע תולדות האמנות מתייחסת רק לבתי-הספר הרתיים, אלא גם לבתי-הספר הממלכתיים, באשר אני סבור שאין ללמד ילד יהודי ריכוז כזה של נצרות לא בשנת לימודים אחת ולא בשלוש שנים, ובוודאי לא במסגרת מחייבת ובמוסד ממלכתי של מדינת היהודים.

האם עד כדי כך הירדרדנו שאנו נלמד את ילדי ישראל על הנצרות ועל יוצריה ניתן לכך שם יפה של תולדות האמנות? האם לא היתה גם לעם היהודי אמנות? ועל כך עוד אעמוד להלן בדברי.

חברי הכנסת, אני חייב לסקור לפניכם את פרטי התוכנית, כדי שתבינו עד כמה תוכנית לימודים זו גורמת לי לעזווע עמוק. התוכנית כוללת אמנות מצרים, אמנות רומית, אמנות ימי-הביניים, האמנות באיטליה במאה ה-14, האמנות מעבר לאלפים במאה ה-15, המאה ה-15 באיטליה, הרנסנס בשיאו, הרנסנס בוונציה, הרנסנס בארצות השפלה ובגרמניה. בארוק — 1600 — 1700. כל זה צריך התלמיד ללמוד במשך שנת לימודים אחת, ב-84 שעות, ובכל שבוע שלוש שעות.

במשך שנת הלימודים הזאת צריך התלמיד לצפות בשקופיות של פסלי עירום, של מקדשים ומזבחות-אלים ושל כנסיות וקתדרלות לפי הפירוט הבא: כנסיות, קתדרלות ומנזרים — 35, שקופיות פסלי עירום — 61, מקדשים מצריים ויווניים של אלילים — 12; בסך-הכול 108 פריטים. אם נפרסם את הפריטים על פני כל שבועות הלימוד, הרי שבכמוצע בכל שבוע יראה התלמיד כארבע שקופיות, או ככל שיעור — שקופית אחת. הווי אומר, לא תהיה מנוחה לתלמיד, ובכל שיעור כזה הוא יראה כמו עיניו פסלי עירום, או מקדש אלילי, או כנסייה, וגם ישמע הסבר מפורט מפי המורה על האמנות שבעירום ועל המבנה האדריכלי של המקדש האלילי או של הכנסייה.

ומה אדוני שר החינוך והתרבות מצפה שילד יהודי כזה יקלוט במוחו ואילו ערכים יקבל? האם תיצור הצפייה בשקופיות את הקשר בינו לבין ארץ-ישראל לבין מדינת ישראל

היו"ר ד' תיכון:

תודה. ישיב שר החינוך והתרבות, בבקשה.

שר החינוך והתרבות י' נכון:

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, תולדות האמנות מלמדים שלוש שנים ולא שנה אחת. במשך שלוש השנים האלה יש תוכניות שונות, ואני מצטער על שחבר הכנסת עוזן לא ציטט גם אותן, פשוט לשם האינפורמציה ולמען האמת.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

הוא ציטט רק את השנה הנוצרית.

שר החינוך והתרבות י' נכון:

זוהי תוכנית לימודים רחבת היקף, הכוללת שלוש שנים בכל מקצועות הלימוד. התוכנית כוללת חגי ישראל ומועדיו, המסורת היהודית לדורותיה, אמנות יהודית קדומה, אדריכלות, ארכיאולוגיה, אמנות עממית יהודית, אמנות ישראלית, לרבות תשמישי קדושה. אגב, זה רק לכיתות העליונות.

יוסף עוזן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אמרת, הדגשתי זאת, אדוני השר.

שר החינוך והתרבות י' נכון:

אני אומר מה שאני רוצה לומר, ואם אני חוזר על משהו שאתה אמרת זה פסול?

יוסף עוזן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

חס וחלילה, זה כבוד גדול בשבילי.

שר החינוך והתרבות י' נכון:

אני פשוט מצטט דברים, כדי שהדברים ייכנסו לפרופורציה המתאימה.

ובכן, כיתות ז'-ח' לומדות גרפיקה ויסודות הכתב העברי. התלמידים מנסים להוכיח את ידיעותיהם בכתיבת הגדה של פסח, או מגילת אסתר; תצוגת עבודות זכתה להערכה, בהן עבודה על הכתובה לסגנונותיה השונים. לומדים את כתב התורה, כתב סת"ם, רש"י, נוסח ספרדי, נוסח אשכנזי ועוד; מעצבים כרזות שונות בענייני דיומא ובהן משתמשים בכתב העברי לסגנוני ולומדים אותן. בכית-הספר היסודי ובחטיבות הביניים אין לומדים תולדות האמנות, ולכן אין גם הוראת אמנות נוצרית או אחרת.

יוסף עוזן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

הדגשתי, אדוני השר, את הלימודים בכיתה י'.

מיכאל בריזהר (המערך):

א-אפשר אחרי כל משפט להפריע לשר.

שר החינוך והתרבות י' נכון:

האם אני אמרת שאתה אמרת כיתה ז' או כיתה ח'? אבל אתה לא אמרת מה מלמדים בכיתות אחרות, ואני כן רוצה להגיד מה מלמדים בכיתות אחרות. זה לא סותר. אני אגיע גם לכיתה י'.

קודם כול, אני רוצה שידעו שמדובר רק על החטיבות העליונות במגמת אמנות ובנושא של העיצוב הגרפי. זאת תוכנית חדשה, במסגרת האגף לחינוך טכנולוגי ומדעי.

כאמור, בכית-הספר היסודי ובחטיבות הביניים אין לומדים תולדות האמנות, ולכן אין שיעורי אמנות, לא נוצרית ולא אחרת.

בכיתות ז'-ח', כפי שאמרתי, מלמדים אמנות יהודית, תשמישי קדושה, הגדות של פסח, כתב ספרי תורה, תפילין ומזוזות. את כל הדברים האלה מלמדים מכיתות ז'-ח' ואילך.

חברי הכנסת, אין כי הכוח הנפשי להמשיך ולמנות את כל השקופיות שעל ילדי יהירי במדינת היהודים במאה ה-20 לראות במשך שנת לימודים אחת. לבי נשבר וזעקתי היא זעקת אמת. אנא, כבוד שר החינוך והתרבות של מדינת ישראל, הסר חרפה זו ממשרדך. אל תשרוף את נשמותיהם של ילדי ישראל בכגון זה. אינני יודע אם כבוד השר מודע לעוצמת ההשפעה שתהיה לכך על תלמידיו — בראותם ובשומעם את כל דברי הכפירה האלה. האם אתה מצפה, אדוני השר, שהצפייה בפסלי העירום ימתנו את המחירונות שבלאו הכי פושה בכתי-הספר, או שיגבירו את שלהוב היצרים של בני הנוער?

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני יכול לסיים את נאומי כלי להקדיש משפטים אחדים למערכת החינוך בקשר לנושא שאני מעלה כאן. מעטות מאוד הן ההודמנויות שיש לנו, כחברי הכנסת, לדון בנושאי חינוך. מכיוון שעשה אנו עוסקים בכך, הרשו לי לומר את אשר עם לבי, ואודה מאוד לכבוד השר אם יתייחס בדברי תשובתו גם לדברי אלה.

הפרופסורים משה כספי וצבי לם מביאים בספרם "תורת החינוך" את הגדרתו של פרופסור קויפמן למלה "חינוך", וכך הוא מגדיר: "הנחלת ערכי דור הולך לדור בא. עיצוב נפש דור בא ברוח דור הולך". בהגדרה זו שני אלמנטים: הנחלת ערכים ועיצוב נפשו של התלמיד, ושניהם צריכים להיעשות ואמורים להיעשות ברוח "דור הולך", כלומר הדורות הקודמים. אני מניח, שפרופסור קויפמן מדבר על הדורות של אותו עם המחנך את הדור החדש, אומנם ידוע לי, שאין זו ההגדרה היחידה למושג חינוך, ושקיימות הגדרות רבות נוספות. אולם בחרתי בהגדרה זו, כיוון שלדעתי היא נכונה, מדויקת וקולעת.

השאלה היא, מה הם הערכים של דור הולך. אני סבור שתורת השם, כפי שנמסרה למשה רבנו בסיני, היא הערך העליון, שאת ערכיה אנו מצווים להנחיל לבנינו, וברוחה אנו מעצבים את נפשות ילדינו. והרי כך אמר רב סעדיה גאון, שאין אומתנו אומה אלא בתורותיה, שהן התורה שבכתב והתורה שבעל-פה. ויהי' מקדש עמודים אחדים, כדי להסביר למלך הכוזרי את הקשר שבין עם ישראל לארץ-ישראל לפי תורת ישראל. עם ישראל ללא תורה הוא כנוף בלא נשמה.

כבוד שר החינוך, בוודאי תסכים אתי, שכל ערכי האמנות המוזכרים בתוכנית לימודים זו אין להם קשר עם ערכי עם ישראל. ואם כן, אילו ערכים אנו מנחילים לילדינו? כיצד אנו מעצבים את נפשותיהם הצעירות? על ערכי הנצרות? אין זה משנה אם עוטפים ערכים אלה במסווה של אמנות.

ואסיים כמה שאמרה לי אחת המנהלות הדגולות של בתי-הספר החרדיים: וכי רק בתוכנית הלימודים של תולדות האמנות יש דברי כפירה? אין לך תוכנית לימודים שאין בה דברי כפירה. טול לדוגמה את תוכנית הלימודים של ספרות, היסטוריה או אפילו תנ"ך, להבדיל. אם כן, מדוע נועקת רק על תולדות האמנות? עניתי לה: נכון, ידוע לי שיש דברי כפירה גם בשאר תוכניות הלימודים, אולם בהיסטוריה, בספרות ובתנ"ך המורה אומר והתלמיד מקבל או לא מקבל, ואין שם מראה עיניים. ועוד הסברתי לה: כאן יש לא רק דברי כפירה אלא חינוך לאמונה בנצרות, וזה כבר משהו אחר. לכן על זה אינני יכול לעבור בשתיקה.

לפיכך, אדוני השר, אני מבקש שתולדות האמנות במתכונת הנוכחית יוסרו מתוכנית הלימודים של כל בתי-הספר, ועל זה אני מבקש לקיים דיון במליאת הכנסת או כפי שיחליט כבוד השר.

זה לא ישכנע אותך, חבר הכנסת עזרן, אבל אני אומר, דרך אגב, שחלק גדול מן הנושאים הבאים לידי ביטוי באמורה הקרויה "נוצרית", או שנוצרים עשו אותה, באיט מונון התנ"ך. אתה יכול להגיד: לא מדובשך ולא מעוקץך, אבל אני נווון הסבר. נושאים אלה כוללים את אדם הראשון, את אברהם אבינו, את עקרת יצחק, את יוסף ובניו. המון אנשים ציירו את התנ"ך, לא רק את מה שהם קוראים הכרית החדשה. ציירו את המבול.

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
לא את זה אני ציטטתי. אני מסכים עם זה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
אני טענתי שאתה אמרת?

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
לא, אני מסביר שאני לא מתנגד לזה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
כשלומדים אמן מסוים, לומדים מה הוא צייר. הוא צייר גם דברים מהתנ"ך וגם דברים מהברית החדשה. מדברים על האמן, על מלאכתו, על סגנונו, על הצבעים שהוא משתמש בהם. רמברנדט צייר גם רב יהודי. האם רמברנדט פסול? ויש אמנים גדולים, מיכלאנג'לו ורפאל, שציירו אלמנטים של דת ישראל כפי שהם מבינים אותה. הם ציירו גם דברים לפי אמנותם.

אם הנושא הוא תולדות הדתות, זה סיפור אחר, אם כי אני חושב שכדאי להקנות מושגים בסיסיים בכיתה הגבוהה. כדאי שידעו מה קורה בעולם. מלמדים ערבית ומלמדים מה זה אסלאם. יש ערבים, יש מוסלמים בתוכנו. שלא נדע מה זה אסלאם? אולי יש גם אמנות מוסלמית. אני מאוד בעד זה שילמדו גם אמנות מוסלמית, אבל חייבים לדעת גם מה זה אסלאם, וכבר דיברנו על כך שהרמב"ם אמר על המוסלמים "שהם מייחדים לו ייחוד שאין בו דופי". מושג האלוהות ביהדות ובאסלאם זהה — "מייחדים לו ייחוד שאין בו דופי". אם תלמיד ילמד את האמנות המוסלמית, הוא ייהפך למוסלמי? ואם הוא ילמד איך הנוצרים ציירו, הוא יהפוך לנוצרי? הוא יהפוך להלניסטי, לפרעוני, לאשורי, לבבלי, למה? זה חלק מלימוד האמנות.

יכול להיות ששקופית אחת מיותרת, ושקופית אחת צריך להוסיף. אני לא ערכתי את התוכנית הזאת. עקרונית איננו צריכים להתנגד ללימוד אמנות כפי שהעולם רואה אותה. יש עולם. הוא קיים, ואתה נוסע לכל ארץ ורואה את האמנות הזאת.

מיכאל בריזהר (המערך):
אפשר להגיד שאיננו. אפשר לקבל החלטה בכנסת שאין עולם.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
יכול להיות רוב לזה, מה אני יודע?
ובכן, יש עולם. אפשר להתנגד בכלל שילמדו אמנות. חבר הכנסת עזרן, אני יכול להבין תפיסה האומרת שאין ללמד אמנות.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
לא צריך להעמיד את זה על שאלה אם יש עולם או אין עולם, אם יש אמנות או אין אמנות. ודאי שיש עולם, ואבות העולם הזה הם אברהם, יצחק ויעקב וכיוצא באלה. מישור התכחש לכך?

מיכאל בריזהר (המערך):
יש שמתכחשים.

מלמדים גם צורות ארכיטקטוניות של מבנים יהודיים בתקופות שונות: בית המקדש, המשכן, בתי-כנסת, עד העת החדשה. נכון שמשווים לפעמים מבנים כאלה למבנים אחרים. נו, מה לעשות? בעולם חיו לא רק יהודים. חיו עוד עמים וחיים עוד עמים, ויש לי הרושם שהם הרוב, וכשמלמדים את תולדות האמנות ועוצמים עיניים ולא רואים מה שקורה בעולם, זה לא סביר.

למשל, בתוכנית הלימודית בבית-הספר העל-יסודי מלמדים את האמנות מראשיתה, להבות מצרים, יוון, פרס, אשור וכדומה. אם משהו מבקר במצרים, הוא לא רואה? אלה היו עובדי אלילים. יש שם פסלים, נכון, אם אנחנו מלמדים את תולדות האמנות במצרים, האם פירוש הדבר שאנחנו מטיפים לעבודת אלילים מצרית? ואם מלמדים את תולדות האמנות ביוון הקדומה, האם אנחנו מטיפים לאמונה היוונית?

מדובר על קורס, על יחידה מתוך שלוש שנים בחטיבה העליונה, במסגרת האגף למדע וטכנולוגיה. לומדים לעצב. הלא אלה אנשים שזה יהיה המקצוע שלהם, באמנות, באדריכלות, בעיצוב.

יכול להיות שלו אני חיברתי את החוכרת הזאת, הייתי מוציא דברים. אינני רואה את עצמי מומחה לדבר. אני רק לא חושב שבכך שמציגים גם את התרבות המצרית הקדומה, את התרבות באשור, בבבל, בפרס ובכל המזרח התיכון ואת הדתות השונות, אנחנו מטיפים, או כאילו מעבירים תלמידים על דהם. זה עניין הקשור לתולדות האמנות. והאמן לי שאלה ההולכים ללמוד אמנות מסתכלים על הצד האמנותי.

יכולה להיות גישה, שאינני פוסל אותה אבל אני גם לא מקבל אותה, שלא צריכים ללמוד כלל את תולדות האמנות. יש גם גישה כזאת, היינו להביא למיצוי עד הסוף את הפסוק "לא תעשה לך פסל וכל תמונה". זו השקפה, ואני לא מקבל אותה, אבל היא לגיטימית. אולם כשמדברים על תולדות האמנות אי-אפשר להתכחש ליצירה אמנותית. ומה לעשות, כפרת עוונות, ומאות מיליונים הם נוצרים ולא-יהודים?

אני מניח שכבודו נסע לחוץ-לארץ. כבודו נוסע לאיטליה, ואפילו אם הוא מסתובב כאן בירושלים הוא רואה כנסיות ורואה גם מסגדים. זה קיים.

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אבל לא מבקר בהם.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
רצונו של אדם כבודו.

יש ארצות שבהן אין מפלט מהאמנות הזאת. היא קיימת, היא בולטת.

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
— — — ברכה מיוחדת שתוקנה על-ידי חז"ל.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
בפירמידות של מצרים, למשל, יש פולחן מתים. לא עלינו, אבל כשהנער לומד לצייר הוא לא מסתכל אם זה פולחן מתים או לא. הוא רואה את הצד האמנותי, את הצבע, את ההרכב. אלה דברים השייכים לאמנות.

קיצורו של דבר, חבר הכנסת עזרן שלף תוכנית של שנה אחת מתוך שלוש שנים, וצריכים לראות את התמונה השלמה. שנית, בבתי-הספר היסודיים ובחטיבות הביניים אין לומדים זאת, אלא לומדים נושאים אחרים, שכבר דיברתי עליהם.

שר החינוך והתכונות י' נבון:

חבר הכנסת יאיר לוי, אין כיוצא באלה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת יאיר לוי, אני באמת מעביר אותך אל סוף התור, ויסלח לי חבר הכנסת כיבי.

יגאל כיבי (המפלגה הדתית הלאומית):

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
עשיר, אחיו של יעקב.

שר החינוך והתכונות י' נבון:

חבר הכנסת יאיר לוי, היו גם באומות העולם שציינו את האבות שלנו, את בניהם ואת תולדותיהם, ציורים מאוד מעניינים, שאני בטוח שחלק מהם מוכרים לכם.

אני רוצה לומר כאן, חברי הכנסת, אם יש תפיסה — אינני מקבל אותה, אבל היא לגיטימית — שאין ללמד כלל את תולדות האמנות, הרי גם כל מה שאומר חבר הכנסת עוזרן הגיוני, אבל אם אין תפיסה כזאת, ואמנות היא חלק מתרבות העולם, ואנו חלק מן העולם, אנחנו צריכים ללמד את תולדות האמנות. ואל תדאג לערכים היהודיים ולצד האמנותי של בתי-כנסת ושל כתב יד ושל תשמישי קדושה, כי את כל זה מלמדים, גם את אמנות המקדש והמשכן, עד כמה שאנחנו יכולים לתאר אותו לעצמנו. את הדברים האלה מלמדים, ומלמדים גם את הדברים האחרים, כי הם חלק מהעולם ומתולדות האמנות.

כדי שתראו את כל התוכניות, אינני מתנגד שנושא כזה יבוא לוועדת החינוך והתכונות של הכנסת. נכון שזה יעמיס קצת מלאכה עלי-ידי, חבר הכנסת בריזה —

מיכאל בריזה (המערך):

אני מקבל את זה באהבה.

שר החינוך והתכונות י' נבון:

— אבל זה נושא מעניין ומרתק. אז אבקש שיביאו את כל התוכניות, יראו את התוכנית לשלוש השנים ויתקיים דיון. זה דיון מאוד מעניין. אינני מקבל את דעתך, אבל אני מבין את מה שמביא אותך להציע את ההצעות האלה.

אני מציע להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתכונות של הכנסת.

יוסף עוזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, מותר לשאול את השר שאלה קצרה?

היו"ר ד' תיכון:

בבקשה.

יוסף עוזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני שר החינוך והתכונות, קודם כול, אני בכלל לא כופר בלימוד האמנות, אבל יש דרך ביניים. אין דרך קוטבית: או שמלמדים אמנות עם כל מה שמשממע ממנה, לרבות הנצרות וההשפעה השלילית בחלקים מסוימים, או שאין מלמדים כלל אמנות. אפשר לנפות את האמנות הזאת ולהוציא ממנה את הצלב. זה מה שאני אומר.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. תודה לשר החינוך והתכונות. נלכך את העניין בוועדת החינוך והתכונות.

שר החינוך והתכונות י' נבון:

כמה צלבים שיש בעולם. אני מציע להעביר את הנושא לוועדה. וכשאני אומר להעביר לוועדה, אני רוצה להבהיר, שאין פירוש הדבר שאני תומך בהשקפה שהביע פה חבר הכנסת עוזרן. אבל אני מוכן שהנושא יבוא לוועדה כדי שחברי הוועדה יראו את כל התוכניות, יראו את ההיקף ויראו את הדברים שכבודו לא הזכיר כאן. מתוך חשש שמא יכולע לחלק היהודי, לא יכולע. זה בא לידי ביטוי יוצא מן הכלל.

היו"ר ד' תיכון:

הצעה אחרת לחבר הכנסת, אברהם פורו. דקה אחת.

אברהם פורו (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום. לימודי האמנות הם לימודי אמנות. כל מי שהסתובב בעולם, ואמר פה שיש עולם, יודע שחלק גדול מהיצירה האמנותית היתה היצירה שנעשתה תחת כנפי הנצרות, עם צלבים, עם ישו ועם כל הדברים האלה, ואנחנו היהודים מתייחסים לזה כאל יצירת אמנות, ולא כאל דבר אחר.

העברת הנושא הזה לוועדה, אפילו בהסכמה, יש בה משום — הייתי אומר — ריאקציוניזם מוגזם.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אברהם פורו (תנועת המרכז — שינוי):

אני מכבד מאוד את הרב עוזרן, אבל לשבת ולבדוק בספרי אמנות האם יש אלמנטים רתיים, ואין לי ספק שיש, זה דבר רגסיבי, ואני חושב שיהיה זה מכיש לכנסת לקבל הצעה כזאת ולהעביר אותה לדיון בוועדה.

לכן אני מציע להסיר את זה מסדר-היום.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת עוזרן, האם אתה מסכים להעביר את ההצעה לוועדת החינוך והתכונות?

יוסף עוזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

כן, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רבותי, אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד העברת הנושא לוועדת החינוך והתכונות ומי נגד? נא להצביע. זו הצבעה מס' 7.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 19

נגד — 5

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתכונות נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

19 בעד, חמישה נגד, ואין נמנעים. הנושא עובר לדיון בוועדת החינוך והתכונות.

יג. הצעות לסדר-היום בית-הספר המקיף הערבי בעכו

בצורה דרסטית, והסיבות לנשירה הן" — הוא מונה: "חוסר האטרקטיביות של בית-הספר מבחינת רמתו, חוסר ציוד וחומרים למגמות המקצועיות, ההיצע הדל של המגמות". ועוד הוא אומר: "מצב המגמות הקיימות כיום הינו רע מאוד. הציוד מיושן, מחסור בחומרי גלם במגמות הצנרת והנגרות, בעיות בטיחות עם סיכון גבוה, אין תחזוקה טובה לציוד הקיים. אם התקלקל ציוד כלשהו, עובר זמן רב עד שהוא מתוקן. בגלל האמור לעיל אין בית-הספר יכול בשום אופן להצטרף לתוכנית הרפורמה בחינוך הטכנולוגי ורמת התלמידים רק תלך ותדר.

בהמלצות שלו הוא אומר: "לפני כל דיון על הרחבת החינוך הטכנולוגי בבית-הספר במגמות החדשות, יש לפעול לשיפור יסודי של המגמות הקיימות, לחיזוקן ולהבאתן לרמה סבירה של תפעול. במגמת הצנרת" — הוא אומר — "יש להוסיף מחסן חומרים וכלים, לדאוג לשיפור רצפת הסדנה, לאספקה סדירה של חומרי גלם, לבדיקה תקופתית של המכונות, לרבות מרחס אוויר, חיזוק התקרה וסילוק העמודים התומכים בסדנה".

הוא מתייחס למחלקות השונות, ואני אציין כאן רק מה הוא אומר על מעבדת המחשבים. וכך הוא אומר: "היום יש שבע יחידות מחשב 'אפל', שנרכשו לפני שנים מספר על-ידי ועד ההורים של בית-הספר. כל אלה לא תקנות. יש להחליף את היחידות האלה במחשבים תואמי IBM, 20 יחידות לפחות, אשר ישמשו את כל תלמידי בית-הספר, לרבות המגמה למכניקה". במגמת הפקידות, הוא מציין למשל: "הציוד אינו עונה על המינימום שבתוכנית הלימודים. יש לרכוש מכונות כתיבה אלקטרוניות, עברית, ערבית, אנגלית, כדבר בסיסי ראשון", וכו' וכו' לגבי יתר המגמות.

כדאי לעיין בדיון-השבוע רכו בטיחות מוסדות חינוך מחוז הצפון, שנחקש על-ידי ועד ההורים לבדוק את המצב. הוא חיבר דיון-השבוע, ושלח אותו לעריית עכו ב-17 בדצמבר 1989. בין היתר אומר חנן שלגל, רכו בטיחות מוסדות חינוך מחוז הצפון: "בסיור שערכתי בבית-הספר הנ"ל, לפי בקשת ועד ההורים, מצאתי מפגעים בטיחותיים חמורים, שמסכנים את שלומם של התלמידים ואלו הם: 1. האינסטלציה החשמלית פגומה. 2. יש צורך בבדיקה יסודית של כל האינסטלציה; 3. אחרי הפירוק של מבנה האבן בחצר המערבית נשארו שני כיתנים עם שש כיתות לימוד בחצר הישנה. החצר לא מגודרת, עם מפגעים בטיחותיים רבים. אין שירותים. תקרת הביתנים מעורערת. יש צורך להעביר את שש הכיתות למגמה הכימית ולהתקין עוד ארבעה תאי שירותים. בסדנה לריחוף החשמלי של-החינוך מערכת שאיבת עשן, להוסיף מטפי כיכוי אש". דברים אלמנטריים ביותר, חברי הכנסת, לא קיימים.

בחדש נובמבר היתה שבייתה של התלמידים בתביעה לחקן ולשפץ. בדיון מיוחד כמועצת העיר ומתוך הבנה לתלונות ועד ההורים, קיבלה מועצת העיר החלטה לבצע את העבודות הנחוצות בבית-הספר עד התחלת שליש ב'. מועצת העיר גם החליטה לפנות לשר החינוך על-מנת להשיג משאבים הולמים לקדם את בית-הספר. עד היום נעשו דברים קוסמטיים, למרות החלטת הנהלת העירייה שדנה במצב בית-הספר. מתוך רצון לקדם את הדברים, אך בחוסר אמצעים.

ישבנו אחרי הביקור בבית-הספר עם ממלא-מקום ראש

היור' ד' תיכון:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא: בית-הספר המקיף הערבי בעכו — הצעות לסדר-היום מס' 2257 ו-2261. חבר הכנסת תופיק טובי. בבקשה.

חבר הכנסת מסאלחה, אני רואה שאישרו את ההצעה, בסופו של דבר.

נואף מסאלחה (המעריך):
כן.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, כיום שיש שער ביקרנו, ארבעה חברי כנסת, נואף מסאלחה, חסיין פארס, מוחמד מיעארי ואנוכי בבית-הספר הערבי המקיף בעכו, במענה לקריאת העזרה הדחופה של ועד ההורים.

באותו יום התקיימה שבייתה של התלמידים, שבייתה שביטאה את מחאתם ואת זעמם של ההורים והתלמידים על המצב החמור שבו מצוי בית-הספר ועל התנאים הפיסיים הירודים ביותר שבהם לומדים התלמידים.

600 תלמידים ערבים לומדים בבית-ספר זה, שהבניין המרכזי שלו הוקם ב-1958. 361 מהתלמידים בחטיבת הביניים, כ-110 כיתות; 241 בחטיבה העליונה. מחולקים לחשע כיתות. מה שראינו שם מעורר תסכול ועצב ומרירות רבה על המצב הפיסי הלא-תקין של המבנה. הביתנים שצורפו ומהווים חלק מבית-הספר מעורערים, סדוקים, גגות דולפים, חסרים שירותים, חצר לא-חצר, אין גדר לבית-הספר. הרהיטים בכיתות הם מ"מי איכה"; כיסאות ושולחנות שבורים ברובם.

עגום ביותר מראה הספרייה דלת הספרים והציוד. מה שנקרא מעבדות בבית-הספר הן אוסף של גרנטאות ושולחנות בלויים. אין גז, אין מכשירי ניסוי, אין אפילו מיקרוסקופ אחד לרפואה. הציוד בענפי המקצועות השונים מיושן, מקולקל ברובו. הכבלים וחבירי החשמל מסוכנים, והם עלולים בכל עת לגרום למפגעים חמורים.

אביא כמה דוגמאות. בענף כלכלת הבית יש חמישה תנורים חשמליים ישנים, כולם מקולקלים ולא תקינים כלל. בענף הפקידות מכונות הכתיבה הן מלפני יותר מ-20 שנה. חלק גדול מהן לא תקין. בביתן המכונות — מכונות חרטות גליות, שאינן עוד בשימוש תעשייתי, ואין להן חלקי חילוף כאשר מתקלקל משהו. אין מפסקים אוטומטיים למכונות. המחסור בחומרים ללימוד בסדנאות השונות הוא דבר הוזעק לשמים. למשל, כדי שיהיו לתלמידים במסגרייה חומר ללימוד פרקטי, התלמידים הולכים לערמות הובל והגרנטאות ומחפשים ורודים מים או משהו דומה שהושלכו לאשפה, ומביאים אותם לבית-הספר כדי שישמשו ברזל לעבודה שלהם.

חדר המורים, המשמש את 55 מורי בית-הספר, הוא על-כוכן גדול לציבור המורים, המשקיע מאמץ ועבודה רציניים כדי לקדם את החינוך בבית-הספר.

יותר טוב שאקרא מתוך דוח המפקח, מתאם החינוך הטכנולוגי במגזר הערבי במשרד החינוך, מתאריך 11 בדצמבר 1989. הוא מתאר את מצב הנשירה בבית-הספר ואומר: "יש לשים לב למספרי התלמידים בחטיבת הביניים ובחטיבה העליונה כמעבר מכיתות י' לכיתות הגבוהות. המספרים יורדים

חבר הכנסת טובי קרא את דוח משרד החינוך ואיננו רוצה לחזור. צריכים מסגרות לחטיבת-הביניים — יש מחסור במכונות תפירה לבנות — היו כאלה בחטיבת הביניים והן נסגרו מחוסר אמצעים. הגג דולף, אדוני השר. אני בדקתי, אבל כבודי יודע ואפילו אמר לי זאת באחת השיחות. מכונות הרפסה: הוצאו מהתקן. הן מלפני 20 — 30 שנה. המחשבים מקולקלים, אינם תואמים את התקן. ספרייה: חדר עלוב. חסרה אוטומציה למגמה המקצועית.

שרתים: יש — לפי התקן. אומרים לי שהילדים מנקים יום-יום את כל הכיתות. אני בעד. אני הייתי בעבר מורה. התחלתי את החיים שלי כמורה. מבחינה חינוכית, אני בעד שיתוף הילדים בניקיון. אבל אם משרד החינוך נותן שרתים לפי התקן, ואני יודע שהוא נותן, למה חייבים התלמידים לנקות יום-יום?

אין טלוויזיה. אני לא רוצה להגיד גם שאין וידאו. אמר חבר הכנסת תופיק טובי, שיש 20 כיסאות ל-55 מורים בחדר מורים קטן. זו עובדה.

ישכנו עם ממלא-מקום ראש העיר אורי מזרחי ועם חלק מחברי מועצת העיר, וקראו לנו מכתב של חשב משרד החינוך, ולפיו משלמים 170,000 שקל לשתי שנות תקציב, כלומר לשנה שנגמרת בעוד חודשיים ולשנת התקציב 1990/91, עם הגבלה שזה רק לשיפוצים. אמרו לנו שכבר מהשבוע הזה, השבוע שהתחיל לפני ארבעה ימים, יתחילו לטפל בכמה דברים חשובים.

המכונות, אדוני השר, יש 19 מכונות. נאמר לי שמכונה עולה 150,000 שקל. מתוך 19 מכונות — 13 מקולקלות. יכול להיות שעלידי תיקון באמצעות הכסף שהזרם, או חלק ממנו, יהיו המכונות כשירות אם שהן ישנות. אמרו שיתקנו את החשמל, מה שנקרא הזרם, וגם ינעזו סכנת נפשות: גם מכונות כתיבה, גם מחשבים וגם טיפול בג. אדוני השר, אלה חמש נקודות מתוך 18 נקודות שהזכרתי בצורה חיובית כשהלכנו ממקום למקום.

אני חוזר על דברי. חבר הכנסת תופיק טובי הזכיר את בית-הספר היפה, המצוין, שעלידו.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
החדש.

נואף מסאלחה (המעריך):

החדש. זו אותה חצר, אדוני השר, אפילו נכנסנו פנימה. חבר הכנסת חסיין פארס אמר: אין לנו בכנסת ריהוט כזה. אמרנו לו: אל תצעק כל כך חזק, לטובתם. שמעת, אדוני השר, על הנשירה. מארבע כיתות ט' נשארת לפעמים כיתה אחת ב"ב, וזה אסון לנו, כאזרחי מדינת ישראל.

אני אצטט לכבוד השר מדברי ממלא-מקום ראש העיר אורי מזרחי: "ההורים ובית-הספר ספגו מהלומות בתקופות שונות בעירייה. אני לא יכול לתקן את זה בשנה". אני מסכים אתו.

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, כל הכבוד למה שהושקע, אבל זה לא פותר את הבעיה. ממלא-מקום ראש העיר אמר, שלהערכתו דרושים 800,000 עד מיליון שקל. משרד החינוך משלם 170,000 שקל. העירייה רק 55,000 שקל. אדוני השר, זאת 15,000 שקל של מנהל מחוז הצפון במשרד החינוך — זאת אומרת, יחד 240,000 שקל. אומרים שהעירייה סיכמה על 240,000 שקל. יכול להיות שלאדוני השר יש אינפורמציה ערכנית, אבל זה מה שרשמנו אנחנו, חברי הכנסת, מפי ממלא-מקום ראש העיר וחברי המועצה.

העיר. שמענו על המאמץ לגייס מימון ממקורות העירייה וגם ממשרד החינוך. כך הושגו 70,000 שקל מהעירייה. שמענו שמשרד החינוך הבטיח 170,000 שקל שיתפרסו על שנתיים תקציביות. כך נאמר לנו.

העירייה החליטה לתת כיסוי מידי להתחייבות משרד החינוך. אבל כל זה אין בכוחו לשנות את המצב הקשה והעגום. שכן מצוי בית-הספר והוא המביא את ההורים ואת התלמידים להשביט, מתוך ייאוש, את הילמורים פעם אחת ופעמיים.

אין אני מתעלם, ואני מצוין לחיוב, את בית-הספר היסודי החדש שנבנה בתקופה האחרונה בקרבת מקום, כדי לקלוט את תלמידי עכו, שהשתמשו שנים רבות בקסרקטינה טורקית בעיר העתיקה. טוב שנבנה בית-ספר יסודי חדש אחרי שנים רבות של מאבק, ואין זה חסד אלא זכות. עם זה, יבורכו צעדים אלה.

אבל, אין בזה כדי לשנות את המצב החמור של בית-הספר המקיף. מוסד זה, חברי הכנסת, הוא עדות חיה למדיניות ארוכת ימים של אפליה כלפי החינוך הערבי במדינת ישראל, אשר במשך שנים קופח והוונח, כאשר השלטונות המרכזיים והמקומיים מתעלמים מהצרכים היסודיים, וכאשר הפער בין שתי מערכות החינוך, היהודית והערבית, גדל יותר ויותר.

לסיים, אנו מעלים את מצוקת בית-הספר המקיף בעכו, את קשיי התלמידים והמורים, את סבל ההורים, ומציעים לקיים דיון במטרה להניע את משרד החינוך ואת עיריית עכו לפתור את בעיית בית-הספר המקיף בעכו, הן על-ידי התוויית תוכנית לטווח ארוך לבניית בית-ספר חדש, כי זה מה שנחוצ באופן יסודי, ולטווח קצר על-ידי שיפוצים והצטיידות יסודיים כדי לקיים רמה מינימלית של חינוך מקצועי ועיוני. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

הצעה נוספת באותו נושא לחבר הכנסת נואף מסאלחה.

נואף מסאלחה (המעריך):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, חבר הכנסת טובי הזכיר את הפרטים. אני אחזור על כמה דברים כדי להדגיש אותם.

הוועקתי כיום שלישי ב-23:00 על-ידי ההורים, ודיברתי עם השר כבר כיום רביעי. הוא אמר לי שהוא כבר נתן את ההוראה, והוא יבדוק אם בוצעה או לא.

אגיד דברים בקיצור נמרץ ממש, דברים שראינו. מעבדה לביולוגיה: אין גז. יש ברוזים של מעבדה, שהותקנו ב-1975 ולא הופעלו במשך 14 שנה. מעבדה לפיסיקה: אין ארונות, אין אמצעי עזר ללברנטים. חוטי חשמל — שמענו מפי חבר הכנסת טובי מה דעתו של המפקח על הברטיות. ממש סכנת נפשות. מדובר כאן בתלמידים. כיסאות ושולחנות: אני בעד רהיט ישן אם הוא יפה, אבל לא בלוי, ויש כאלה. מלאכת-יד ומשק-בית: יש תנורים, אבל הם מקולקלים. זה נבדק, מקלט: אני מקווה שאיש מאתנו לא יודקק לשום מקלט, אבל זה אסון. היכנסו למקלט החלוד הזה, הרטוב הזה. אפשר להשתמש במקלט טוב גם לחוגים. בהרכב בתי-ספר משתמשים בו. נגרות: יש מחסור בחומר, בכלים. שולחנות משנות ה-70. אני מדבר על התאמתם, לא על העובדה שהם ישנים. אין מגמת נגרות בכיתות י"א. מסגרות: פשוט סכנה בטיחותית להיכנס למקום שהתלמידים עובדים. לפעמים הבייב נולד בחוץ המסגרייה המאולתרת על-ידי ההורים. המורה נאביל חורי הודיע לנו, שבמשך שנתיים לא קיבלו חומרים. הלחמה: ראיתי חדרי הלחמה קטנים. מחוסר מקום שמים את המכשירים למעלה.

בישיבות, תשמע מן הצד מה קורה, יש בעיות קשות מאוד. מדוע? על כך דיברנו כאן בכנסת. מ-1985, במקום להקצות 1,400 כיתות, וזה היה הצורך, החליטה הממשלה שלא להקצות שום דבר, כי יש תוכנית כלכלית חדשה; שילמדו בבתי-כנסת, במתנ"סים, במסגדים, בכנסיות, כל אחד לפי דתו. בסופו של דבר, לאחר לחץ גדול, ניתנו 370 כיתות במקום 1,400. כל הזמן מאז ניתנו כ-50% מהצורך הטבעי. השנה נוספו 90⁺ כיתות, בגלל מצוקת האבטלה במוקדי האבטלה.

בטווח הארוך, אינני יכול להגיד ברגע זה מתי, ברור שצריך לבנות בית-ספר חדש. אני מקווה שנגיע לכך. זה כתכנון. אני זהיר מאוד בהכבשה לגבי קביעת מועדים. רק עכשיו השלמנו בניית בית-ספר יסודי. הוא באמת בית-ספר טוב יפה. לא ניתן לפתור בבת אחת את כל הבעיות. אם כך, לא נעשה שום דבר ונחכה? זה לא סביר.

בית-הספר נפתח כסדרו, אבל התחילה עונת הגשמים, וכל הליקויים האלה קיבלו ביטוי חריף מאוד.

אתה יודע שמשרד החינוך איננו משפץ. אין לו תקציב לשיפוץ; אין לו. שיפוצים מממנים מפעל הפיס או הרשות המקומית. אם אנחנו נותנים לשפץ, זה במקום כיתות. אני עצמי דיברתי עם ראש העיר לגבי התמונה הזאת, וסיכמתי אתו שאנחנו מקצים, לפנים משורת הדין — ימפני שאנחנו לא נותנים לשיפוצים, אבל המצב קשה, ובמצב כזה שאני אתעסק בחוקים ותקנות? — שאנחנו נותנים 170,000 ש"ח, והערייה נותנת 200,000 ש"ח. אנחנו כבר הוצאנו את האישור התקציבי ל-170,000 הש"ח לשיפוצים. שמענו שהערייה נותנת בשתי מנות: האחת — מייד, יחד עם ההקצבה שלנו, והשנייה — באפריל 1990, לא בעוד שנה, עכשיו באפריל, בתקציב השנה הקרובה, מתוך כוונה להשלים את השיפוצים.

אני חושב ששני הסכומים האלה אינם פתרון לכל הבעיות, כי הפתרון האמיתי יבוא רק בכנייה חדשה, והיא כלולה בתוכניתו. אני מקווה שזה יהיה בקרוב, לא אגיד כאן מתי כדי שלא להפריח סחם הבטחות.

צריכים להתחיל מייד בשיפוצים, ואם יכולים להסתמך על דברי. אני תמה על האינפורמציה שנמסרה לכם. הסכום הזה לא יהפוך את בית-הספר הזה לבית-ספר של תלמידי רוטשילד, אבל הוא יספיק כרגע לשיפוצים ההכרחיים כדי שהתלמידים יוכלו ללמוד והמורים יוכלו ללמד. הודעתי, בתיאום עם ראש העיר, שבתכנון לטווח יותר רחוק, אנחנו נעסוק בנושא של בניית בית-הספר החדש, כפי שמגיע לעכו, ואני לא מתכחש לזאת.

אדוני היושב-ראש, עשינו מה שעשינו אבל אין לי התנגדות שהנושא יעבור לדיון בוועדת החינוך, ואם ירצו לשאול שאלות ולקבל יותר פרטים, יקבלו אותם שם.

חסין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
שאלה לכבוד השר.

היו"ר ד' תיכון:
כן בבקשה, אבל בקיצור.

חסין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אדוני השר, הסכום שהוקדש לבית-הספר צוין שהוא לתקינים ולא לציור.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
לשיפוצים.

חייבים לתקן. אני מודע למצוקות, גם של משרד החינוך, אבל צריך לתקן, כדי שתלמידיו ילמדו בצורה מכובדת. אני מאמין שכבוד השר וגם הערייה ייתנו את התקציב.

אני חייב להזכיר: בית-הספר הזה מוגדר כמוחזק ב-100% על-ידי משרד החינוך. יש עוד בית-ספר ערבי אחד בתרשיחא, כך מסר לנו המפקח בישיבה רשמית. יכול להיות שבית-ספר מוחזק זה נטל, אבל אפילו אם הוא נטל, לדעתי זו ברכה, כי אנחנו עוסקים בחינוך ילדינו ובחינוך עמנו. תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:
תודה. ישיב שר החינוך והתרבות, בבקשה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, המצוקה שבה נתון המגזר הערבי בכלל ובתחום הבינוי היא מצוקה קשה, ואנו מתורעים עליה ועושים מדי פעם בפעם מאמצים כדי לתקנה. המאמצים האלה הם לא רק בתחום הדיבור, ההסברה ותעמולה, אלא דברים שנעשים בפועל. למשל, לפני שנתיים, כששיעור המגזר הערבי באוכלוסיית התלמידים היה 19% בערך, העברנו שליש מכל תקציב הבינוי למגזר הערבי.

אני יודע שהפתגם הערבי אומר: אין אומרים תודה על מה שחייבים. אבל זה לא מאמץ דיבורי, אלא מעשה. אם לפי הפרופורציות היה אמורים לתת 19% מכל המבנים, נתנו למעלה מ-30% גם בשנה שעברה. גם בשנה זו העברנו קרוב ל-23%, או 24%, במגמה לנסות לשכור במידה מסוימת את הפער הקיים וגדל במשך השנים. אתה בונה — עדיין נוצר הפער. כדי לסתום את הפער, כדי להגיע למשהו שממנו אתה מתחיל בצורה מסודרת, אתה צריך לבנות את 700 הכיתות האלה, שהן כיום בחדרים שכורים, ומאות כיתות נוספות. המצוקה היא אמיתית, היא קיימת.

בעכו יש ריכוז של בעיות הן מבחינת תעסוקה, הן מבחינת מגורים של האוכלוסייה הערבית והן בצד של מערכת החינוך. הייתי מודע לזכר. ביקרתי בעכו וראיתי את בתי-הספר לפני כשנתיים או שלוש שנים. על כל פנים, אני תבעתי והחלטתי להעביר את הנושא של בניית בית-הספר היסודי לראש סדר הקדימות. הוא באמת נבנה, ואני שמח על כך שהוא מניח את הדעת בצורתו, במבנהו, בצד האדריכלי, האסתטי והשימושי.

יש בעיות לגבי בית-הספר התיכון המקיף, שהיה עילת ההצעות לסדר-היום. יש צעדים שהם לטווח הקצר, ויש צעדים שהם לטווח הארוך. בטווח הקצר חייבים לשפץ, לתקן, כי אינני רואה כבר בשנה הזאת בניית בית-ספר תיכון מקיף בעכו. אני בטוח שאתם, המצויים בנעשה במגזר הערבי בתחומי החינוך, מחרי יפנו אליכם, ואני לא אגיד את השמות של המקומות; מה אני אביא אותם על ראשיכם, אתם לא תצאו מזה. בכל כפר שתגיעו אליו יש בעיה, ואתם תעמדו כאן ותעלו הצעה לסדר-היום, אולי בצדק. אבל מתן העדפה למקום אחד יגרור טענות וחלונות במקומות אחרים, כשאנחנו רואים את התור שמצטבר, מה רחוק יותר ואיפה המצוקה גדולה יותר, ומנסים גם לחרוג מהתור כאשר המצוקה גדולה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הכתובת היא לא אנחנו. הכתובת היא אתה, משרדך זה פיגור של עשרות שנים.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
הרי אתה חוזר על מה שאני אומר. אני אומר, כשמעלים נושא: ברור הוא שזה לא מקום יחיד, ואי-אפשר לפתור את כל הבעיות בבת אחת. גם באוכלוסייה היהודית, אם אתה תשב

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
לשיפוצים, לא לצידור.

היו"ר ד' תיכון:
תודה. חבר הכנסת חופיק טובי, אתה מסכים להעביר את
הנושא לוועדת החינוך?

חופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מסכים.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת מסאלחה?

נואף מסאלחה (המערכ):
מסכים.

היו"ר ד' תיכון:
רבותי, אנחנו ניגשים להצבעה, מס' 8. מי בעד העברת
ההצעה לסדר לדיון בוועדת החינוך והתרבות? אפשר להצביע.

ה צ ב ע	
בעד ההצעה להעביר את	
הנושא לוועדה	— 16
נגד	— אין
נמנעים	— 1
ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.	

היו"ר ד' תיכון:
בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה הצביעו 16, נגד
— אין, נמנע — אחד. הנושא יועבר לדיון בוועדת החינוך
והתרבות.

יד. הצעות לסדר-היום יחסי מצרים-סוריה

במחצית מוסקבה כדי להתגונן מפני אויב גדול מזה העומד
מולכם? הוא הביט ואמר באנגלית: incredible, לא ייאמן. הוא
צורק. לא ייאמן אבל זה מצב החזית המזרחית.

כבוד היושב-ראש, ההתקרבות בין מצרים לסוריה מבשרת
לי בשורה אחת בלבד — התקרבות. פשוטו כמשמעו.

יש כאלה הטוענים, כי התקרבות זו טובה ליהודים. הנה
סוריה המבודדת, שמשענתה הרוסית בתהליך של התקפלות,
מחפשת חזרה לעולם הערבי. היא מוכנה לדרוך על אדמת
מצרים גם כשדגל ישראל מתנוסס שם. שישו ושמוחו בני מעי.
אני מאחל לטוענים כך, שהצדק יהיה עמם. סוריה מתונה
ורודפת שלום, חזון אחרית הימים.

אבל יש גם סברה אחרת. סוריה ומצרים נפגשות באמצע
הדרך, או גרוע מזה, מצרים, המחפשת חזרה לראשות העולם
הערבי, צועדת לקראת סוריה.

האמת ניתנת להיאמר, כי אין לנו שום סימן לסתור את
טענות הפסימיסטים. פרט לדגל ישראל בקהיר — זה משהו,
יוקרה שעלתה לנו ביוקר רב, אדוני השר — איננו רואים את
המצרים ממהרים לקיים את השלום שהביא להם את סיני.
התעמולה הממשלתית בתקשורתם ארסית כמו ב"שטירמר",
כתמיד. הסחר לא התפתח. אתמול נעצרה יכטה ישראלית וטרם
הוחזרה. זאת אחרי מעשי שוד ורצח רבים. אכן, יחסי שכנות
טובים. העיקר שאנחנו בסדר וקולטים את אנשי אש"ף של
מחנה-קנדה בתום אימוניהם.

יש שם בעיה קשה לא פחות אשר לצידור עצמו. מכונות
שחברי הכנסת דיברו עליהן, המכונות האלה ישנות ומיושנות
ואינן עונות על הדרישות של התלמיד היום. הן טובות
לגרוטאות או למודיאונים. אי פעם השתמשו במכונות כאלה.
היום הן לא מתאימות כלל למודרניזציה, לטכנולוגיה. יש מקום
להחליף אותן. לכן ררוש תקציב מידי להחלפת המכונות
האלה. המכונות האלה לא עוזרות לתלמידים. אם תלמיד, בוגר
בית-הספר הזה הולך לעבוד באיזה מפעל, מה שהוא למד לא
יעזור לו במפעל. אני מבקש לדאוג גם לקניית ציוד חדש
במכניקה. תודה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
יש מקום להכניס ציוד, אין תקציב לכך. נחמה קטנה תהיה
אם אנדי לך שגם בירושלים תמצא מקומות — לא כאלה
בדיוק, אינני יכול למדוד בדיוק. בתי-ספר רבים אינם מצוידים
כפי שצריך. רק לפני 5-4 שנים מצאתי שהציוד הטכנולוגי
בבתי-ספר מפגר בין 10 ל-12 שנה אחרי הציוד הנדרש. זה
תהליך מתמשך מאוד ויקר מאוד. כרסמת בינונית אחת עולה
כ-50,000 דולר. שמעתי מספרים, אינני בקי במכונות הללו,
אבל — מספרים אגדתיים.

החלפת הציוד תיעשה בהדרגה. כאשר ניגש לכניית
בית-הספר החדש, אני מקווה שיעשה גם מאמץ לפתור גם את
הבעיה של הציוד. כרגע זה זו עזרה ראשונה, שיפוצים.
אני-אפשר לכלול בתוך זה ציוד. בסכום הזה אתה תחליף
שתיים-שלוש מכונות ולא תוכל לעשות דבר. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, אנחנו חוזרים אחורנית והולכים קדימה — יחסי
מצרים-סוריה. יש לנו שמונה הצעות לסדר-היום — מס'
2190, 2197, 2198, 2201, 2203, 2219, 2240, 2242 ו-2247
מאת חברי הכנסת יואש צידון, יוסי שריד, מיכה גולדמן, יאיר
צכן, יגאל נאמן, יוסף עזון, יגאל ביבי, עובדיה עלי ואליעזר
מורחי. נא להקפיד על לוח הזמנים. חבר הכנסת יואש צידון,
בבקשה.

יואש צידון (צומת):

כבוד היושב-ראש, כבוד שר החוץ, כנסת נכבדה, לפני
חודשים מספר ביקר בארץ אחד העורכים של "נובויה ורמיה",
מר וגורצקי, אם אינני טועה, יסלח נא לי אם אני טועה בשמו.
זה היה לפני המהפכות. בשיחה שניהלנו שאלתי אותו, מדוע
זקוקה האימפריה הרוסית לחלק מפנילנד, לשלוש הארצות
הבלטיות, למחצית פולניה האורייגילית, לחתיכות
מצ'כוסלובקיה ומרומניה ולחגורת מושבות. האם זה לשם
הגנת המולדת כנגד נאט"ו? הוא ענה בחיוב.

לקחתי מפה בקנה-מידה של 1 ל-1,000,000 של מוסקבה
וסביכותיה, כעת יש דבר כזה, וציריתי עליה את קווי מפת
ארץ-ישראל המערבית, כלומר ישראל. הרוחב היה פחות או
יותר זהה. משראה זאת, שאלתי שוב שאלה: האם אתם כה
לא-יוצאים עד כי זקוקים אתם לעשר ארצות או חלקים מהן
כדי להתגונן מפני אויב קטן ממדים מזה העומד מולי? האם
אתם מעריכים אותנו בעת ובעונה אחת כסופרמנים שלהם די

יכול להיות גם רע: תלוי מה יעשו היהודים. אנחנו איננו סטטיסטים פסיכים במורח התיכון, אם כי לפעמים אנחנו, להוותנו, תופסים כך את תפקידנו.

גם לא כל כך הבנתי, אם כי הדברים אינם נאמרים כאן בפעם הראשונה, מה בעצם הטענות שיש לנו לשלום עם מצרים. השאלה היא, איך מסתכלים על השלום עם מצרים, והשאלה היא גם, מה זוכרים מנאכלים של סאדאת כאן, במקום הזה, כאשר עמד ונשא את דבריו.

אין צורך לומר, שמצרים היא מתווכת של אש"ף, סאדאת עמד כאן ואמר במפורש, שהשלום עם מצרים איננו אלא מכבד. הוא איננו יכול לעמוד ברשות עצמו ובפני עצמו, ולא יהיה שלום כולל במורח התיכון אלא אם כן תקום מדינה פלשתינית עצמאית. זו ההשקפה המצרית העצמאית, ואינני מכין על מה קובלים כאשר מדובר בשלום הדרדרי בינינו לבין מצרים. השלום הזה עמד במבחנים אדירים, ואם אני מופתע ממשוה כאשר הדברים אמורים בשלום הזה, אני מופתע דווקא מיציבותו ומחוסנו. קודם כול, עושה השלום הלך לעולמו בנסיבות טרגיות ומסוכנות לשלום. הסכם השלום עם מצרים התגבר אפילו על מלחמת לבנון. הסכם השלום עם מצרים התגבר על פרובוקציות ישראליות רבות, כמו, למשל, התנחלויות. הסכם השלום עם מצרים התגבר על האינתיפאדה, אלא אם כן השלה משהו את עצמו, שכאשר סאדאת בא לכאן כדי לכוון שלום בינינו לביןם הוא גם החליף את האוריינטציה של המדינה החשובה, המובילה והבכירה בעולם הערבי, מאוריינטציה לעולם הערבי לאוריינטציה בלעדית לישראל.

מאז הסכמי קמפ-דייוויד ומאז הסכם השלום בינינו לבין מצרים התרוצצו בעולם הערבי שתי אסכולות עיקריות, התגוששו ביניהן, התחרו ביניהן. בראש האסכולה האחת עמדה סוריה, שגרסה שאת היחסים עם ישראל צריך לכלכל ולנהל אך ורק באמצעים כוחניים. בראש האסכולה השנייה עמדה מצרים, שחשבה שאת היחסים עם ישראל צריך לנהל ולכלכל בדרך המדינית.

כאשר מתחדשים עתה היחסים בין סוריה לבין מצרים בדרך שבה הם מתחדשים, אין שום ספק שאסכולה אחת גברה וניצחה. ידה של האסכולה המדינית היא — לפי שעה, אני מוכן להודות — על העליונה. זהו ניצחון גדול לאסכולה המדינית, למצרים. ניצחון גדול לשלום, והייתי אומר ניצחון גדול גם לנו.

לא זו בלבד שמצרים לא הפנתה עורף לשלום כאשר היא מחדשת את היחסים שלה עם סוריה, היא נמצאת עכשיו בעיצומו של תהליך מדיני, שנועד להרחיב את הדרך המדינית ואת דרך השלום. ניצחונה של האסכולה המדינית הוא לפי שעה שלם, כי לא רק סוריה עושה את שהיא עושה עכשיו, אלא גם מדינות ערביות נוספות, שנחשבו תמיד למדינות הרדיקליות ביותר. למשל, המשטר המרקסיסטי של דרום-תימן גם הוא מחפש עכשיו מסילות אל איצות-הברית. מנגיסטו, גם הוא בעל שיגינות מרקסיסטיים בעבר, משנה אף הוא את מדיניותו, וגם לוב כבר איננה כנראה מה שהייתה.

אני רוצה לשאול ולהבין, מדוע הולך בעצם אסאד עכשיו לקהיר, כשמבחינות מסוימות זה יכול להיות בשבילו אפילו כמו הליכה לקנוסה. התשובה היא, שאסאד פשוט מבין באיזה עולם הוא חי. אני רוצה לשאול, מה, לפי הערכתנו, או, מה, לפי דעתנו וידיעתנו, מבין אסאד כאשר רגליו עומדות בשעריו של העולם החדש, או העידן החדש. ראשית, חאפז אל-אסאד שמע והבין את שאמרו לו הסובייטים כאשר הם השמיעו חזור

בתהליך הקרוי תהליך השלום, מצרים היא נושאת דברו של אש"ף, ושל אש"ף בלבד, לא מתווך הוגן ולא מתווך כלל. אולי היא מתווך בין אש"ף לסוריה, בעזרתנו כמובן. אם מאגרי המידע לא הטעונו, כ-50 סעיפים, תת-סעיפים, נספחים והבנות אשר בהסכם השלום במתפרים בהתמדה על-ידי מצרים, מדוע אפוא נניח, שמצרים היא שתמתן את סוריה עד כי זו תבוא לשולחן הדיונים וחיוך של רצון טוב על פניה?

דבר נוסף: סוריה איננה רוצה במדינה פלשתינית בטענה ששטח ארץ-ישראל, כשטח לבנון, הוא שטחה. נניח שיפקוד אותנו האסון וממשלת ישראל, אולי בראשותו של השר ויצמן — ממשלת אחדות לאומית, כמובן — תגיע להסכם עם ערפאת ותקים מדינה פלשתינית. ישב עראפת על משכן כבודו בירושלים: יבוא שליח סורי, יכריז עליו כבוגד ויקצר אותו בראש וימליך במקומו את אבר-מוסא או את ג'ורג' חבש או את ג'יבריל. מה אז? סורים ברמאללה ובטול-כרם.

לסיכום, לשמחים בטרם עת על האירוע "ההיסטורי" של התקרבות מצרים — סוריה, לטוענים שטוב הדבר ליהודים, אני מאחל שיהיו צודקים. אבל חושש אנוכי מאוד, כי על סוריה לדלג על כמה משוכות בטרם תגיע עמנו לשלום של אמת, ולא תביא עלינו שלום אמת. עליה להבין ולהצהיר ברבים, כי מדיניותה כעבר היא זו שאילצה את היהודים לתפוס את רמת-הגולן ולשבת בה לצמיתות, ושהיא מסכימה לכך. עליה להצהיר, ולהתכוון לכך, שהיא מושכת ידיה מתביעות כלשהן לגבי שטחן של לבנון וארץ-ישראל. עליה לפעול להורדת רמת החימוש באזור, בעיקר חימוש לא-קונבנציונלי וחימוש חוקפני. לבסוף, עליה לומר באופן רם וברור, כי היא מכירה בזכות קיומה של מדינת ישראל בגבולות הכוללים את הגולן, ולפעול להוכיח שאשר בפה, גם בלב.

לכל אלה אין מצרים נחוזה, היא גם לא עוזרת. אם תעשה סוריה צעדים כאמור לעיל ואם לאו, חייבת ישראל להביא בחשבון בתכנוניה את האפשרות הגרועה ביותר, אשר היא, לצערני, הסכירה באזורנו: אחרת, תחזור על תרגיל אוקטובר 1973.

הרי ידוע לכולנו, שהדבק המחזיק את הפן-ערביזם יחד, הגורם היחיד המאחד את הערבים, הוא כינתיים האביה לישראל. אחד הגורמים העיקריים לחילוקי הדעות ולאביה בין-ערבית הוא משאומתן עם ישראל. וכאן מדובר בצעד מאחד. על כן יש כאן חומר לחשב ולמחשבה.

זה יותר מעשר שנים קיים שקט מוחלט בגבולות עם סוריה, שלא כגבולות עם מצרים. שקט זה הוא תוצאה של הרתעה, והרתעה בלבד. ההרתעה, הערכות לשלום מאז ומעולם ככל העולם, חייבת להישמר מכל משמר. היא תמשיך לקיים את השקט המיחול עד שהשתלחו מחדש של עם ישראל בארצו תגליר ולא תוחיר צלחת, ו/או עד שהמוקרטיה תשלט בארצות ערב והשליטים הטוטליטריים, הנשכרים ממצב המלחמה, ימוגרו. מצרים, משענת קנה סוף רצון מעמק הנילוס — אל נמהר להוסיף לה מעמד ויקרה מתוצרת הארץ. תודה.

הי"ר ד' תיכון:

תודה, ובמיוחד על כך שעמדת בלוח הזמנים. באותו נושא — חבר הכנסת יוסי שריד, במסגרת של עשר דקות. אני מקפיד הפעם הזאת, כי לא נגמור את הדיונים היום.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני הישיבה-ראש, עמיתי חבר הכנסת יואש צידון העלה בראשית דבריו את השאלה, האם חידוש היחסים בין מצרים לבין סוריה הוא טוב או רע ליהודים. אני אומר שזה טוב, זה

אם תפקע סבלנותה של ארצות-הברית, והיא עלולה לפקוע בקרוב — אנהנו שומעים את הקולות של קוצר הרוח והמיאוס העולים עכשיו מושינגטון חרשים לבקרים — לא יהיו לנו בעלי ברית אחרים. אז נעמוד לבדנו מול קואליציה ערבית מקיר אל קיר. עכשיו, וזה טוב ליהודים, זו עדיין קואליציה שמוכנה להמשיך ולהתקדם בדרך המדינית, אין בכך שום ספק. אבל, אם תיבלם, חס וחלילה, ההתקדמות והתהליך המדיני ייקלע למבוי סתום, הקואליציה — כן, זו יכולה להיות ההתפתחות הרעה — הערבית הזאת עלולה ליהפך לקואליציה של מלחמה. אם כך יהיה, יצחק שמיר יהיה האשם העיקרי במלחמה הבאה שתהיה נוראה מכל קודמותיה. אבל, אני באופן אישי אינני מוצא באשמה המוגדרת הזאת אפילו פחות מחצי נחמה.

ה"יו"ר ד' תיכון:
תודה. באותו נושא — חבר הכנסת מיכה גולדמן, ואחריו — חבר הכנסת יובל נאמן.

מיכה גולדמן (המעריך):
אדוני היושב-ראש, חברי, חברי הכנסת, עשור לאחר קמפ-דייוויד הצליח מוכאק להשיג את מה שקודמו סאדאט לא העז לחלום עליו. שלום עם ישראל מחד גיסא, יחסים דיפלומטיים עם כל העולם הערבי מאידך גיסא, ובכלל זה היריבה הראשית, סוריה.

עם כואו של סאדאט לירושלים לפני 12 שנים היה זה, כזכור, חאפז אל-אסאד אשר נשא את דגל המאבק ב"בוגדים בעניין הערבי". כל מדינות ערב הלכו אז בעקבותיו וניתקו את היחסים עם מצרים. לפני שנתיים, כפסגת מדינות ערב ברכת-עמון, נפרצו הבקיעים הראשונים שהציב אסאד בין מצרים לעולם הערבי. אויבה המושבע של דמשק, נשיא עירק סדאם חוסיין, והמלך הירדני ביקשו להשיב את מצרים לליגה הערבית. והנה עכשיו, נסגר מעגל, כאשר מחגשמת נכואתו של הנשיא סאדאט, שאמר בזמנו, כי לא מצרים תחזור לחיק העולם הערבי, אלא העולם הערבי הוא זה שיחזור אל מצרים.

אין לי כל ספק, שמנקודת מבטה של מצרים, זהו ניצחון לקו המדיני שהיא נקטה כעת חתימתו של הסכם השלום עם ישראל.

נכון, מבחנה של מצרים יהיה, קודם כול, בסילוק ההשפעה הקנאית הדתית הטרוריסטית האירנית בדמשק. נוסף על כך תימדד השפעתה של מצרים על סוריה בהקטנת מעורבותה של סוריה בלבנון.

ראש הממשלה אמר בכנס של פעילי מפלגתו, כי מה שעשתה קהיר יש בו צעד לביטול מחויבותה להסכמי קמפ-דייוויד: אולי לא חשב ראש הממשלה על האפשרות, שבהזדחלותה של סוריה למצרים קיבלה סוריה למעשה את הסכמי קמפ-דייוויד בצורה עקיפה.

כולנו זוכרים מה הולידה ברית מצרים-סוריה ב-1973, אך יש ספק גדול אם מצרים מעוניינת היום בסוריה חזקה.

כנראה, לנשיא הסוריה היו כמה סיבות טובות לסיים עכשיו את החרם שהטיל על מצרים אחרי קמפ-דייוויד. חידוש היחסים עם מצרים מאפשר לסוריה לחזור למרכז העשייה הבין-ערבית ולהוציא אותה מכדידותה ומחידררות מעמדה בעולם הערבי. כל נשכח, שהעירקים, יריביה המרים והמושבעים של סוריה באגף המזרחי, סוגרים חשבונות עם אסאד, שתמך באירן של חומייני כעת מאבקה האכזרי עם עירק. התוצאה הישירה היא כמות הנשק העירקי, המגיע ללבנון ומכוון נגד הסורים.

והשמע, שהוא בעצם צריך לשכוח מחלום האיוון האסטרטגי שלו עם ישראל. הם חזרו ואמרו זאת, והוא הבין. אספקת הנשק הסובייטית, אולי בניגוד לידיעות המופצות כאן, היא בירידה: האספקה הזאת פוחתת ועוד תפחת כהנה וכהנה.

שנית, וגם זאת הבין חאפז אל-אסאד: אסאד ראה את האמריקנים ואת הסובייטים מגיעים להבנות מרחיקות-לכת ביניהם, והוא הבין שלא ירחק היום וההבנה הזאת לא תפסח גם על המזרח התיכון.

שלישית, חאפז אל-אסאד הבין, כי כאשר אין עימות בין-מעצמתי פוחתת חשיבותה של סוריה לרוסים כמאחו אסטרטגי במזרח התיכון, והשקעותיה של רוסיה במאחו הרופף הזה יפחתו בהתאמה.

רביעית — וגם את זה הבין חאפז אל-אסאד — הוא ראה את המעצמה שלו מתבוססת בבעיותיה הקיומיות הקשות, הנוראות אפשר לומר, ואין היא עוד משענת קנה נאמן כשהיתה.

חמישית, הוא ראה את המעצמה שלו באין-אונותה לשלוט בהתפתחויות בחגורת הביטחון שלה. אתה דיכרת על חגורת הביטחון. כבר אין חגורת ביטחון. אם אין ברית-המועצות מקרינה כוח והשפעה על הקרוב לה, חייב אסאד לשאול את עצמו, אם היא תקרין כוח והשפעה על החוק ממנה. אם על כורחה, אולי בליט ברירה, היא אדישה כל כך למה שמחרש בגבולה הקרוב, האם באמת יעסיקו אותה בעיותיה ומצוקותיה של סוריה הרחוקה באופן יחסי?

שישית, אסאד הבין שהעומות בין שתי המעצמות הסתיים — כך זה נראה עכשיו — ולא יהיה אפשר עוד לתמרן או לשחק בין שתי המעצמות האלה. פשוט אין משחק, אין "שפיל". אי-אפשר לנצל חדרות של מעצמה אחת כדי לסחוט ממנה או לקבל ממנה עוד תמיכה וסיוע.

שביעית, אסאד הבין שהמעצמה הדומיננטית עכשיו בכל העולם כולו, ובכלל זה גם במזרח התיכון, היא ארצות-הברית, וצריך לחפש דרך אליה ולפתוח אליה צוהר. הוא פותח את הצוהר הזה באמצעות מצרים.

שמינית, הוא הבין שהעולם כולו מצפה עכשיו ליותר פתיחות וגמישות ואין לו עוד סבלנות לעיקשים ולסרכנים. יש עכשיו נורמות חדשות של הסתגלות בעולם.

תשיעית, וזה העיקר, חאפז אל-אסאד הבין, שעוד מעט תיפול עליו בדידות מסוכנת ומוכרחים לחפש ברית חדשה או בריתות חדשות.

אסאד, רבותי, הוא אדם חכם. לפי ניסיונו, מציאותו, הרואה את הנולד, הוא כבר הבין מה שיצחק שמיר עדיין מסרב להבין. העולם החדש מתנהל על-פי כללי משחק חדשים. מי שימשיך לשחק על-פי כללי המשחק הישנים של המלחמה הקרה הוא זה שיפסיד.

מצבה הגיאוסטרטגי של סוריה עדיף וטוב משלנו לאין שיעור. לסוריה יש לפחות עמדת נסיגה, fall back position, לברית שלה עם ברית-המועצות יש ברית חלופית עם העולם הערבי. לנו אין fall back position ולנו אין עמדת נסיגה, כי אין לנו ברית חלופית. אם הברית שלנו עם ארצות-הברית תופר, נישאר לגמרי לבדנו.

לשמיר, כאמור, יש תפיסה אטית מאוד, הייתי אומר: הצתה מאוד מאוחרת. הוא — כך זה נראה עכשיו — מוביל אותנו אל הבדידות המוחלטת והמסוכנת.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):
לא חשבתי שהתור שלי יגיע מוקדם כל כך. אני עדיין עסוק
בשיפוץ הנאום שלי.

הי"ר ד' תיכון:

אתה רואה, יש תפנית. בתחילת השבוע כולם נאבקים.
בסוף השבוע, כשהנושא מגיע לדיון, נעלמים.

עובדיה עלי (הליכוד):

— — —

הי"ר ד' תיכון:

מה אני יכול לעשות? לא אני הוא שמזמין את התקשורת.
בבקשה, חבר הכנסת ביבי.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני השר, בנושא
חידוש היחסים בין סוריה לבין מצרים רבים הם הפרשנים. בין
הניתוחים והטענות שמעלים שמענו כאן גם חברי כנסת
האומרים, כי ראוי לזכור שסוריה, על אף מאמציה האדירים,
רחוקה מאוד מלהגשים את הדוקטרינה של האיזון האסטרטגי
בינה לבין ישראל. יש המפליגים וטוענים, כי הקשיים
הכלכליים מכית הם הגורמים לצורך באיחור ובהכנה; יש
המדגישים את המעורבות של סוריה בלבנון, את הבידוד הסורי
בקרב האומות הערביות; יש האומרים, שהעדר גיבוי סובייטי
ליוזמה צבאית מעמיד בספק את יכולתם של הסורים לכבוש
את רמת-הגולן בכוח הנשק.

אני חושש מאוד מההרגשה הזאת, שמשרים על העם,
שלוסרים יש בעיות כלכליות, אין להם אופציה כלכלית,
הסובייטים נגדם, זה לא מעניין עכשיו את האומות ואין ויכוח
בין גושים.

נאמנים עלי דבריו של שר הביטחון יצחק רבין כקבינט,
כפי שפורסמו בעיתונות, שהוא חושש מאוד מההתעצמות
הסורית הנמשכת ומהאינטסיביים הנמשכים, למרות
כל התחזיות ולמרות כל הפרשנויות, מדי יום ביומו.
הפרשנויות והתחזיות האלה, שמשמיעים אותן גם מנהיגים וגם
פרשנים שונים, גרמו אולי לכך שהססמה הפופולרית יותר
בשבוע האחרון היתה: לקצץ בביטחון ולהוסיף לביטחון
הסוציאלי. אני חושב שזו האשליה המסוכנת ביותר שיכולה
להיות, שנגיע להרגשה של פעמי משיח — המעצמות כבר לא
נלחמות, מדינות ערב כבר מתחבקות, שלום על ישראל יקרב
וכבר לא צריך צבא גדול ולא צריך ביטחון בממדים של היום
ואפשר לקצץ בו לצורך הביטחון החברתי, לקליטת עלייה,
והכול יבוא על מקומו בשלום. אני חושב שאין סכנה גדולה
מזו.

אבל, גם אם נניח שהסורים נטשו את האופציה הצבאית,
האם הם ישתקו? בקרוב יתחבק ערפאת עם האריה, עם אסאד,
והוא יחכה בשקט לפתרון שהוא מחכה לו מאז קמפ-דייוויד.
הפתרון המצרי של "אף שעל" לגבי השטחים שידרוש להחזיר
כיהודה ובשומרון, ולאחר מכן הוא יצא לקבל את
רמת-הגולן.

חבר הכנסת עובדיה עלי, אתם מפריעים לאיש הגליל?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

חבר הכנסת ביבי, אנחנו מדברים על נושא הנוגע גם לך,
חוק הגליל.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

ההבדל הוא, חבר הכנסת גולדשטיין, שבעוד שלוש-ארבע

גם הכלכלה הסורית גורמת לנדודי שינה אצל הנשיא
הסורי. קופת המדינה ריקה ומדולדלת, והסורים זקוקים
בדחיפות לאותו סיוע כספי שנהגו לקבל מהעולם הערבי בימים
עברו.

אבל, בעיית הבעיות של הנשיא הסורי אסאד באה מן הרוח
הנושבת מהקרמלין. אין זו רוח חמימה: במיוחד לאחר שנים
של יחסים קרובים עם מנהיגי ברית-המועצות נתקל חאפז
אל-אסאד לראשונה במנהיג מסוג אחר בדמותו של גורבצ'וב,
אשר מבחיר לו חד וחלק, שאין פתרון צבאי לסכסוך במזרח
התיכון. בכך הוא מונע ממנו פיתוחה של יכולת צבאית שתאיים
על ישראל, ואת הניסיון לשלוט בנושא הפלשתיני עלידי
התיוזה, שבעיית הפלשתינים תבוא על פתרונה באמצעות
ניצחון ערבי מכריע על ישראל בשדה הקרב.

כל עוד עמדה ברית-המועצות מאחורי דמשק, היו גורמים
פלשתיניים רדיקליים, אשר העדיפו לחכות לפתרון הסורי
במקום להתפטר.

הרוסים מצדם יוכלו לטעון, ובצדק, שהם אלו שילחצו על
דמשק לזנוח את המירוץ להשגת האיזון האסטרטגי עם ישראל,
ולכן גם להם מגיע תפקיד חשוב כיישוב הסכסוך במזרח
התיכון. אין ספק, לפיכך, שקיים חשש גדול אצל אסאד,
שברית-המועצות תיוסס מהלך מדיני שלא על-פי הקונצפציה
הסורית אלא בהתאם לשינויים המתחוללים בברית-המועצות
עצמה ובמדינות מזרח-אירופה בכלל.

עלינו להבין, שכל קידום נוסף בתהליך השלום מצד
ישראל עם הפלשתינים יאלץ את אסאד לקדם את האינטרסים
של סוריה בדרכים מדיניות. אסאד מבין היטב, שהוא עלול
לאחר את הרכבת ולהישאר מחוץ לתמונה. לכן הוא נאלץ
להתאים את עצמו, אומנם באטיות, למצב החדש במזרח
התיכון.

הנכונות הסורית בבלוע את הגלולה המרה ולהסכים
לחידוש הקשר עם מצרים מעידה על מצבו, כי אם אינו יכול
לאויבו, מוטב שיצטרף אליו. התמורה היא עליית קרנו
הבין-לאומית והצגתו כשותף מלא למזנה הערבי, המוכן
ומבקש למצוא פתרון מעשי לסכסוך באזור.

אם, חלילה, לא נמשיך בקידום תהליך השלום ונשים
מכשולים וחישוקים על ההצעות האמריקניות, ייתכן שתחול
במחנה הערבי תזוזה לכיוון הקו הקיצוני, שסוריה מעוניינת
לבטאו, ואז יצאו בוודאי הסורים כשידים על העליונה, תוך
הצלת כבודו האבוד של חאפז אל-אסאד. מחד גיסא, במקרה
כזה לא יהיה קשה לאסאד לשכנע את העמיתים הערבים
החדשים-הישינים, כי הדרך להסיג את ישראל היא באמצעות
הכוח, ומאידך גיסא, ייתכן שגורבצ'וב יאמץ את תפיסתו של
אסאד בדבר הצורך הסורי באיזון אסטרטגי עם ישראל, ולפיכך
כלי הנשק שהסובייטים אינם מוכנים לספקם היום לסורים —
ייתכן שהם יסיכמו לספק אותם בעתיד.

מצרים אף היא תהיה בכעיה קשה מאוד מצד חוגי
האופוזיציה בקהיר, שלאורך כל הדרך ראו בשלום עם ישראל
מחיר יקר וקשה, והגורע מכול: העולם כולו יפרש זאת כאילו
אנחנו סרבני שלום.

הי"ר ד' תיכון:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יובל נאמן. באותו
נושא. הוא איננו באולם. רשות הדיבור לחבר הכנסת יוסף עזרן
— גם הוא איננו באולם. רשות הדיבור לחבר הכנסת יגאל
ביבי, בבקשה. רבותי, אלה שאינם לא יקבלו את רשות הדיבור.
אני מוחק את השמות מהרשימה.

לעשות. היות שיש כאן כמה חברי כנסת מהליכוד, אני רוצה לומר לכם בהודמנות חגיגית זו, שאני לא אשכח את המחזה. הרב לוי, אני אומר להם משהו.

מדרכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

חבר הכנסת ריבלין, אני רוצה לומר משפט אחד: ועכשיו זה יחזור אולי בחקציב המדינה הבא. כשעמד כאן שמעון פרס לפני שנה — וישבו כאן שמיר ורוב השרים שלכם — ואמר ארבע פעמים או חמש פעמים, שאין תקציב להתנחלויות, אין תקציב להתנחלויות, כל השורה הזאת ישבה ושקעה. ודווקא אלה השקולים, המתונים, ישבו ודאגו, שכן יהיה כסף להתנחלויות, בחוכמה, בשכל, בלי הצהרות בומבסטיות. לכן אני מבקש, אל תחלק ציונים.

לסיום, אני רוצה לומר: רבותי, אין ספק שחלים שינויים במזרח התיכון. הגישה הזאת של דיפלומטיה נכונה וחוכמה מצד מדינות ערב תצריך שיקולים נכונים אצלנו. עלינו גם לומר, שאנחנו רוצים שלום, ולהרגיש את הנושא הזה. אנחנו צריכים לדבר הרבה על שלום, לעבוד בחוכמה, לעבוד עם שכל. לכן אני חושב, שצריך יותר אחרות בממשלה. הממשלה צריכה להופיע בהסכרה — דווח מבקר המדינה מדבר על ההסכרה שלנו בעולם — וחייבים לדבר הרבה על השלום ועל יוזמת הממשלה, וליוזם דברים בנושא זה. כי אם לא נדבר ולא נעשה ולא נפעל בחוכמה, אנחנו נפסיד את המערכה הפוליטית. כי המצב במזרח התיכון השתנה, חייבים לקרוא את המפה בצורה נכונה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה לחבר הכנסת ביבי, חבר הכנסת עובדיה עלי, בבקשה.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני ימים אחדים, במהלך דרמטי ולאחר ניתוק של 12 שנים, חידשו סוריה ומצרים את היחסים הדיפלומטיים ביניהן. דומני שהתרחשות זו לא זכתה להתייחסות הראויה לה, אולי משום שבמקביל התחוללו התרחשויות גדולות במזרח-אירופה, בגרמניה ובחלקים אחרים של עולמנו, או אולי בשל התייחסות ממעיטה לאירוע עצמו.

מכל מקום, אני סבור שעלינו לתת את הדעת לעניין זה ביתר רצינות ולבודקו מכל פן וצד. כי אליבא דירי זה אחד מההלכים המשמעותיים ביותר שאירעו באזורנו באחרונה, ויש לבחון את המהלך הזה בפרמטרים אחדים. ראשית, פרמטר היחסים שבינינו לבין מצרים: מה המשמעות של המהלך הזה בקשר ליחסים האלה, ליציבותם של היחסים בין מצרים לישראל? יש לבחון את המהלך הזה במישור הפן-ערכי: האם זה יביא לאיחוד ערבי, ומתן המשמעות הביטחוניות של אפשרות כזאת ביחס לביטחונה ולמעמדה של מדינת ישראל? יש כמוכן לבחון את המהלך הזה במישור של היחסים בינינו לבין סוריה.

אדוני היושב-ראש, חידוש היחסים בין סוריה לבין מצרים אינו אקט נקודתי, אלא הוא שיאו של תהליך, ושומה עלינו לראות את התהליך ואת משמעותו. לפני 12 שנים ניתקה סוריה את יחסיה עם מצרים בשל בואו של אנואר סאדאת לישראל. אז נשבעה רמסק, ונשבעו שליטיה, שהם לא יחדשו את יחסיהם עם מצרים לעולם, אלא אם תחזור בה מצרים ממהלך השלום. והנה עתה, אן 12 שנים לאחר הניתוק, הולכת סוריה ומחדשת

שעות אני אשב במרפסת שלי, אראה את האורות בגולן, ואוכל גם להרהר בנושא הזה ולחוש אותו יותר. לצערנו, נוכח ההתפתחויות, הנושא הזה אולי לא כל כך אקטואלי עכשיו. אולי הוא יהיה בעתיד אקטואלי קצת יותר.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אל תגיד "לצערנו". תלך תמיד עם הליכוד, ואז לא תצטרך לחשוש.

מיכה גולדמן (המערך):

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

אני לא רוצה לדבר על הליכוד, אבל תאמין לי, שלא רציתי להפריע לשר מילוא — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

חבר הכנסת ריבלין, אינני רוצה להיכנס עכשיו לוויכוחים בנושא ליכוד-מערך. אינני אוהב לדבר גבוהה-גבוהה ולהצהיר הצהרות בומבסטיות, ולא רציתי להפריע לשר רוני מילוא, שענה כאן על ההצעה בדבר ביטול החוק האוסר שיחוח עם אש"ף. אבל כדאי היה לשים לב לדקויות בדבריו כשאמר: רבותי, הם רוצים את כל ארץ-ישראל. מה השתמע? השתמע שיש לו מדרגים על פשרה אחרת, היינו חושבים. הוא אמר: הם רוצים את ירושלים. אתה יודע מה? מי שיש לו אוזניים רגישות לדקויות מרגיש שגם בשורותיכם — חסלח לי, חבר הכנסת ריבלין — אותו להט — — —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת ביבי, הנושא הוא מצרים-סוריה. לא נחזור אחורנית לתחילת היום.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

לא רציתי להתפזר לדברי השר רוני מילוא.

קריאה:

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

אין שום ספק שסוריה תכניס, בחוכמה, את ישראל למלכודת, ואנחנו חייבים להיערך כבר היום לנתונים החדשים, ויש מציאות חדשה במזרח התיכון. וצריך להיערך לקראתה בחוכמה, אבל כמה מנהיגים כבר התבטאו — קראתי את המאמר של מוטה גור: הוא כבר חילק את המזרח התיכון. הוא אומר: נחלק את לבנון לסוריה, ניתן לה לעשות מה שהיא רוצה. הוא כבר מחלק את לבנון, והוא אומר שהם יעזבו אותנו לנפשנו בגולן.

אינני חושב שמדינת ישראל היא המעצמה החדשה בעולם. היכולה לחלק את לבנון לסוריה ואת הגולן לישראל בתמורה. אני חושב שהמנהיגים שלנו צריכים להיות זהירים ורציניים קצת יותר ולא להצהיר הצהרות.

ראובן ריבלין (הליכוד):

יש תקווה לאחרית הימים.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

הבעיה היא, שיגאל ביבי ואנשי המפד"ל הם אנשים מעשיים ואינם רגילים לדבר בהצהרות בומבסטיות. הם רגילים

השאלה היא, מה אנחנו צריכים לעשות. לדעתי, על מדינת ישראל להיות עם אוזניים כרויות. לשמוע גם את הדקים שבצלילים המגיעים מסוריה. להיות עם היר על הדופק. ולנצל כל רגע של חסר שמוזמן לפתחנו כדי לעשות שלום.

כמדומני, אנו מצויים כיום באחד מרגעי החסר שזמנת ההיסטוריה רבת-התפוכות של המזרח התיכון. ואנו מצויים לנצלו.

חידוש היחסים בין סוריה למצרים יש בו יותר טובה מרעה עבור ישראל, וגם עבור יהודי סוריה. אסירי ציון, שצריכים לעמוד לנגד עינינו ככל שלב ושלב בדיאלוג שיהיה, אם יהיה, עם הסורים.

אם הוספתי "אם יהיה", זה על-מנת לומר גם, שאינני מעלים עין גם מפניה האחרות של סוריה — פניה האלימות, הפנים הכוחניות של-המדיניות הסורית, של המנהיגים הסורים. אזכיר מאמר בביטאון עובדי המחקר של רפ"ל, המספר כי סוריה משקיעה מאמצים ניכרים בתחום המחקר והפיתוח הגרעיני. היא מתכננת לבנות לא פחות משישה כורי כוח גרעיניים, בהספק כולל של 6,000 מגוואט ובהשקעה של 3.6 מיליארדי דולרים. זהו בנושא פיתוח כוח גרעיני עם כל המשמעותות שלו לביטחונה של ישראל. לכן, במקביל ובצד הצורך בפתח לשלום, חייבים לזכור כל העת את האפשרות השנייה, של אלימות סורית.

אדוני היושב-ראש, פטור בלי דברי תורה אי-אפשר, ואני מבקש שנהג כיעקב אבינו, כפי שיעקב נערך לקראת עשיו. למפגש שהיה בין יעקב לעשיו נערך יעקב בשלושה מישורים: דורון, תפילה ומלחמה. והרי יעקב הוא אנחנו, ועשיו היה משם. לכן עלינו להיערך לכל האפשרויות. מה שחשוב הוא לתת את הדעת על האפשרויות ולראות את ההתרחשויות במידה הראויה להן וברצינות הראויה להן.

היו"ר ד' תיכון:

תודה רבה. דיון מעניין, באמת מעניין. חבר הכנסת אליעזר מזרחי, בבקשה.

חבר הכנסת מזרחי, אמרתי: נאום מעניין. אסור לי לחוות את דעתי. יש לו השגות, לחבר הכנסת מזרחי, בבקשה.

אליעזר מזרחי (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חידוש היחסים בין מצרים לסוריה הפתיע לא מעטים מבין המומחים לנושא המזרח התיכון. גם האופטימים שביניהם לא צפו חידוש כה מהיר של הקשרים הדיפלומטיים בין שתי המדינות, שעד לפני זמן לא רב החליפו ביניהן האשמות הדדיות בכל נושא שעלה על הפרק. היה זה אסאד נשיא סוריה שנשבע כי לא יחדש את היחסים עם מצרים כל עוד מתנופף דגל ישראל בקהיר.

אולם, מי שעוקב אחרי דרכו המדינית של נשיא מצרים חוסני מובארק, שהצליח לחזור לעולם הערבי כמנהיג בלתי-מעורר, מבין שהדבר היה צפוי בשלב זה או אחר. כאשר הגיע לשלטון לאחר רצח סאדאת היתה מצרים מבודדת כמעט בעולם הערבי. רוב מדינות ערב ניתקו את קשריהן עמה. והיא ניצבה כמאושמת בהאשמה "הגוראה" של חתימת הסכם קמפ-דייוויד וקשירת יחסים עם ישראל. כיום, כאשר רוב מדינות ערב מתעלמות מ"החטא" המצרי של הסכם קמפ-דייוויד והיחסים עם ישראל, נוצר מצב הפוך. סוריה היא שנותרת בודדה באי-קיום יחסים עם מצרים, ולמעשה היא זו שנשארה בודדה בעמדתה.

את היחסים הדיפלומטיים עם מצרים. מוכן שהדבר אומר דורשני ומחייב בדיקה.

אדוני היושב-ראש, סוריה ובראשה אסאד אינה עושה דבר שאינו מחושב. מי שעוקב אחרי צעדי הסורים יודע זאת. גם כפעם זו נהגה סוריה בתכונה מנקודת ראותה. היא נהגה בריאל-פוליטיקה. כי הצעד הזה, כאמור, אינו מנותק ואינו נקודתי, אלא הוא חלק מתהליך.

סוריה היתה נאמנה לאמת שלה בעת ניתוק היחסים, כפי שהיא נאמנה לאמת שלה עתה, בעת חידוש היחסים. סוריה פשוט קוראת את המפה נכון. אסאד רואה, כיצד מוסקבה מסיטה את מרכז הכובד מהמזרח התיכון לאירופה. הוא רואה כיצד גורבצ'וב פותח דלתות ולא רק צהרים להידברות בין מדינות יריבות. ועוד מבין אסאד, כי מוסקבה לא תהא לו למשענת בעת צרה. כל זה ועוד הרבה ממה שעוד אפרט מביאים את אסאד להתפכחות ולריאל-פוליטיקה שהוא נוקט עתה.

ועתה ישאל השואל: וכיצד זה נוגע לענייננו? כיצד זה קשור בנו? ותשובתי — קשור גם קשור. כי מי שנוהג במהלך כזה מעיד על שינוי בחפיתו. ומותר להניח, אומנם כוהירות גדולה, אבל סביר להניח, כי כוונתו עשויה להיות כוללת יותר ומרחיבה יותר.

באחד הגיליונות האחרונים של השבועון המצרי "אוקטובר" נטען, כי סוריה הביעה נכונות להידבר עם ישראל. אישים רבים ואמינים מדווחים, כי באחרונה ניכרת תפנית בעמדת הסורים כלפי תהליך השלום. ושוב ושוב עולה השאלה: אם אומנם נכון הדבר, מהו סוד השינוי? והמענה עדיין לא שלם.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, דומני שבכרית המועצות מצויה תשובה חלקית לכך. כיום יודעים אנו במידה סבירה, כי הרוסים דוחפים את הסורים להתמתנות ולזניחת החלום של האיזון האסטרטגי שהיה במשך שנים רבות קו מנחה בתפיסתם הכוללת של הסורים. איתותים להתמתנות זו באים גם ממקורות נוספים: סירוס ואנס, שר החוץ האמריקני לשעבר, מוסר לאחר ביקור אצל אסאד, כי הוא הבחין בסימני מתיונות ובנכונות להשתתף בתהליך השלום אצל המנהיג הסורי.

ואם אבקש לסגור את המעגל שפתחתי בו, במשמעות חידוש היחסים בין מצרים לבין סוריה, אצטקט מדבריו של השגריר בסוני, שגריר מצרים בישראל. זה אמר לאחרונה: "מצרים רוצה לחזק את מבנה השלום ולהתקדם לקראת שלום כולל במזרח התיכון. כאשר חתמנו על הסכם השלום, לא התכוונו לשלום נפרד, בודד או חלקי. או התכוונה מצרים לשלום כולל במזרח התיכון".

אדוני היושב-ראש, עתה צריך לצרף פרט לפרט, חוליה לחוליה, ולנסות להגיע לשלום עם הסורים דרך מצרים. לא, אינני תמים שאינו רואה את הסכנות. אבל אני מאמין ואופטימי מטבעי, ולכן אני סבור שניתן לנצל את התהליך הזה העובר על אסאד, ששיאו קשירת יחסים עם מצרים, גם לפתיחת משא-ומתן לשלום בינינו לבין הסורים. יש לי יותר משמץ של חחושה, שיש לה על מה לסמוך, שכיום סוריה בשלה להידברות, וזאת בשל כל הסיבות שמניתי. ואפשר לעמוד כאן ולמנות את הבעיות הפנימיות ואת הבעיות הכלכליות, שבהן מתבוססת היום סוריה. אפשר למנות את הקשיים של אסאד עצמו בתוך סוריה ואת המשמעות וההשלכות לכלכלה של הסורים. אבל אסתפק כמה שאמרתי.

היחסים הדיפלומטיים ביניהן. תהליך חידוש הקשרים בין מצרים לבין מדינות ערב, ששיאו בחידוש הקשרים עם לוב ובכינון היחסים עם סוריה, הוא הישג למצרים. שלא נכונה לתנאי המוקדם שהציבו לה מדינות ערב. מצרים סירבה לבטל את הסכם השלום עם ישראל בתמורה לחידוש יחסיה עם מדינות ערב.

לאחר חתימת הסכמי קמפ דייוויד והמחיר חסר התקדים ששילמה ישראל למענם, קיווה העם בישראל שיחל תהליך של נורמליזציה בין יתר מדינות ערב לבין ישראל. עם חידוש הקשרים בין מדינות ערב לבין מצרים, צפינו שהדבר יביא להשפעה מצרית על שאר מדינות ערב לחדול ממצב הלוחמה, להכיר בישראל ולכרות עמה חווה שלום. לצערנו, דבר זה עדיין לא קרה. מדינות ערב ממשיכות במדיניות הסירוב ואינכונות לנרמל את יחסיהן עם ישראל.

לחידוש יחסי מצרים-סוריה נתלוו התבטאויות צורמות ביותר ממקורות סוריים. המעידות על כך שסוריה לא שינתה את עמדתה התוקפנית כלפי ישראל. ב-29 בדצמבר 1989, יומיים לאחר ההודעה על חידוש היחסים, התבטא פרשן רדיו דמשק, כי "ההתקרבות בין סוריה למצרים היתה תמיד אנדיקציה להישג או לניצחון ונשק יעיל מול התקפה עוינת. טבעי שלהתקרבות יהיו כמה משמעויות, והיא תיתקל במכלול אמצעי זהירות מצד אויבנו הציוני. האשליה שסוריה שינתה את שיקוליה היא טעות והטעיה. המפגש הסורי-המצרי הוא היבט חדש של העימות, הוא יחזק את האחדות, מסלק את הסכנה ומהווה הקדמה לניצחון".

בעיתון הסורי "תשרין" נכתב ב-1 בינואר 1990, ואני מצוטט: "יהיה אשר יהיה הסיוע שישלח ישראל תגבר ידה מלהחמור עם אומה ערבית, שהפוטנציאל הצבאי, הכלכלי והיצרני שלה מאוחד. החייאת הסולידריות הערבית והמפגש בין סוריה למצרים הם צעד גדול בכיוון זה".

בתודשים האחרונים חורש הקשר בין מצרים ללוב. חידוש קשר זה לא הביא לשינוי כלשהו בעמדתו של מועמר קדאפי כלפי ישראל.

עירק, המקיימת יחסים קרובים עם מצרים, ממשיכה בהתקפות שלוחות רסן כלפי ישראל. רק לאחרונה באו התקפות אלה לידי ביטוי בהתבטאויות שונות, בכלל זה מפי נשיא עירק, שהוא, וכן הנשיא אסאד, מכונה לאחרונה כפי רבים "צ'אושקו של המזרח התיכון".

לאחר ניסיון שיגור הטיל העירקי ב-5 בדצמבר 1989, נכתב ב-12 בדצמבר 1989 בביטאון צבא עירק "אל-קאדסייה", כי: "כאשר מתעוררת מדינה ערבית בתחום זה, ובעיקר עירק, שהייתה תמיד הקול הקורא לעימות עם הישות הציונית ולגירוש מהאדמה הערבית, הרי זה מהווה כוודאי איום מעשי על ביטחון ישות זו ואף איום על קיומה".

לעירק הצבא הגדול כמזרח התיכון ואחד הגדולים בעולם. זהו צבא עם נשק מתקדם, הנעזר בתעשייה צבאית מתקדמת. מדיניותה של עירק כלפי ישראל, אופי משטרה ועוצמת צבאה מחייבים את ישראל לגלות עירנות רבה. לצערנו, עד כה לא הביאו יחסיה הקרובים עם מצרים לשינוי בעוינותה כלפי ישראל.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, נראה כי בשלב זה לא התגשמו תקוותינו לשינוי בגישתן של מדינות ערב כלפי ישראל. גם חידוש קשריהן עם מצרים לא השפיע בשלב זה בכיוון הרצוי. נראה כי מדינות ערב השלימו עם אייכולתן

כל ההסברים הללו אינם משנים את העובדה הפשוטה, שעכשיו נוצר מצב חדש במזרח התיכון. זאת במיוחד לאור הידיעות כי מדינות ערב רואות בחידוש היחסים ביניהן מבוא והקדמה לריכוז כל המשאבים הערביים תחת קורת גג אחת לקראת מה שמכונה "חלום איחוד האומה הערבית". כדאי לשים לב להידוק היחסים בין ירדן ועירק, מצרים ואלג'יריה ומדינות אחרות, שבעבר היו יריבות קשות. הפסקת מלחמת המפרץ והקשרים שנוצרו בין מדינות אלו, אפילו עם לוב הקיצונית, מצביעות שוב ושוב על הקו המנחה של איחוד והשלמה בין מדינות ערב, שהיו יריבות, למען המטרה של איחוד האומה הערבית.

עם זאת, ברור שלסוריה לא חסרו מניעים וסיבות משלה לחידוש היחסים עם מצרים, כגון יכולתה של מצרים לגייס כספים, בעיקר מסעודיה, לקופתה הריקה של דמשק; האפשרויות העומדות בפני מצרים לפתוח דלתות בשביל סוריה בארצות-הברית ובאירופה; הרצון להקנות את האיום העירקי על דמשק; וכונתה שלא להישאר מחוץ לתמונת המשא-ומתן המדיני במזרח התיכון.

גם השקיעה ההולכת ומעמיקה של סוריה בכון הלבנוני הוסיפה משקל מסוים להחלטתו של אסאד לחדש את היחסים עם קהיר. אם נוסיף על כל אלה את העובדה, שאסאד הבחין בשינויים המתחוללים במזרח-אירופה והבין כי אין זה מובן מאליה שמעתה ואילך יזכה לתמיכה אוטומטית ממדינות אלו, הרי לנו סיבות טובות נוספות לרצונו לחדש את היחסים עם מצרים.

נשיא סוריה מקווה גם, כי מה שלא הצליח לעשות בדברי ריב ומדון עם מובאק יצליח אולי לעשות בדרך של שלום. הוא רוצה להרחיק ככל האפשר את מצרים מדרך השלום והמשא-ומתן עם ישראל. נראה כי הוא סבור, שחידוש היחסים קהיר-דמשק ייתן לו סיכוי טוב יותר לכך. נימוק זה מחזיר אותנו שוב אל החלום הערבי של איחוד וגייכוש הגוף הגדול, שייקרא "האומה הערבית המאוחדת". אחרי ככלות הכול, וכדי לעמוד בפני כל מבקר, סיבה זו טובה מאוד ותשכנע כל ערבי לתמוך בה.

השאלה היא, מה צריך לעשות נוכח שאיפות האיחוד של העולם הערבי, וכיצד עלינו להתייחס לבטית המתחדשת בין מצרים לסוריה, שבמלחמות בעבר איימה על ישראל ואף יצאה נגדנו למלחמה. המצב החדש שנוצר עתה במזרח התיכון מחייב את ישראל לעקוב אחרי המתרחש בעולם הערבי כדי להיות מוכנה לכל הפתעה. בתקופה זו, כאשר ההכנות למשא-ומתן המדיני עם משלחת פלשתינית הולכות וגוברות, יש לכן משנה חשיבות ועניין, ובפרט לאחר ששמעתי את דברי קורמי, חבר הכנסת עובדיה עלי, שהצהיר שגם הליכוד מוכן היום לשיחות שלום עם אסאד. השאלה שלי היא: על מה? תורה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רבותי, ישיב שר החוץ. בבקשה.

עובדיה עלי (הליכוד):

חבר הכנסת מזרחי שאל: על מה? על השלום.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת מזרחי שאל אותי כמה שאלות.

שר החוץ מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ביום 27 בדצמבר 1989 הודיעו מצרים וסוריה על החלטת ממשלותיהן לחדש את

היו"ר ד' תיכון:

לא, אנחנו סיימנו, בבקשה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, אני מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת יואש צידון מסדר-היום.

הדמוגוגיה בדבריו על אודות הסכנות הנובעות מכיכול מקיום יחסי קרבה נורמליים בין מצרים לסוריה באה למנוע היענות ישראלית לתמורות בארצות הערביות, שיש עמן עידוד לשלום באזור.

ההתקרבות המצרית-הסורית מתבצעת על בסיס השינויים המתקיימים בזירה הבין-לאומית והאזורית ועל בסיס החלטות הפסגות הערביות, שיש בהן נכונות לשלום עם ישראל על בסיס נסיגה מהשטחים שנכבשו בשנת 1967 — לרבות, כמובן, רמת-הגולן — הקמת המדינה הפלשתינית לצדה של ישראל, דו-קיום ישראלי-פלשתיני וישראלי-ערבי בכלל.

בהתאם לכך, נודע גם שסוריה הביעה באחרונה את נכונותה להגיע לשלום עם ישראל על בסיס ביטול סיפוח הגולן, קיום הריבונות הסורית על גולן מפורז והסדרים לדו-קיום בשלום ישראלי-סורי. ממשלת ישראל משתיקה ומתעלמת מיוזמה סורית זו למען השלום.

חבר הכנסת צידון ודומיו, סיפוחיסטים ועויני השלום, גם אלה שבממשלת ישראל, מדברים באופן דמוגוגי על הסכנות כדי לחבל בסיכויי השלום המודקרים, לדחוף למדיניות כוח ותוקפנות כלפי סוריה, ואף להכשיר תוקפנות צבאית נוספת בלבנון, כפי שמעידים סימנים רבים בשטח. אני מתריע על כיוונים ויוזמות כאלה, וקורא לנסיגת ישראל מלבנון.

אנו גם קוראים לממשלת ישראל להיענות ליוזמות השלום הרבות הפלשתיניות —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת טובי — — —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

גמרתי, גמרתי.

— — — והכלל-ערביות, ובתוכן גם הסורית, ולא לדחות את הידיים המושטות לשלום.

היו"ר ד' תיכון:

תודה, רבותי, אנחנו נגשים להצבעה. חבר הכנסת יואש צידון, אתה מסכים להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון?

יואש צידון (צומת):
חיובי.

היו"ר ד' תיכון:

תודה, חבר הכנסת שריד, האם אתה מסכים להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כן.

היו"ר ד' תיכון:

תודה, חבר הכנסת מיכה גולדמן, האם אתה מסכים להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון?

מיכה גולדמן (המערך):
כן.

להביא לביטולו של הסכם השלום בין מצרים לישראל, אך לא השלימו עם זכותה של ישראל להתקיים.

בהודעתה מיום 29 בדצמבר 1989 ציינה ממשלת ישראל, שהיא רושמת לפניה את הודעת נשיא מצרים בנוגע לחידוש היחסים הדיפלומטיים בין ארצו לבין סוריה, כי "כינון היחסים עם סוריה לא יפגע ביחסיה של מצרים עם מדינה אחרת".

ישראל מאמינה ברצונה של מצרים, בהנהגת הנשיא מובארק, להרחיב את מעגל השלום במזרח התיכון. כפי שמתחייב מן האינטרסים של מצרים, של ישראל ושל שאר עמי האזור, מצרים מחויבת להסכמי קמפ-דייוויד, הסכמים הקובעים את היסוד ליחסים הבילטרליים בין ישראל למצרים וגם את העקרונות המוסכמים לטיפול בכביה הפלשתינית. אנחנו מצפים מממשלת מצרים, במיוחד לאחר חזרתה של מצרים לעמדת מנהיגות בעולם הערבי, לפעול למען קבלת עקרונות אלה על-ידי יתר המדינות הערביות.

למצרים יכול להיות תפקיד מרכזי בתהליך השלום בכלל ובקידומן של הבחירות בקרב התושבים הערבים של יהודה, שומרון וחבל-עזה בפרט. מאז הציג ראש ממשלת ישראל את יוזמת השלום הישראלית בחודש אפריל 1989 ועד לפני שלושה חודשים, מילאה מצרים תפקיד עצמאי ופעיל, כיאה למעמדה בעולם הערבי וכמתחייב מהסכמי קמפ-דייוויד.

אנו תקווה, כי מצרים תשוב למלא את התפקיד הראוי לה, ובכך יוסרו המכשולים לקידום התהליך המדיני.

עמדה עצמאית חיובית של מצרים תאפשר את קיומו של דיאלוג על נוהלי הבחירות, ומיד לאחריו — קיום הבחירות עצמן.

ישראל תמשיך לעקוב אחר ההתפתחויות סביבה, ותמשיך לקוות שמצרים תוכל להשפיע על שאר מדינות ערב לזנוח את העניינות לישראל ולאמץ מדיניות של השלמה וידידות עם ישראל.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר את ההצעות לדיון בוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ד' תיכון:
תודה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
— — —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת שריד, יש לך הצעה אחרת?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא, יש לי בעיה אחרת — — —

היו"ר ד' תיכון:

אני מתאר לעצמי שיש לך הרבה בעיות בעניין הזה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא, דווקא יש לי מעט בעיות — — —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת תופיק טובי, אני מבין שיש לך הצעה אחרת לזו של חבר הכנסת יואש צידון, בבקשה. קדימה, חבר הכנסת טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני יכול להתחיל לדבר כשיש חילופי דברים בין היושב-ראש לבין אחד מחברי הכנסת. אני לא רוצה להפריע.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' תיכון:

אתה רוצה שאעמיד להצבעה כל הצעה בנפרד? לא שמעתי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כן. אני מבקש הצבעה נפרדת לכל הצעה.

חיים קורפו (הליכוד):
זו זכותו.

היו"ר ד' תיכון:

אני יודע שזו זכותו, אבל אני צריך לשמוע אותו מבקש זאת.

ובכן, נצביע על כל הצעה בנפרד. אני מעמיד עכשיו להצבעה את הצעתו של חבר הכנסת יוסי שריד. מי בעד העברת ההצעה של חבר הכנסת יוסי שריד לוועדת החוץ והביטחון? אפשר להצביע, הצבעה מס' 10.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה 15 —

נגד 3 —

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת " שריד לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

15 — בעד, שלושה — נגד, אין נמנעים. ההצעה עוברת לדיון בוועדת החוץ והביטחון. מי בעד העברת ההצעה של חבר הכנסת מיכה גולדמן לוועדת החוץ והביטחון. אפשר להצביע, הצבעה מס' 11.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה 14 —

נגד 2 —

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת מ' גולדמן לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

14 — בעד, שניים — נגד ואין נמנעים. ההצעה עוברת לדיון בוועדת החוץ והביטחון. מי בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת יגאל ביבי לוועדת החוץ והביטחון? אפשר להצביע, הצבעה מס' 12.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה 18 —

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת יגאל ביבי, האם אתה מסכים להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון?

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):
כן.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת עובדיה עלי, האם אתה מסכים להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון?

עובדיה עלי (הליכוד):
כן.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת אליעזר מזרחי, האם אתה מסכים להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון?

אליעזר מזרחי (אגודת ישראל):
כן.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, אנחנו נצביע על כל ההצעות בהצבעה אחת.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא, אי-אפשר.

היו"ר ד' תיכון:

בסדר, בסדר, חבר הכנסת טובי, בסך-הכול רציתי לייעל. אנחנו נצביע על כל ההצעות, למעט הצעתו של חבר הכנסת יואש צידון.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מבקש להצביע על כל הצעה בנפרד. אני רוצה להצביע על ההצעה של חבר הכנסת שריד אחרת משאצביע על הצעה של משהו אחר.

קריאות:

— —

היו"ר ד' תיכון:

הוא יכול, הוא יכול. מותר לו לדרוש זאת.

אנחנו נצביע על הצעתו של חבר הכנסת יואש צידון. מי בעד העברת ההצעה שלו לוועדת החוץ והביטחון? אפשר להצביע, הצבעה מס' 9.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה 13 —

נגד 5 —

נמנעים 1 —

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת " צידון לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

13 — בעד, חמישה — נגד ונמנע אחד. ההצעה עוברת לדיון לוועדת החוץ והביטחון.

עכשיו נצביע על כל שאר ההצעות.

היו"ר ד' תיכון:
18 — בעד, שניים — נגד ונמנע אחד. ההצעה של חבר הכנסת עובדיה עלי עוברת לדיון בוועדת החוץ והביטחון. מי בעד העברת ההצעה של חבר הכנסת אליעזר מזרחי לדיון בוועדת החוץ והביטחון? אפשר להצביע, הצבעה מס' 14.

נגד
נמנעים
1 —
2 —
ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת י' כיכי לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:
18 — בעד, אחד נגד ושני נמנעים. הצעתו של חבר הכנסת כיכי עוברת לדיון בוועדת החוץ והביטחון. מי בעד העברת ההצעה של חבר הכנסת עובדיה עלי לוועדת החוץ והביטחון? נא להצביע, הצבעה מס' 13.

ה צ ב ע ה
בעד ההצעה להעביר את
הנושא לוועדה
18 —
נגד
4 —
נמנעים
— אין
ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת א' מזרחי לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

ה צ ב ע ה
בעד ההצעה להעביר את
הנושא לוועדה
18 —
נגד
2 —
נמנעים
1 —
ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת ע' עלי לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:
18 — בעד, ארבעה נגד ואין נמנעים. הצעתו של חבר הכנסת מזרחי עוברת לדיון בוועדת החוץ והביטחון.

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת ע' עלי לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

טו. חילופי גברי בוועדות הכנסת

חילופי גברי בוועדת החוץ והביטחון: במקומו של חבר הכנסת רוד מגן יכהן חבר הכנסת רחבעם זאבי.
היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה.
יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
— — — חשבתי שברגע האחרון התאוששתי.

היו"ר ד' תיכון:
חברי הכנסת, הודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת. בבקשה, חבר הכנסת קורפו.
חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ברוצני הודיע על

טז. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעות חוק 1963, שהונחה על שולחן הכנסת ביום שני השבוע לקריאה ראשונה, היא מטעם הממשלה, ולא, כפי שהודיעתי בטעות, מטעם חברי הכנסת. תודה.
היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
הודעה למוזכיר הכנסת.
מוזכיר הכנסת ש' יעקבסון:
כרשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 24), התש"ן—1990, חוברת

יז. הצעות לסדר-היום הרשויות המקומיות

המקומי. אין לי ספק שללא ההסדרים, שהשר טרח עליהם בחריצות בחדושים האחרונים, היינו היום צפויים לשבועות של שביתות בשלטון המקומי. וכשאני אומר שלטון מקומי אני מדגיש את המלה שלטון, כי השלטון המקומי הוא שנותן לאורח טיפול במשך 24 שעות ביממה.

אני רוצה להכניס כאן נימה אישית במקצת. במשך 20 שנה הייתי בשלטון המקומי, כסגן ראש עיר וכראש עיר, וכבר שנה אני נמצא בכנסת. אני יכול להגיד לכם, שיום עבודה של נבחר ציבור בשלטון המקומי הוא יום עבודה קשה, מתיש — —

חיים קורפו (הליכוד):
אתה בוודאי אסיר תודה שלקחנו אותך משם.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אנחנו עוברים לנושא הבא. הצעות לסדר-היום מס' 2172, 2183 ו-2200 בענין הרשויות המקומיות. ההצעה הראשונה — של חבר הכנסת יגאל כיכי, בבקשה.

יגאל כיכי (המפלגה הדתית הלאומית):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני השר, גם היום התבשרנו שיעריות נוספות שוכחות, כמו עיריית חדרה ועיריית עכו. העובדים שובתים, והתושבים סובלים.

לפני שבוע הצליח השר, בקושי רב, למנוע את שביתתן של כל הרשויות במדינת ישראל לפי החלטת מרכז השלטון

להיות שהשלטון המרכזי — אינני רוצה להשתמש במלה החריפה "התעללות" — יהיה לפעמים אטום לגבי הצרכים. יכולים לקבוע שהשלטון המקומי אינו מטפל בתחומים האלה, אינו מטפל בנושאים מסוימים. צריך שתיקבע מדיניות.

אנחנו רגילים להשתמש הרבה בביטוי "הפער החברתי". היום יש גם פער מוזיקלי וחמור בין הרשויות המקומיות לבין השלטון המרכזי. לפעמים נכנס ראש רשות על-כורחו לגירעונות, כי הוא לא יכול להגיד לציבור: אני לא נותן את השירות הזה. עירייה אחת במרכז הארץ, שיש לה עודפים, החליטה על יום חינוך ארוך. ברור שעירייה עשירה יכולה לתת שירותים רבים יותר לאזרחים שלה, ולצדדי, ככל שמתרחקים ממרכז הארץ גדל הפער. עיריות עניות נותנות פחות שירותים לתושבים.

רבותי, היו תקופות שבהן אנחנו, ראשי ערי הפיתוח, התגאנו במערכת החינוך הנפלאה שלנו, ואכן נעשה רבות בתחומים האלה בערי הפיתוח. אני רוצה לומר לכם, שהיום ההישג הגדול הזה נשחק לבלי הכר. כיתות אצלנו מאוכלסות, ומשרד החינוך והתרבות מקפיד על חוט השערה. קוצצו שעות כמו בכל הארץ, אין הבדלים. החינוך המשלים כמעט אינו מתקצב על-ידי השלטון המרכזי, והרשויות חורקות שיניים ועושות מאמץ כדי להחזיק אותו.

התבשרתי ששר הפנים — עדיין לא עיינתי בזה —

חבר הכנסת חנן פורת, אתה רוצה להפריע לי היום? אתה דווקא איש הסיעה שלי.

הי"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת חנן פורת, הוא מבקש ממך ואתה שומע וממשיך בשלך.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

לא ייתכן שיהיה דין אחד לממשלה ודין אחר לרשויות המקומיות.

אני זוכר שכאשר אנחנו, הרשויות המקומיות, היינו חייבים כספים למס הכנסה, היינו צריכים להתחנן שיבטלו את הקנסות. לא העזנו כלל לדבר על ביטול ההצמדה. לעומת זאת, רשויות שלטון החייבות כספים לרשות המקומית, אין מצמידים את חובותיהן. למה יש איפה ואיפה, למה יש דין שונה? חייבים להסדיר את העניין. אם לא די בנודה, ייתכן שהגיע הזמן שתהיה בנושא חקיקה. שתחייב את המשרדים להעביר את הכספים לרשויות כפי שצריך.

לסיום, אני רוצה לחזור ולומר, שהרשויות המקומיות הן הזרוע המרכזית שתקלוט את העלייה הבאה עלינו לטובה. אם הרשויות המקומיות לא יתפקדו, לצדדי גם אתגר העלייה, שכולנו מקווים לממשו בשנים הקרובות, יסבול מכך. אני מקווה שכולנו נבין את המשמעות הזאת, וייקבעו כללים לתפקוד נאות וליחסים טובים בין השלטון המרכזי לבין השלטון המקומי.

הי"ר ד' תיכון:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — —

הי"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת יאיר לוי, חשבתי שאתה מוותר לחבר הכנסת וירשובסקי. בבקשה, חבר הכנסת יאיר לוי.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):
— — — אבל עם סיפוק רב.

לא לקחתם. נשאר במשפחה. לקחתם כלתה. לקחתם את הסגן שלי שכגד. זה לא כבוד. חיים, אתה אדם רציני, אל תגיד דברים לא מכובדים בכנסת, מה שעשיתם. אתה פשוט הכנסת לי פה איזה דבר מרגיז.

הי"ר מ' וירשובסקי:

לא, לא כדאי להתרגז מהדבר הזה, חבר הכנסת ביבי.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

אני רוצה לומר, שהשלטון המקומי הוא שלטון שמעביר לעצמו כל הזמן מטלות שהמדינה נהגה לבצע. אני זוכר יפה, שלפני שנים מספר העבירו את כל נושא הכבישים העורקים לרשויות המקומיות, כאשר בעבר זה היה בטיפול מרכזי. גם בנושא האכלוס מתעסקות היום הרשויות המקומיות.

ורבותי, נושא הקליטה הישירה, שעה שכאן משרדי הממשלה והסוכנות עדיין רבים על מי עושה מה, הרשויות המקומיות הן שעומדות בחזית הראשונה, והן לא יכולות לטעון שאין גידולים, שאין בית-ספר, שאין תעסוקה ואין עבודה. הרשות המקומית היא זו שנותנת את התשובות. עוד לא שמעתי, שהעבירו כספים או שהובטחו תקציבים לרשויות המקומיות בגין קליטת העלייה, אבל הן לא אומרות שהן לא יעשו זאת.

שרים יכולים לאלתר, שר הפנים יכול לאלתר ולמנוע משברים, אבל הבעיה המרכזית היא, שמהו יסודי ומהו רקוב ביחסים שבין השלטון המרכזי לבין השלטון המקומי. לא ייתכן שלא ייקבעו נהלים מחייבים לגבי הדברים שהשלטון המרכזי חייב לתת לשלטון המקומי. לא ייתכן שכל קיצוץ המוטל על המשרדים השונים לא יחול על התחום הביורוקרטי-המינהלי בתוך המשרד. ויגלגלו אותו ישר על השלטון המקומי. הדברים אמורים בשירותי הרווחה ובשירותי החינוך. כל יום הם מעבירים פחות, כרצונם.

אני תמיד מזדעזע בשומעי את הדברים. מצד אחד, יש ההנחיות של משרד העבודה והרווחה. יש ספר הנקרא תע"ס, התורה של העבודה הסוציאלית, ותושבים ואזרחים במדינה מקבלים מכתבים בזה הלשון: נכון, מגיע לך לפי החוק, אבל אין לנו תקציב. לא ייתכן שאזרח יצטרך לבוא רק לרשות המקומית ולהתנפל עליה.

ברוך השם, פה בכנסת יש לנו משמר הכנסת. כשאתה נכנס לכנסת אתה רואה את משמר הכנסת, את המדים. תאמינו לי, חברי הכנסת, כשאתה בעירייה שלך, לעתים רחוקות יש לך שוטר, וכשאתה עולה במדרגות אתה שומע אנשים מחוסרי עבודה, מחוסרי דיור, לפעמים מסוממים, והם צועקים. ראשי הרשויות והעובדים ברשויות המקומיות עובדים קשה. לא נעים להגיד, יש פקידים טובים במשרדי הממשלה, אבל לפעמים כשאתה עובר שם כראש עיר ליד פקידה ואתה שואל אותה שאלה, היא ממשיכה לקרוא את העיתון ועונה לך בחצי פה, אם אין לה מסטיק בפה.

רבותי, תלכו לעיריות ותראו את העבודה. עובדים קשה מאוד במחלקת המסים, בגינון, במחלקת אספקת המים, במחלקת הכיבוי. אלה אינם עובדי ציבור רגילים: אלה אנשים העובדים בקשיים עצומים, בלחץ של הציבור, תוך מגע יומיומי עם הציבור. שלא תהיה משכורת לאותם עובדים? ככל חודש הם צריכים להתווכח אם יש או אין משכורת? אני חושב שצריך להסדיר את הנושא הזה אחת ולתמיד. גם זה שלטון, ולא יכול

החסר? אולי אנחנו חושבים שהרשויות צריכות להתקיים מן האוויר.

הדברים הולכים ומעמיקים. הדברים קשים. אי-אפשר להפריד את מצב המשק ממצב הרשויות. ככל הארץ מדברים על צמיחה: עוד מעט יקימו עוד מפעלים, יגבר עוד ארנונה. מסתבר שהדברים האלה לא מתקיימים, אין רואים אותם באופק המידי.

ואכן, מה קרה? חלק קטן מן הדברים שמנתי חייב את שר הפנים להיכנס להסדר פריסת החובות. אני רוצה לומר מעל כמת הכנסת כחבר בוועדת הכספים: ההסדר הזה הוא הטוב ביותר, הגאוני ביותר שאפשר היה ליצור. מגיעה מלה טובה לשר הפנים על ההסדר הזה. לא הייתי אומר שהוא חילץ את הרשויות מהמשבר הקשה. שתיארתי חלק ממנו, אלא הוא פשוט נתן להן קצת אוויר לנשימה. לא היה אפשר לשלם משכורות. כי לא נשאר כסף. לא קיבלו הלוואות. אבל שירותים המשיכו לתת כפי שהיו רגילים מקדמת דנא.

לכן, יש כמה דברים, שאנחנו צריכים לעשות מייד: יש לאלץ את משרד החינוך ואת משרד הרווחה לתת את כל התשלומים שמגיעים לרשויות מדי חודש כחודשו בלי שום עיכוב. לו היו מעכבים את הכספים המיועדים למשכורות המורים — היו המורים משביתים את כל בתי-הספר. לו היו מעכבים את משכורות העובדים הסוציאליים — הם היו משביתים את כל המגזר שלהם.

האוצר אינו מסוגל להבין. שכבר אין יכולים לשלם אותה ארנונה ששילמו בעבר. אי-אפשר לצמצם את הפערים בהזרמה על-ידי יריבורים. לאחר שפניתי לשרים הנוגעים בדבר, שר החינוך ושר הרווחה, אני רוצה לפנות לשר האוצר, שיקצה מייד את הסכום הדרוש כדי לכסות את הפערים, שהמשרדים יצרו בנושא הזה. יש ליצור הזרמה מיידית למשרד הפנים. כדי שהוא יתקצב את הרשויות והן לא יהיו במצב קשה. יש להתחשב בגובה הארנונה. יש להגדיל את כסיס התקציב לשנת 1990. האנשים שמבנים בכלכלה טוענים, שגם בשנה הקרובה לא תהיה צמיחה, לא תהיה התאוששות; לכן אנחנו צפויים לבעיות נוספות. יש לדאוג שבסיס התקציב של משרד הפנים לשנה הבאה יגדל, ושתהיה התחשבות בכל הנושאים האלה.

לסיים דברי, אדוני היושב-ראש, אני רוצה לציין שוב את אומץ לבו של שר הפנים בעניין ההסדר הטוב והגאוני שאליו הגיע ואת תושייתו. בכך הוא נתן בעצם חמצן לרשויות כדי להמשיך.

מעל כמת הכנסת אני פונה בצורה נרגשת לראשי השלטון המקומי: אנא, אל תעזו להשבית את הרשויות. השבחת הרשויות תגרום מייד להענשת הציבור, שכבר נענש ממילא. כחבר ועדת הכספים אני אומר לכם, אם לא ועדת הכספים — לא תוכלו אם, חלילה, תשביתו את הרשויות. תודה רבה.

הי"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת וירשובסקי.

מדרכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להתחיל במקום שחבר הכנסת יאיר לוי גמר, בפנייה אל הרשויות המקומיות, אל מרכז השלטון מקומי: בשום פנים ואופן אין לנקוט את הנשק הזה של השביתה, משום שהשביתה לא תביא לשום תוצאות ממשיות, חוץ מסבל עצום לאזרחים ולתושבי הערים, והם בוודאי אינם אשמים במצב שאליו נקלעה רשות מקומית זו או אחרת.

חבר הכנסת יגאל ביכי, אתה לא הבנת שצריך להוסיף ליד כל רשות את הכינוי "קיבוץ", ואז תקבל כסף? מה הבעיה?

רחבעם זאבי (מולדת):
היושב-ראש לא יכול להגיד דבר כזה.

קריאה:

הי"ר ד' תיכון:

לא נוגעים, להיפך.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

חברי הבית, כבוד שר הפנים, לרגע אנו שוכחים מה תפקידה של הרשות המקומית ומהם הדברים שהיא מבצעת. אם נתבונן, נראה שהרשויות המקומיות עוסקות כמעט בכל הנושאים הציבוריים, החל מפינוי האשפה, דרך הבעיות השונות ועד לחינוך. הן עוסקות בכל הנושאים, ללא יוצא מן הכלל. הרי אנחנו גרים ברשויות, ואנחנו יודעים שבלי השירותים שהן נותנות לנו לא נצליח להתקיים בצורה סבירה.

המצב במשק ובחברה לא פסח על הרשויות המקומיות. המיתון, הבעיות, הצרכים — כל אלה מתבטאים גם ברשויות. למצב הכללי במדינה יש השלכה ישירה והשפעה חמורה מאוד על המצב ברשויות. לצערי, הציבור הנצרך לרשויות לא זו בלבד שלא הדייר רגליו ממשרדיהן, אלא נהפוך הוא — הגביר את דרישותיו ואת בקשותיו מהעובדים ומהפקידים, ובתקופה האחרונה פוקדים את הרשויות המקומיות הרבה יותר אנשים, נשים וטף כדי שהצרכים שלהם ימולאו.

בימים קשים כאלה אנחנו עדים לדבר מזעזע מאוד מאוד. אותה רשות ממלכתית, אותם משרדים המממנים חלק בלתי מבוטל מהשירותים שהרשות מעניקה לאזרחים שלה, הם החליטו על דעת עצמם, ואולי אפילו כשירות לב, או מתוך חוסר תקציב במשרדיהם, לקצץ ישירות בתקציבי הרשויות.

ברשותכם, אני רוצה למסור מספרים. משרד החינוך והתרבות נתון היום 200 — 250 מיליון שקל פחות ממה שהוא צריך לתת לרשויות. משרד הרווחה נתון היום 100 מיליון שקל פחות ממה שהוא צריך לתת לרשויות. חברי הבית, מי סופג את כל הפערים האלה?

ראש הרשות איננו כמעין המתגבר מבחינת ייצור הכסף. הוא צריך לתת שירותי חינוך ורווחה. כיום הרבה יותר מבשנים עברו. ככל אלה הוא צריך לשאת לבדו? אל מי הוא בא? אל שר הפנים: אדוני שר הפנים, אין לנו כסף. בבקשה, המדפיס הממשלתי, התחל להדפיס. עד כמה אפשר?

יתירה מכך, כל אותם אשראים, שקיבלו הרשויות בריבית רצחנית ובלתי נסבלת מהבנקים, הופסקו: לא היה אפשר להמשיך. אותה טכנת חנק התהדקה עוד יותר. הפערים שנוצרו בשל אי-העברת הכספים מהמשרדים השונים יגרמו, חלילה, להפסקת השירותים.

יתירה מכך, הרי אמרתי בתחילת דברי שהמשק אינו משגשג. מפעלים נסגרים, מפעלים מאיטים את קצב הייצור שלהם. בעלי העסקים כבר אינם יכולים לשלם את הארנונה ששילמו. בעלי הבתים אינם יכולים לשלם את הארנונה ששילמו. יש מפוטרים רבים יותר. רק הבוקר שמענו, שיש כ-80,000 מובטלים, מעבר למה שהיה בשנים עברו. כל האנשים האלה אינם מסוגלים עוד לשלם את הארנונה. אם כן, מי סופג? שוב הרשות, שוב ראש הרשות. מאין ייקח את הכסף

אני רוצה לציין, שהדבר הזה אינו קיים. אתה יודע, וכל חברי הכנסת יודעים, שמבנה החוק המסדיר את ניהולן של הרשויות המקומיות מיושן, אינו מתאים לצרכים המודרניים ויוצר בלבול. אני יודע שיש כוונות טובות להכין חקיקה יסודית בתחום הזה, אבל חקיקה יסודית תימשך זמן רב, על פני שנים, עד שהיא תגיע ולו לקריאה ראשונה.

לכן אני חושב שצריך לעשות צעדים מהירים יותר, למנות ועדה שתחליט על כמה עקרונות בסיסיים כדי שיאפשרו לרשויות המקומיות לעבוד בצורה יעילה, בצורה מודרנית ונכונה. תוך אפשרות להיות חופשיות יותר במימן.

עוד ב־1968, אדוני שר הפנים, הכירה הכנסת בזכות של הרשות המקומית לממן את עצמה, או לממן את עצמה באופן חלקי, על-ידי ארנונות, ללא אישור שר הפנים או מישהו אחר. אבל, חזרו אחורנית שנים רבות בחל חוק יסודות התקציב. בהתחלה זה נעשה בגלל התוכנית הכלכלית של 1985, ואחר כך כבר הפך הדבר לשגרה. רשות מקומית איננה יכולה לתפקד בצורה כזאת.

אדוני שר הפנים, שמעתי, לא מפריך, נדמה לי שזה היה מפי שר האוצר, שיש למעלה מ־30 רשויות מקומיות עשירות בקורח. זה מזכיר לי את הסיפור על הגביר בעיירה. גם הוא עני, רק קצת פחות מרוד מהעניים האחרים שגרו בעיירה. גם הערים העשירות — אני גר בעיר וחבר מועצה בעיר שלא נחשבת לענייה, אלא להיפך, היא נחשבת לעשירה והעניים נשואות אל הכיסים התפוחים שלה. היא איננה יכולה לתת את השירותים הראויים והדרושים לאזור כפי שמגיע לו בשנת 1990. היא איננה מספקת לו את השירותים, והיא צריכה לקצץ בדברים שכולם מודים שאסור לקצץ בהם. אם תל־אביב כך, הרי גם ערים אחרות כך.

אבל, אם יש באמת ערים שמצבן טוב יותר מערים אחרות, וזה קיים במדינת ישראל, ובוודאי יש הבלד בין ערים במצב פחות גרוע ויותר גרוע, אולי לפי גודל או לפי קריטריון אחר כלשהו, אולי, אדוני השר, צריך לעשות במהירות משהו שיוכל להפריד מבחינה חוקית את הערים "העשירות", הייתי אומר, המסודרות יותר, הגדולות יותר, עם הנשימה הארוכה יותר, שתהיינה להן יותר סמכויות מאשר לערים אחרות.

אנחנו כולנו נמצאים היום בסד. כאשר מבקשים סמכות לרשות מקומית זו או אחרת, אדוני היושב־ראש, אומרים: כן, לגבי תל־אביב וירושלים זה בסדר. אבל לגבי יוקנעם — ואני לוקח את השם לדוגמה — אי־אפשר לתת את הסמכויות האלה.

אני חושב שאנחנו צריכים להחליט שהמבנה של השלטון המקומי צריך להיות מבוסס גם על סמכויות לפי הגודל, לפי המצב הכלכלי, לפי קריטריונים אחרים שצריך לקבוע אותם בחוק.

דבר אחרון, אדוני השר וחברי הכנסת, אני חושב שאם לא נקבע פעם אחת בחקיקה, בצורה ברורה ביותר, מי עושה מה ומי משלם בעד מה, אנחנו נמשיך לקרטע כפי שאנחנו מקרטעים היום. היום יש שירותים ייעודיים, ולא ידוע בדיוק עד כמה העירייה אחראית, הרשות המקומית אחראית, או הממשלה אחראית, ומי משלם בעד מה ומתי. כפי שידוע להגדיר את מעמדו של ראש הרשות המקומית העצמאית — והסיפור הזה הוא סיפור הצלחה, עם הפגמים שיש בו, ואת הפגמים האלה צריך לתקן — אנחנו חייבים, מעבר להצלה הכספית, לדאוג לכך שתהיה הגדרה ברורה מי עושה מה בתחום המוניציפלי, עוד לפני החקיקה ששר הפנים מצפה לה.

הבעיה היא חמורה, משום שאם הרשות המקומית או מרכז השלטון המקומי ישיבתו את הרשויות המקומיות, הרי זה יהיה חינוך רע לאזרחים, שהם על לא עוול בכפם נענשים. זה יהיה גם חינוך רע לעובדי הרשויות המקומיות, כי לא פעם אחת באות הרשויות המקומיות ותובעות מהעובדים להפסיק את השביתה. לכן, אם תפרוץ השביתה, מעבר לסבל היא גם תפגע בעצם מהותו של השלטון המקומי במדינת ישראל, וזה יפריע לפעולתו התקינה.

ראשי הרשויות המקומיות, אם אתם חושבים, שכתוצאה מהשבחה יבואו התושבים בטרוניה אל משרדי הממשלה, אינכם אלא טועים. הטרוניה תונח לפתחם של כל ראשי הרשויות המקומיות והנהלותיהן.

כל העניין הזה הוא דבר מופרך. אולי הוא צעד של ייאוש. אולי הוא צעד של ליקוי מאורות. אבל, אתם נבחרו ציבור, ואתם חייבים לחשוב חשיבה נכונה וטובה. טוב הדבר שעל־פי פניית שר הפנים דחה את השביתה ויש זמן לחשוב ולהרהר כמה שעושים. אני מבין, שמחר יתכנס מרכז השלטון המקומי. אני קורא לו, שיאזין היטב למה שנאמר כאן בקשר לנושא הזה.

חברי הכנסת, למעשה, אחרי שאמרתי את זה, אני מסכים במידה רבה עם הטרוניות והטענות של נציגי השלטון המקומי. גם אם אנחנו יכולים להצביע באופן כללי על שלטון מקומי לא־יעיל ולא־מודרני, על בזבזנות בעיר זו או אחרת ואולי על מספר מופרז של רשויות מקומיות במדינת ישראל, מדינה קטנה כל כך בשטח ובאוכלוסייה עם 250 רשויות מקומיות — אולי זה מוגזם, אולי יש יותר מדי מנגנונים, כל הדברים האלה נכונים, אבל בסך הכול, כאשר מטילים תפקידים רבים, בכל התחומים, על הרשות המקומית — קרי, השלטון המרכזי מטיל עליה תפקידים באמצעות חקיקה ראשית או משנית — ותובעים מהרשות המקומית אחריות בלי לתת לה את הסמכויות בדברים רבים, הרי התוצאה היא שהרשות המקומית איננה יכולה לתפקד.

היטיב לומר חבר הכנסת כיבי בעניין העלייה — אני רוצה להוסיף זאת לתפקידים של הרשויות המקומיות — מפני שבכל מקום, כשאני שומע את הדיונים על ההיערכות לקראת קליטת העלייה הגדולה הבאה עלינו לטובה, תמיד אומרים: זה צריך להיעשות בעיקר על־ידי הרשויות המקומיות. הווי אומר, מטילים עליהן תפקיד נוסף, והן בקושי יכולות למלא את התפקידים שלהן היום בתחומי החינוך, הרווחה ומתן השירותים היומיומיים לאזרח.

אדוני שר הפנים, ההסדר שהצעת לפריסת החובות הוא הסדר שאולי יעזור, יקל, יציל, אני לא פסימי כמו אנשים אחרים. בכל זאת, טוען מרכז השלטון המקומי, וזה לא מוכחש על־ידי משרדך וגם לא על־ידי גופים אחרים, שיש נטל חובות שלא כוסה על־ידי הסדר החובות. יש ויכוח על הסכום, אבל יש מיליונים רבים, עשרות מיליונים ואולי מאות מיליונים, שאינם מוסדרים על־ידי הסדר החובות, והחוב הזה יעיק על הרשויות המקומיות בשנים שיבואו. אבל, אני חושב שההסדר יכול לעזור במידה רבה.

אני רוצה לומר דבר אחד, אני חושב שבהסדרת החובות, אדוני שר הפנים, לא סגי. מוכרחים סוף סוף להעמיד את המבנה של השלטון המקומי על גללים איתנות. לתת סמכויות, לדרוש אחריות ולתת עצמאות עם פיקוח כזה, שאם הרשות המקומית תחטא, תיפול האחריות על ראשה ועל מי שמנהלים אותה.

זה נראה כרוב השלטון המקומי אבל למעשה זה כ-40% מהאוכלוסייה — אני יכול להגיד כמעט בוודאות שהסכום מתקרב ל-200 עד 220 מיליון שקל. מרכז השלטון המקומי טוען שזה סכום של 280 מיליון שקל. אני לא יכול להגיד זאת בוודאות, אבל זה בוודאי 200 עד 220 מיליון שקל, רק העברה של משרד החינוך לרשויות המקומיות, לחינוך ממלכתי יסודי או לחינוך חובה שעל-פי חוק.

מנכ"ל משרד העבודה והרווחה אמר בוועדת הכספים של הכנסת, שבקטע של שירותי הרווחה הרשויות פועלות, אם אפשר להגיד בקבלנות, למען משרד העבודה והרווחה, אם בהחזקת ילדים בפנימיות, אם בהחזקת הלשכות הסוציאליות ברשויות המקומיות, אם כתשלום משכורות העובדים — רק בקטע הזה הוא אומר שיש חוסר של 66 מיליון שקל. אומנם זה כבר קרוב למספר שאנחנו מכירים, אבל אנחנו טוענים שהמספר המדויק הוא 75 מיליון שקל. זה רק לשירותים, לחינוך ולרווחה.

רק לפני ימים מספר אישרתם תקציב נוסף ואתם יודעים מהו הגירעון של תקציב המדינה שנובע בעיקרו, לפי טענת האוצר, ממשבר בהכנסות העצמיות, ממשבר בגביית מס ההכנסה, ממיתון, ממקדמות ששולמו. מה עשתה המדינה? האם היה קיצוץ בהוצאות הממשלה? האם היה אפילו קיצוץ של 75 מיליון שקל למימון הפעולות נגד האינפלציה? הממשלה החליטה על קיצוץ של 150 מיליון שקל, אבל אני לא יודע כמה עבר, אם 75 מיליון שקל או סכום קרוב לזה.

היו"ר ד' תיכון:

65 מיליון שקל.

שר הפנים א' דרעי:

65 מיליון שקל.

הממשלה לא קיצעה בהוצאות ביחס לגירעון. יש משבר בהכנסות, אין הכנסה, לא תהיה גם הוצאה. אז הגדילו את הגירעון. יש היום, ברוך השם, שוק הון פורה מאוד. הממשלה מגייסת כסף בזול מאוד.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת הלפרט, אנא, אנו שומעים פה את שיחתך עם שר המשטרה.

שר הפנים א' דרעי:

חבר הכנסת הלפרט, אתה מפריע לשר ברי"ב, הוא בוודאי רוצה להקשיב.

המשבר בהכנסות העצמיות של השלטון המרכזי לא הפריע להמשיך בהוצאה שתוכננה מראש. הרי כל אחד מבין שאם היה משבר במס ההכנסה ובשאר הכנסות המדינה, ברור שהמשבר הזה עובר גם אל הרשויות המקומיות. הרי אותו מפעל, אותו בית-מלון, אותו עסק, אותם אנשים שלא שילמו מס הכנסה או שילמו פחות מס הכנסה, ברור שאינם יכולים לשלם גם ארנונה, והארנונה היום היא מס די גבוה. אותם עשרות אלפי מובטלים, מישהו מעלה על דעתו שהם משלמים ארנונה? הרי הם פטורים. ולא זו בלבד שהם פטורים מחשלוש ארנונה, אלא יש הוצאה נוספת לרשות המקומית להחזקת הלשכה הסוציאלית ולשכת הרווחה שצריכות לטפל במשפחות הללו.

משרד הפנים איננו מטפל בכל הרשויות, כי יש רשויות שאינן סמוכות על שולחנו. אבל אנחנו יודעים, רק בשנת 1989, על משבר של כ-250 מיליון שקל.

לכן, אני קורא שלא לשבות, ומצד שני, שממשלת ישראל וכנסת ישראל תשכנה על המדוכה למצוא פתרון כוללני לרשויות המקומיות שאינן יכולות למלא את התפקיד שאנחנו תובעים מהן.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. ישיב שר הפנים.

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מעל דוכן זה, חזרנו ודיברנו פעמים מספר במהלך השנה האחרונה על מצבן של הרשויות המקומיות בכל מיני הקשרים. ועדת הפנים של הכנסת קיימה כמה דיונים יסודיים במצבן הכספי של הרשויות המקומיות. ועדת הכספים של הכנסת קיימה לפני כשבועיים דיון על מצבן, בעיקר על ההסדר ועל החוסר באשראי.

אני רוצה לספר בכמה משפטים איפה אנחנו עומדים היום ומה קרה בשבועיים האחרונים בדיונים עם האוצר ומרכז השלטון המקומי, ואני שמח שהתקדמנו התקדמות גדולה מאוד.

ראשית, אני מסכים עם חברי שדיברו לפני, ששביחה של המערכת, של כלל הרשויות המקומיות, תזיק קודם כולל לרשויות המקומיות אבל גם לציבור. הציבור משלם ארנונה יקרה מאוד וסובל דיו מבעיות יומיומיות. ברגע שהשלטון המקומי ישוב — והציבור מכיר את ראשי הרשויות המקומיות גם לטובה וגם לא לטובה — קודם כולל הציבור יסבול, ואחריו ראשי הרשויות המקומיות.

שנית, אתה יודע איך אתה מתחיל שביחה, אבל לעולם אינך יודע איך אתה גומר אותה. איש לא ערב שהיא תשיג הישגים. במהלך החודש האחרון שוחחתי שעות רבות עם חברי ראשי הערים בנושא הזה. הם מאוד לא רוצים את השביחה ומגלים אחריות רבה. אבל יש מצבים שלפעמים אין בהם ברירה, ולכן רוצים ראשי הרשויות לנקוט את הצעד שהם החליטו עליו.

מה שקרה בשנה האחרונה — וחלק מהחברים יודעים את המספרים ואת הנתונים לגבי הגירעון של הרשויות המקומיות — נכון שקל יותר למי שרוצה להגיד: מנגנון גדול, בזבזנות, מספר גדול של רשויות. הכול נכון. אבל לא זו הבעיה ולא זו המצוקה של הרשויות המקומיות. צריך לראות, קודם כולל, מהן הסיבות האמיתיות שהביאו לגירעון וצריך לצאת מנקודת הנחה שאין ראש רשות, לא קטן ולא גדול, הרוצה לחיות בגירעון ולהזדקק לשלטון המרכזי או להזדקק כל חודש למשכורת.

בשנים האחרונות חלה תנופה גדולה מאוד בשלטון המקומי. מטלות רבות, שעד לפני שנים מספר היו מתוקצבות או היו באחריות משרדי ממשלה ייעודיים, עברו עכשיו כמעט במלואן לאחריות השלטון המקומי. אני אמרתי היום בישיבה של ועדת הכנסת דבר שכבר אמרתי פעמים מספר: אם משרד החינוך או שר החינוך מופקדים על-פי חוק, על-פי אחריות עבודת הממשלה, על החינוך במדינת ישראל — בתקצוב של הרשות המקומית זה לא בא לידי ביטוי. הוא משתתף בהוצאות, אבל עיקר ההוצאות נופלות על הרשות המקומית.

רק במהלך שנת 1989 — אני חוזר על מספר שנקב נציג משרד החינוך בוועדת הכספים, ואני לא מסכים אתו כי הוא לא נכון, כי בשנת 1989 יש חוסר בהעברות של משרד החינוך לרשויות המקומיות, בסכום של 130 מיליון שקל. רבותי, לאחר שבחודשים האחרונים יושבתי עם נציגי 213 רשויות מקומיות, ולא עם הגדולות שבהן — כשאומרים 213 זה מספר מטעה,

המקומיות, לשבוע שלם. אני אופיע שם מחר, וברור שאצא בקריאה שלם לשבוע. אני מעביר לשם גם את קריאתם של חברי הבית הזה.

מחר אהיה איש בשורה לגבי חלק מן הבעיות שהועלו. לגבי חלק מן הבעיות האלה היתה התקדמות כשבועיים האחרונים, וכמה דברים כבר הוזכרו. הגענו לסיכום חיובי עם משרד האוצר לגבי דבר שהוא לא כסף אלא דבר עקרוני. מתחילת שנת התקציב הבאה כל המשרדים הייעודיים חייבים להעביר כסף לרשויות המקומיות. יהיה חוזה התקשרות בין המשרד לבין הרשות על עלות, על שירותים ועל סכום כסף, כדי שהרשות המקומית תדע, מתחילת השנה, וגם כדי שיהיה לה את מי לתבוע אם המשרד לא יעמוד בהתחייבות שהוא התחייב בה.

סוכם אחמול עם שר האוצר ועם סגנו, במסגרת ועדת המנכ"לים שמתכנסת כל שבוע, בנושא הקליטה, שיש לו תקציב של מיליארד שקל בקירוב. יושב־ראש מרכז השלטון המקומי השתתף אתמול בישיבה של ועדת המנכ"לים. חוקם ועדת משנה, שבראשה יעמוד מנכ"ל משרד הפנים. הוועדה הזאת תעסוק בקליטה הישירה של הרשויות המקומיות, ויהיה לה תקציב כדי לממן את הקליטה הזאת. לדעתי, זו בשורה גדולה, מכיוון שהרשויות המקומיות אכן תעמודנה בחזית קליטת העלייה.

לכ־240 רשויות שנחשבות אצלנו כרשויות חלשות וקטנות, מתוך 252 רשויות מקומיות, תהיה תוספת בשנה הבאה, ממשרד החינוך וממשרד הרווחה, בסכום של כ־100 מיליון שקל. על בסיס 1989. לדעתנו, זה יכסה את כל הפער של העלויות.

אני מסכים עם הגדרתו של חבר הכנסת וירשובסקי, שלא מדובר על רשויות עשירות. אלה הן רשויות גדולות עם אפשרויות רבות יותר, אבל בפירוש הן לא רשויות עשירות. עם זאת, יש להן מטלות רבות שאין לערים הקטנות. בשנה הבאה אנחנו לוקחים מהן עוד סכום של כסף כדי לממן את הרשויות החלשות בחינוך וברווחה. הגענו לסיכום עם האוצר, ואמרתי לראשי הרשויות: אני מוכן לתמוך במאבקן אבל לא בעזרה תקציבית. אני מוכן לתמוך במאבקן, אבל הרשויות יצטרכו לגייס את הכסף. אנחנו ניתן להן את הכלים, שעד היום, לצערי הרב, השלטון המרכזי לא היה מוכן לתת להן אותם, וזה מתבטא קודם כול בנושא הארנונה.

60,000 בתי־אב בתל אביב משלמים ארנונה כ־3.5 ש"ח למטר כשהמינימום במגזר הערבי ובמגזר הדרוזי הוא 7.25 ש"ח למטר.

היו"ר ד' תיכון:
לשנה?

שר הפנים א' דרעי:
כן, לשנה. 3.5 ש"ח למטר לשנה. זה מצב אבסורדי. עיריית תל־אביב אכן רוצה להעלות את זה.

היתה מדיניות של שר האוצר הקודם, שהחליט שהוא לא רוצה להגדיל את המקורות בגלל מדד, אינפלציה. מצד שני, תל־אביב, אתה לא נותן לה תכן ואומר לה הבו לבנים.

ועוד דבר, שהוא המשמעותי ביותר, הרשויות הגדולות, בעיקר כמה רשויות גדולות יוכלו להנפיק בשוק ההון איגרות־חוב על המפעלים הכלכליים שלהן. היום זה מקובל ברשויות הגדולות בכל רחבי העולם, בעיקר במדינות

הכנסת קיבלה חוק, ואני רוצה להביע את דעתי אם הוא טוב או לא, אם הוא עזר והשיג את מטרתו אם לאו — חוק שכר מינימום. חוק זה בא לעזור. אולם, רבותי, כ־85% מהעובדים בשלטון המקומי בדירוג האחד מקבלים השלמת שכר מינימום. מי שמכיר קצת את מקדם השכר בשנת 1989 לעומת 1988 בגין חוק שכר מינימום יודע שזה כ־28%, כאשר מקדם התקציב היה 16%. מה עושה הרשות המקומית? אם לא תשלם את המשכורות — היא תפר את החוק שהכנסת קבעה. מדובר בסכום אדיר.

לא מנתי עוד דברים וסיבות אחרות, כי אלה הסיבות העיקריות. מה עושה השלטון המקומי? חבר הכנסת יאיר לוי הוסיף, שאם היה איזה מקור מימון שנזן לנו חמץ בשביל הרשויות המקומיות — הבנקים, גם הם הפסיקו לממן, שוב בעיקר בגלל התערבות השלטון המרכזי. ובצדק: יש אדם המופקד על פיקוח על הבנקים, הוא כחן את הצד של הפיקוח ואמר: הרשויות נמצאות היום בקשיים רבים, יש להן חוב גדול. צריך לשקול כל רשות מקומית בשיקול עסקי, לפני שנותנים לה הלוואה.

רבותי, אתם יודעים מה פירושו של שיקול עסקי? תל־אביב, רמת־גן, חולון, יש להן שיקול עסקי כשהן נוטלות הלוואה בריבית טובה מאוד, וזה משתלם לבנק, אבל אם שדרות או טבריה יצטרכו לכבד לבנק ולבקש הלוואה, לא יוכלו להוכיח שום שיקול עסקי לבנק. זה המשבר שאליז הגענו במהלך 1989.

ומשפט אחד על ההסדר לפריסת חובות. ההסדר איננו רק פורס חובות. לכאורה, ישאל השואל, ובצדק: אם אתה פורס חובות, מה יקרה בשנה הבאה? הרי כמעט כל אותן סיבות שמניתי יהיו קיימות גם בשנה הבאה, אלא אם כן תהיה, בעזרת השם, צמיחה כל כך גבוהה ומצב כלכלי כל כך טוב, שלא יהיה משבר בהכנסות עצמיות.

אדוני היושב־ראש, אני מבין שאתה מסמן לי כי עלי לסיים. האם יש לי הגבלה של זמן?

היו"ר ד' תיכון:
ודאי.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
יש לנו עוד יום גדול.

היו"ר ד' תיכון:
לא יום גדול, יום ארוך.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני לא מיציתי את הזמן שלי — — —

היו"ר ד' תיכון:
תתפלל, רבותי, אתם תשבו כאן עד מאוחר, אין מנוס.

בבקשה, אדוני השר, תמשיך.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת גולדשטיין, עכשיו אתה בעוכרי השר.

שר הפנים א' דרעי:

אני רוצה להתייחס לנושא של השביחה, האיום בשביחה. הנמצא בחלל האוויר. מחר יתכנס מרכז השלטון המקומי כדי להחליט סופית אם לפתוח ביום ראשון בשביחה, בכל הרשויות

לא מבקשים ערכות מדינה ולא תקציב. אנחנו מבקשים שמשרד האוצר ימצא את הדרך, כפי שהוא מצא אותה למגורים אחרים, ולא אזכיר כאן את שמותיהם. בסך-הכול מדובר על 250 מיליון שקל לכלל הרשויות המקומיות, 213 רשויות מקומיות. לצערי, עדיין לא התקדמנו עם האוצר. אתמול האוצר אומנם הטיל על החשב הכללי למצוא בתוך ימים אחדים מקור מידי ל-150 מיליון. אני לא אופטימי בכך, שהוא אכן יצליח למצוא, אבל אני מקווה, ששר האוצר ימצא בסופו של דבר את הפתרון לבעיה זו. אם לא נפתור את הבעיה הזאת, כל ההישגים שאמרתי אותם ירדו, לצערי הרב, לטמיון. אם ייכנסו הרשויות המקומיות לשנת 1990 עם חובות של 250 מיליון שקל, לא עשינו דבר.

אני מבקש להעביר את ההצעות של חברי הכנסת הנכבדים לוועדת הפנים של הכנסת.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רבותי, אנחנו ניגשים להצבעה, שלוש הצעות לסדר-היום — הצבעה אחת. חבר הכנסת ביבי — איגנו באולם, חבר הכנסת יאיר לוי, האם אתה מסכים להעביר את הנושא לדיון בוועדת הפנים? תודה. אני מוכרח לומר לך, שחבר הכנסת עוזר הודיע לי בשמך שאתה מסכים. ראיתי זאת לפי נענועי הראש שלו. חבר הכנסת וירשובסקי, אתה מסכים?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): מסכים.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד העברת ההצעות לדיון בוועדת הפנים? אפשר להצביע, הצבעה מס' 15.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה 16 —

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

16 — בעד, אין נמנעים, אין נגד. שלוש ההצעות עוברות לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

יח. הצעה לסדר-היום

מעצר בשבת של יהודי שומר שבת בגלל חוב ארנונה

היו"ר ד' תיכון:

היתה שאלתא בעל-פה. צריך לחקן את התקנון, רבותי, שהרי שאלתא בעל-פה היא נוסח חדש שלא בא לכלל ביטוי בתקנון.

בבקשה.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כבוד שר המשטרה, מצאתי לנכון להעלות בהצעה מיוחדת לסדר-היום את עניין

המודרניות. עיריית ניו-יורק ניצלה מפשיטת רגל בשיטה הזו. היה לנו ויכוח אדיר עם משרד האוצר, כיוון שזה יתחרה עם שוק ההון שלו, וגם קשה להם להבין, שזה מגדיל את המקורות ואת החופש של עיריית תל-אביב ושל ערים אחרות. שר האוצר הסכים לכך אתמול. הקמנו צוות, לא לבדיקה אלא ליישום בתוך כמה חודשים. יש רשויות מספר שמוכנות, עם חתמים, לצאת להנפקה של כמה פרויקטים כלכליים. מדובר על תל-אביב, ירושלים, רעננה ועוד כמה רשויות, שכבר מוכנות להנפקה כבורסה.

ויש מצב אבסורדי: היום הרשויות הגדולות האלה ממנות פיתוח רק בכסף מזומן. אסור להן לקחת אשראי, וזה כשיש להן מקור להחזרת האשראי, כשהן יכולות לקבל אשראי לזמן ארוך. זה מקובל בכל עסק שמפתח את עצמו ומחזיק את עצמו על-ידי אשראי. משרד האוצר הסכים, שלרשויות הגדולות האלה יינתן אשראי לזמן ארוך לצורכי פיתוח ולצורכי החזקת תשתיות.

ועוד דבר שקשור עם משרד הפנים. ברשויות הגדולות האלה אנחנו נלך במדיניות פתוחה יותר בנושא הפשרת קרקעות חקלאיות, כדי לממן פרויקטים כלכליים של הרשויות האלה.

אתמול שר האוצר ואנוכי הקמנו ועדה בראשותו של ויקטור מדינה, ועד דצמבר 1990 היא תגיש לנו המלצות ליישום, לרפורמה בארנונה ומעבר לשיטה חדישה. נראה שזה יהיה בשיטה של מע"מ עירוני.

היו"ר ד' תיכון:

מע"מ?

שר הפנים א' דרעי:

מע"מ עירוני. מס צורך יותר ואמיתי יותר.

היו"ר ד' תיכון:

מס קנייה עירוני.

שר הפנים א' דרעי:

תקרא לזה איך שאתה רוצה.

רבותי, הבעיה היחידה שנשארה פתוחה, שלא הגענו אליה לסיכום עם שר האוצר, היא לא חשוכה כל כך אבל דחופה ביותר. חסרים לנו 250 מיליון שקל להעמדת אשראי לרשויות המקומיות החלשות כדי לכסות את הגירעונות של השנים הקודמות ושל שנת 1989, כדי שהן יוכלו לתפקד בשנת 1990 ללא חובות, עם כל התוספות שאמרתי אותן עכשיו. הבנקים העמידו לרשותנו 150 מיליון. חסרים 250 מיליון שקל. אנחנו

היו"ר ד' תיכון:

אנחנו עוברים לנושא הבא, מעצר בשבת של יהודי שומר שבת בגלל חוב ארנונה. הצעה לסדר-היום מס' 2189 מאת חבר הכנסת משה זאב פלדמן.

חבר הכנסת פלדמן, נדמה לי שהנושא הזה נדון במליאה לפני שבועיים.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

היתה שאלתא.

אלא לצערי אני קובע שהמשטרה היא שטרטרה את האזרח ללא כל צורך הגיוני.

ד. השר אמר, כי מי שלא רוצה "עסקים" עם המשטרה, שיקים את החוק. אני מסכים, בוודאי, חוקים צריך לקיים. אבל במקרה שלפנינו, איך אדם שאינו נמצא בארץ יכול להתייצב בעקבות הזמנתו להוצאה לפועל? הרי הוא לא היה כאן. זה נקרא עברייני אשר דינו מעצר כליל בשבת? הוא הפושע המסוכן שבגללו צריך להטריח את המשטרה לחלל שבת ואותו לכפות בכפייה, באונס, לנסוע למגרש-הרוסים? ברוסיה כבר לא עושים כך.

אני חוזר ושואל גם מה ששאלתי בשאלה נוספת לפני שבועיים: אדוני שר המשטרה, אחת עצמך אמרת בדברי תשובתך על שאלתי בישיבת הכנסת ב־30 באוקטובר, ואני מוכן לחזור על זה בהנחיה טרייה ועדכנית — שלא לקיים בשבת שום פעילות שאיננה עולה בקנה אחד עם החוק ואיננה חיונית לשמירת הנפש ושלוש הציבור. האומנם היה המעצר כליל שבת כהתאם להנחיות אלו? האם שר המשטרה באמת ובתמים סבור כי נעשתה כאן פעולה חיונית לשמירת הנפש ושלוש הציבור? האם לא היה אפשר לבוא לפני כניסת השבת או לאחר צאת השבת? ואם כבר הגיעו השוטרים, האם לא יכלו להסתפק בהפקדת דרכונו עד התייצבותו במוצאי-שבת?

צר לי לומר, אדוני השר, אדוני היושב-ראש, כי נדמה לפעמים שדברים נעשים עלי-ידי המשטרה ככוונה שיורגשו. אם אין הדבר כך, לפנינו סתם אטימות והתעלמות מערכים מקודשים של עמנו.

היה מקרה נוסף, ימים מספר לאחר מעצרו של אותו יהודי מבית-דגון, בדימונה. כליל שבת נעצר אדם ששמו עודד מזרחי, וגם הוא הוסע להחנות המשטרה בניגוד לרצונו ואף שביקש במפורש ללכת ברגל למעצר. אם יש הנחיה, אדוני השר, ממך, מדוע היא לא מקוימת?

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני פונה אל כבוד השר ואני אומר: כשם שראית לנכון — ואני משבח אותך על דברך — להודיע שתהיה הנחיה שאדם בעל חזות דתית, השומר שבת, הנעצר בשבת, יוכל למעצר ברגל, גם כלי שביקש זאת במפורש, כך בהחלט יש מקום — חסכים אתי — להודיע כי נעשתה, במקרה של המעצר כליל שבת, טעות לא רק בהסעת העצור, אלא בעצם המעצר.

לסיום, אינני יכול שלא להתייחס למקרה נוסף, שאומנם אינו קשור במישרין רק לשר המשטרה, אבל בכל זאת יש קשר מסוים: גופתה של תושבת גבעתיים, שנרצחה על-ידי ערבים בשועפאט, נותחה ביום ראשון במכון לרפואה משפטית באכר-ככר, בניגוד לצו מפורש של השופטת אילה פרוקציה מבית-משפט השלום בירושלים.

למען האמת, קשה להבין מדוע בכלל ביקשה המשטרה לנתח את הגופה, בעוד היה ברור לכול כי האשה נרצחה בסכין, ואף שהיתה התנגדות מפורשת של המשפחה לנתיחה. ואכן, השופטת באמת דחתה, מטעמים אלו בדיוק, את בקשת המשטרה והוציאה צו האוסר את הנתיחה. אלא שהתברר דבר מוזר ביותר, שהנתיחה כבר נוצעה: זאת אומרת, אלו שצריכים לשמור על שמירת החוק לא כך התנהגו.

אפשר להבין מדוע יצאה השופטת בדברי ביקורת קשים נגד המשטרה ונגד המכון לרפואה משפטית באכר-ככר. אך בראייה לשאול: האומנם כאשר מדובר בחוק האוסר נתיחת

מעצרו של יהודי חושב שכונת בית-דגון בירושלים בשבת, שבת-קודש, בגלל חוב ארנונה.

אומנם הנושא עלה כבר פעם אחת בשאלתה בעל-פה ובתשובה, לפני שבועיים, כפי שזכר וציין היושב-ראש, אבל מכיוון שלדעתי, וטענתי זאת אז, ואני חוזר על כך היום, טרם ניתנה תשובה הולמת לכעיה שהועלתה, אין לנו ברירה אלא לחזור ולהעלות אותה שוב על סדר-היום.

מדובר ביהודי חרדי, שהגיע לארץ ביום שישי, לאחר שהיה של שישע שבועות בחוץ-לארץ. והנה, הוא הגיע ביום שישי וכבר כליל שבת מגיעים חמישה שוטרים לעצור אותו בגין חוב של תשלומי ארנונה בסך 2,000 ש"ח. אף שהוא הציע להם לקחת את דרכונו כדי שיהיו בטוחים שהוא לא יברח לחוץ-לארץ, בכל זאת העלו אותו בניידת והסיעו אותו, בניגוד לרצונו המפורש, לתחנת המשטרה במגרש-הרוסים.

שר המשטרה מסר כמה נהלים בדברי תשובתו, ואני רוצה להתייחס אליהם, ברשות השר, אחד אחד.

א. השר טען כי האיש הזה לא נענה לעשרות הזמנות וביקורי משטרה בביתו כדי להתייצב כלשכת ההוצאה לפועל לשלם את חובו, וכי נעדר מהבית בכל השעות הנורמליות של השבוע. נכון, כיצד יכול היה להיענות להזמנות המשטרה, כשהיה שישע שבועות בחוץ-לארץ? ודאי שהוא נעדר מהבית, כי עיקר עבודתו בחוץ-לארץ. ואם המתנה המשטרה עשרות פעמים, מדוע לא היה אפשר להמתין עוד כמה שעות, עד מוצאי-שבת, לסידור העניין?

ב. השר אמר כי, אנוחנו, חברי הכנסת אשר שאלו את השאלות, שאלתה עיקרית ושאלה נוספת, במקום לבוא בטענות למשטרה, עלינו לדאוג לכך שאזרחים ישלמו את חובותיהם. אני רוצה לשאול כאן בכל הכנות, בכל הרצינות, האומנם, אדוני השר, אתה סבור באמת ובתמים שזו תשובה הגיונית?

שר המשטרה ח' ברילב:

כן.
משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

זהו תפקידם של חברי הכנסת?

בכלל, השר עצמו אמר בסוף חשבונו, כי למשטרה יש פיגור במיליון אחר 90,000 צווים של הוצאה לפועל. ב־90,000 צווים יש פיגור. מכל 90,000 הצווים הללו לא מצאה המשטרה מקרה חמור יותר, חשוב יותר, דחוף יותר, אלא דווקא את היהודי שומרי-השבת הזה בשכונה חרדית ואותו עצרה כליל שבת?

ג. השר טען, שאם לאדם זה היה כסף לנסוע לחוץ-לארץ — ישלם לפני כן את החוב לעיריית ירושלים ולא יטרטרו את המשטרה.

שר המשטרה ח' ברילב:

נכון.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

כן, כך אמר השר. יפה. אבל אני חייב להביע את תמיהתי על הדברים האלו. איזה קשר יש בין נסיעת אדם שעבודתו בחוץ-לארץ לבין חובו לעירייה? האם נבדק בכלל אם הוא קיבל הזמנה להוצאה לפועל לפני שיצא לחוץ-לארץ? וגם אם קיבל, האם מיהו במדינה מחכוך להרשות נסיעה לחוץ-לארץ רק אחרי סילוק חובות לרשויות? יש חוק כזה? לדעתי, אדוני השר, היה כאן טרטור, אבל לא האזרח טרטר את המשטרה.

באים ומשלמים אלא מחכים עד שפונים אליהם. וחוזרים ופונים אליהם, ומבקרים אותם בבית. ובסוף איכשהו משלמים.

המקרה שלפנינו הוא מקרה טיפוסי מחד גיסא, אבל קיצוני מאידך גיסא. מדובר פה ביהודי שהיה חייב 2,000 שקל, יהודי שיכול לשלם 2,000 שקל. איך אני יודע? — אני יודע, משום שיהודי שנוסע בחצי שנה שמונה פעמים לחוץ-לארץ, אני מניח לרגל עסקיו, יכול למצוא 2,000 שקל ולשלם חוב.

המשטרה ביקרה אצלו בבית כעשר פעמים ולא פגשה אותו שם אף לא פעם אחת. אשתו לא אמרה לשוטרים שהוא בחוץ-לארץ. המשטרה השאירה לו בבית הודעות: בכקשה תבוא למגרש-הרוסים לסלק את החוב. לא עזר ביקור אחד, ביקור שני, ביקור שלישי וכן הלאה.

ואז הגיעה אליו המשטרה ביום שישי. אגב, הסייר עצמו לא יכול להחליט על כך: אם הביקור נעשה מאוחר בלילה או בליל שבת, הדבר טעון אישור של קצין מפקד משמרת. אחרי שהוצגו לקצין מועדי הביקורים, אחרי שהוכהר לו שלא מדובר פה באדם שחלילה אין לו 2,000 שקל, אלא באדם שכחורה מקיט פשוט מתחמק מלשלם את החוב, נתן הקצין אישור חזק ובהתאם לנהלים לבוא אליו בליל שבת.

כאשר באו אליו, אמרה לו האשה, הגברת — לפי עדות השוטר — היית צריך לשלם את זה, תחייב לשלם. הוא שלח את הבן שלו להזעיק את הרב או משהו אחר, ואז אמר לו השוטר: אדוני, בוא אחי.

אילו הוא היה אומר: אני מבקש שלא לנסוע בשבת, אלא אני מוכן ללכת ברגל — מעיד השוטר: אני הייתי מוכן ללכת אתו ובן וגוי היה מלווה אותנו בניידת. אבל השוטר אומר שהוא לא ביקש זאת כלל. לא רק זאת, כאשר אמר לו השוטר לעלות לניידת, הוא לא הביע איזו התנגדות. לכן, אומר השוטר, הסעתי אותו בניידת.

זה הסיפור. אני אומר שוב, היהודי הזה טרטר את המשטרה ובזבו הרבה מזמנה וממאמציה. אותם סיירים שביקרו אותו בבית, אילו היו משוחררים מכך, יכול להיות שהיו יכולים לעשות דבר פרודוקטיבי יותר.

ההנחיה שלי למשטרה — מה שאמרתי בשאלתא בעל-פה — אמרתי שאנחה את המשטרה שאדם בעל חזות חרדית יוכל ברגל. אומר לי המפכ"ל: אדוני, אל תעשה זאת. מה יקרה אם יובילו ברגל משהו, ולפעמים זה יכול להיות מהלך של שעה, והוא יגיד: על סמך מה? מה אתה מוביל אותי? אם כן, אני בהחלט חוזר בי מההנחיה. אני אומר פומבית ומבקש שכל יהודי שיעצר בליל שבת או בחג יגיד: אני מבקש שלא להיות מוסע ברכב. במקרה זה יש הנחיה, יש פקודה למשטרה שלא להסיע אותו ברכב.

אני חשבתי על דבר אחר: הלוא המשטרה יודעת מתי אדם נוסע לחוץ-לארץ, מדוע לא יגידו למי שנוסע לחוץ-לארץ: אדוני, אתה חייב 2,000 שקל, תשלם ותיסע. שוב, המומחים במשטרה אמרו לי, אל תעשה זאת. למה? — יש טעויות. המחשב טועה. אתה תעצור משהו מלעלות על המטוס, הוא יפסיד את הטיסה ויתברר אחר כך שלא הוא האיש שאתה מחפש. אל תעשה זאת. אני באמת לא עושה זאת. אני שוקל אולי לעשות זאת לגבי סכומים מעל 10,000 שקל או מעל 5,000 שקל.

דברים שעל פניהם נראים כאילו פשוטים, גם לי — נראה לי פשוט: בן אדם חייב כסף, המשטרה יודעת מי הוא, יבדקי

גופות, איש הישר בעיניו יעשה? האם אין מקום לנקוט צעדים של ממש נגד האחראים לעבירה על החוק במקרה זה?

אני רוצה לסיים בדבר טוב ולפנות אל כבוד שר המשטרה. אנחנו מכירים אותך ואת יחסך ההגון והמכובד למסורת ישראל. אבל במערכת שלך אתה צריך לעשות מהפכה. לחולל שינוי. יש שם זלזול, יש שם התעלמות. יש שם אטימות כלפי כל הנוגע לקורשי ישראל, אם זו שבת, אם זו נתיחת מתים. אני מבקש מאדוני השר, עשה שם משהו, אולי צריך לחנך את המפקדים ואת השוטרים להפגין קצת יחס של כבוד לקורשי ישראל. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה. אבקש משר המשטרה להשיב.

שר המשטרה ח' בר-לב:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לנושא של נתיחת הגופה אני יכול להתייחס כי לא קיבלתי פרטים ואיני יודע —

היו"ר מ' וירשובסקי:
אתה גם לא צריך להתייחס כי היום נשאלה שאלתא בעניין הזה ודובר בנושא.

שר המשטרה ח' בר-לב:
אני יכול להתייחס כי אני מכיר את הנושא, הוא גם לא הופיע בסדר-היום. תנו לי להתייחס לנושא ככתוב בסדר-היום.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני העליתי את הנושא בשאלתא בעל-פה, ואכן שר הבריאות אישר שנעשתה טעות.

שר המשטרה ח' בר-לב:
בסדר. אני לא מכיר את המקרה ואין לי מה להגיד בעניין הזה. אפשר היה לומר לי מראש שנושא זה יועלה, והייתי בא מוכן.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אדוני שר המשטרה, אמרתי לך שאפילו אם היית מוכן לא היית חייב לענות כי על כך השיב שר הבריאות.

שר המשטרה ח' בר-לב:
חייב — לא, אבל הייתי עונה ברצון.

אם כן, לשאלה שהופיעה בסדר-היום, מדינת ישראל היא המדינה היחידה שבה ההוצאה לפועל של צווי בית-משפט מבוצעת על-ידי המשטרה. בכל מדינה אחרת המשטרה פטורה מהבצעה הזאת. במדינת ישראל, כעצם כהתנדבות, או בהתנדבות חלקית, המשטרה קיבלה על עצמה לפני שנים רבות את המשימה הזאת. היא קיבלה תקנים מיוחדים, כ־140. מאז המשטרה תקועה עם המשימה הזאת ללא יכולת להעבירה לגורם אחר.

בזמנם, כאשר אושרו התקנים האלה היו כ־200,000 פקודות של הוצאה לפועל בשנה. היום יש כפליים — 400,000 פקודות בשנה.

כפי שכבר עניתי בשאלתא בעל-פה, הפיגור הוא של כ־90,000 פקודות. את העבודות האלה של ההוצאה לפועל עושים לא רק 140 השוטרים שהתקבלו בתקנים מיוחדים לצורך זה, אלא גם סיירים.

הנושא הזה מטרטר את המשטרה ללא סוף, משום שחלק גדול מאלה שבתיהם משפטי מטילים עליהם חובת תשלום לא

מסכים להעביר את ההצעה לוועדת הפנים ואיכות הסביבה?
אני מבין שזו הוועדה.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):
כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת, של שר המשטרה, להעביר את הצעתו של חבר הכנסת פלדמן לוועדת הפנים ואיכות הסביבה. זו הצבעה מס' 16.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 13

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

במחשב, הוא ירצה לנסוע לחוף-לארץ, יגידו לו: תשלם; על פניו זה נראה הגיוני מאוד. כאשר אתה מתחיל להיכנס לפרטי פרטים מתברר שבוזאת אתה יכול לגרום יותר נזק מאשר להועיל. זה הסיפור.

אני מבקש מהמזיע להסתפק בדברי. אם לא, אני מוכן גם שהנושא יועבר לדיון בוועדה. אני אומן את השוטר שהיה במקום עם עד, ובקשה — חשב ועדת הפנים ותברר את העניין. אני מתנגד לכך. אבל אני מציע, למען העניין, להסתפק בחשבונית.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה. חבר הכנסת פלדמן, אתה מסתפק בהודעתו של השר?

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):
לא.

היו"ר מ' וירשובסקי:
לא מסתפק. יש הצעה של השר. חבר הכנסת פלדמן, אתה

יט. הצעת חוק העונשין (תיקון), התשמ"ט — 1989 * (הצעת חבר הכנסת ר' ריבלין)

ראובן ריבלין (הליכוד):
בעניין זה אנחנו לא מגישים הצעה. את זה ירצה בוודאי הרב דיין לעשות. כבר ראיתי שגם אחרים רוצים.

על-פי סעיף 30 לפקודת בתי-הסוהר, הרשיון כפוף לתנאים המפורטים באותו סעיף, ואילו סעיף 31 לאותה פקודה מסמך את ועדת השחרורים שנתנה רשיון לאסיר לפוטרו מלמלא אחר תנאי מהתנאים הקבועים בסעיף 30.

ועדת השחרורים היא גוף כעין-שיפוטי הפועל בתחום סמכויותיו הסטטוטוריות, בעיקר בחוק העונשין ובפקודת בתי-הסוהר. ולפיכך חלות עליה הלכות המשפט המינהלי. אין כל זכות קנויה לשום אסיר שישוחרר ברשיון לגבי שליש מתקופת המאסר. והראיה — שנדרשת לכך המלצה של ועדת שחרורים, כאמור בסעיף 49(ב) לחוק העונשין ובסעיף 28 לפקודת בתי-הסוהר. המשותף לשתי ההוראות הוא, שהמחוקק העניק לוועדת השחרורים סמכות בלא לקבוע כמפורש את השיקולים שאותם רשאית הוועדה לשקול. בתנאי, כמובן, ששיקוליה יהיו בתחום המטרות שלשמן היא הוקמה.

ירשה לי, אדוני היושב-ראש, להפנות לעצ"א 2/83, פסקי-דין, כרך ל"ז, חלק שני, בעמ' 690, ואני מצטט מעמ' 693, מפי כבוד השופט שמעון אגרנט האומר: "מהם השיקולים אשר ועדת השחרורים רשאית וחייבת לקחתם בחשבון? כאמור, החקיקה המסמיכה אינה קובעת במפורש כל קריטריון. מקובל להניח, עם זאת, כי הקריטריון המרכזי, אך אולי לא היחיד, הוא הסיכוי כי האסיר לא יחזור לפעילות עבריינית לאחר שחרורו. בהקשר זה מקובל להתחשב בהתנהגותו של האסיר בבית-הסוהר, בתוכניות שיקומו, בעברו הפלילי, במהות העבירה בה הורשע ובכיוצא בהם שיקולים שיש בהם כדי להראות אינדיקציה לכך שהוא עלול לסכן שוב את שלום הציבור אם ישוחרר שחרור מוקדם". והשופט אהרן ברק אומר: "מטבע הדברים הוא שהוועדה חייבת ליתן משקל יחסי לשיקולים השונים אותם היא רשאית לשקול. הרשאית היא להימנע משחרורו של אסיר? האם קיים חשש, ולו רחוק,

היו"ר מ' וירשובסקי:
אנחנו עוברים לשתי הצעות חוק. כל אחד מהמציעים יביא את הצעתו, והשר ישיב על שתיהן. ראשון — חבר הכנסת ריבלין שביא את הצעת חוק תל"ח — הצעת חוק העונשין (תיקון), התשמ"ט — 1989. לא מצוינים כאן התוכן והמהות. אבל את אלו נשמע בדברים עצמם.

ראובן ריבלין (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, אדוני השר, מורי ורבותי, חברי הכנסת, מגמת התיקון לחוק העונשין, התשמ"ט — 1989, היא תיקון סעיף 49 לחוק העונשין וכן תיקון לסעיף 28 לפקודת בתי-הסוהר [נוסח חדש], התשל"ב — 1971.

אדוני היושב-ראש, סעיף 49(א) לחוק העונשין, התשל"ז — 1977, קובע שמי שנידון למאסר לתקופה העולה על שלושה חודשים ואינה עולה על שישה חודשים, ונשא עונשו שני-שלישים מאותה תקופה, רשאי שר המשטרה לשחררו אם ראה שהאסיר ראוי לשחרור. סעיף 49(ב) לחוק העונשין קובע, כי מי שנידון למאסר לתקופה העולה על שישה חודשים ונשא עונשו שני-שלישים מאותה תקופה, ישחררו שר המשטרה אם באה על כך המלצה של ועדת שחרורים שהרכבה נקבע בסעיף אחר לחוק. סעיף 49(ד) לחוק העונשין מסמך את שר המשטרה, על-פי המלצת ועדת שחרורים, לצוות על שחרור אסיר בכל עת בשל טעמים מיוחדים, כגון חולניו המתמדת.

סעיף 28 לפקודת בתי-הסוהר [נוסח משולב] קובע, כי אסיר שנידון למאסר שנתיים או יותר, למעט מאסר עולם, והשלים שני-שלישים ממאסרו בהתנהגות טובה, רשאית ועדת שחרורים האמורה ליתן לו רשיון להתהלך חופשי בכל שטח המדינה או בחלק ממנה כפי שיפורש ברשיון, וכל עוד הרשיון בתוקפו לא ייאסר מכוח אותו גזר-דין.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
בכל שטחי המדינה חוץ מהכנסת.

שליש מתקופת המאסר, וכך יהיה הדין לגבי מחצית מתקופת המאסר, וועדת השחרורים היא שתחליט בדבר הענקת הרשיון. ככפופות לביקורת המשפטית על החלטותיה, כמבואר לעיל.

על לציין, שבסעיף 3 להצעת החוק הצעתי, שהחוק החדש ייכנס לתוקפו בתום שלושה חודשים מיום פרסומו, וזה כדי ליתן שהות לערוך את ההתארגנות המינהלית אשר תידרש לביצוע החוק.

ברצוני להוסיף, שאצלנו פוסק בית-המשפט, כפי שידוע לנו, עונש קבוע, ולא כפי שפוסקים בתי-משפט ברכות מהארצות בעולם, עונש מינימום ומקסימום, וועדת שחרורים יכולה לבוא ולקבוע מהו העונש שאותו ירצה האסיר.

ולבסוף, התברר לי כי כיוונתי לדעת גדולים כאשר הגשתי הצעה הדומה לזו שהגיש לאחר מכן חבר הכנסת ליבאי. אם רק זאת — דיני.

היו"ר מ' וירשובסקי:
כן, חן.

כ. הצעת חוק העונשין (שחרור אסירים לפני זמנם) (תיקון), התש"ן — 1989 * (הצעת חבר הכנסת ד' ליבאי)

שר המשטרה ח' בר-לב:

ארוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, במדינות נאורות רבות יושבים אסירים, בהשוואה אלינו, הרבה פחות זמן בכת-הסוהר. ביקשתי נתונים על הנעשה בארצות אירופה בהשוואה אלינו. הנתונים הם מאירים עיניים. אצלנו, על 100,000 חושבים נמצאים בכת-הסוהר 150 אסירים. אינני כולל בזה את האסירים הביטחוניים, שזה סיפור ייחודי ישראלי. אבל האסירים חושבי הארץ הם אנשים שבדרך כלל יושבים על עבירות נלוות, והות לאלה המבוצעות בחוץ-לארץ. אם כן, לעומת 150 האסירים אצלנו, במדינות אירופה יושבים על כל 100,000 חושבים: מינימום, בהולנד — 29 אסירים לעומת 150 אצלנו, ומקסימום, בגרמניה המערבית — 102 אסירים לעומת 150 אצלנו. והדבר מוכן מאליו: בארצות אלה, האירופיות, ברכות מהן, יש פרק זמן של מחצית תקופת המאסר שבו האסיר יכול להשתחרר, ויש עוד כל מיני הקלות של probation וכן הלאה, ואצלנו כל זה לא קיים. אצלנו, המקסימום שאסיר יכול לקבל הוא הפחתת שליש מתקופת מאסרו.

שמעון שטרית (המערך):
אפשר לשאול שאלה?

שר המשטרה ח' בר-לב:
בבקשה.

שמעון שטרית (המערך):

הנתונים האלה מעניינים, ואני לא רוצה לומר — מדהימים, כי בארצות שהזכרת קיים העיקרון שלפיו לתביעה אין שיקול דעת, היא צריכה להעמיד לדין בכל מקרה שמגיע אליה מידע על עבירה. אצלנו יש שיקול דעת. האם הנתונים האלה לא מורידים סימני שאלה על כך שאצלנו מרבית בהעמדה לדין? אולי מגוימים לא רק בקטע של המאסר אלא גם בקטע של ההעמדה לדין?

היו"ר מ' וירשובסקי:
אולי בקטע של העבריינות? משהו חשב גם על זה?

לביצוע עבירות בעתיד על-ידי? הרשאת היא לשחרר אסיר שאין לגביו תוכנית שיקום, אך שהתנהגותו בין כותלי בית-הסוהר טובה? — ועוד כהנה וכהנה שיקולים.

על-פי סימן 11 לפקודת בתי-הסוהר רשאי אסיר להגיש עתירה לבית-משפט מחוזי בכל עניין הנוגע למאסרו: עתירה נגד ועדת שחרורים תידון בהרכב של שלושה שופטים, והחלטת בית-המשפט בעתירה ניתנת לערעור בפני בית-המשפט העליון ברשות. אין בהוראות סימן זה כדי לגרוע מסמכויות בית-המשפט העליון, כמובן בשבתו כבית-משפט גבוה לצדק.

לפיכך, ביסוד ההצעה עומדים, בראש ובראשונה, הצורך לפעול ככל האפשר להקטנת הצפיפות בכת-הסוהר, שכולנו מודעים לה — אנחנו מבקרים ורואים את הסבל ואת המצוקות של שירות בתי-הסוהר כאשר הוא צריך לדאוג לכל אותם אסירים — וכן השיקול לצמצם את השפעותיו ומגרעותיו ההרסניות של מאסר, ובכך לקדם את שיקום האסיר. כאמור, אין זכות קנויה גם כיום לשום אסיר שישוחרר ברשיון לגבי

היו"ר מ' וירשובסקי:

אנו עוברים להצעת החוק תמ"ו של חבר הכנסת דוד ליבאי — הצעת חוק העונשין (שחרור אסירים לפני זמנם) (תיקון), התש"ן — 1989. שר המשטרה ישיב לאחר מכן על שתי ההצעות. חבר הכנסת דוד ליבאי, בבקשה.

דוד ליבאי (המערך):

נכבדי היושב-ראש, כבוד השר, חברי הכנסת, לפי הצעת החוק שהגיש זה עתה חבר הכנסת ריבלין, במקום שניתן לשחרר אסיר בתום שני-שלישים מתקופת מאסרו ניתן יהיה בעתיד לשחררו בתום מחצית תקופת מאסרו, הכול בהתאם לשיקול דעתה של ועדת השחרורים.

הצעתי באה להשאיר את סמכויות ועדת השחרורים בעינן, אבל להוסיף פסקה לחוק כדלקמן: "מי שמרצה לראשונה בחייו עונש מאסר שאינו עונש חובה, ונשא מחצית מתקופת מאסרו, ישחררו שר המשטרה אם באה על כך המלצה של ועדת השחרורים". אם כן, הצעתי מגבילה את סמכות השחרור המוקדם — א. למי שירצה לראשונה בחייו עונש מאסר: ב. למי שאינו מרצה בשלב ההחלטה מאסר עולם.

אני יכול לקצר מאחר שהצעתי, ברוחה, היא בהתאם לקו שהביא כפנינו חברי חבר הכנסת ראובן ריבלין, ובשעה מאוחרת זו אני יכול לקצר בהנמקתי כאשר אני מסכים לנימוקיו.

ארוני היושב-ראש, כבוד שר המשטרה, אני וחברי חבר הכנסת ראובן ריבלין שמענו בעניין ובסיפוק שמשדר המשטרה הכין הצעת חוק משלו באותו נושא, ואנו מעוניינים שהצעותינו תיונה בוועדת החוקה, חוק ומשפט ביחד עם הצעת משרד המשטרה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת דוד ליבאי, אני מזמין את שר המשטרה להשיב על שתי ההצעות.

שר המשטרה ח' ברילב:

את ההיבט הזה לא בדקתי, אבל, כפי שאמרתי: אצלנו, המקסימום שאסיר יכול לקבל הוא שליש מתקופת מאסרו. לכן, אני תומך בהחלט בהצעות שהועלו.

כפי שנאמר, המשרד הכין הצעה שכבר עברה כתזכיר. אני נוטה יותר שלא להגביל את ועדת השחרורים בהגבלות נוספות, כי ועדת השחרורים היא קפדנית מאוד מאוד. מתוך 5,300 בקשות של אסירים בשנה שחלפה לקבל שליש — ויש אסירים שפנו יותר מפעם אחת — הועדה אישרה 1,400 בקשות. הווי אומר, רק כל אסיר שלישי שפונה לוועדה זוכה לשליש הזה. אבל זה נושא שאפשר לדון בו במהלך הכנת החוק.

ראובן ריבלין (הליכוד):

בהצעת החוק רצינו להראות שיש אותו היגיון לגבי השליש ולגבי החצי.

שר המשטרה ח' ברילב:

אני מברך על היוזמות של חברי הכנסת. בוועדה נופיע וננסה — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

אתה מציע את ועדת החוקה, חוק ומשפט?

שר המשטרה ח' ברילב:

לא, אני מציע את ועדת הפנים ואיכות הסביבה, העוסקת בנושא הזה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני רוצה לשאול את המציעים: השר מציע את ועדת הפנים — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

אני מציע לשר שהוא יציע את ועדת החוקה, חוק ומשפט, שכן פה יש עניין של שינויים בחוקים נוספים, ואני חושב שהמיומנות של ועדת החוקה, חוק ומשפט תועיל לעניין.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אדוני השר, אנחנו יכולים להעביר את זה לוועדת הכנסת והיא תקבע, אבל אני יכול להגיד לך מניסיוני בשתי הוועדות — אני גם חבר ועדת הפנים ואיכות הסביבה וגם חבר ועדת החוקה, חוק ומשפט — שהנושא הזה הוא פראקסלנס עניין של ועדת החוקה, חוק ומשפט.

שר המשטרה ח' ברילב:

אני לא מתנגד.

דוד ליבאי (המערך):

שינוי חברי ועדת החוקה, חוק ומשפט, ואני מציע — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

פניתי לשר. אני לא יכול להכתיב לו.

כא. הצעות לסדר-היום

האימוץ בישראל ומעצר פעילי "יד לאחים"

מאוחרת כל כך אנחנו ממשיכים בדיון בנושאים מאוד חשובים ומכובדים במיעוט מספר משתתפים. זה לא מכובד. זה לא מכובד לנושא, זה לא מכובד למציעים וזה לא מכובד לכנסת. אפשר לחלק את ההצעות בשלושת ימי מליאת הכנסת. יש ימים שבהם אנחנו מתפזרים בשעה מוקדמת. אני חושבת שהדרך הזאת שבה אנחנו נוהגים היא בלתי מכובדת ובלתי נכונה והיא לא לכבוד הנושא, לא לכבוד הנואמים ולא לכבוד הכנסת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אנחנו עוברים לנושא הבא — הצעות לסדר-היום שמספריהן 2252, 2253, 2256, 2259, 2288, 2290, 2301 ו-2319 בנושא: האימוץ בישראל ומעצר פעילי "יד לאחים".

שר דודן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להעיר על כך שבשעה

שנשמעו במהלך הימים האחרונים, תוך כדי המשפט המתנהל, יש משום פירות מרחיק לכת במעמדו של השירות. עד כדי האשמות על פגיעה בטוהר המידות, בניקיון-הכפיים ובטוהר הכוונות של אותם אנשים מסורים הפעילים בתחום הזה.

הוויכוח על האימוץ הוא לגיטימי. אפילו הוויכוח על הערכים העומדים ביסוד התפיסה של האימוץ, ערעור על אמינותם של האנשים העוסקים בנושא הזה, הוא פגיעה בכולם — בילדים, בהורים הנזקקים לשירות הזה ובהורים המאמצים. אני מקווה שבנקודה הזאת לא יישמעו פה דברי חברי הכנסת בכמה קולות.

אתם שמים לב בוודאי לכך שאני מנסה את דברי בזהירות רבה, לא היה קושי גדול להיסחף למכול האשמות והאמירות שנוקטות בימים האחרונים.

יאר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני שם לב שקשה הדבר עליך — —

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת לוי, אני מבקש.

יאר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני מבקש לשאול שאלה קצרה מאוד ולקבל תשובה קצרה מאוד.

היו"ר מ' וירשובסקי:
לא, חבר הכנסת לוי, לא ארשה שאלות ולא ארשה תשובות.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
צר לי לקבוע, שלמיטב ידיעתי, עד היום, לא שר העבודה והרווחה שהוא ראש הממשלה, לא ממלא-מקומו שהוא השר רוני מילוא, ולא ממלא-מקומו בפועל שהוא מנכ"ל המשרד, לא ביטאו עמדה ברורה המתייצבת מאחורי השירות בתקופה הקשה שהוא עובר.

ראיתי חובה לעצמי, ואני מקווה שחברי הכנסת האחרים יצטרפו גם הם לזה בדבריהם, לתת לשירות הזה את מלוא הגיבוי הציבורי. זאת המחלוקת, אם החוקיות ואם האחריות, נכרך כאן ובמקומות אחרים.

והערה אחרונה בהקשר זה. חלק בלתי נפרד מהנושא הזה מהווה העובדה שזה כמעט עשר שנים אין ממשלת ישראל מקבלת החלטה ואין היא מאמצת את אמנת-האג העוסקת במכלול השאלות של חטיפת ילדים ואימוצם. חלק מהסעיפים של האמנה הזאת — אני נוהר שוב בדברי בגלל הרקע של הדיון הזה, ואולי אם לא היתה השעה כל כך מאוחרת הייתי מפרט יותר — קשורים בנושאים הנדונים היום בבית-המשפט. אולם, ממשלת ישראל לא אימצה את האמנה הזאת, בעיקרו של דבר כתוצאה מלחצים פוליטיים בתוך הממשלה שמנעו ממנה לעשות זאת במשך שנים רבות. למעלה מ-20 מדינות כבר אימצו את אמנת-האג, ואנחנו מפגרים בניין זה.

אני חושב שהעלאת הנושא עכשיו על סדר-היום הציבורי — בצד הטיפול בו בקטע אחד במישור המשטרי, ובמישור הציבורי לגבי שאלת האימוץ — מחייבת את הממשלה לקבל בהקדם החלטה על אישור האמנה ועל קבלתה כדי לבסס את המערכת התחקית שהיא הדרך היחידה שבה יכול להתבצע האימוץ במדינת ישראל, וזוהי מערכת חוקים שהכנסת קיבלה אותם, שעל-פיהם פועל השירות, ושום התערבות של גורם אחר בתוך הקטע הרגיש והעדין הזה איננה יכולה להצמיח טובה, ורעה היא כנראה הצמיחה לא פעם אחת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברת הכנסת שרה דורון, אני חושב שיש טעם רב בדברייך — כרגיל — אבל חזקה עלי מצוותו של היושב-ראש, ואני לא יכול לקבל החלטה שהיא קרובה לעמדתך. אנחנו מצווים לקיים את הדיון, ואנחנו נקיים אותו. אני רק רוצה לבקש: הואיל ויש מציעים רבים, אם אפשר לקצר — — —

עובדיה עלי (הליכוד):

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני לא יכול להכתיב, אבל הייתי מבקש מכל מציע, אם הוא יכול, לדבר חמש דקות, ואם כולם יעשו את זה — ואני מניח שהנושא הזה לא ימוצה כאן — אנחנו נוכל לקצר את הדיון ולהשאיר דברים מהותיים יותר לדיון בוועדה, אם יעבור הנושא לשם. אני מבקש מחבר הכנסת אורון: כך תלוי הרבה. אם אתה תקצר בחמש דקות, אפשר יהיה לפנות גם לאחרים בבקשה כזאת, אבל הפרוגנוטיבה היא שלך.

עובדיה עלי (הליכוד):

— — — אדוני היושב-ראש — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אני מבקש מחבר הכנסת חיים אורון להביא את ההצעה הראשונה: האימוץ בישראל ומעצר פעילי "יד לאחים".

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, חברי הכנסת, אנחנו, שמונה חברי כנסת, הגשנו הצעה רחופה תחת הכותרת כפי שקרא אותה היושב-ראש. אני רוצה לומר מראש, שלנושא של חקירת המשטרה ומעצר הפעילים של "יד לאחים" אינני רוצה להתחייס, לא להוסיף פרטים על הפרטים שפורסמו לפני ואחרי ובצד החקירה, אלא רק לומר דבר אחד: אני מקווה שלא הופעלו לחצים, ואם הופעלו — אני מקווה שייפסקו הלחצים מכל סוג שהוא והחקירה הזאת, בגלל רגישותה, בגלל השאלות הקשות העולות בה, בגלל הנושא הרגיש מאוד שהיא עוסקת בו, תתנהל כפי שראוי שתתנהל, תמוצה, המסקנות יוסקו ממנה על-פי ההליכים המקובלים ועל-פי החוקים הקיימים, וכך ינהגו כולם. בזה אני בעצם לא רוצה להעיר שום הערה נוספת לגבי החקירה עצמה.

אבל סביב הנושא של המעצרים הללו, סביב הנושא של פעילות הארגון "יד לאחים", סביב הנושא של האימוץ והשירות למען הילד, עלו במהלך החודשים האחרונים, ואולי בשנה-שנתיים האחרונות, שורה של טענות ואמירות המתחברות יחד.

יש ויכוח לגבי אופיו של השירות, יש ויכוח לגבי אופן פעולתו, יש גם ויכוח שבה לידי ביטוי בהצעת החוק שהביא חבר הכנסת הרב רביץ לפני זמן מה, לשינויים בחוק האימוץ. הוויכוח הזה הוא, כמוכן, לגיטימי. אני חייב להביע את דעתי, ואני חושב שבמתכונת הקיימת נמצא איוון נכון ורגיש בין הבעיה של המשפחות הטבעיות לבין הבעיה של המשפחות המאמצות, כאשר במרכזו של המתח הזה עומדת התפיסה של טובת הילד.

אני יודע שיש יותר מפירוש אחד לכל המונחים האלה. השעה המאוחרת והרצון שלא לערב מין בשאינו מינו גורמים לי שלא להיכנס לכל המכלול הזה. אבל דבר אחד אני רוצה להגיד באופן מפורש: מתוך שורה ארוכה של פרסומים על פעולותיו של ארגון "יד לאחים" עולה תמונה של פיחות במעמדו של השירות, ובהרבה מאוד אמירות. לרבות אלו

ניצול רגשות האשמה הכבדים של אותם הורים שנאלצו למסור את ילדיהם כתוקף צו בית-משפט. אין זה איזה מעשה של איזו פקידת אימוץ, אלא צו בית-משפט לרבות בג"ץ. ואתם יודעים בדיוק כיצד נגמרו 90% — 95% מן הבג"צים. אין זה איזה מעשה שרירותי של איזה פקיד, כפי שאתם מאשימים מעל דפי העיתונות שלכם.

פיתוי — זה שם המשחק בחלק מהפעולות של ארגון "יד לאחים", רובו בתחום האפור-כהה. אם יש מעשים בתחום האחר, נחכה למשטרה. אלה רק חשדות, אני מסכים.

פרט לשימוש ברגשות האשם של ההורים, הוגשה — ראיתי — הצעת חוק של חברי הכנסת גפני וריבין, לגיטימית. דברי ההסבר שלכם — קחו אותם בחזרה. לא מגישים הצעת חוק פרטית המשמיעה עובדי מדינה. לא עושים דבר כזה. אבל זה חלק מהקרקע של המוסד הזה, שאתם מבקשים לעשות.

אתם יודעים, יש מספר מסוים של ילדים, שלא ברור כיצד, אבל הם נעלמו. הם היו במהלכו של תהליך אימוץ, באמצעותו, והם אינם. אני מקווה שהמשטרה תפתור לנו את החידה הזאת, לפחות חלק מהחידה הזאת.

יש הורים ביולוגיים שפעילי "יד לאחים" ניגשו אליהם וביקשו לאתר יחד אתם את הילד שכבר אומץ, לפתוח את הפצע הנורא הזה של הילד ושל המשפחה. האם יש פצע נורא מזה? יבואו ויאמרו לי: כן, אבל זה לגיטימי לאתר את הילד. זה אולי לגיטימי, אבל זה נורא; זה אולי חוקי, אבל זה לא לגיטימי; זה אולי לגלי, אבל לא לגיטימי.

אם כן, הנושא איננו רק בתחום הפלילי. פה מדובר על קונצפציה שלמה שחלק מן הקהילה החרדית מבקש להחליף אותה.

משה גפני (דגל התורה):

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא, לא. חבר הכנסת גפני, אני מבקש שלא להפריע.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הפגיעות הקשות בפיקדי הסעד, בפיקדי האימוץ, הפגיעות הקשות מאוד בהם הם בעצם, באופן לא ישר, פגיעה בתפקיד הממלכה בעניין הזה, ואסור להוציא את המדינה מהתהליך של הוצאת ילד מן המשפחה. אל תבקשו בכלל להוציא מזה את המדינה. זה פותח פתח — — —

משה גפני (דגל התורה):

— — —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני לא אענה לך.

— — — זה פותח פתח לדברים קשים מאוד. תיזהרו בעניין הזה.

משה גפני (דגל התורה):

הוא טוען שאילו אנחנו אמרנו, אנחנו לא אמרנו. בית-המשפט.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת גפני, לא אתן להפריע.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לא אמרתי שאנחנו — — — קרא את הפרוטוקול. אני לא רוצה להתווכח אתך, בוודאי לא על פרטים.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תנויה לחבר הכנסת אורון. רשות הדיבור לחבר הכנסת דדי צוקר להצעה באוויר נושא.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כמה זמן דיבר חבר הכנסת אורון?

היו"ר מ' וירשובסקי:
הוא דיבר פחות משמונה דקות, שבע דקות וחצי. אני קורא לכל האחרים ללכת בעקבותיו ואף לעלות עליו.

עמיר פרץ (המערך):
לדרת ממנו.

היו"ר מ' וירשובסקי:
לעלות עליו בכך שיוורדים ממנו. בבקשה, חבר הכנסת צוקר.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, האוכלוסייה שבה מדובר היא אוכלוסייה פגועה, הורים שאנוסים לעתים מטעמים חברתיים להיכנס לתהליך שבסופו ילדיהם נלקחים לאימוץ. אלה טרגדיות אנושיות. אנו עוסקים פה בעצב חשוף, רגיש, נגוע.

צריך לזכור שמדובר פה באוכלוסייה שילדיה נלקחו לאימוץ רק בסופו של תהליך, רק לאחר שניסו למצות את כל ההליכים, רק כמזא אחרון, כאלטרנטיבה קיצונית, רדיקלית — ילדים הוכרזו כבני-אימוץ ונמסרו לאימוץ.

הנושא האמיתי אינו רק הנושא המשטרה. אני מצטרף לדבריו של חבר הכנסת אורון — המשטרה תעסוק בשלה. הנושא האמיתי, חברי הכנסת המציעים וחברי הכנסת התומכים ב"יד לאחים", הוא "קמפיין" ממושך, מערכת ממושכת שאתם מנהלים לקרקע מוסד האימוץ. להריסת מוסד הוצאת הילד מן המשפחה במתכונתו הנוכחית, שהוא כשליטת המדינה ואתם מבקשים להחליפו בהליכים אחרים.

אתם גם לא מסתירים זאת. הוויכוח שלכם עם הקונצפציה של המדינה, כפי שהוא היום, הוא לגיטימי. אבל המעשים, חלקם נחקרים ואני לא רוצה לגעת בהם, וחלקם בוודאי בתחום האפור מאוד, אפור כהה.

חבר הכנסת רבין, חבר הכנסת עזרן, כל הוצאת ילד מן המשפחה שהמדינה לא תהיה מעורבת בה, אם עליידי הודעה, אם עליידי התייעצות ואם עליידי החלטה, פותחת פתח לדברים הנוראים מכול, שבקצה הדרך קוראים להם "סחר בילדים". ומי שמבקש להוציא את המדינה מן המארג העדין הזה פותח פתח לדברים קשים ביותר.

המערכה הזאת כנגד השירות לאימוץ, קודם כול פוגעת באמת באחת הקבוצות הכי משוכחות בשירות המדינה, העוסקת בדיני נפשות ועושה דברים קשים כקריעת ים סוף. באה קבוצה שלמה, קטגוריה חברתית שלמה בישראל, ומשמיעה ומכפישת את עובדי השירות הזה מעל דפי העיתונות שלה מבוקר עד ערב. בימים האחרונים אני קורא גם את העיתונים שלכם.

משה גפני (דגל התורה):
זה לא רק בעיתונות שלנו.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אבל לבד מזה, יש עוד אמצעים. המכנה המשותף לכל האמצעים, ומיד אמנה אותם, נקרא "פיתוי"; ניצול הרגישות,

את האמרה התלמודית האומרת: כל המלמד את בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו. אין אמרה חזקה יותר מאמרה זאת לגבי נושא האימוץ. כך אנוחז ורואים את הדברים. וחשוב שהכול ידעו, כי אין מלחמה ליהדות עם עניין האימוץ.

ברור עוד דבר, חבר הכנסת צוקר ושאר חברי הבית, כי כבכל חברה מתקנת יש להסדיר גם אצלנו את עניין האימוץ באופן ממלכתי, מסודר, ולא בכחינת איש הישר בעיניו יעשה. עד כאן אין ויכוחים.

אבל אני רוצה לומר דבר נוסף. יש במדינת ישראל חוקים שונים הנדונים בפני מערכות משפטיות שונות, כמו חוק נישואין וגירושין, וזה לא לשביעות רצונם של כל חברי הבית הזה. ולכן, אם בהצעת החוק שלי הצעתי לצרף, לא לשלול מהאינסטנציה האזרחית, אלא לצרף אליה אינסטנציה נוספת, אפשרית — ושמעתי שאכן זה כלול בחוק — את בתי-הדין הרבניים, אין בזה שום רע. אני חושב שהם יעשו זאת טוב לא פחות מכל רשות שיפוטית אחרת.

אבל, על כל פנים, מוסכם על כולנו שעניין האימוץ יפעל לפי חוק, ורק לפי חוק.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
האם אתה מציע גם מערכת מקבילה בעניין הנישואין?

אברהם רביץ (דגל התורה):
לא, אני אשתדל מאוד שזה לא יקרה. בסדר, חבר הכנסת אורון?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אברהם רביץ (דגל התורה):
אבל אתה חי במדינה שזה כן קורה, קורה שהנישואין והגירושין הם בסמכות בתי-הדין הרבניים.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
רק שם. לא במשותף.

אברהם רביץ (דגל התורה):
כן, רק שם.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת אורון, אני מבקש.

אברהם רביץ (דגל התורה):
לא, לא. אני לא הולך לעשות השוואות כאן.

רבותי חברי הכנסת, אני בוודאי אינני רוצה להיכנס לחקירת המשטרה, אבל לא חקירת המשטרה עומדת לנגד עינינו. מה שעומד לנגד עינינו זו הכותרת של הדיון, זו הטלת הדופי, דופי ציבורי, ואינני מדבר על החקירה, בארגון אשר פועל גדולות ונצורות באופן וולונטרי בעזרה לזולת, לנזר במצוקה ולילדים. להטיל דופי בארגון הזה — מדוע? מכיוון שאין הוא רואה תמיד עין בעין את החלטות הרשות לאימוץ, אין הוא רואה אותן כסבירות במקרים מסוימים, והוא מהווה סיוע והגנה למשפחות אלו מול המנגנון של הממסד. ומיד מכתימים את הארגון הזה כחוטפי ילדים, סוחרי נשמות תמורת הרכה כסף, הרכה כסף. שמענו זאת מחבר כנסת נכבד.

תרשו לי, רבותי, לגבי ה"הרכה כסף" הזה, לצטט את דברי השופטת מלפני יומיים, כששחררה את העצורים ממעצר משטרה. היא כותבת בפסק-דינה, ואני מצטט: "עלי לציין, כי המשטרה אינה מייחסת לחשודים קבלת כספים ואף לא אגורה שחוקה מעניין זה, ולפיכך אני מורה על שחרורם בערבות

היו"ר מ' וירשובסקי:

בעוד כמה דקות ידבר חבר הכנסת רביץ, והוא יוכל להגיד כל דבר אשר על לבו בקשר לנושא.

משה גפני (דגל התורה):

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
טוב, בסדר. הבנו.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

היו"ר מ' וירשובסקי:

הכלל "סייג לחוכמה שתיקה" פועל גם כאן, חבר הכנסת גפני. נא להמשיך, חבר הכנסת צוקר.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
רבותי, אני רוצה לסיים בעניין הבא. תקשיב לי היטב, חבר הכנסת גפני.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
חבר הכנסת צוקר, עם כל הכבוד, אני חושב שזו עלילה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
תקשיב לי. הרי לא דיברתי על שום דבר שעניינו פלילי. דיברתי על מאבק בין שתי קונצפציות. אני מנסה לומר לך, ותקשיב לי היטב, שמתור להציע קונצפציה אלטרנטיבית לכל דבר שהמדינה קבעה: לכל דבר. אבל משעה שחלק מן המעשים נעשה כתחום האפור כל כך, אני חושד בכנות הכוונות שלכם.

אבל מעבר לזה — — —

משה גפני (דגל התורה):

מי עושה דבר — — —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
— — — כאשר אני רואה שאתם מנסים להוציא, למשל, את כל תהליך האימוץ מבית-המשפט האזרחי, יש לי ויכוח אתכם. אני מבקש מאוד להיזהר. אני יודע שמדובר בחשדות, אבל ארגונים שלמים מנהלים "קמפיין" כנגד מעשיה של המדינה, כנגד מעשיה של הממשלה בעניין הזה. ויכוח — כן: קעקוע והשמצת העובדים והשירות הזה — את זה לא ניתן לכם.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת דדי צוקר. עמדת יפה במגבלת הזמן. חבר הכנסת יצחק לוי איננו. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם רביץ, בבקשה. אודה לך מאוד, חבר הכנסת רביץ, אם תקפיד על מסגרת הזמן.

אברהם רביץ (דגל התורה):

אני רק אשתמש בזמנו של חבר הכנסת יצחק לוי: לא, לא. לא אגיד.

ארוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנושא העומד לפנינו, רבותי חברי הכנסת, הוא אחד הנושאים שיש לדון בהם ברגישות עליונה ובעדינות מרבית, כדי, רבותי, שבמסגרת הרצון שלנו, של כולנו, לבוא לידי כירור לא נפגע בנער ולא נעש לו מאומה.

יותר מפעם אחת, רבותי חברי הכנסת — — — אני מבקש ממך, חבר הכנסת דדי צוקר, אני האונתי בקשר רב למה שאמרת.

יותר מפעם אחת אמרנו מעל כמה זו, כי עקרונית — היהדות רואה את האימוץ כמהלך חיובי. באופן שהייתי מסמך

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני לא מצלצל לעולם. אני מבקש מכם לסיים.

אברהם רביץ (דגל התורה):

רבנות, אני קורא את פסק-דינו של השופט, והוא כותב כך: "אין להרוס את עולמם של ההורים כדי לבנות על הריסותיו את עולמו של הילד".

רבנותי חברי הכנסת, אינני חושב שהמליאה היא המקום לדון בבעיה כאובה זו. אני גם לא חושב שוועדה מועדפת הכנסת היא המקום לדון בבעיה כאובה זו. לכן, להערכתי יש למנות ועדה מיוחדת — תקראו לזה בכל שם שיהיה, לא הייתי רוצה לקרוא לה ועדת חקירה — אבל ועדה מטעמנו אשר תעסוק בבירור הבעיה הזאת, בבירור המצב המשפטי, החוקי, ביישום של החוק, וגם בכדיקת פעולות הארגונים השונים. אם זה יבוא לוועדה, אני אציע שאכן תמונה ועדה מיוחדת שתחקור את הנושא הזה על כל היבטיו.

ולך, אדוני השר, תרשה לי לומר רק משפט אחד. סברתי שישב על הבעיה הזאת שר העבודה והרווחה, כפי שאמר חבר הכנסת חיים אורון, ואתה משיב. תרשה לי לומר לך רק משפט אחד, גם בנימה אישית. לאחרונה יש יותר מדי מקרים שבהם הציבור שאני משתייך אליו נחקר ונחקר, הוכפש ונחקר ונמשך ונמשך. אינני פונה אליך שתמטע בחקירה, שתטיח, אני מבקש שתחקור עד הסוף באופן המקצועי ביותר. אבל אנא, עשה זאת מהר, בדחיפות. ראה מה קורה כאשר קורה לציבור חרדי דבר כזה. הוא הופך יותר מדי ומהר מאוד מנאשם לאשם.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת עמיר פרץ.

חבר הכנסת רביץ, לא שמרת על מסגרת הזמן. אני מצטער מאוד על כך. כל החברים מתבקשים לעשות זאת. כל החברים שקדמו לך עשו זאת בהצלחה.

משה גפני (דגל התורה):

מדוע שר העבודה והרווחה אינו משיב?

היו"ר מ' וירשובסקי:

שמענו את השאלה מפיו של חבר הכנסת רביץ.

חבר הכנסת עמיר פרץ, בבקשה.

עמיר פרץ (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מצר על כך שגם השירות לילד, גם משרד העבודה והרווחה וגם הארגון "יד לאחים" נפגעו פגיעה קשה מהפרשה העומדת בפנינו. אני מציע לכל העוסקים בנושא האימוץ שלא למקד את השאלה המרכזית בבעיה עד כמה הוכפש שמו של ארגון זה או אחר ועד כמה הפגיעה במעמדו של ארגון זה היא קשה. המקרה שלפנינו מעמיד שאלה חשובה של טיפול בילדים שגורלם התאכזר אליהם. יותר משאני מתרגש הערב מהעובדה שמישהו, אפילו אם הוא פקיד מדינה, אפילו אם הוא מתנדב בארגון "יד לאחים", קצת קשה לו לישון הלילה כי פגעו בשמו. אני מתרגש מהעובדה שיש מאות ואלפי ילדים המביטים אלינו היום בחשש רב ורוצים לראות כיצד כנסת ישראל מתכוונת להתוות את הדרך שבה הם יטופלו.

חברי הכנסת, אנחנו דנים היום באחת השאלות הרגישות והעדיניות ביותר, ואני מציע להצטמצם עד כמה שאפשר בדברים עד לקבלת תוצאות החקירה, ויהיה תוצאותיה אשר יהיו.

אני רוצה להוסיף ולומר, שדווקא כשאנחנו דנים בנושא

עצמית, מדובר באנשים הנאשמים בחטיפת ילדים ובמכירתם, ועל כאלה נאמר בתורתנו: מות יומת. היא משחררת אותם מהנידוי עצמית על פן 3,000 ש"ח לכל אחד.

התובע עצמו, מר ששון, אומר, ואני מצטט מהפרוטוקול: "לא ידוע לי על ילד שנחטף ממש".

והנה אנחנו, החברה בישראל, כולנו, אנחנו חברי כנסת, כבר עשינו משפט ודנו וחרצנו את דינם של אנשי "יד לאחים" כאן, מעל הכמה הזאת. תרשו לי נימה אישית. במשך עשרות שנים הייתי אחד מראשי הארגון הזה. הייתי אחד ממייסדיו.

רבנותי חברי הכנסת, כאן אני דווקא פונה אל חברי הכנסת, ידידי, הלוחמים למען זכויות האזרח. יש כאן היבט נוסף, ואנחנו חייבים להתריע על כך. האם עלינו להסכים כי ציבור או יחיד יוכפשו ויטולטלו רק בגלל עוון של שיתוף פעולה עם העיתונות, על שנמסרה אינפורמציה לעיתונות?

שמעתי היום בוועדת החינוך והתרבות האשמות על הארגון הזה, שהם שיתפו פעולה עם העיתונות וגרמו לתחקיר בעיתונות. לפני יום אחד העברנו כאן חוק של חבר הכנסת אלי דין אשר בא להגן על העיתונות, על חופש העיתונות, על המוסד הזה כמהווה גורם ציבורי חשוב בחיים הדמוקרטיים שלנו.

רבנות, אני רוצה לשאול כמה שאלות. מה צריך, לפי דעתכם, לעשות ארגון שפועל עם משפחות במצוקה במסירות בלתי רגילה, כאשר הוא קורא בפסק-דין של שופט בית-משפט מחוזי בחיפה על אודות עובדת סוציאלית. לפני שאקרא הרשו לי נימה אישית. בהיתקלות שלי עם השירות הזה זכיתי רק לשירות טוב, ואני אישית יכול רק לשבח אותם. טיפלתי בכמה מקרי אימוץ יחד עם השירות הזה. לי אישית אין שום דבר נגד השירות. אבל אני קורא מפסק-דין שבו אומר השופט: "ריח של אריזר נודף ממנה ואינו יאה ונאה לעובר ציבורי, חבל שפקידות הסעד נכשלו בכוונה טובה, לעשות מעשים לא רצויים, שההגנות מהם והלאה". כה דברי השופט המחוזי.

או כאשר הארגון מעיין בפסק-דין של בית-המשפט העליון, בשבתו כבית-משפט גבוה לצדק, במשפט של "פלונים" נגד פקידת האימוץ — ואינני רוצה להזכיר את שמה — נגד פקידת הסעד, הוא אומר כך: "משהגענו למסקנה כי לא היה צידוק להשתמש בסמכות על-פי סעיף 12(ג) באותה בהילות שבה הופעל, היה כזה שימוש לרעה בסמכות הנתונה למשיבה". ומוסיף השופט אהרן ברק, שהיה בדעת מיעוט בגלל בעיה פרוצדורלית: "מכין אני ללכם של חברי, אשר רואים בחומרה את ההתרחשויות שהביאו להוצאת הצו לפי 12(ג)". או כאשר שופט בית-המשפט העליון, מר מנחם אלון, אומר, ואני מצטט: "החשש מקנן בלבי, שמה הותרה במקצת הרצועה. סכנה לא מבוטלת של מציאותם של הורים טבעיים שיתהלכו בתוכנו בהרגשה שהחברה פגעה בזכות טבעית הקרה להם מכול, מציאות העלולה להיות, חס ושלום, לרועץ למוסד האימוץ עצמו".

ואכן, רבנותי חברי הכנסת, יש בעיה אשר באה, לפי דעתי, לידי ביטוי עמוק בדבריו של השופט אהרן ברק, בנימוקיו לפסק-דין — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

כולם גזרו על עצמם צמצום.

אברהם רביץ (דגל התורה):

יש לי שתי דקות. לא שמעתי את הצלצול.

מספר רב של חברי כנסת. אינני חושב שמישהו מונע ממך או מחברך לדרוש, בדרך לגיטימית, בדרך הברורה ביותר כל טיפול, כל בדיקה בשירות זה או בשירות אחר. אם יש לך חששות כלשהם לגבי פעילותו של השירות לילד, בבקשה, למה לא? אתם בכנסת.

משה גפני (דגל התורה):
זה מה שאנחנו מבקשים.

עמיר פרץ (המערך):
אבל העובדה, שאתם נותנים גיבוי חד-משמעי לכל גוף שדרך טיפול כעניינם של ילדים היא בספק כזה או אחר, מעוררת חשש. ואני אומר לך, הרב גפני, תפריד את העניין, תפריד בין שני הדברים.

אסיים בנקודה אחת. יש הרבה מאוד שאלות. הנושא הוא מורכב ועדין. אבל עם כל הטענות על דרך האימוץ, על המשפחות שאליהן מופנה המאומץ, הרי לאחר שילד כבר אומץ, לאחר שהוא כבר נמצא בידיה של משפחה — אני מניח שהיא משפחה אוהבת, שמנסה לתת את הכול לאותו ילד: ולפחות בקטע הזה של הפעולה, של פנייה אל ההורים הטבעיים חמש או עשר שנים לאחר האימוץ והארה מחדש של העניין ונתינת ייעוץ משפטי כדי להיאבק באותם הורים שאימצו בתום לב — יכול להיות שהשירות לא היה בסדר כשהוא קבע שמשפחה מסוימת תאמץ, אבל מה עם ההורים שכבר אימצו, שהילד כבר בביתם? הם צריכים היום לעמוד באותה דילמה, הם והילד, האם המסגרת הזאת שנבנתה שוב תתפרק?

משה גפני (דגל התורה):

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת גפני, אני מבקש ממך, ביקשתי ממך כבר שלוש פעמים.

משה גפני (דגל התורה):

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת גפני, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. אני אציא אותך ללא היסוס.

עמיר פרץ (המערך):
חבר הכנסת גפני, מה שלא עומד במבחן החוק ילך לבית-המשפט. אבל אין לעודד הורים לכך, כי ברור לנו שברגע שיבוא ארגון כלשהו, לא שלך, חלילה לי מלהטיל דופי, יבוא כל אחד ויגיד לו: אני מעמיד לרשותך ייעוץ משפטי ואם נזכה תקבל מענק מחיה כזה או אחר, או תקבל תגמול כזה או אחר, אז הוא הולך לזה.

לכן, בקטע הזה שכבר התבצע האימוץ — אני מוכן שיבדקו את דרך האימוץ ואם נעשות כל הפעולות הנדרשות עד שנקבע מי יאמץ.

אני רוצה לסיים בדבר אחד. הרי אנחנו מכירים זה את זה זמן רב, ואני אומר לך: אין לי שום דעה קדומה לגבי פעולתם של ארגונים חרדיים, חלילה. נתתי יד לארגונים חרדיים רבים כשעזרו במאבק בנושא הסמים. כשעמדה בפני השאלה, האם איש שנפל קורבן לאותו שימוש מסוכן בסמים, האם הוא ימשיך להיות מסומם או ילך לישיבה, עשיתי הכול ואמרתי: למה לא? ועזרתי לארגונים מסוימים. חלילה, אין פה שום דעה קדומה.

אימוץ ילדים, אני רוצה להתעלם מהעובדה שיש פנימיות-יום ומקומות מחסה, שהמשלה פוגעת בהם כראש ובראשונה. כשמשפחות במצוקה רואות את הכתורות כיצד פנימיות ומוסדות, שילדיהן מטופלים שם, מתמוטטים, אני לא יודע עד כמה קשה להן.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
עוד לא שמעתי דובר אחד שיקרא לבדיקה יסודית של המחלקה הזאת — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת יאיר לוי, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

עמיר פרץ (המערך):
אני רוצה לפנות לרב רביץ ולרב גפני. אני רוצה להביע בפניכם חשש כבד. פעמים מספר פגשתי, ולא בעקבות האירועים האחרונים, אמהות במצוקה אדירה, לפעמים אמהות שהן הורה יחיד, פגשתי משפחות שהן במצוקה אדירה, שגורל ילדיהן ועתידם אינם נותנים להן מנוח, ושמעתי סיפורים. מישהי אמרה לי במפורש, שיש לה איש קשר שעומד לקחת אותה לאנגליה, שם תלד ושם יועבר הילד לידיה של משפחה מאמצת. אין לי ביטחון כלל שמדובר בארגון "יד לאחים"; כלל וכלל לא.

אברהם רביץ (דגל התורה):
אין לך ביטחון שלא.

עמיר פרץ (המערך):
אני רוצה להסכים אתך. אבל אתם צריכים היום לברך על כך שיש חקירה משטרתית, כי אינני יודע אילו גורמים מסתתרים מאחורי ההאשמות סביב גוף שהסכים לנסות ולעבוד בתיאום עם המדינה בצורה ברורה ובלתי חסויה.

משה גפני (דגל התורה):

עמיר פרץ (המערך):
הרב גפני, אני לא יודע אילו ארגונים, אם הם בכלל ארגונים דתיים, או שאולי מסתתרים מאחוריהם כל מיני ארגונים שעושים מסחר על חשבונם של הילדים והכתובת העומדת בפני המדינה היא אתם. יכול להיות שזו שעתכם היפה ביותר, יכול להיות שהמשטרה תטהר אתכם לחלוטין.

משה גפני (דגל התורה):
אנחנו תובעים שתקום ועדת חקירה ותבדוק.

עמיר פרץ (המערך):
מאה אחוז.

משה גפני (דגל התורה):

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, לא יהיה פה ויכוח.

משה גפני (דגל התורה):
גם במחלקה יושבים אנשים — — —

עמיר פרץ (המערך):
חבר הכנסת גפני, אני רוצה לומר לך לגבי המחלקה. אין זה המוסד היחיד במדינה שאנחנו לא מרוצים ממנו. גם אין זה השירות היחיד במדינה שקמים כאן חברי כנסת בדרך זו או אחרת ומבקשים לבדוק את פעולותיו, האם הוא עושה את הדברים נכון. ברוך השם, הרב גפני, היום יש לסייעות החרדיות

רשויות הסעד כענייני ילדים ממשפחות דתיות. שוב, רשויות אלה פועלות כמקרים לא מעטים על-פי הכנתן את "טובת הילד" בלי להתחשב באורח החיים הדתי של משפחות הילדים.

חוק האימוץ המתוקן נותן בידי פקידי הסעד סמכויות רחבות מדי. יש פסיכולוגים ועובדים סוציאליים שעל-פי השקפתם הנושא הדתי איננו חשוב. ערכים בסיסיים של תורת ישראל, בכלל זה זכויותיהם הדתיות של הילדים וזכויותיהם ההוריות של אבות ואמהות, אינם מובאים בחשבון על-ידי עובדים אלה.

נכון הדבר שיש גם חברי כנסת ואישי ציבור דתיים, המשבחים את פעילות השירות למען הילד, ואפילו מתוך היכרות מקרוב של השירות, שהיתה קשורה בהם ובמשפחותיהם. אך אלה אינם מכירים כראוי את הצד של פעילות השירות למען הילד בשטח ובתוך משפחות במצוקה. שם יש בעיה קשה של ההתייחסות לנושא הדתי, ויש בהחלט מקום לבחון מחדש כמה מהסמכויות הנרחבות שניתנו בחוק לפקידי הסעד.

קראתי בעיתונים, שהממונה על האימוץ שכרה חוקר פרטי כדי לבדוק את ארגון "יד לאחים". אני שואל: איך עוקפים סגן שר הממונה על המשרד? אולי יש לחקור גם עניין זה, אולי גם כאן יש מקום לבדק-בית? במשרד, שיש לו סגן שר שמתפקד כשר, הולכים למשרד אחר כדי לקבל אישור לשכור חוקר פרטי. אם אכן נכון הדבר, לדעתי יש לחקור גם בעניין זה.

ארגון "יד לאחים" פעל רבות בקרב "ישראל השנייה" ועזר למשפחות במצוקה. הוא סייע בהקמת מוסדות חינוך דתיים במקומות השונים, כיוון ילדים רבים לישיבות ולמוסדות פנימייתיים דתיים. והכול, עם עזרה של מתנדבים רבים, גם בשנים האחרונות. כשפחתו, לצערנו, גלי העלייה, פעל הארגון הזה רבות בסיוע לבנות ישראל, שנפלו לחיק נזכרים, כמו חיילי או"ם וערכים, לשוב אל עמן ודתן. כמורכב הוא סייע בהכוונת ילדים למוסדות פנימייתיים, ועל-ידי כך העלה את רמתם הרוחנית והתרבותית של ילדים רבים של "ישראל השנייה".

ספק בעיני אם יש במדינת ישראל עוד מוסד אחד שמצליח, באמצעים התנדבותיים, להביא סיוע כה רב ל"ישראל השנייה". מבין הילדים והמשפחות ש"יד לאחים" סייע להם נמצאים אישי תורה ורוח, אנשי מדע ועבודה, שחיבים לאנשי "יד לאחים" את חילוץם מהמצוקה, שבה היתה משפחתם נתונה.

על ארגון זה "התלבשה" המשטרה בהאשמות החריפות ונטולות ההגיון, מעין אלה ששמענו בתקשורת. זו נקודה כאובה נוספת הקשורה במשטרה. אחרי שיטת קסינג'ר בפוליטיקה — הסתייעות בתקשורת כדי לקדם משאומתן מדיני, גילתה שיטה זו משטרת ישראל. אין זו הפרשה הראשונה שזוכה לכתורות בעיתונות על-ידי הדלפות מצד המשטרה. כלנו עוד זוכרים את פרשת ארגון קש"ת שהתחילה בתרועה גדולה ונסתיימה בלא כלום. הרושם הוא, שכך יקרה גם במקרה זה. רק חבל על הסבל של הנחקרים ומשפחותיהם כתוצאה משיטה נלווה זו של המשטרה.

הצעתי למשטרה היא לחדול משיטה זו לקידום חקירותיה. השימוש בתקשורת וניפוח פרשיות אינם מעניינה של המשטרה. עלילות-שווא, רכילות ולשון הרע הן דברים פסולים לרוחה של היהדות, ואל לה למשטרה להשתמש בשטות אלה בחקירותיה.

הוא הדין בתקשורת, שששה כל-כך לנפח נושאים, שמעורב בהם אלמנט דתי. יש כאלה שמשווים זאת לחופעות,

אבל שתי שאלות עומדות בפנינו היום. בואו לא ננהל את המאבק המרכזי זה בזה. בואו נחפש את טובת הילד. והדבר הנוסף — חלילה לא נשמש כסיוי לארגונים אחרים שאולי הם, חלילה, סוחרים בילדים.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה. חבר הכנסת פרץ, עמדת בדיוק בזמן. רשות הדיבור לחבר הכנסת רפאל פנחס, בבקשה, ואחריו — לחבר הכנסת עובדיה עלי.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, פושייה חדשה הועלתה בתקשורת: מסירת ילדים לאימוץ בעד בצע כסף והברחתם של ילדים לחוץ-לארץ, והכול כביכול על-ידי ארגון חרדי.

רבותי חברי הכנסת, אפשר לטעות בעניין מסוים פעם אחת, והיינו לחשוד בגורם חף מפשע. אפשר גם לטעות בעניין אחד פעמיים, והיינו לחשוד בגורם חף מפשע במקום לחשוד בגורם הטעון חקירה ובדיקה. אך במקרה שלפנינו הגדילו לעשות בתקשורת ובמשטרה. לא רק שחושדים וחוקרים את מי שחף מפשע, אלא לוקחים גורם חשוב ביותר שפעל ופועל רבות לטובת כלל ישראל ולטובת ילדי ישראל במצוקה, בוודאי לא פחות מהשירות למען הילד של משרד הרווחה, ומאשימים אותו בהאשמות שווא של פגיעה בילדי ישראל. היתכן?

ברצוני לעמוד כאן על שלוש נקודות נכונות בפרשה זו. הראשונה, בעיית השירות למען הילד ומדיניות הטיפול שלו בילדים דתיים ממשפחות מצוקה. השנייה קשורה במשטרה ובהתנהגותה בעניין. השלישית קשורה בתקשורת ובגישתה הסנסציונית לאירועים שבהם מעורבים גורמים דתיים או חרדיים.

אך קודם שאני נוגע בנקודות אלו רצוני לומר דברים מספר על הארגון "יד לאחים" ופעולותיו הברוכות. הארגון "יד לאחים" נוסד בזמנים שבהם זרמה העלייה ההמונית למדינת ישראל. התברר, כי באותה עת היו במדינה אנשים וגורמים חילוניים שעסקו בקליטת העלייה והבינו שתפקידם הוא גם הדרכת העולים לעזוב את מוצות דתם עם אורחות החיים הגלותיים. באותה עת היו פרשיות קשות של כפיית הורים וילדים לעבור על מצוות הדת.

אזכיר בהקשר זה, כי ועדת החקירה הראשונה שהוקמה בארץ, בראשות מי שהיה אחר-כך נשיאה השני של המדינה, יצחק בן-צבי, היתה קשורה בפרשיות אלה, וממצאיה של ועדה זו אישור, שהיו בארץ פעולות העברה על דת מצד הרשויות שעסקו בקליטת העלייה.

קשה לומר, שכל הגורמים שעסקו אז בקליטת העלייה הקפידו על הוראות החוק והמוסר כתחום הנידון. בספחים מאותה תקופה נתקלנו לאחרונה בפרשת הקברים שנתגלו בכפר-יונה, כאשר התעורר חשד, שאלו הם קברים של חלק מילדי העולים שנעלמו באותה תקופה.

עדות שלמות שעלו ארצה עברו משבר קשה ביותר, שאותותיו לא נמחו עד עתה, במאבקן בארץ עם הרשויות הקולטות על שמירת אורחות חייהם על-פי התורה.

בתוך הרשויות הקולטות, שהיו מעורבות בעניינים אלה, היו גם עובדים סוציאליים, שבאו לראו כביכול לשלומן של המשפחות האלה, שנענו להם, יש חשבו שהם דואגים לטובת הילד.

המשך לחילוקי השקפות אלה יש גם כיום בפעילותן של

אלין מן ההתחלה. אתה קופץ כל רגע. אתה יודע מי קופץ? אני מבקש ממך להאזין בשקט. לכן גם ביקשתי מלכתחילה. אנא האזן. למה אתה קופץ? הדברים כולם מתייחסים אליך? אתה עומד במרכז העולם? תאזין עד הסוף בקשב.

משה גפני (דגל התורה):

עובדיה עלי (הליכוד):

מתחת למעטה זה רוחשת פעילות, שאינה עולה בקנה אחד עם החוק. אך חמור מכך, במציאות מתקיימת פעילות, שלא תמיד מעמידה את הילד המאומץ במרכז, ואת מקום הילד תופסים יוקרה, כסף, יריבויות ומאבקים. ואיך זה קורה? ואיך קורה שארגונים נכנסים לפעילות באותם נושאים, שלכאורה המדינה ושלחיה מטפלים בהם? יש חוק, יש דין ויש דיין?

אדוני היושב-ראש, חוק האימוץ בא לאפשר להורים ביולוגיים למסור את ילדם לאימוץ. ילד הופך לבר-אימוץ בשני מקרים: א. כאשר ההורים הביולוגיים חותמים על הסכמת הורים לאימוץ, שתוכל להיעשות רק בפני שופט או פקיד סעד, או קונסול, אם מדובר בחוץ-לארץ. עורך-דין או אדם פרטי אינם רשאים על-פי החוק לקבל הסכמת הורים לאימוץ; ב. כאשר בית-משפט מחזוי מכריז על ילד כבר-אימוץ, וזה לאחר שבית-המשפט השתכנע, שההורים אינם מסוגלים לגדל את הילד.

לכאורה הכול ברור, אך המציאות היא אחרת. במקום שבו הממסד חלש, במקום שבו החברה אינה נותנת פתרונות ממשיים והולמים מסיבות שונות, נכנסים גופים ואנשים רחמנים בני-רחמים ועושים דין לעצמם תחת גלימה זו או אחרת, ודואגים לאימוץ ולכיסם, ודואגים להכניס מאומצים תחת קורת גגם מסיבות אידיאולוגיות.

עניין זה של אימוץ ילדים הוא בעיה גדולה גם בהקפה, כי הנתונים מורים על כ-200 ילדים הנמסרים לאימוץ מדי שנה.

בעיה נוספת היא יישום חוק האימוץ והכנת רוחו ומשמעותו. אחד הסעיפים בחוק האימוץ קובע, כי פקיד הסעד רשאי, ללא הסכמת ההורים, לקבוע את מקום הימצאו של הילד, או למסרו למי שהסכים לאמצו, החלטה ששופט אחד בלבד רשאי להעניק לה חוקף משפטי. החלטה שהפועל הנגזר ממנה הוא, שהורים לא יראו את ילדם לעולם, רק משום שפקיד כלשהו במחלקה לשירותים חברתיים סבור, שהמשפחה אינה מתפקדת, והמלצתו בפני השופט היא לשלוח את הילד לאימוץ.

רבתי, כפועל 95% מן ההמלצות של העובדים הסוציאליים מתקבלות על-ידי השופטים, והילד נלקח מבית-הוריו ונשלח לאימוץ.

על רקע עניינים אלה, שאך רמזתי עליהם, נכנסים לפעולה גופים כמו "יד לאחים", שאיני יודע אם פעיליו עשו מה שמייחסים להם אם לאו, שהרי הם בחזקת זכאים עד שיוכח אחרת, ומכאן ועד שם הדרך עוד רב.

אבל, מעבר לכל זאת, אני מבקש להגיע רק עתה לעיקר. אדוני היושב-ראש, את הנושא העליתי בשל חשיבותו וחומרתו, אך העליתי גם כגורם מזמן, כדי להתיר על אחד המחללים החמורים של ממשלה זו והוא זניחתה זה כבר את נושאי החברה ואת הטיפול באוכלוסיות החלשות במדינת ישראל. אם נביא לדוגמה את מה שקורה במשרד העבודה והרווחה כמדד אחד ויחיד, הרי שאין צורך בהוכחה נוספת. אדוני היושב-ראש, זה כבר הגיעה העת להפוך את סדר

שבחוץ-לארץ קוראים להן אנטישמיות. אשר על כן, על התקשורת להקפיד שלא להוכיח להיטות כזאת לסנסציות, שמעורר בהן אלמנט דתי, ולנהוג בנושאים אלה ריסון, אפילו כאשר המטרה היא המדליפה.

לכן, דומני שנושא זה, על כל צדדיו ועל כל ההיבטים שהזכרתי, ראוי לדיון בכנסת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת פנחסי. אחרון המשתתפים בוויכוח זה יהיה חבר הכנסת שמואל הלפרט. חבר הכנסת עובדיה עלי, בבקשה.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית, אני מבקש שלא להתייחס למישור הפלילי, למישור המשטירתי. הנושא, אני חושב, הוא כתחום משרד העבודה והרווחה, וחבל שהשר המשיב הוא שר המשטרה.

מטבע הדברים, הנושאים עדיין נמצאים בחקירה משטרתית, ואין שום הגיון, זה גם לא-אתי וגם לא-צודק, לעמוד כאן ולהתייחס לנושא שנמצא בשלבי חקירה.

אני חושב, שצדק חבר הכנסת פנחסי שאמר, שכאשר באים לאמץ ילדים צריך להתחשב גם ברקע המשפחתי. כשמדברים על רקע משפחתי, הנושא של קיום מצוות ושמירת כשרות הוא בוודאי מן הדברים שצריך להביא אותם בחשבון. אני מקווה שהדברים אכן מתבצעים כך.

אדוני היושב-ראש, כפי שאמרתי, אני מבקש להתייחס לנושא הזה מפן אחר לגמרי. מעצם של אחדים מחברי ארגון "יד לאחים" החשודים בעבירה על חוק האימוץ, בקשירת קשר להעברת ילדים למשפחות מאמצות בחוץ-לארץ, חושף את אחד המחללים הגדולים ביותר שלנו כחברה מתוקנת, הסועדת את החלשים ועושה לשמירת זכויותיהם הכספיות.

אני מבקש להעיר כאן, ש"יד לאחים" הוא ארגון שעושה גם עבודה חשובה בתחומים אחרים, ותורם את תרומתו בתחום החינוך, בתחום החברה, בתחום הקליטה, אבל, כפי שאמרתי, איני מתייחס לגוף הזה. אני מתייחס כאן לתופעה, שאנחנו חייבים להסיק מסקנות ממנה וללמוד את הלקחים.

אדוני היושב-ראש, אלמלא פרשה זו, היו הדברים מתנהלים כשגרת יומם והכול היו סוברים לתומם, כי הכול כשורה בנושא רגיש ועדין זה. הרי לכאורה הדברים סדורים — יש חוק האימוץ, יש מחלקות לשירותים חברתיים, יש משרד העבודה והרווחה, יש השירות למען הילד, ויש כהנה וכהנה אנשי מקצוע המלווים את נושא האימוץ. הדברים לכאורה סדורים. ולא היא.

משה גפני (דגל התורה):

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת גפני, ביקשתי ממך קודם לכן. אתה רוצה להיות חבר הכנסת הראשון, שאני אבקש ממנו לצאת מן האולם? לא הייתי רוצה להגיע לידי כך.

משה גפני (דגל התורה):

לא חשבנו שהדברים סדורים.

עובדיה עלי (הליכוד):

מי התייחס אליך? אתה מעמיד את עצמך במרכז העולם, במרכז הכנסת. אל תיחס לעצמך חשיבות כזאת. אני לא מתייחס אליך. אבקש שתשמע את הדברים עד הסוף. לכן פניתי

המסך יורד על ההצגה הקבועה הזאת בלא פרסום קולנוי, שכן העיתונות והתקשורת, שכל-כך ששו על גילוי הרשת החרדית, לא מוצאים עניין בפרסום הידיעה, כי הכול היה שקר וכזב, וכי מדובר רק בעלילה קבועה החוזרת על עצמה נגד הציבור החרדי.

חברי הכנסת, אינני אומר דברים אלו בלא להסתמך על עובדות. מי שעקב אחרי מה שקרה בעת מעצר חברי הרשת שנקראה קש"ת, כאשר שוטרים התפרצו באמצע הלילה לבתים

שר המשטרה ח' כרייל:

מאז מה שקרה, אין קש"ת.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

אילו האשמות מצאתם נגד אנשי קש"ת, אדוני השר?

שר המשטרה ח' כרייל:

הם עוד לא הגיעו למשפט. חכה. בינתיים, ברוך השם, מאז הם בחקירה לא היתה פעולת קש"ת.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

הם באמת גרמו סיכון רב לחברה ולמדינת ישראל.

— — — כאשר שוטרים התפרצו באמצע הלילה לבתים בשכונת מאה-שערים בירושלים, ועד לסוף הפרשה, כאשר כל העצורים שוחררו, ועד היום הזה איש לא הועמד לדין, יסכים אחי, כי ההצגה שתוארה בתחילת דברי היא מדויקת.

כך בריוק היה לפני זמן-מה, כאשר נעצרו שני יהודים חרדים בנמל-התעופה בלוד ובמזוודותיהם נמצא כסף מזומן רב. כותרות העיתונים ידעו לספר על רשת חרדית המממנת את האינתיפאדה. סופה של הפרשה ידוע גם הוא — העצורים שוחררו בלא תנאי, הכסף הוחזר וחפותם הוכחה מעל ומעבר לכל ספק.

כאמור, ההצגה חוזרת על עצמה מדי שניים-שלושה חודשים, עכשיו הגיעה ההצגה ששמה "רשת חטיפת ילדים לאימוץ". לא צריך לפשפש הרבה מדי בעיתונים ישנים. מדובר בעיתוני השבוע שעבר. הנה הכתורות הוועקות לרוחב עמודים שלמים: "עשרות אלפי דולרים שולמו על ילדים שאומצו"; או הכותרת: "לא רק ששילמו להורים תמורת שיגור התינוקות, אלא שהיו גם ילדים שנחטפו". וכמובן, וכי אפשר בלי זה: "נחשפה רשת חרדית שחטפה ילדים לאימוץ".

וכמו תמיד המסך יורד בתמונה המוכרת של שחרור העצורים, באיגילוי כל פרטים חדשים או חשיפת גילויים שהיו מובטחים. שום כסף לא נמצא, ואפילו עצורים חדשים לא נעצרו.

לקראת סוף ההצגה התקלקל הפעם משהו בתסריט המוכן מראש. במקום שהאחראים יצליחו להיעלם מאחורי הפצצה שהטילו תוך השחרה נוספת של פני הציבור החרדי — קבע בתי-המשפט כי מי שהיו עד לפני יום-יומיים חברי רשת שנחשדו בחטיפת ילדים הם בעצם חפים מכל פשע.

וכך כתבה שופטת בית-משפט השלום בהחלטתה לדחות את הבקשה להאריך את מעצר חברי "יד לאחים" שנעצרו בפרשה זו: "מהחומר שהוצג בפני היום, ואשר נאסף מאז מעצרו של החשודים ועד היום, ומהפעילות הנוספת שבבקשת המשטרה למעצר, שוכנעתי, כי אין צורך בהמשך החזקתם של החשודים בתנאי מעצר כמשטרה". אלא שהשופטת לא הסתפקה בדברים אלו והוסיפה עליהם לאמור: "המשטרה אינה מייחסת לחשודים קבלת כספים ואף לא אגורה שחוקה

הקדימות של ממשלת ישראל. עלינו מוטלת החובה לבסס את המשרד הזה, שאמור לשבת בצומת הכאב והצער של מדינת ישראל, כדי שייטיב לטפל בחלשים וכמוכי הגורל במדינת ישראל. על ממשלת האחדות הלאומית להתעלות מעל כל השיקולים הצרים ולהגיע להסכמות ככל הנוגע למשרד הזה, לצרכיו, לתקציבו ולעדיפותיו, ויפה שעה אחת קודם.

ומשפט נוסף: על מנת להסיר ספק ולמנוע לווה שפתיים, השר הממונה כיום על המשרד הוא ראש הממשלה, והשר המטפל כיום בפועל הוא השר רוני מילוא כממלא-מקומו — שניים מהטובים והנמרצים ביותר מבין שרי ישראל. אני יודע עד כמה הם מתאמצים לטפל במשרד ולדאוג לתקינות פעילותו, אך כולנו יודעים מה רבה עבודתם, זה כראש הממשלה העוסק בענייני השלום ונושאים גדולים אחרים, וזה בתחום איכות הסביבה — נושא חשוב ונכבד מאוד כשלעצמו. אבל, המשרד הזה צריך שר בתקן מלא. אני יודע כמה פרשיות נוספות צריכות לעלות, על מנת שנבין כולנו שנושא העבודה והרווחה צריך לעמוד במרכז העשייה של ממשלה זו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת עובדיה עלי. גם אתה שמרת על מסגרת הזמן, כמעט. הדובר האחרון בנושא זה הוא חבר הכנסת שמואל הלפרט. בבקשה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

הואיל וקריאת הביניים נאמרה בזמן שחבר הכנסת הלפרט הגיע לדוכן, לא עצרתי אותך. בבקשה חבר הכנסת הלפרט, ואני מבקש שלא להפריע.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בין בעיות הביטחון והכלכלה הבערות, בין החצים המדיניים והחברתיים המאיימים מספקת לנו ממשלת ישראל, בתדירות של אחת לחודשיים-שלושה חודשים, הצגה מיוחדת במינה, ששחקניה הראשיים הם שוטרים וחוקרים מצד אחד, ויהודים חרדים מצד שני.

גם העלילה של ההצגה היא קבועה, בדרך כלל: במערכה ראשונה מאשימים את החרדים בהקמת "רשת", בכיצוע עבירות פליליות כלשהן, ובמקביל מדלפים לכלי התקשורת, כי צפויים גילויים מרעישים ומעצרים נוספים. המערכה השנייה של ההצגה מתקיימת בתי-המשפט, בעקבות ההדלפות המוקדמות מלא אולם בתי-המשפט בעיתונאים ובצלמים, המבקשים להביא לידיעת הציבור את מלוא הפרטים על ה"רשת" שנלכדה ועל מעלליה. העובדה שמדובר ביהודים חרדים מוסיפה נופך מיוחד לעניין, ולא פעם אחת אפשר להבחין אפילו בשמחה לאיד של כלי התקשורת, שברוך כלל מייצגים עמדה שמאלנית מובהקת.

אברהם רביץ (דגל התורה):

לא תמיד השמאל יוצא נגד הדתיים.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— — —

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

המערכה השלישית והאחרונה קבועה גם היא. החקירה מסתיימת בקול ענות חלושה, כל "הגילויים המרעישים" שהובטחו לא נמצאו, ומובן שגם מעצרים נוספים לא נערכו. גם אלו שנעצרו משוחררים עליידי בתי-המשפט מחוסר הוכחות, או מחמת שהוכח כי הם חפים מכל פשע.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
מתקציב המדינה? שערורייה שאין כמותה, מי החיר זאת?

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):
כן, מתקציב המדינה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת יאיר לוי, אתה רוצה שאזהיר אותך בפעם
השנייה? קראתי אותך בסדר בפעם הראשונה.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):
— במעמד של שר, ואני מתפלא על ששר המשפטים
נתן אישור לכך, ולא תיאם זאת עם סגן שר העבודה, וכאשר כל
הממצאים אחרי ארבעה חודשי חקירה לא העלו דבר. להיפך,
הוכח שהכול נעשה כחוק, דווקא ארגון "יד לאחים", שלזכותו
הצלת אלפי בני-נוער מהמיסיון וגם מסמים, דווקא אותם
להאשים בכל זה?

רפאל פנחס (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
גם את זה המשטרה חוקרת?

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):
לא, את זה היא לא חוקרת. אולי תשאל את שר המשטרה.

רפאל פנחס (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני רוצה שתסייע ביד.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת הלפרט, עליך לסיים.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):
ולסיום, מצער לראות, כי הוחלט לעצור אשה במצב
בריאות חמור, שלגביה נאמר בבית-המשפט, כי אחד החוקרים
הציע לה, שתפסיק לעבוד ב"יד לאחים", ואז תופסק החקירה
נגדה. האם גם אותה היה צורך לעצור, ורק אחרי בקשות
חוזרות ונשנות לשחרר אותה לקבלת טיפול רפואי קשה?
האומנם עד כדי כך סבור מישור שההצגה חייבת להימשך?

אדוני היושב-ראש, לאור הנ"ל, אני קורא להפסיק מיד
את ההצגה הזאת, שכבר עכשיו הולך ומתברר, כי אינה אלא
מלחמה של אינטרסנטים מובהקים, שכל כוונתם אינה אלא
להכפיש את שמו של ארגון "יד לאחים". תודה רבה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אבקש לשאול שאלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אתה תשאל את שר המשטרה בסוף דבריו. שב במקומך,
אני אשאל את שר המשטרה, אם הוא מוכן להשיב על שאלתך.

אדוני שר המשטרה, בבקשה. שר המשטרה, חבר הכנסת
יאיר לוי רוצה לשאול שאלה. אם אתה לא מתנגד, אני אאפשר
לו לשאול.

שר המשטרה ח' בר-לב:
בבקשה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
בבקשה, חבר הכנסת יאיר לוי.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני מודה מאוד לאדוני היושב-ראש שנעתר לבקשתי.

אדוני השר, כנהוג במשטר מתוקן ובמדינה מחוקת,
ואנחנו מתיימרים להיות כאלה בנושא הזה, כל פקיד ממשלתי
שמתנהלת חקירה במחלקתו מושעה מתפקידו עד לאחר גמר

אחת בפרשייה הנחקרת. החשודים נקיים בעניין זה, לפיכך אני
מורה על שחרורם.

חברי הכנסת, אם אכן היה עניין אמיתי בחקירת רשת
חטיפת ילדים, אפשר היה לגלות מזמן שהכול עורבא פרח. כל
אחד יכול היה לגלות בעצמו מה שהתגלה בפני השופט, כי
לא הגיעו למשטרה שום תלונות על חטיפה או כל תלונה אחרת
נגד העצורים. כל אחד יכול היה גם לגלות בעצמו, כי מדובר
כאן בניסיון של השירות למען הילד להכפיש את פניהם של
אנשי "יד לאחים" ותו לא, וכי כל חומר החקירה מבוסס על
תוצאות חקירה של חוקר פרטי, שנשכר על-ידי השירות, ומומן
כמובן על-ידי השירות, הכול לצורך המלחמה ב"יד לאחים".

אלא שמישהו החליט, שצריך להמשיך בתסריט העלילה,
אף שהוא כבר התברר כדורי, וממילא ממשיכים לטוות את
הקורים, בהתאם לקונצפציה הידועה. חוקר המשטרה אמר
לשופט, כי אומנם לא ידוע למשטרה על ילד כלשהו שנחטף
על-ידי הארגון ואנשיו, אולם נחקרים חשדות בעניין הוצאת
ילדים מהוריהם ותכנון, שימו לב, תכנון לעתיד, של הוצאת
ילדים לחוץ-לארץ. המשטרה מעסיקה צוות של שישה חוקרים
והחקירה מסתעפת והולכת.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
לקחו אותו לאימוץ.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):
לו היתה המדינה מכבדת קצת את עצמה, לא היתה מעזה
לשלוח את נציגה לומר דברים כאלו בפני בית-המשפט, לאחר
שהמשטרה עצמה כבר קבעה, כי אין מדובר בהאשמות נגד
העצורים כלל, וגם אם נניח, שאכן מתנהלת חקירה בעניין
הוצאת ילדים לחוץ-לארץ, הרי לא מדובר בעצורים אלו, ומדוע
יש צורך לבקש הארכת מעצמם?

חברי הכנסת, לו אפשר לי זמני, הייתי ממשיך ומוכיח
שמדובר כאן בפרשה מכרימה מתחילתה ועד סופה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
מצד מי?

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):
חבל מאוד שהמשטרה נסחפה לכל העניין הזה. מי שצריך
לעמוד לדין הוא השירות למען הילד, אשר מנהל מלחמה
פרטית ב"יד לאחים" במימון שהיה יכול להציל ילדים
ומשפחות רבות שמצבם קשה.

יש לציין, כי השירות למען הילד במשרד העבודה
והרווחה כבר קיבל גיפות מספר מבתי-המשפט על דרכי
פעולותיו. במקרה אחד הושכו ילדים להוריהם למרות קביעת
השירות כי יש למוסרם לאימוץ. השופט חיים פיזם מחיפה כתב
בפסק-דין אחר: "ריח של אי-ישר נודף מכוונת מסירת הילד
לאימוץ, ואיננה יאה ונאה לעובדי ציבור", כשהוא מכוון את
דבריו לעבר אנשי השירות.

אדוני היושב-ראש, הארגון "יד לאחים" עוסק זה 40 שנה
בהפצת תורה וחינוך. בסידור עולים חדשים וילדים ובהכוונת
ילדי מצוקה למוסדות חינוך. הארגון, המופעל באמצעות 16
סניפים בכל רחבי הארץ, נלחם במיסיון, והוא רשם לעצמו
זכויות רבות בפעולותיו.

בדיוק אותם מאשימים בחטיפת ילדים? הרי חוקר
המשטרה הודה, כאמור, שהכול מבוסס על דבריו של אותו
חוקר, שנשכר בכספי השירות למען הילד, ואגב, תוך עקיפת
סגן שר העבודה והרווחה — —

המקור, אלא מישור שמתעניין בנושא, שמבקר את הנושא, שלא נוח לו לבוא ולזהות את עצמו, או הכתב לא נאה לו להגיד: חיים יענקל סיפר לי — הוא אומר: מקור משטרה. ודווקא היחידה העוסקת בחקירה הזאת ידועה בכך שממנה באמת לא דולפים דברים. לכן אני מבקש, אין הצדקה לבוא בטענות למשטרה באותם תחומים שהמשטרה בסדר בהם.

לדברים של חבר הכנסת הלפרט, שנתן פה רשימה שלמה של חקירות משטרה שנגמרו בלא כלום — אם כן, אף אחת מהפרשיות האלה שצינת עוד לא הסתיימה. החקירה הסתיימה, החומר בפרקליטות, אם תחליט הפרקליטות להגיש כתבי אישום — נחיה ונראה, אבל, אמרתי לך בקריאת ביניים, בעניין קש"ת, שמא נחקרו האנשים האלה ושמים עליהם עין, אין.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):
מה אין?

שר המשטרה ח' ברילב:
פעולות של קש"ת, חומר נפץ על הכבישים והתנפלויות למיניהן. נגמר.

הלוא מן המפורסמות, שטחנות הצדק טוחנות לאט, מוכרחים להודיין בסבלנות ולחכות לסוף העניין. ואני רוצה לומר, שחקירה נערכת לא רק כשיש חשוד, שהוא לא רק החשוד אלא גם העבריין. החקירה נערכת פעמים רבות, ובסופה מתברר שהחשוד הוא לא העבריין. אבל סעיף 59 של סדר-הדין הפלילי מחייב את המשטרה לחקור אם יש תלונה, או כשנודע לה, היא מחויבת לפתוח בחקירה. אם רוצים להתייחס לכל חקירה כאל התנפלות סתם או כאילו היא כבר תפסה את העבריין — זאת טעות. פותחים בחקירה, כאשר יש ידיעה או תלונה. אם מתברר שאין עשן, מצוין, אם מתברר שיש עשן — העניין עומד במבחן של בית-המשפט.

חבר הכנסת רביץ פונה אלי ומבקש שאני אחקור מהר יותר. אם כן, אני לא חוקר. אני גם לא מנחה את החוקרים אין לחקור ואת מי לחקור, את מי לעצור ואת מי לא לעצור. אני מנחה את החוקרים בדבר אחד: לא לעצור, אלא אם הדבר דרוש לחקירה, או אם האדם, אם הוא יהיה חופשי — יסכן את הציבור, או יסכן את חיו. על זה אני עומד. ואני מנחה אותם שלא להחזיק אדם שנייה אחת מעל לתקופה שדרושה לחקירה.

הסיפור עם האשה — כפי שתואר זאת חבר הכנסת הלפרט, זו התעללות המשטרה. אבל, לא זה המצב. היא היתה דרושה לחקירה, והיא היתה צריכה להיות במעצר, כי לא רצו שיתאמו עמדות, והביאו אותה למשטרה. כרגע שהתברר שהיא אשה חולה, באו לכיתה-המשפט ואמרו: לא רוצים לעצור אותה, אבל בבקשה, היא צריכה להיות במעצר בית, והיא לא תבוא בדברים עם אנשים אחרים. מה לא בסדר פה? אין אתה יחידה אחת את זה? — לקחו אשה חולה, הכניסו אותה לקלבוש, שחררו אותה רק אחרי לחצים וכיבויים וברבורים, לא זה המצב. הלוא לא ידעו שהיא חולה. כרגע שהתברר שהיא אשה חולה, המשטרה לקחה אותה לשופט וביקשה, שבמקום במעצר, היא תהיה מבודדת בבית.

ידידי, אין לנו משטרה אנטישמית. היא לא מחפשת חרדים, היא לא מחפשת ערבים, והיא לא מחפשת אחרים. תפקידה לחקור חשדות פליליים, ולא כל חקירה מסתיימת בהרשעה.

אדוני היושב-ראש, מה שאני מבקש הוא, שלגבי הקטע המשטרי שבהצעה לסדר-היום תסתפקו בהודעתו ותינתנו

הבירור המשטרי. אני מבקש ממך, אדוני השר, בשם חברי כנסת רבים הדואגים לשלמותה של המדינה, שתדאג ביום ראשון בישיבת הממשלה, לקיום הדברים בצורה חוקית. אנא, מנהל המחלקה, אני לא יודע כרגע מי יעשנו מתפקידם —

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
השר יושעה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
— עד לאחר גמר הבירור המשטרי בנושא, ובזה לא רק ייראה הצדק, אלא גם יישמע לגבי כולם. אני מודה לך.

שר המשטרה ח' ברילב:
אם להשיב על העניין הזה — קודם כול, לא כל עובד מדינה שנחקר מושעה מתפקידו. יש לפעמים עבירות או חשדות לגבי עבירות שיש עמן קלון, ואז הוא מושעה. אבל הממשלה אינה הכתובת, אני לא הכתובת, אלא השר הממונה הוא הכתובת.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

שר המשטרה ח' ברילב:
תננה לשר הממונה ועוזב אותי במנוחה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, נושא ההצעות לסדר-היום הוא האימוץ בישראל ומעצר פעילי "יד לאחים". זה מסכיר מדוע אני עונה על ההצעות כאן. גם אני לא רציתי לבוא. אמרתי: תעזבו אותי עם הסיפור הזה. אמרו לי: לא, מעצרים זה אתה. והנני כאן.

אם כן, בתשובתי אינני מתכוון לחרוג מעבר להיבטים המשטריים הברורים. חקירת המשטרה החלה בעקבות חקירה המתנהלת בארצות-הברית בנושא אימוץ ילדים מישראל שלא כחוק. לא חוקר פרטי, לא עובד מדינה, אלא מארצות-הברית הגיע הנושא הזה למשטרת ישראל. המשטרה התחילה בחקירה. אבל החקירה אינה מתנהלת נגד "יד לאחים", שזה מוסד שעוסק בהרבה פעילויות. החקירה מתמקדת בקטע מסוים של הפעילויות הנערכות ב"יד לאחים", ואני מבקש להפריד: לא "יד לאחים" נמצא בחקירה, אלא קטע מסוים של הפעילויות.

החקירה היא בראשיתה. כרגע זה אין עצורים, ואינני יכול למסור שום פרטים. אני רק רוצה לקוות, שבתום חקירה יתבררו דברים, ואם יתברר שאין דברים בגו, אני בטוח שכולנו נשמח.

אבל, במהלך הדיון הזה נאמרו כמה דברים על המשטרה, ואני חייב להגיב עליהם. חבר הכנסת פנחס חזר על הסיפור הישן — ההלפות מהמשטרה. אני חושב שמן הדין שחברי הכנסת יהיו רציניים ומעורבנים דיים כדי לדעת, שהמשטרה איננה הגורם היחיד להדלפות. אני מציע להיזכר בסיפור שהתפרסם ברבים, שככתב טלוויזיה התחזה בטלפון לקצין משטרה, ואילו ציטט הכתב, שאליו הוא צלצל, קצין בכיר במקור — ודאי היה קם מישור ואומר: המשטרה מדליפה.

הנושא הזה הוא נושא שיש בו מתעניינים רבים מאוד. הנושא הזה היה בבתי-משפט, משום שאחרי 48 שעות ביקשו הארכת מעצר. ובבתי-משפט יושבים כתבים ועוקבים. אינני אומר, שמהמשטרה דבר אינו דולף לעולם. מה שאני אומר במפורש הוא, שלצורך החקירה המשטרה אינה מדליפה. אין לה צורך להיאחז באמצעי פסול כזה. שנית, במקרים רבים מאוד, שאני בודקתי אותם עד הסוף, מתברר שהמשטרה אינה

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת שמואל הלפרט?

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):
כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:
יש כאן שתי הצעות אחרות, במסגרת של דקה, ואני אקפיד עליהן, אחת של חבר הכנסת גפני להסיר את הצעתו של חבר הכנסת צוקר, דקה אחת.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
רחמנות.

היו"ר מ' וירשובסקי:
היושב-ראש לא יכול להצטרף לבקשת רחמנות, אבל לו יכול היה, היה עושה זאת.

משה גפני (דגל התורה):
אדוני היושב-ראש, אני, כיתר חברי, שמח על העניין הזה, וצריך שתיערך בדיקה יסודית של כל מה שנעשה בנושא האימוץ. אנחנו מצרים על כך ואנחנו זועקים — ואני לא רוצה לחזור על דברים — על מה שנעשה לארגון "יד לאחים", שהוא ארגון הפועל גדולות ונצורות. זה בכלל לא היה העניין. אני מסכים לכל מה שדובר, אבל עומד חבר הכנסת צוקר ומטיל האשמות ללא בדיקה. היום פניתי ליועץ המשפטי לממשלה, ואני מבקש להשעות את מנהלת המחלקה מתפקידה, עד שייגמר הבריור. לכל ההצעות אני מסכים, ואני מברך עליהן, אבל לא יכול להיות שחבר הכנסת צוקר יהיה חר-צדדי, ולכן אני מבקש להסיר את הצעתו מסדר-היום.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת יאיר לוי מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת חיים אורון. בבקשה, במסגרת של דקה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
כבר נעלבתי, חשבתי שלא יציעו — — —

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
שרירות הלב וצרות העין של המחלקה בכל הנושאים הקשורים לעניינים דתיים הן דבר בלתי נסבל לחלוטין. אבקש, כפי שביקש חבר הכנסת הרב גפני, להשעות מייד, אני מדגיש, את מנהלת המחלקה — רק עכשיו נודע לי שזאת מנהלת מחלקה, אילו ידעתי לפני זה הייתי אומר — להשעות אותה מתפקידה, ובכך הצדק לא רק ייראה אלא גם יישמע וגם ייוודע הדבר הזה. אבקש מאדוני שר המשטרה, כי מחר בבוקר יורה למפקח"ל המשטרה לפתוח בחקירה מיידית במחלקה עצמה, והאמת והצדק יראו ויישמעו. לא רק את ה"פעילים" שעושים מלאכת קודש נאמנה יש לחקור, אלא — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת יאיר לוי.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
— — יש לחקור את ראשי המחלקה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת יאיר לוי, זמן תם.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
לא גמרתי, הפריעו לי.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת יאיר לוי, אני חייב להגיד לך, שניצלת לרעה

למשטרה לסיים את חקירתה. וכשתסיים החקירה — נראה. אני מקווה מאוד, כמו בכל החקירות, שיתברר באמת, שהחשד היה חשד סתם.

אשר לשאלה של סדרי אימוץ — זה לא שייך אלי, ואני בהחלט מציע, שאולי ועדת העבודה והרווחה תדון בסוגיה הזאת, כי אני מבין שיש בעיה וכדאי לקבל עמדה מוסמכת, עובדיה עלי (הליכוד):
אם מסתפקים בתשובת השר, איך יכול להיות דיון בוועדה?

היו"ר מ' וירשובסקי:
השר לא אמר להסתפק בהודעתו בכלל, אלא בכל מה שנוגע לעניין החקירה המשטרתית — להמתין ולראות מה ילד יום. אשר לבעיית האימוץ, השר מציע להעביר זאת לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת. זה מה שהשר אמר — — —

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
איך אפשר לפצל דבר כזה?

היו"ר מ' וירשובסקי:
זוהי הצעתו של השר. אני מודה לך, אדוני השר. חברי הכנסת, יש הצעה של השר. אני אשאל עכשיו, כמצוות המינהל התקין שלנו: חבר הכנסת אורון, אתה מסכים להעביר את הנושא לוועדה?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אני מסכים עכשיו לכל דבר.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת צוקר?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת יצחק לוי לא היה. חבר הכנסת רביץ?

אברהם רביץ (דגל התורה):
אני מסכים.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת עמיר פרץ?

עמיר פרץ (המערך):
מסכים.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת פנחס?

רפאל פנחס (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני מבקש להעביר את כל הנושא לדיון בוועדה. אני מבקש שוועדת העבודה תדון בכל ההיבטים.

היו"ר מ' וירשובסקי:
עכשיו אנחנו לא מחליטים איך וכיצד תדון ועדת העבודה והרווחה. יש הצעה של השר להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה.

רפאל פנחס (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני מסכים.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת עובדיה עלי?

עובדיה עלי (הליכוד):
מסכים אנוכי.

ה צ ב ע ה

- בעד ההצעה להעביר את
הנושא לוועדה — 6
בעד ההצעה שלא לכלול
את הנושא בסדר-היום של
הכנסת — 7
נמנעים — אין
ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר
הכנסת ד' צוקר בסדר-היום של הכנסת
נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא נתקבלה הצעתו של חבר הכנסת צוקר.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני מבקש לשאול: מאין הנציג השישי? אין פה 13 חברי
כנסת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת פנחסי, ליושב-ראש מותר גם כן להצביע.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
ספרתי גם את היושב-ראש.

עמיר פרץ (המערך):

גם השר מצביע.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני מתנצל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, עכשיו נצביע על הצעותיהם של חברי
הכנסת רביץ, פרץ, פנחסי, עובדיה עלי ושמאל הלפרט. מי
בעד העברת הצעותיהם לוועדת העבודה והרווחה? מי נגד? זו
הצבעה מס' 21.

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני מבקש מר"צ להצביע.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
— — — אתה גם רוח.

ה צ ב ע ה

- בעד ההצעה להעביר את
הנושא לוועדה — 11
נגד — אין
נמנעים — אין
ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חברי
הכנסת א' רביץ, ע' פרץ, ר' פנחסי, ע' עליוש
הלפרט לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ההצעות הועברו לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת
כהצעתו של השר.

את הזכות להסיר הצעה, כי לא דיברת על הסרת ההצעה אלא
דיברת על השעיה.

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
היות שחבר הכנסת אורון — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

גמרנו, שב. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אייאפשר להתחקי עובדי מדינה בצורה כזאת.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אין לך מושג בדברים האלה, אתה מכיין — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת צוקר, השעה מאוחרת מדי.

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

לא יכול להיות, שצד אחד ייחקר וצד אחד — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת יאייר לוי, אני מזהיר אותך בפעם השנייה.

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

למה? מה השרירות הזאת?

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת לוי, בדקה האחרונה אוציא אותך.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. אנחנו חייבים
להצביע על הצעתם של חברי הכנסת אורון וצוקר בנפרד, כי
לגבי ההצעות שלהם יש הצעות להסיר. אנחנו עוברים
להצבעה. מי בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת אורון לוועדת
העבודה והרווחה, כפי שהציע השר? מי בעד הסרתה, כפי
שהציע חבר הכנסת יאייר לוי? זו הצבעה מס' 19.

שר המשטרה ח' ברילב:

בעד — זאת אומרת להעביר לוועדה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

כן, בעד — זה לוועדה, נגד — בעד דעתו של חבר הכנסת
יאייר לוי.

ה צ ב ע ה

- בעד ההצעה להעביר את
הנושא לוועדה — 5
בעד ההצעה שלא לכלול
את הנושא בסדר-היום — 7
נמנעים — אין
ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר
הכנסת ח' אורון בסדר-היום של הכנסת
נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

הצעתו של חבר הכנסת חיים אורון הוסרה. חברי הכנסת,
אנחנו ניגשים עכשיו להצבעה על הצעתו של חבר הכנסת דדי
צוקר. מי בעד העברתה לוועדה — יצביע בעד, מי בעד הסרתה
— יצביע נגד. זו הצבעה מס' 20.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני היושב-ראש, הודעה אישית.

היו"ר מ' וירשובסקי:

הודעה אישית היית צריך להגיש בכתב.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

עכשיו הוא ניבל את פיו. חבר הכנסת, זה ניכול פה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת יאיר לוי, הודעה אישית מגישים בכתב.

היו"ר מ' וירשובסקי:
היא כאמת מתפזרת.

חברי הכנסת, תם סדר-היום. הישיבה הבאה תתקיים בי"ח
בטבת התש"ן, 15 בינואר 1990, בשעה 16:00. ישיבה זו
נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 20:29.

נספחות

א. סדר-היום לישיבות קל"ה — קל"ז

- א. שאלות בעל-פה.
- ב. שאלות ותשובות.
- ג. הצעת סיעות התחיה ומולדת להביע אי-אמון לממשלה בשל השארת השר עוז ויצמן בממשלה.
- ד. הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 39), התש"ן — 1990 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ה. הצעת חוק התקציב (מס' 2), לשנת הכספים 1989, התש"ן — 1990 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ו. מאמץ לאומי לחיזוק שלמותה של ירושלים — הצעת חבר הכנסת ש' הלל.
- ז. סיכומיה והצעותיה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה לדוח 38 של מבקר המדינה.
- ח. הצעות לסדר-היום.
- ט. מתן עדיפות ליישובי הנגב — הצעת חבר הכנסת יצ' לוי.
- י. הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 27), התש"ן — 1990 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- יא. הצעת חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (תיקון מס' 8), התש"ן — 1989 (קריאה ראשונה).
- יב. הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 23), התש"ן — 1989 (קריאה ראשונה).
- יג. הצעת חוק מימי חופין (תיקון), התשמ"ט — 1989 (קריאה ראשונה).
- יד. הצעות חוק אכיפת פסקי חוץ (תיקון מס' 3), התשמ"ט — 1989 (קריאה ראשונה).
- טו. הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 30), התשמ"ט — 1989 (קריאה ראשונה).
- טז. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 4), התשמ"ט — 1989 (קריאה ראשונה).
- יז. עבריינותם של ערבים מיהודה, שומרון וחבל-עזה בתחום "הקו הירוק" — הצעת חבר הכנסת א' לין.
- יח. הסכם חוספת היוקר — הצעות חברי הכנסת רן כהן, א' פורז, ח' רמון, א' מזרחי וי' שמאי.
- יט. החלטת מועצת המנהלים של חברת החשמל למקם תחנת כוח בצפון — הצעת חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו.
- כ. הריסת בתים בעיירות הפיתוח בדרום — הצעות חברי הכנסת ש' אלון, ע' פרץ וא' גמליאל.
- כא. רצח חושב אריאל — הצעות חברי הכנסת ח' אורון, י' שריד, ע' סולודר, י' נאמן, צ' הנגבי, יצ' לוי, ש' דיין ור' איתן.
- כב. התקפות יהודים על ערבים ועל נבחריו ציבור — הצעות חברי הכנסת ד' צוקר, א' פורז, ח' טובי, י' שגיא, ע' פרץ, י' ביבי וע' דראושה.
- כג. תנאי העבודה במפעל "טקסטיל-דימונה" — הצעת חבר הכנסת א' בן-מנחם.
- כד. תעסוקה הולמת לקצינים בכירים הפורשים מצה"ל — הצעת חבר הכנסת ד' מגן.
- כה. הסכמי אירופה 1992 — הצעות חברי הכנסת א' ויינשטיין וש' שטרייט.
- כו. אשפוז חולים סיעודיים — הצעות חברי הכנסת י' צבן, רן כהן, ש' ארבל-אלמוזלינו.
- כז. "כימיקלים לישראל" — כנס לאומי — הצעת חבר הכנסת דוד מגן.
- כח. הצעות חוק של חברי הכנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לישיבות קל"ז וקל"ז

188. נזקי השיטפונות האחרונים — הצעת חבר הכנסת א' גמליאל.
189. ספיחי "הפרשה" כפי שהוצגו בתוכנית "חיים שכאלה" — הצעת חבר הכנסת ש' וייס.
190. העלייה במספר המובטלים — 163,000 — והתרחבות הפערים החברתיים בישראל — הצעת חבר הכנסת ב' בן אליעזר.
191. הנזקים הנגרמים לישראל כתוצאה מקיומו של חוק האוסר מפגשים עם אש"ף — הצעת חבר הכנסת ע' ברעם.
192. השפעת התקשורת על תפקוד הכנסת — הצעת חבר הכנסת י' צידון.
193. לימודי נצרות במסווה של תולדות האמנות — הצעת חבר הכנסת י' עזרן.
194. בית-הספר המקיף בעכו — הצעות חברי הכנסת ח' טובי ונ' מסאלחה.
- 196 — 201. יחסי מצרים-סוריה — הצעות חברי הכנסת י' צידון, י' שריד, מ' גולדמן, י' ביבי, ע' עלי וא' מזרחי.
- 202 — 204. הרשויות המקומיות — הצעות חברי הכנסת י' ביבי, יא' לוי ומ' וירשובסקי.
205. מעצר בשבת של יהודי שומר שבת בגלל חוב ארנונה — הצעת חבר הכנסת מ"ז פלדמן.
- 206 — 212. האימוץ בישראל ומעצר פעילי "יד לאחים" — הצעות חברי הכנסת ח' אורון, ד' צוקר, א' רביץ, ע' פרץ, ר' פנחס, ע' עלי וש' הלפרט.

ג. הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1989, התש"ן — 1990

3. שינוי סכומי הלוואה מבנק ישראל

נוסף על הסכומים שהממשלה מורשית ללוות מבנק ישראל בשנת הכספים 1989 על-פי סעיף 8 לחוק העיקרי, רשאית היא ללוות מבנק ישראל סכום נוסף של 560,000 אלפי שקלים חדשים להחזר חובות הממשלה לבנק ישראל — לפי סעיף 48(ב) לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה — 1985.²

4. החלת הוראות

הוראות החוק העיקרי יחולו גם על הסכומים לפי חוק זה.

5. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום תחילתו של החוק העיקרי.

1. שינוי סכומי הוצאה

אנוסף על הסכומים שהממשלה רשאית להוציאם על-פי חוק התקציב לשנת הכספים 1989, התשמ"ט — 1989¹ (להלן — החוק העיקרי), רשאית היא, בשנת הכספים 1989, להוציא סכום נוסף של 4,375,848 אלפי שקלים חדשים.

2. שינוי סכומי הוצאה מותנית בהכנסה

נוסף על הסכומים שהממשלה רשאית להוציאם על-פי החוק העיקרי כהוצאה מותנית בהכנסה, רשאית היא, בשנת הכספים 1989, להוציא כהוצאה מותנית בהכנסה סכום נוסף של 611 אלפי שקלים חדשים.

¹ חוקי תקציב 108, עמ' 17; 107, עמ' 8.

² ס"ח התשמ"ה, עמ' 60 ועמ' 202; התשמ"ח, עמ' 58.

תקציב נוסף לשנת הכספים 1989
(אלפי שקלים חדשים)
ריכוז התוספת הראשונה

"תקציב נוסף לשנת הכספים 1989
(אלפי שקלים חדשים)
ריכוז התוספת הראשונה

הוצאה מותנית בהכנסה	תקציב נוסף		הוצאה מותנית בהכנסה	תקציב נוסף	
380,404		ביטחון	611	4,375,848	סה"כ כללי
379,004		15 משרד הביטחון	611	1,569,334	חלק א': תקציב רגיל
700		16 הוצאות חירום אזרחיות		2,246,514	חלק ב': תקציב פיתוח וחשבון הון
700		17 השתתפות בהוצאות המינהל האזרחי		560,000	חלק ג': החזר חובות לבנק ישראל
16,000		18 רשויות מקומיות			
200	809,969	שירותי חברה	611	1,569,334 64,816	חלק א': הוצאה רגילה ממשל ומינהל
		20 משרד החינוך והתרבות		170	01 נשיא המדינה
131,611				1,719	02 כנסת
24,033		21 השכלה גבוהה		270	03 חברי ממשלה
		22 המשרד לענייני דתות		1,100	04 משרד ראש הממשלה
6,722				16,649	05 משרד האוצר
		23 משרד העבודה והרווחה		1,751	06 משרד הפנים
327,844				3,500	07 משרד המשטרה
200	4,677	24 משרד הבריאות		12,319	08 משרד המשפטים
13,500		25 תגמולים לנכים		20,246	09 משרד החוץ
		29 משרד הבינוי והשיכון		117	10 משרד הכלכלה והתכנון
5,700				1,628	11 משרד מבקר המדינה
		30 המשרד לקליטת עלייה		5,100	13 הוצאות שונות
2,863				202	19 משרד המדע והפיתוח
		32 תמיכות במחירי מצרכי יסוד		45	26 משרד לאיכות הסביבה
293,019		ביצור חקלאי			

תקבולים ומלוות נוספים לשנת הכספים 1989 (באלפי שקלים חדשים)		411	153,495	כלכלה ומשק	
תקציב נוסף			15,083	משרד החקלאות	33
			1,708	משרד האנרגיה והתשתית	34
4,375,848	1. סה"כ כללי			משרד התעשייה והמסחר	36
1,569,334	חלק א': תקבולים שוטפים	152	703	משרד התיירות	37
			1,430	פיתוח שווקים ליצוא	38
2,246,514	חלק ב': תקבולים ממלוות וחשבון הון		133,120	משרד התקשורת	39
			176	משרד התחבורה	40
560,000	חלק ג': תקבולים מבנק ישראל	259	1,275	סבסוד אשראי	44
			— 30,000	תשלום ריבית ועמלות	45
1,569,334	חלק א': תקבולים שוטפים		174,650		
— 2,160,000	מסים ותשלומי חובה			פיתוח וחשבון הון	חלק ב':
— 960,000	מסי הכנסה ורכוש		2,246,514	תקציב פיתוח	
— 920,000	מס הכנסה	001	169,814	השקעות שירותי חברה	
	מס ערך מוסף על מלכ"רים ומוסדות פיננסיים	002	710	בריאות	67
— 10,000	מס שבח	003	710	השקעות בענפי משק	
— 20,000	מס רכישה	004			
— 30,000	מס מעסיקים	007	169,104	המועצה הלאומית למחקר ולפיתוח	74
20,000	מסי הוצאה		300	פיתוח מקורות אנרגיה	75
— 1,200,000	מכס והיטל על היבוא	011	224	פיתוח התעשייה	76
100,000	מע"מ כולל מע"מ על יבוא ביטחוני	012	146,000	מפעלים שונים	83
— 330,000	מס קנייה	013	2,076,700	תשלום חובות	84
— 840,000	בלו	015		חלק ג': החזר חובות לבנק ישראל	
— 20,000	מס בולים	020	560,000	ריבית לבנק ישראל	99
— 20,000	היטל על רכישה מטבע-חוץ	021	210,000	קרן לבנק ישראל	
— 10,000	אגרות' כלי רכב	024			
5,000	אגרות ורשיונות אחרים	025			
5,000	היטל יבוא שירותים	027	350,000		
90,000					

3,028,848	הכנסה מאמיסיות והפקדות	082	100,000	ריבית ורווחים	
			100,000	גביית ריבית	035
2,244,000	מלוות ומענקים מחור"ל		200,000	תקבולים שונים	
214,000	מלוות העצמאות והפיתוח	900	200,000	הכנסה מיועדת מעל האומדן	048
	מלוות ומענקים מארה"ב:		3,429,334	העברה מחלק ב'	
342,000	ביטחון	902	2,246,514	תקבולים ממלוות וחשבון הון	חלק ב':
228,000	סיוע אזרחי	904			
1,460,000	הלוואות אחרות	908	200,000	החזר השקעות והלוואות הממשלה	
— 3,429,334	העברה לחלק א'		200,000	גביית קרן	051
560,000	תקבולים מבנק ישראל	חלק ג':	349,000	הכנסות הון	
560,000	מקדמה למימון חוב לבנק ישראל		109,000	הכנסה ממכירת חברות	075
			240,000	הכנסות הון אחרות	076
560,000	סה"כ מקדמות מבנק ישראל	2.	2,882,848	מלוות בארץ	
560,000	מקדמה למימון חוב לבנק ישראל		— 146,000	מלוות מהמוסד לביטוח לאומי	081

הסתייגויות לחוק הנ"ל

5. תיקון חוק יסודות התקציב

לשם החוק

(א). בחוק יסודות התקציב, התשמ"ה — 1985 —

חבר הכנסת ח' אורון מציע:

(1) אחרי סעיף 45 יבוא:

אחרי "1989" יבוא "למימון המיתון".

445". הסכמה להמחאה

חבר הכנסת ד' תיכון מציע:

הסכמת המדינה להמחאת זכותו של לווה
כלפיה לשם קבלת אשראי, דינה כדין מתן
ערכות, ויחולו עליה הוראות חוק הערבויות
מטעם המדינה, התשי"ח — 1958."

במקום ("מס' 2") יבוא ("מס' 2 שלא נדון בכנסת").

לסעיף 1

חברי הכנסת ח' אורון, ח' פארס וי' צבן מציעים:

(2) אחרי סעיף 49 יבוא:

במקום "4,375,848" יבוא "4,500,848".

449". תקציב נוסף

חבר הכנסת ט' טובי מציע:

(א) לא תוגש הצעת חוק תקציב נוסף לשנת כספים
אחרי שהוגשה הצעת חוק תקציב לשנה שלאחריה.

במקום "4,375,848" יבוא "2,199,148".

אחרי סעיף 4

(ב) לא תוגש הצעת חוק תקציב נוסף אלא לאחר
שמולאו חובות הדיווח על ביצוע חוק התקציב
המוטלות על שר האוצר.

חבר הכנסת ש' שטרית מציע:

אחרי סעיף 4 יבוא:

- יח. סעיף 20 — משרד החינוך והתכונות: להפחית 1 ש"ח.
- יט. סעיף 33—20 — טלוויזיה חינוכית: להפחית 1 ש"ח.
- כ. סעיף 29 — משרד הבינוי והשיכון: להוסיף 1 ש"ח.
- כא. סעיף 30 — משרד לקליטת העלייה: להוסיף 1 ש"ח.
- כב. סעיף 32 — תמיכות במחירי מצרכי יסוד ובייצור חקלאי: להפחית 1 ש"ח.
- כג. סעיף 06—01—32 — תמיכה בתחבורה ציבורית: להפחית 1 ש"ח.
- כד. סעיף 33 — משרד החקלאות: להפחית 3 ש"ח.
- כה. סעיף 03—05—33 — השתתפות במוסדות וארגונים: להפחית 1 ש"ח.
- כו. סעיף 06—05—33 — סיוע למגזר החקלאי: להפחית 1 ש"ח.
- כז. סעיף 02—06—33 — תקציב מינהל מחקר: להפחית 1 ש"ח.
- כח. סעיף 34 — משרד האנרגיה והתשתית: להפחית 1 ש"ח.
- כט. סעיף 36 — משרד התעשייה והמסחר: להפחית 1 ש"ח.
- ל. סעיף 01—36 — מינהל ושירותים כלליים: להפחית 2 ש"ח.
- לא. סעיף 02—36 — עידוד התעשייה: להוסיף 1 ש"ח.
- לב. סעיף 37 — משרד התיירות: להוסיף 1 ש"ח.
- לג. סעיף 39 — משרד התקשורת: להפחית 1 ש"ח.
- לד. סעיף 45 — תשלומי ריבית ועמלות: להפחית 1 ש"ח.
- לה. סעיף 02—45 — מלוות פנים: להפחית 1 ש"ח.

חברת הכנסת נ' ארד מציעה:

- א. סעיף 2309 — משרד העבודה והרווחה — ויסות פעילויות: 35,844 במקום 24,844.
- ב. סעיף 2410 — שירותי טיפול — מחלות ממושכות: 5,000 במקום 4,200.
- ג. סעיף 300217 — שירותים לעולים קשישים: 1,000 במקום 556.

חבר הכנסת א' דיין מציע:

- א. סעיף 0702 — משטרת ישראל וזרועותיה: 8,500 במקום 3,500.
- ב. אחרי סעיף 2309 יבוא:
- 2310 — קליטת ילדים בפנימיות, במעונות יום, סיוע לזקנים, להכשרה מקצועית, וצמצום האבטלה: 15,000.

(ג) בדברי הסבר להצעת חוק תקציב נוסף יימסרו נתונים על הרצאות הממשלה והכנסותיה, מעורבנים למועד הגשת ההצעה.

(ד) לא יאושרו בתקציב נוסף סעיפי הוצאה בשל פעולות שכבר נעשו.

ב49. דוח על הלוואה מבנק מסחרי

על כל הלוואה שלווה הממשלה מאת בנק מסחרי תיתן הממשלה הודעה לוועדת הכספים של הכנסת.

(ב) תחילתו של סעיף זה ביום קבלת חוק זה בכנסת.

הסעיף שלאחריו ימוספר לפי זה.

לחוספת

חבר הכנסת ת' טובי מציע:

- א. סעיפים 15 עד 17 — ביטחון: 1 במקום 380,404.
- ב. סעיף 18 — רשויות מקומיות: 216,000 במקום 16,000.
- ג. סעיף 84 — תשלום חובות: 1 במקום 2,076,700.

חבר הכנסת ד' תיכון מציע:

- א. סעיף 01 — נשיא המדינה — להפחית 1 ש"ח.
- ב. סעיף 02 — כנסת: להפחית 7 ש"ח.
- ג. סעיף 03 — חברי ממשלה: להפחית 10 ש"ח.
- ד. סעיף 05 — משרד האוצר: להפחית 10 ש"ח.
- ה. סעיף 02—05 — שירותי מטה ממשלתיים: להפחית 5 ש"ח.
- ו. סעיף 02—05 — ניהול הלוואות המדינה: להפחית 3 ש"ח.
- ז. סעיף 02—05 — פיקוח על המשק הממשלתי: להפחית 2 ש"ח.
- ח. סעיף 03—05 — שירותי מטה כלליים משקיים: להפחית 5 ש"ח.

ט. סעיף 03—05 — יחידה לקשרים בינ"ל ורשות ההשקעות: להפחית 3 ש"ח.

י. סעיף 03—05 — אגף שוק ההון ביטוח וחיסכון: להפחית 2 ש"ח.

יא. סעיף 06 — משרד הפנים: להפחית 1 ש"ח.

יב. סעיף 03—06 — שלטון מקומי: להפחית 1 ש"ח.

יג. סעיף 08 — משרד המשפטים: להפחית 1 ש"ח.

יד. סעיף 03—08 — האפוטרופוס הכללי וכוונס הנכסים הרשמי: להפחית 1 ש"ח.

טו. סעיף 10 — משרד הכלכלה והתכנון: להפחית 1 ש"ח.

טז. סעיף 18 — רשויות מקומיות: להפחית 1 ש"ח.

יז. סעיף 19 — משרד המדע והפיתוח: להפחית 1 ש"ח.

- ג. אחרי סעיף 241930 יבוא: 02.33 — טלוויזיה חינוכית: 548 במקום 1048.
- ד. 2421 — ביטוח רפואי לנתמכים: 15,000.
- ה. אחרי סעיף 300220 יבוא: 3003 — שירותי קליטה לעולים, סיוע בדיוור וקליטה חברתית: 5,000.
- ו. אחרי סעיף 48 יבוא: 49 — העברה מהמוסד לביטוח לאומי בעקבות אי-העברת קצבת ילד ראשון למשפחות הזכאיות לכך: 40,000 (—).
- ז. אחרי סעיף 78 יבוא: 80 — סלילת כביש הדמים מס' 3 כפר-סילבר — כפר-רובורג — 15,000.
- ח. סעיף 02.33 — השתתפות משרד העבודה והרווחה בביטוח לאומי: 298,000 במקום 303,000.
- ט. סעיף 32.01 — תמיכות במצרכי יסוד ושירותי יסוד: 270,000 במקום 290,000.
- י. סעיף 39.05 — צוות הקמת הרשת השנייה לטלוויזיה ורדיו: 513 במקום 13.

חברי הכנסת ח' אורון, ח' פארס וי' צבן מציעים:

- א. סעיף 02 — הכנסת 1,720 במקום 1,719.
- ב. סעיף 03 — חברי הממשלה 200 במקום 270.
- ג. סעיף 04 — משרד ראש הממשלה 1,000 במקום 1,100.
- ד. סעיף 07 — משרד המשטרה 4,000 במקום 3,500.
- ה. סעיף 09 — משרד החוץ 20,000 במקום 20,246.
- ו. סעיף 10 — משרד הכלכלה והתכנון 100 במקום 117.
- ז. סעיף 19 — משרד המדע והפיתוח 1000 במקום 202.
- ח. סעיף 26 — משרד לאיכות הסביבה 50 במקום 45.
- ט. סעיף 15 — משרד הביטחון 250,000 במקום 379,004.
- י. סעיף 20 — משרד החינוך והתרבות 150,000 במקום 131,611.
- יא. סעיף 21 — השכלה גבוהה 30,000 במקום 24,033.
- יב. סעיף 23 — משרד העבודה והרווחה 350,000 במקום 327,344.
- יג. סעיף 24 — משרד הבריאות 5,000 במקום 4,677.
- יד. סעיף 29 — משרד הבינוי והשיכון 6,000 במקום 5,700.
- א. להפחית 1 ש"ח מסעיף 06 — משרד הפנים.
- ב. להפחית 1 ש"ח מסעיף 07 — משרד המשטרה.
- ג. להפחית 1 ש"ח מסעיף 22 — המשרד לענייני דתות.
- ד. להפחית 1 ש"ח מסעיף 23 — משרד העבודה והרווחה.
- ה. להפחית 1 ש"ח מסעיף 29 — משרד הבינוי והשיכון.
- ו. להפחית 1 ש"ח מסעיף 30 — המשרד לקליטת עלייה.

חבר הכנסת א' פורז מציע:

- א. למחוק סעיף 03 — חברי ממשלה.
- ב. סעיף 07 — משרד המשטרה: 10,000 במקום 3,500.
- ג. סעיף 08.21 — בתי-דין לעבודה: 234 במקום 385.
- ד. למחוק סעיף 10.03.01 — המטה לייעול המשק הציבורי.
- ה. סעיף 15 — משרד הביטחון: 300,004 במקום 379,004.

ד. הצעת חוק להבראת תאגידים בקשיים, התשמ"ט — 1988

(הצעת חבר הכנסת ש' שטרית)

1. צו הבראה
- (א) בית-המשפט המחוזי רשאי לצוות במעמד צד אחד על פתיחת הליך הבראה (להלן: צו הבראה) של תאגיד חדל-פירעון, לבקשת התאגיד, או לבקשת נושים שחובם מהווה 10% לפחות מכלל חובות התאגיד, או לבקשת בעלי מניות שבשעת הגשת הבקשה זכאים לפחות ל-10% מעודף נכסי התאגיד.
- (ב) "תאגיד חדל-פירעון" בחוק זה — תאגיד שנחקקו בו אחד מאלה:
- (1) סך כל התחייבויות התאגיד עולה על שווי נכסיו.
- (2) התאגיד אינו יכול לעמוד בפירעון חובותיו ביום הגשת הבקשה, או כתוך שלושה חודשים מאותו יום.

(ה) באישור תוכנית הבראה יתחשב בית-המשפט בדין קדימות של חובות כפי שנקבע בסעיף 354 לפקודת החברות, התשמ"ג—1983.

(ו) בתוכנית הבראה רשאי בית-המשפט להורות על דחיית תשלומי מס הכנסה; מס רווחי הון ומס שבח מקרקעין, כמתחייב מתוכנית ההבראה.

7. הבטחת זכויות עובדים

(א) בתוכנית הבראה רשאי בית-המשפט להפחית את תנאי שכרם של עובדים שימשיכו לעבוד בתאגיד.

(ב) הפחתה כאמור בסעיף קטן (א) לא תעלה על 20% מהשכר, אלא אם שוכנע בית-המשפט שתנאי השכר בתאגיד גבוהים באופן בלתי סביר, כתנאי המשק באותו ענף.

(ג) לעובדים שעל-פי תוכנית ההבראה יפרשו מהתאגיד יובטחו במלואם פיצויי פיטורין או זכויות פנסיה על-פי הסכמי העבודה.

8. נושאי תפקיד ניהולי

(א) בתוכנית הבראה רשאי בית-המשפט לבטל הסכם, כולו או מקצתו, המעניק תנאי שכר או הטבות שקיבלו מי שנשאו בתפקיד ניהולי, אם תנאי השכר או ההטבות חרגו מתנאים סבירים בנסיבות העניין.

(ב) הוראות סעיף 7 לא יחולו על נושאי תפקיד ניהולי בתאגיד.

(ג) בסעיף זה "נושאי תפקיד ניהולי" — יושב-ראש וחברי דירקטוריון, מנכ"ל, סגני מנכ"ל, ראשי אגפים, ובעלי תפקיד מקביל.

9. ביצוע תוכנית הבראה

(א) נתן בית-המשפט צו לאישור תוכנית הבראה, ימנה נאמן הבראה לביצועה.

(ב) עם מינוי נאמן ההבראה יחדלו לכהן בתאגיד שהוא חברה, ההנהלה והדירקטוריון, ובתאגיד אחר — הגופים המקבילים.

(ג) למרות האמור בסעיף קטן (ב), רשאי בית-המשפט, מטעמים שיירשמו, למנות מנהל תאגיד לנאמן הבראה.

(ד) נאמן ההבראה רשאי להשאיר את ההנהלה הקיימת או מקצתה, או לעשות בה כל שינוי שמצא לנכון.

(ה) תוכנית ההבראה תבוצע בתוך פרק זמן של שנה אחת (להלן: תקופת הביצוע), לבקשת התאגיד, ארגון יציג של עובדים, נושים, או בעלי מניות, כאמור בסעיף 1. רשאי בית-המשפט מטעמים שיירשמו להאריך את תקופת הביצוע בשתי תקופות האריכה בנות 90 יום כל אחת.

(ו) בית-המשפט רשאי להורות על שינויים, השלמות ותוספות לתוכנית ההבראה במהלך תקופת הביצוע, לבקשת נאמן ההבראה, נושים, בעלי מניות, כאמור בסעיף 1, או ארגון יציג של עובדים, ולאחר ששמע את עמדת כונס הנכסים הרשמי.

(3) התאגיד הוא חברה שחלות עליה הוראת סעיף 258 לפקודת החברות [נוסח חדש], התשמ"ג—1983.

2. פרסום צו הבראה

ניתן צו הבראה, יפורסם הצו בעיתון בוקר ובעיתון ערב בעלי תפוצה גבוהה, ותפורסם הזמנה לנושים ולצדדים הנוגעים בדבר להגיש עמדותיהם.

3. הקפאת תביעות והליכים

ניתן צו הבראה לתאגיד, יוקפאו כל התביעות נגד התאגיד וכל ההסכמים, ההתחייבויות והחובות של התאגיד, לרבות חובות לרשויות המס, ויופסקו הליכים משפטיים והליכי הוצאה לפועל וגבייה כנגד התאגיד, לרבות ביצוע של פסקי דין והחובות של התאגיד, לרבות חובות לרשויות המס לסוגיהן, ויופסקו הליכים והליכי הוצאה לפועל וגבייה שהתאגיד צד להם, לרבות של פסקי דין.

4. הגשת תוכנית הבראה

(א) (1) הוגשה הבקשה למתן צו ההבראה על-ידי התאגיד, תצורך לבקשה או שתוגש בתוך פרק זמן שיקבע בית-המשפט תוכנית הבראה הנתמכת על-ידי חוות דעת מומחים ועמדת כונס הנכסים הרשמי.

(2) הוגשה הבקשה על-ידי נושים, יורה בית-המשפט לתאגיד, עם מתן צו ההבראה, להגיש לבית-המשפט תוכנית הבראה בתוך פרק זמן שיקבע.

(ב) תוכנית ההבראה שתוגש לבית-המשפט תוכן על-ידי הנהלת התאגיד ותאושר — כתאגיד שהוא חברה — על-ידי הדירקטוריון והאסיפה הכללית של בעלי המניות של החברה; בתאגיד אחר — על-ידי גופים מקבילים.

(ג) הוגשה תוכנית הבראה לבית-המשפט, תובא התוכנית לדיון, באספות הנושים ובאספה של הארגון היציג של העובדים, ועמדותיהם לגבי התוכנית יוגשו לבית-המשפט.

5. אישור תוכנית ההבראה

לאחר שמיעת הנושים והגורמים הנזכרים בסעיף 1, וכן הארגון היציג של העובדים ועמדת כונס הנכסים הרשמי לגבי תוכנית ההבראה, ייתן בית-המשפט צו ברכר אישורה או דחייתה.

6. בצו לאישור תוכנית הבראה רשאי בית-המשפט:

(א) לדחות פירעון חובות למועדים אחרים ולמחוק חובות כשיעורים שיקבע;

(ב) לאשר תוכנית הבראה המבטיחה רק חלק מהחוב המובטח של נושים מובטחים, ובלבד שחלק זה לא יפחת מ-70% מהחוב המובטח;

(ג) להחליף חובות לתאגיד במניות, לפי הערכה על יסוד חוות דעת מומחים;

(ד) לחלק הוצאות מימון ביצוע תוכנית ההבראה בין נושים באופן יחסי לחובותיהם.

10. צו שחרור

- (א) בתום תקופת הביצוע של תוכנית ההבראה או לאחר הארכה ייתן בית-המשפט לתאגיד צו שחרור, או צו לפירוק התאגיד על-פי מידת הצלחת תוכנית ההבראה של התאגיד.
- (ב) ניתן צו שחרור, יחזור התאגיד לפעילות רגילה, ויהולו יחזור למוסדותיו הקודמים, ותופסק ההקפאה על-פי סעיף 3.

11. פירוק לתאגיד בהבראה

בית-המשפט רשאי בתוך תקופת הביצוע ליתן צו להעביר לפירוק תאגיד שניתן לגביו צו הבראה, אם לא נחה דעתו של בית-המשפט מתוכנית ההבראה או מכיצועה.

12. הבראה לתאגיד בפירוק

הוגשה בקשת כינוס נכסים או בקשת פירוק של תאגיד שהוא חדל-פירעון, רשאי בית-המשפט, על יסוד בקשה

של התאגיד או של נושים כאמור בסעיף 1, ליתן צו הבראה בקשר לאותו תאגיד, ויחולו הוראות חוק זה בשינויים המחויבים לפי העניין.

13. תיקון פקודת החברות

אחרי סעיף 265 לפקודת החברות, התשמ"ו—1983, יבוא:

"265א. סייג לפירוק

לא ייתן בית-המשפט צו לפירוק חברה שניתן לגביה צו הבראה על-פי חוק להבראת תאגידים בקשיים, התשמ"ט—1988, אלא על-פי סעיף 11 לחוק האמור."

14. תקנות

שר המשפטים ממנה על חוק זה ורשאי להתקין תקנות לכיצועו, ולעניין סעיף 36(ו) — באישור שר האוצר.

ד ב ר י ה ס ר

הוראות החוק המוצע

תהליך ההבראה של תאגיד שנקלע לקשיים יכול להיפתח ביוזמת התאגיד או ביוזמת נושים שחובם הוא לפחות 10% מחובות התאגיד. ההבראה תבוסס על תוכנית הבראה שתאושר על-ידי בית-המשפט, ותבוצע על-ידי נאמן הבראה, שימונה על-ידי בית-המשפט. תוכנית ההבראה, אשר תתבסס על חוות דעת מומחים, תכלול תוכנית עסקית לשיקום התאגיד, מחיקת חובות יחסית לגובה החובות, וחלוקת הוצאות המימון באופן יחסי לחובות הנושים. הצעת החוק מבטיחה במלואם את פיצוי הפיטורים וחובות הפנסיה לעובדים שיפרשו, במסגרת תוכנית ההבראה, ומסייגת את שיעור הפחתת תנאי שכרם של עובדים ל-20% בלבד (למעט תנאים חריגים). הצעת החוק מסמיכה את בית-המשפט להבטיח רק חלק מהחובות המובטחים, ובלבד שחלק זה לא יפחת מ-70% מהחובות המובטחים.

עם מתן צו ההבראה יוקפאו כל התחייבויות התאגיד וההליכים החלויים ועומדים נגדו. תוכנית ההבראה תתבצע בתקופה של שנה, עם אפשרות להארכה על-ידי בית-המשפט, מטעמים שיירשמו. בתום תקופת הביצוע יחליט בית-המשפט לתת צו שחרור לתאגיד, או אם נכשלה החברה בכיצוע תוכנית ההבראה, לתת צו לפירוקה.

מטרת הצעת החוק

מטרת הצעת החוק ליצור הסדרים שיאפשרו הבראת תאגידים בקשיים. המגמה היא שתאגידים — בעיקר חברות ואגודות שיתופיות — שנקלעו לקשיים לא יפורקו אלא תינתן להם הזדמנות לתהליך הבראה כפיקוס של בית-המשפט, על יסוד תוכנית הבראה.

הצורך בהסדר הבראת חברות

שיקום חברות ומפעלים הוא זול בהרבה מהקמת מפעלים חדשים במקום אלו שנסגרו או פורקו. לכן הכרחי ליצור הסדרים חוקיים, המאפשרים הבראה בשיתוף כל הגורמים הנוגעים בדבר.

הניסיון בארצות אחרות מלמד, שהסדרי הבראה זוכים להצלחה. בארצות-הברית הצליחו הסדרי הבראה ב-50% מן המקרים. הסדרי הפירוק יישארו בתוקפם, אולם תינתן הזדמנות, על-פי הצעת חוק, לניסיון להבראה בדרכים הקבועות בהצעת החוק, באישור בית-המשפט.

פרשת תביעת "בנקרס טרסט" לפירוק "כור" מבליטה את הצורך הדחוף להנהיג בארץ הסדר להבראת חברות בקשיים.

ה. הצעת חוק לתיקון פקודת הראיות (עדות עיתונאית), התש"ן—1989

(הצעת חבר הכנסת א' דיין)

בית-המשפט, שהגילוי הכרחי לשם מניעת עיוות דין, או שהוא יורד לשורשו של עניין בעל חשיבות ציבורית-חיונית, והוכח להנחת דעתו של בית-המשפט, כי אין אפשרות להישען על ראיות אחרות.

(ב) נטען חיסיון לפי סעיף זה, יהיה הדיון בטענה בדלתיים סגורות; החליט בית-המשפט לשמוע את העדות, רשאי הוא לשומעה בדלתיים סגורות.

1. הוספת סעיף 51א

בפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א—1971, אחרי סעיף 51 יבוא:

"51א. עדות עיתונאית

(א) עיתונאי איננו חייב למסור ראיה שעניינה זהותו של מקור מידע, אם המידע הגיע אליו תוך כדי עבודתו כעיתונאי, אלא אם ויתר האדם על החיסיון, או אם שוכנע

בית-המשפט המחוזי, כי נתקיימו התנאים האמורים בסעיף קטן (א), יורה על מסירת הראיה."

(ג) נדרשה מסירת ראיה על-ידי חוקר משטרה, ונטען חיסיון לפי סעיף זה, ושוכנע שופט של

ד ב ר י ה ס ב ר

המשמעתי של לשכת עורכי הדין במחוז תל-אביב, פסקי-דין מא(2), עמ' 337. הניסוח הנ"ל מחוק, במידת מה, את המבחן, כפי שנוסח על-ידי השופט שמגר.

4. הצעת החוק כאן הולכת ברוח ההסדר החקיקתי האנגלי, והצורך בחקיקה, יסודו בכך שאין בפסיקת השופט שמגר, כדי מתן תשובה לכל הבעיות העשויות להתעורר, למשל; אין הפסיקה חלה על חקירה משטרתית, ואין היא חלה על דיון בוועדת חקירה. כמו-כן יש להעיר, שפסקי-הדין הנזכר ניתן על-ידי השופט מאיר שמגר כדן יחיד, כך לא ברור אם גישתו מקובלת על רוב שופטי בית-המשפט העליון, ואף ניתן להטיל ספק בערך התקדימי של ספק דין זה, ובמידה שבה הוא מחייב ערכאות נמוכות יותר, אף שכבוד השופט שמגר שלל את הגישה, שלפיה יש בשתיקת המחוקק משום "הסדר שלילי" של הנושא.

בכל מקרה נראה שהדרך הנכונה להכרה בחיסיון היא זו של הכרת המחוקק, דרך כזו ראוייה הרבה יותר מהדרך של הכרה שיפוטית, וזאת מבחינת חלוקת הסמכויות בין רשויות המדינה.

1. מוצע בזה לשלב את החיסיון בפקודת הראיות, בפרק המפרט את החסינויות המוכרים על-ידי המחוקק. כאשר לבעלי מקצוע מכירה הפקודה בחיסיון לעורך-דין (סעיף 48), לרופא (סעיף 49), לפסיכולוג (סעיף 50), ולכהן דת (סעיף 51). החיסיון המוצע לעיתונאי דומה בעיקרו לחיסיון הנתון לרופא ולפסיכולוג, במובן זה שאין מדובר בחיסיון מוחלט, אלא בחיסיון היכול להידחות מפני אינטרסים אחרים, רבי חשיבות.

2. יש לציין, כי סעיף 52 לפקודת הראיות קובע, כי "הוראות פרק זה יחולו הן על מסירת ראיות בפני בית-המשפט ובית-הדין, והן על מסירתן בפני רשות, גוף או אדם המוסמכים על-פי הדין לגבות ראיות; ובמקום שמדובר בפרק זה ב"בית-משפט" גם בית דין, גוף או אדם כאמור במשמע "מכאן ברור שאם ישולב החיסיון העיתונאי בפרק האמור בפקודת הראיות, יחול חיסיון העיתונאי גם על עדות בפני ועדת חקירה או בפני גורמי חקירה משטריים.

3. הצעת החקיקה האמורה צועדת בעיקרה בעקבות המבחן שנקבע על-ידי בית-המשפט העליון, השופט מאיר שמגר (כתוארו אז) כב"ש 298/86 ציטרין ואח' נגד בית הדין

1. הצעת חוק לטיפול מזורז בגביית חובות (הוראת שעה), התש"ן—1989 (הצעת חבר הכנסת י' פרח)

4. יחידה לטיפול מזורז

שר המשטרה יקים במשרד המשטרה יחידת שוטרים מיוחדת, שתופקד על הטיפול המזורז על-פי חוק זה. הוצאות הקמת היחידה יכוסו מכספי הקרן.

5. תחולת חוק ההוצאה לפועל

על טיפול מזורז על-פי חוק זה יחולו הוראות חוק ההוצאה לפועל, התשכ"ז—1967, בשינויים המחויבים.

6. ביצוע ותקנות

שר המשפטים ממונה על ביצוע חוק זה, והוא רשאי להתקין תקנות לביצועו.

7. הגבלת חוקן

חוקפו של חוק זה יפקע בתום שנתיים מתחילתו.

1. טיפול מזורז

בעל חוב שהגיש בקשה לביצוע פסק-דין לתשלום חוב שנפסק או לפירעון של שטר חליפין, שטר-חוב או שיק, על-פי חוק ההוצאה לפועל, התשכ"ז—1967, רשאי להגיש בקשה לטיפול מזורז.

2. תשלום עבור טיפול מזורז

סכום שנגבה מחייב בטיפול מזורז על-פי חוק זה —

(1) ייגבה מהחייב כחוספת 5%;

(2) ישולם לבעל החוב כניכוי 5%.

3. הקרן

סכומים שנוספו או נוכו כאמור בסעיף 3, יועברו לקרן מיוחדת (להלן — הקרן).

ד ב ר י ה ס ב ר

כ-600,000 תיקים נמצאים בהוצאה לפועל, ומשרד המשפטים איננו יכול להתמודד עם הנושא מחוסר כוח-אדם.

לאחרונה הולך ומחריף ענין השקים החוזרים ללא כיבוד. בעלי חוב רבים פונים אל חברות גבייה הלוקחות בין 30% — 50% מסכום השק שהם מצליחים לגבות, פרט לעמלה מוקדמת של 5% — 3% מערך הגבייה.

ז. הצעת חוק העונשין (תיקון), התש"ן — 1989 (הצעת חבר הכנסת ר' ריבלין)

1. תיקון סעיף 49 בסעיף 28 לפקודת בתי-הסוהר [נוסח חדש], התשל"ב — 1971,² במקום "שני-שלישים" יבוא "מחצית".
2. תיקון פקודת בתי-הסוהר [נוסח חדש] בסעיף 49 לחוק העונשין, התשל"ז — 1977 —
- (1) בסעיף קטן (א), במקום "שני-שלישים" יבוא "מחצית".
- (2) בסעיף קטן (ב), במקום "שני-שלישים" יבוא "מחצית".
3. תחולה
- חוק זה יחול גם על מי שנידון למאסר ערב תחילתו.
4. תחילה
- תחילתו של חוק זה שלושה חודשים מיום פרסומו.

¹ ס"ח התשל"ז, עמ' 226.

² דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 21, תשל"ב, עמ' 459.

ד ב ר י ה ס ב ר

לסעיפים 1 ו-2 —

ברשיון לגבי שליש מתקופת המאסר, והראיה שנדרשת לכך המלצתה של ועדת השחרורים, כאמור בסעיף 49(ב) לחוק העונשין ובסעיף 28 לפקודת בתי-הסוהר, המשותף לשתי ההוראות הוא, שהמחוקק העניק לוועדת השחרורים סמכות, בלא לקבוע במפורש את השיקולים שאותם רשאית הוועדה לשקול, בתנאי, כמובן, ששיקוליה יהיו בתחום המטרות שלשמן היא הוקמה (ראתה ע"א 2/83, ועדת השחרורים נגד יהודה בן יעקב אסיאס לז"2) פד"י 688, וע"א 2/87, ועדת השחרורים נגד מאיר בן מסעור סוסה (מא) פד"י 445).

על-פי סימן ח' לפקודת בתי-הסוהר, רשאי אסיר להגיש עתירה לבית-משפט מחוזי בכל עניין הנוגע למאסרו; עתירה נגד ועדת שחרורים חידון בהרכב של שלושה שופטים, והחלטת בית-המשפט בעתירה ניתנת לערעור לפני בית-המשפט העליון ברשות. אין בהוראות סימן זה כדי לגרוע מסמכויות בית-המשפט העליון בשבתו כבית-משפט גבוה לצדק.

ביסוד ההצעה עומדים בראש ובראשונה הצורך לפעול, ככל האפשר, להקטנת הצפיפות בבתי-הסוהר, וכן השיקול לצמצם את השפעותיו ומגרעותיו ההרסניות של המאסר ובכך לקדם את שיקום האסיר. כאמור, אין זכות קנויה כיום לשום אסיר שישוחרר ברשיון לגבי שליש מתקופת המאסר, וכך יהא הדין לגבי מחצית מתקופת המאסר, וועדת השחרורים היא שתחליט בדבר הענקת הרשיון, בכפוף לביקורת המשפטית על החלטותיה כמבואר לעיל.

לסעיף 3

מוצע שהחוק החדש ייכנס לתוקפו כתום שלושה חודשים מיום פרסומו, וזאת כדי ליתן שהות לערוך את ההתארגנות המינהלית אשר תידרש לביצוע החוק.

סעיף 49(א) לחוק העונשין, התשל"ז — 1977 (להלן "חוק העונשין") קובע, שמי שנידון למאסר לתקופה העולה על שלושה חודשים ואינה עולה על שישה חודשים, ונשא עונשו שני-שלישים מאותה תקופה, רשאי שר המשטרה לשחררו אם ראה שהאסיר ראוי לשחרור. סעיף 49(ב) לחוק העונשין קובע, כי מי שנידון למאסר לתקופה העולה על שישה חודשים, ונשא עונשו שני-שלישים מאותה תקופה, ישחררו שר המשטרה אם באה על כך המלצה של ועדת שחרורים שהרכבה נקבע בסעיף 50 לחוק העונשין. סעיף 49(ד) לחוק העונשין מסמך את שר המשטרה, על-פי המלצת ועדת שחרורים, לצוות על שחרור אסיר בכל עת כשל טעמים מיוחדים, כגון חולניותו המתמדת.

סעיף 28 לפקודת בתי-הסוהר [נוסח חדש], התשל"ב — 1971 (להלן "פקודת בתי-הסוהר") קובע, כי אסיר שנידון למאסר שנתיים או יותר, למעט מאסר עולם, והשלים שני-שלישים ממאסרו בהתנהגות טובה, רשאית ועדת השחרורים האמורה ליתן לו רשיון להתהלך חופשי בכל שטח המדינה או בחלק ממנה, כפי שיפורש ברשיון, וכל עוד הרשיון בתוקפו לא ייאסר מכוח אותו גזר-דין. על-פי סעיף 30 לפקודת בתי-הסוהר, הרשיון כפוף לתנאים המפורטים באותו סעיף, ואילו סעיף 31 לפקודת בתי-הסוהר מסמך את ועדת השחרורים, שנחנה רשיון לאסיר לפוטרו מלמלא אחרי תנאי מהתנאים הקבועים בסעיף 30.

ועדת השחרורים היא גוף כעין שיפוטי, הפועל בתחום סמכויותיו הסטטוטוריות, בעיקר בחוק העונשין ובפקודת בתי-הסוהר, ולפיכך חלות עליה הלכות המשפט המינהלי. אין זכות קנויה לשום אסיר שישוחרר

ח. הצעת חוק לתיקון חוק העונשין (שחרור אסירים לפני זמנם), התש"ן — 1989 (הצעת חבר הכנסת ד' ליבאי)

1. תיקון סעיף 49 בסעיף 49 לחוק העונשין, התשל"ז — 1977 —
- (1) אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:
- (ג) מי שמרצה לראשונה בחייו עונש מאסר,

(2) סעיפים קטנים (ג), (ד) ו-(ה) יסומנו בהתאם
(ד), (ה) ו-(ו).

שאינו עונש חובה, ונשא מחצית מתקופת מאסרו,
ישחררו שר המשטרה אם באה על כך המלצה של
ועדת השחרורים."

ד ב ר י ה ס ב ר

להסמין את ועדת השחרורים — במקרים שייראו לה —
לשחרר אסיר, המרצה לראשונה בחייו עונש מאסר, לאחר
שריצה מחצית מתקופת המאסר שלה נידון.

נוכח הצפיפות הקשה בבתי הסוהר, ובהתאם למדיניות
הענישה והשיקים המקובלת במדינות אחרות, מוצע בזאת

ט. מסקנות ועדת הכלכלה בנושא: הוזלת מחירי הדירות

בנייה של 7,500 יחידות דיוור, אף שמשרד הבינוי והשיכון ערוך
לבניית עוד כ-15,000 יחידות דיוור, נוסף על 7,500 היחידות
שיאשרו. כמו כן אמר מנכ"ל משרד הבינוי והשיכון, כי
למשרד תוכניות חירום, ותוכניות מגירה למתן פתרונות דיוור
נוספים.

מנכ"ל המוסד המאוחד לענף הבנייה ונציגי מרכז
הקבלנים אמרו לוועדה כי:

— לא קיים תכנון לאומי למספר הדירות ולא למיקום
הדירות האלה. בשל חוסר הוודאות, הקבלנים אינם מוכנים
לקחת על עצמם סיכונים, והם בנויים פחות.

— יש מחסור בכוח-אדם בענף אשר 1/3 ממנו עובדים
מהשטחים, ובגלל האינפלציה נעדרים פועלי השטחים
מהעבודה. נמשכת המגמה של הבאת פועלים זרים
מחוץ-לארץ.

— יש בעיות לגבי זמינות הקרקעות ומחירי הקרקעות.
מינהל מקרקעי ישראל מזרים קרקע בערך של 10% בלבד
מההיקף השנתי של הבנייה, והתקבולים שאותם גובה המינהל
גבוהים כ-5% מהתקבולים בגין קרקע פרטית זהה.

— מוגזלים מלאים או חלקיים קיימים באספקת כרזל
לבניין, מלט וחומרי קרמיקה, ובשירותים שונים לבנייה, כגון
חיבורי חשמל ובדיקת מכון התקנים. הדבר גורם למחירים
גבוהים, בהשוואה למחירים במקומות אחרים בעולם.

— הרשויות המקומיות העלו בעשור האחרון כ-150%
את מחירים של אגרות הבנייה והפיתוח (כבישים, מדרכות,
ביוב, מים וכו'). בערים מסוימות מרכיבים אלה מגיעים
לכ-10% מעלות הבנייה, למעט הקרקע.

— הליכי תכנון ורישוי הבנייה מתמשכים על פני תקופות
ארוכות של 1-5 שנים. במהלך תקופה זו מושקע על-ידי
הקבלן הון רב ברכישת הקרקע. מימון ההשקעה עלול להגיע
במקרים קיצוניים עד 15% מעלות הדירה.

— לענף הבנייה אין הסדרי מימון ייחודיים הן לתחום
ההון החוזר והן לתחום ההשקעות. להבטחת השקעת רוכשי
הדירות נדרשים הקבלנים אף כמתן ערבויות בנקאיות בגובה
של 2%-3% מעלות הדירה. עלות ערבויות אלה מועברות
בסופו של דבר ללקוח.

מנהל מינהל מקרקעי ישראל אמר לוועדה, כי מדיניות
המינהל כיום היא לשחרר ככל האפשר עתודות קרקע
שבבעלותם, וכי קיים גירוד רב בשיווק קרקעות המינהל —
בעוד שבשנת 1987 כולה נמסרה על-ידי המינהל בהרשאה
לבנייה קרקע לבניית 4,190 יחידות דיוור, ובשנת 1988 המספר
היה 5,206. בשנת התקציב הנוכחית, עד לחודש ספטמבר
השנה, כבר נמסרו קרקעות ל-5,420 יחידות דיוור.

הכנסת העכירה לוועדת הכלכלה, ביום י"ז בחשוון התש"ן
— 15 בנובמבר 1989, את ההצעה לסדר-היום של חברת
הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו, בנושא "הוזלת מחירי הדירות".
ועדת הכלכלה דנה בנושא בשתי ישיבות: ב-1 בנובמבר 1989
וב-6 בדצמבר 1989, לאחר שהועברה ההצעה לסדר-היום
לוועדת הכלכלה.

מאז 1987 נמצאים מחירי הדירות בעלייה מתמדת.
לתופעה זו יש השלכות שליליות לכלכלות וחברתיות גם יחד.
מחירי הדירות, המהווים כ-16% במדד המחירים לצרכן,
משפיעים על עליית מדד המחירים מעבר לעלות יתר סעיפי
המדד ומביאים להאצת התהליך האינפלציוני. בעוד המשק
והענפים השונים נמצאים במיתון, מאמרים מחירי הדירות.
משנת 1982 יש פיגור גדול בהתחלות הבנייה והאטה בגמר
הבנייה. מהנתונים האחרונים של משרד הבינוי והשיכון
מסתבר, שהתחלות הבנייה מינאר עד יוני 1989 הסתכמו
ב-9,350, לעומת 11,480 באותה התקופה אשתקד. גם הבנייה
הציבורית נמצאת בירידה חדה בשנים האחרונות: בשנת 1984
נסתיימה בנייתם של 7,560 יחידות, ואילו בשנת 1988 נסתיימה
בנייתם הציבורית של 3,290 בלבד, ובהשוואה לשנת 1976 —
או נסתיימה בנייתם של 27,470. עליית מחירי הדירות פוגעת
קשה בזוגות הצעירים ובמשפחות החייבות להיטיב את תנאי
המגורים שלהן, והופכת רכישת דירה למשימה כמעט
בלתי-אפשרית. בגלל יוקר הדירות אין זכאי משרד השיכון
מממשים את זכותם להלוואה.

מנתוני משרד הבינוי והשיכון עולה, כי בשנת 1989:

בחודש ספטמבר ניתנו "תעודות זכאות" ל-2,280 זוגות,
ורק 1,266 מימשו את זכותם. בחודש אוקטובר ניתנו "תעודות
זכאות" ל-2,079 זוגות, ורק 1,052 מימשו את זכותם,
ובנובמבר ניתנו תעודות זכאות ל-2,343, ורק 1,156 מימשו
זכות זו.

אנו מצפים, כי תימשך העלייה הגדולה שהחלה, לרבות
העולים המגיעים מדי חודש חייבים להימצא פתרונות דיוור,
יש להכין עבורם דירות.

הוועדה שמעה, בין היתר, את מנכ"ל משרד הבינוי
והשיכון ונציג משרדי האוצר והפנים, את מנהל מינהל מקרקעי
ישראל, מנכ"ל המוסד המאוחד לענף הבנייה, וכן את נציגי
מרכז הקבלנים, מרכז השלטון המקומי והרשות להגנת הצרכן.

מנכ"ל משרד הבינוי והשיכון אמר לוועדה, כי בתקציב
משרד הבינוי והשיכון לשנת 1989 אושרו 160 מיליון ש"ח,
מהם סך של 80 מיליון ש"ח למשכנתאות. 14 מיליון ש"ח
לשכ"ד, ו-66 מיליון ש"ח להתחלות בנייה ל-4,500 יחידות
דיוור נוספות ל-3,000 המאושרות. לשנת 1990 יבוצעו התחלות

של 1,400 ש"ח לחודש במהלך הקורס. חיילים משוחררים יהיו זכאים במהלך הקורס למענק בסך של 1,800 ש"ח בחודש.

6. הוועדה מביעה דאגה מהורדת היקף הבנייה הציבורית בשנים האחרונות מסך-כל הבנייה, וממליצה בפני הממשלה לעודד בנייה ציבורית, במיוחד באזורי הפיתוח ובאזורי ההתיישבות כתנאים נוחים, כדי לא להעמיס על המתיישבים את עול רכישת הדירה וקבלת המשכנתאות.

7. הוועדה מביעה סיפוק מפתחת השערים לעלייה גדולה לארץ. זרם העלייה הגדול מחייב את הממשלה להיערך לאלתר לביצוע תוכנית בנייה בהיקף גדול, שיענה על צורכי העלייה, ויעמיד לרשות העולים דירות במחירים סבירים ובתנאי רכישת נוחים. תוכנית זאת תגושש על-ידי משרד הבינוי והשיכון, תוך תיאום עם משרד האוצר ועם הרשויות המקומיות.

8. הוועדה שמעה בצער על העובדה, שחלק מהזוגות הצעירים זכאי משרד השיכון אינם מממשים את זכאותם למשכנתאות בגלל יוקר הדירות ותנאי הרכישה. הוועדה תובעת מהממשלה לפעול למציאת פתרון שיאפשר רכישת דירה בתנאי החזר נוחים, שהזוגות הצעירים יוכלו לעמוד בהם, וכן להגדיל את סכום המשכנתה הראשונית ולהפחית את גובה הריבית הניתנת כיום.

9. הוועדה ממליצה בפני משרד הבינוי והשיכון לבדוק את האפשרות של בניית דירות להשכרה כדי לאפשר נידות עובדים ולהגדיל את היצע הפתרונות לדיוור, שיביא להוזלת מחירי הדירות.

10. על משרד הפנים ליישם ולעשות שימוש רחב יותר בחיקון מס' 26 שהתקבל כתיקון לחוק התכנון והבנייה, המאפשר קיצור הליכים ומניעת סחבת בהוצאת רשיונות בנייה.

11. יש לדאוג להכסחת מימון ומתן הלוואות לבנייה ציבורית וכן הסדרים של מימון ביניים לקבלנים הבונים בנייה המיועדת לזוגות צעירים ועלולים חדשים.

12. כדי לעודד את הקבלנים להתחיל בבנייה ציבורית, על משרד הבינוי והשיכון להגיע אתם להבנה ולהסכמה ולהתחייב לרכוש חלק מהדירות שלא יימכרו.

13. משרד הפנים צריך לקבוע גג למסי אגרות הבנייה, הפיתוח והארגונות המוטלות על-ידי הרשויות המוניציפליות.

14. כדי למנוע תנודות ואי-ודאות בענף הבנייה, וכדי שהקבלנים יוכלו להיערך בעוד מועד, על משרד השיכון, בתיאום עם משרד האוצר, להכין תוכנית חומש של היקף הבנייה, מיקומה ואופיה.

15. הוועדה קוראת למשרד האוצר להקצות לאלתר את האמצעים הדרושים שיאפשרו למשרד הבינוי והשיכון להמשיך בהפעלת תוכנית-חירום של בנייה והתחלות בנייה בקצב שיספק את היקף העלייה הצפוי.

מחירי הקרקע של המינהל במרכז הארץ משווים לאלה שבשוק החופשי בהתאם להערכות שמאי. באזורי קו העימות בגליל, באזור הגולן והנגב הרחוק ניתן לקבל קרקע חנם, ובחלק מאזורי הארץ, כגון — אור-עקיבא, אופקים, אילת, כרמיאל, נצרת-עלית, נתיבות, עכו, צפת, שדרות ועוד, החשלוס מופחת, והוא 31% מערך הקרקע.

כתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. ועדת הכלכלה מביעה דאגה מהמסבר שפקד את ענף הבנייה ומהירידה בהתחלות הבנייה, דבר שהביא להקטנת ההיצע לעומת הביקוש ולהעלאת מחירי הדירות. יש לראות בפתרון קונסטרוקטיבי ומיידי של בעיית הבנייה כורח לאומי וחברתי בעל חשיבות עליונה, ועל הממשלה מוטלת החובה להתמודד עם בעיה זו.

2. הוועדה רואה בחומרה רבה נשירת עובדים ישראלים מהענף וריכוז מספר הפועלים מהשטחים המועסקים בו שלא באמצעות שירות התעסוקה ובתנאי שכר ירודים.

3. הוועדה מציינת בדאגה את חוסר הנכונות שגילו הקבלנים במשך שנים לפתח טכנולוגיה חדשה ותיעוש בענף הבנייה, כדי לקצר את משך הבנייה. על משרד הבינוי והשיכון להגביר את מאמציו ולתת תמריצים לנושא תיעוש הבנייה, על-מנת שחלק משמעותי של העבודה יבוצע במפעלי בנייה מתועשת.

4. נוכח שיעורי האבטלה הגבוהים והמחסור הקיים במקורות עבודה, מביעה הוועדה את התנגדותה להבאת פועלים זרים מחוץ-לארץ לעבודה בענף הבנייה, ותובעת מהממשלה שלא לאשר מתן רשיונות להבאת פועלים מחוץ-לארץ.

5. הוועדה ממליצה לפעול למשיכת כוחות עבודה ישראלים, ובמיוחד חיילים משוחררים, לענף הבנייה, ולשלם להם, נוסף על שכר העבודה ההתחלתי, שהוא למעשה שכר נמוך. 50% מדמי אבטלה המגיעים להם, בצורת מענק לחקופה של 6 חודשים. תנאים אלה יש להחיל על כל מי שיעבוד בבניין.

על-פי דרישתה של ועדת הכלכלה הוקמה ועדה משותפת למשרד הבינוי והשיכון ומשרד העבודה והרווחה, לנושא עידוד העסקת עובדים ישראלים בענף הבנייה. הוועדה גיבשה המלצות, שתמומשנה בפועל על-ידי המוסד לביטוח לאומי:

(א) מתן מחצית מדמי האבטלה ל-6 חודשים, כסכום כולל של 2,340 ש"ח, לחיילים משוחררים שיעבדו בענף הבנייה. עם קבלת תיקון לחוק הנמצא בהליכי חקיקה תינתן זכות זאת לכל עובד שייקלט בבניין.

(ב) פתיחת 3 קורסים ניסיוניים לכ-150 איש, שיקבלו בסיום קורס של 8 חודשים, תעודת גמר של "מבנאי בכיר" וסך

י. מסקנות ועדת הכלכלה בנושא: חילול השבת על-ידי "אל על" והחברה-הבת "סן-דור"

ההצעה לסדר-היום של חברי הכנסת ש' הלפרט ור' פנחסי. הוועדה דנה בנושא בשתי ישיבות, כיום 30 באוקטובר 1989 וכיום 29 בנובמבר 1989, ובמהלכן שמעה את שר התחבורה ואת נציגי משרד התחבורה, וכן את הנהלות "אל על" ו"סן-דור".

הכנסת העבירה לוועדת הכלכלה, ביום ט' באב התשמ"ט, 2 באוגוסט 1989, את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת א' ורדיגר בנושא: חילול שבת על-ידי "אל על" והחברה-הבת "סן-דור"; וביום ח' כחשוון התש"ן, 1 בנובמבר 1989, את

ספק אם החלטת הממשלה קושרת את "אל על" לגבי איסור טיסות בשבת. מכיוון שלחברה יש מפרק.

כתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנה הבאות:

1. הוועדה רשמה לפנייה את הודעת שר התחבורה, כי חברת "אל על" והחברה-הבת "סן דור" מקיימות את החלטת הממשלה ואינן טסות בשבת ובמועדי ישראל.

2. ההסברים שניתנו על-ידי השר, הנהלת "אל על" והמפרק הניחו את דעתם של המציעים.

3. עם זאת, הוועדה מציינת, שהעדר טיסות בשבת גורם נזקים כלכליים ל"אל על", והיא מבקשת לקבל נתונים לגבי אובדן ההכנסות כתוצאה מהשבתה הטיסות בשבת והשפעתה על רווחיות החברה.

4. כדי לאפשר לחברת "אל על" להתמודד ולהתחרות עם יתר חברות התעופה הטסות לישראל וממנה, להגדיל את הכנסותיה ולהיות רווחית, סבורה הוועדה כי על "אל על" צריכים לחול הכללים שחלים על מפעלי תעשייה ומפעלים כלכליים אחרים המקיימים פעילות בשבת, כדי למנוע מהם נזקים כבדים.

הוועדה פונה לממשלה לחזור ולדון בנושא, מתוך מגמה לחדש את טיסות "אל על" בשבת.

הצעת יחיד של חבר הכנסת יא' לוי:

א. הוועדה רשמה לפנייה את הודעת שר התחבורה, כי "אל על" ו"סן דור" מקיימות את החלטות הממשלה, זאת בהסתמך על הודעת ראשי החברה, וזאת בהתאם להחלטת הממשלה.

ב. הוועדה רושמת לפנייה את רוחות "אל על", שמהם עולה, כי מאז חדלה "אל על" לחלל שבת, חדלה להפסיד כספים, והפכה אט אט לחברה רווחית.

ג. הוועדה מבקשת מ"אל על" להימנע מלטוט בלא דגל ישראל, ולא לחפות על מעשים לא מתוקנים.

ד. על "אל על" לצאת כהסברה ברורה, למנוע לזות-שפתיים ולעמעם את תחושת הציבור הרחב, אשר משום-מה חי בתחושה, שהחברות-הבנות של "אל על" כן טסות בשבת, ועל-מנת ש"אל על" לא תצטרך שוב להתמודד עם הציבור הדתי.

שר התחבורה מסר לוועדה, כי חברת "אל על" והחברה-הבת "סן דור" מקיימות את החלטת הממשלה בדבר הימנעות מטיסות בשבת ובמועדי ישראל. זאת, אף שלפי חוק שעות עבודה ומנוחה רשאית חברת "אל על" וחברת "סן דור" לקיים פעילות בשבת, וצוותי האוויר אף פטורים מראש מלבקש אישור עבודה בשבת.

לגבי הקשר בין "סן דור" לחברת ICS, כונס הנכסים הרשמי של חברת "אל על" ומנכ"ל "אל על" אמרו לוועדה, כי בעלי המניות של חברת ICS — שירותי שכר ישראליים בע"מ — הם "ארקיע צ'רטור אינטרנשיונל 1981 בע"מ", ו"ארקיע קווי תעופה ישראלית בע"מ". חברת ICS משוקת גם את "ארקיע" וגם את "סן דור", אך הינה בבעלות מלאה של חברת "ארקיע". "ל"אל על" ו"סן דור" אין מניות בחברה זו. החברה מוכרת חבילות בטיסות של "ארקיע" לכל 365 ימות השנה, ומוכרת חבילות בטיסות של "סן דור" רק ל-302 ימים בשנה, ללא 52 שבתות ו-8 מועדי ישראל.

בימות אמצע השבוע ל"סן דור" יש עדיפות במספר הטיסות. כל ההכנסות של "ארקיע" ושל ICS הקשורות בטיסות בשבת הולכות אך ורק ל"ארקיע", באמצעות הנהלת חשבונות נפרדים לטיסות שבת.

מנכ"ל "אל על" מסר, כי חברת "אל על" מחכירה ל"ארקיע" 4 מטוסים: 2 מטוסי 707 ושני מטוסי 737, ללא הצוותים.

בימי שיא, או כאשר מתקלקל מטוס, ו"אל על" צריכה לחכור מטוס נוסף, היא פונה תחילה ל"ארקיע", ורק אם ל"ארקיע" אין, היא חוכרת בחוץ-לארץ. על המטוס שנחכר לא מופיעים סמלי "אל על", אך צוות הדיילים שעל המטוס החכור הינו צוות של "אל על" (צוות הטייסים הוא של "ארקיע").

כמו כן נמסר לוועדה, כי חברת "אל על" אינה מקיימת טיסות מטען בשבת ובמועדי ישראל. החברה מחכירה מטוסי מטען, ללא הסמלים, לחברת "קאל", שמטיסה יצוא חקלאי גם בשבתות. המטוסים מוכרים עם הצוות של "אל על".

הוועדה שמעה, כי את ההפסדים הנגרמים ל"אל על" ו"לסן דור" כתוצאה מביטול הטיסות בשבת לא ניתן לחשב במדויק, וההערכות קובעות, כי מדובר בסכום שבין 10 מיליון ש"ח בשנה, ובין 60 מיליון ש"ח בשנה. כמו כן נמסר, כי לפי חוות-דעת של מר שמגר, נשיא בית-המשפט העליון,